



Analysis of the Main Components of Research Management Quality and Knowledge Production in the Islamic Azad University Units of Kurdistan and Kermanshah¹



Jalal Mohammadi

PhD Student, Educational Management Group, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran
ORCID: 0009-0003-4367-3048
jalal.m1362@gmail.com



Afsaneh Zamani Moghadam

Associate Professor, Educational Management Department, Faculty of Management and Economics, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran
ORCID: 0009-0002-7552-7985
A.ZamaniMoghadam2024@gmail.com



Ali Taghipour Zaher

Associate Professor, Curriculum Planning Department, Faculty of Humanities, Allameh Tabatabai University, Tehran, Iran
ORCID: 0009-0005-2492-4464
a.taghipour95@gmail.com



Mostafa Ejtehadi

Associate Professor, Sociology Department, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran
ORCID: 0009-0003-3905-8234
m.edjtehadi@gmail.com

Received: ۲۰۲۵ December ۲۳ | Revised: ۲۰۲۵ January ۱۸ | Accepted: ۲۰۲۵ January ۱۹

Abstract

The present research aims to identify the dimensions, components, and key indicators of research quality and scientific production in the Islamic Azad University branches in the provinces of Kurdistan and Kermanshah. This study is designed to thoroughly examine and analyze the status of research quality in these universities. Methodologically, this research is classified as an applied study and employs a mixed-methods approach, incorporating both

¹ <https://doi.org/10.71815/JNAPA.2025.1194206>



quantitative and qualitative data. The statistical population of this research includes all faculty members, researchers, and research managers of the Islamic Azad University branches in Kermanshah and Kurdistan during the academic year ۱۳۹۸ (۲۰۱۹-۲۰۲۰), totaling ۲۹۸ individuals. For sample selection, ۲۲۲ individuals were randomly chosen from the statistical population using Morgan's table. To collect data, a questionnaire designed by the researcher was utilized. To ensure the validity of the questionnaire, both content and face validity methods were employed, and its reliability was estimated at ۰.۸۷۸ through the calculation of Cronbach's alpha based on a pilot test conducted on a sample of ۱۵ individuals. The findings of the research indicate that based on consultations with experts and a review of theoretical foundations and previous studies, the final model was designed around five main dimensions: culture, human resources, facilities and financial resources, management and structure, and education. The identified dimensions and indicators in this research are directly aligned with enhancing research quality and scientific production, and they can serve as a basis for planning and designing quality improvement models in universities.

Keywords: Knowledge Production, Research, Indicators, Quality.

Extended Abstract

Analysis of the Main Components of Research Management Quality and Knowledge Production in the Islamic Azad University Units of Kurdistan and Kermanshah

Introduction

The aim of the present research is to identify the dimensions, components, and key indicators of research quality and scientific production in the Islamic Azad University branches in the provinces of Kurdistan and Kermanshah. This study is designed to thoroughly examine and analyze the status of research quality in these universities.

Theoretical Framework

As an influential institution in the social, economic, political, and cultural progress of any society, the university has three main functions, which are: ۱- knowledge production (research); ۲- knowledge transfer (education); and ۳- knowledge dissemination and dissemination (services). Among these three functions, the production of science and knowledge is the most important function of universities in modern industrial societies (Bagheri, Dowlatbadi, and Enfayeli, ۲۰۱۵).

Science is considered one of the most important components of a country's power at the international level and enables that country to play a more important role in the development of the global community and have a greater impact on other countries, thus achieving its goals and objectives more quickly and easily (Raymond, ۲۰۰۷).

The main activity of universities is in two areas: education and research, but the quality of research services is a factor that distinguishes high-level universities from their competitors. Research and science production are essential and fundamental needs of any society (Norouzi et al., ۲۰۱۲).

In Iran, in the twenty-year vision document, Iran is targeted as a country with the first scientific and technological position in the region. To achieve this position, it is necessary to continuously review and compare the state of science production in Iran with the countries of the target region to determine the points of movement, the boundaries of competition, and the rival countries. Therefore, it is necessary to carry out some kind of active planning and forward-looking measures in line with Iran's scientific position based on the current state of science production in Iran. The university, as a knowledge-producing organization, is responsible for the main task of research and achieving these important goals (Khorasani et al., ۲۰۱۵).

The fundamental issue of research is the quality of science and research production. Considering the total world science production in the past decade, Iran ranks ۲۱st in the quantity of world science production and ۳۲nd in its impact, and in ۲۰۱۷, Iran succeeded in achieving ۱۷th in world science production. Currently, the most important indicators of

science production worldwide are "the number of scientific articles indexed in reputable international databases and the number of citations given to these articles."

The number of indexed articles indicates the "quantitative growth of scientific production" and the number of citations given indicates the impact of published articles, in other words, their quality level (Boldyrev, ۲۰۲۴).

Another indicator of the quality of researchers and scientific institutions in the process of producing science in national and international arenas is the scientific impact index, which examines the impact of researchers in the subject area in question by calculating the citations to each published article and the distribution of citations over time.

The research status of the Azad University is acceptable compared to the country, because according to the information on the Web of Science database, the Azad University produced ۶,۲۴۴ articles in ۲۰۱۱, which increased to ۹,۰۵۸ in ۲۰۱۵ and to ۲۱,۰۶۶ in ۲۰۱۷ (since the beginning of the year). Accordingly, the growth percentage of this university was ۱۳,۳ in ۲۰۱۵ and ۲۶,۳ in ۲۰۱۶.

Data extracted (۲۰۰۸-۲۰۱۷) from the ESI database shows that the Islamic Republic of Iran ranks first among all Islamic countries in the ۱۰ years in question with ۱,۷۷۵,۷۷۳ citations received. The results indicate that the Islamic Republic of Iran has accounted for ۲۱,۲ percent of the total citations of all Islamic countries.

The number of highly cited articles by scientists in the country has increased from ۴۷ in ۲۰۰۸ to ۴۱۱ in ۲۰۱۷, thus increasing more than ۸-fold, with an average annual growth of ۲۴,۲۱ percent, and has had the highest growth rate in the quality of science production among Islamic countries (Islamic World Science and Technology Citation and Monitoring Institute, ۲۰۱۸).

Methodology

This study is designed to thoroughly examine and analyze the status of research quality in these universities. Methodologically, this research is classified as an applied study and employs a mixed-methods approach, incorporating both quantitative and qualitative data.

The statistical population of this research includes all faculty members, researchers, and research managers of the Islamic Azad University branches in Kermanshah and Kurdistan during the academic year ۱۳۹۸ (۲۰۱۹-۲۰۲۰), totaling ۲۹۸ individuals.

For sample selection, ۲۲۲ individuals were randomly chosen from the statistical population using Morgan's table. To collect data, a questionnaire designed by the researcher was utilized.

Discussion and Results

To ensure the validity of the questionnaire, both content and face validity methods were employed, and its reliability was estimated at ۰,۸۷۸ through the calculation of Cronbach's alpha based on a pilot test conducted on a sample of ۱۵ individuals.

The findings of the research indicate that based on consultations with experts and a review of theoretical foundations and previous studies, the final model was designed around five main dimensions: culture, human resources, facilities and financial resources, management and structure, and education.



The identified dimensions and indicators in this research are directly aligned with enhancing research quality and scientific production, and they can serve as a basis for planning and designing quality improvement models in universities.

Conclusion

In summary, this study has achieved a deeper understanding of the challenges and opportunities in this field by identifying and analyzing the factors affecting the quality improvement of science and research production in the universities of Kurdistan and Kermanshah.

The results show that the components of culture, budget and facilities, management and structure, education, and human resources directly affect the quality of research. This study particularly emphasizes the importance of research culture and research-oriented governance and serves as a reliable source for future decisions in improving the quality of science production in universities. Despite the achievements of this study, some limitations should be considered.

One of these limitations is the limited number of samples studied, which may affect the results. Also, the lack of sufficient data in some areas and the lack of access to some information sources can affect the accuracy of the results.

In addition, focusing on two specific provinces may not generalize the results to other regions, and more research is needed in different parts of the country. Therefore, based on the results of this study, it is suggested that universities and higher education centers design and implement appropriate educational and cultural programs that emphasize the importance of research and creativity to improve the quality of research.

Also, establishing a comprehensive system for evaluating the quality of research and promoting inter-university and international cooperation can help improve the state of research in these universities. Finally, providing financial resources and research facilities and creating a suitable environment for researchers to increase their motivation and scientific spirit are other measures that should be put on the agenda.

Contribution of authors

All authors have participated in this research in equal proportion.

Ethical approval

All ethical considerations have been met.

Conflict of interest

No conflicts of interest are declared by the authors.



واکاوی مؤلفه‌های اصلی کیفیت مدیریت پژوهش و تولید علم در واحدهای دانشگاه آزاد کردستان و کرمانشاه

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۱۰/۰۲ تاریخ ویرایش: ۱۴۰۳/۱۱/۰۱ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۱۱/۰۲



جلال محمدی

دانشجوی دکتری، گروه مدیریت آموزشی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

ORCID: ۰۰۰۰۰۰۰۳-۴۳۶۷-۳۰۴۸

jalal.m1363@gmail.com



افسانه زمانی مقدم

دانشیار، گروه مدیریت آموزشی، دانشکده مدیریت و اقتصاد، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

ORCID: ۰۰۰۹-۰۰۰۲-۷۵۵۲-۷۹۸۵

A.ZamaniMoghadam2024@gmail.com



علی تقی پور ظهیر

دانشیار، گروه برنامه‌ریزی درسی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران

ORCID: ۰۰۰۹-۰۰۰۵-۲۴۹۲-۴۴۶۴

a.taghipour90@gmail.com



مصطفی اجتهادی

دانشیار، گروه جامعه‌شناسی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران

ORCID: ۰۰۰۹-۰۰۰۳-۳۹۰۵-۸۲۳۴

m.edjtehadi@gmail.com

چکیده

هدف پژوهش حاضر، شناسایی ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های کلیدی کیفیت پژوهش و تولید علم در واحدهای دانشگاه آزاد اسلامی در استان‌های کردستان و کرمانشاه است. این تحقیق به‌منظور بررسی و تحلیل دقیق وضعیت کیفیت پژوهش در این دانشگاه‌ها طراحی شده است. از نظر روش‌شناسی، این پژوهش به‌عنوان یک مطالعه کاربردی طبقه‌بندی می‌شود و از نظر جمع‌آوری داده‌ها، از رویکردی ترکیبی شامل داده‌های کمی و کیفی بهره می‌برد. جامعه

آماري اين تحقيق شامل تمامي اعضاي هيئت علمي، پژوهشگران و مديران پژوهشي دانشگاه آزاد اسلامي واحد کرمانشاه و کردستان در سال تحصيلي ۱۳۹۸ است که تعداد آن‌ها به ۲۹۸ نفر مي‌رسد. براي انتخاب نمونه، با مراجعه به جدول مورگان، تعداد ۲۲۲ نفر به صورت تصادفي ساده از جامعه آماري انتخاب شدند. به منظور جمع آوري داده‌ها، از پرسشنامه‌اي که توسط محقق طراحي شده استفاده گرديد. براي اطمینان از اعتبار پرسشنامه، از روش‌هاي اعتبارسنجي صوري و محتوایی بهره گرفته شد و پايایی آن نیز با اجرای آزمایشی پرسشنامه بر روی نمونه‌اي متشکل از ۱۵ نفر، از طريق محاسبه آلفاي کرون باخ، ۰.۸۷۸، برآورد گرديد. یافته‌هاي پژوهش نشان مي‌دهد که بر اساس نظرخواهي از کارشناسان و بررسی مباني نظري و پيشينه پژوهش، مدل نهايي در پنج بعد اصلي طراحي شده است: فرهنگ، منابع انساني، امکانات و منابع مالي، مدیریت و ساختار، و آموزش. اين ابعاد و شاخص‌هاي شناسایی شده در اين پژوهش به طور مستقيم در راستاي ارتقاء کيفيت پژوهش و توليد علم قرار دارند و مي‌توانند به عنوان مبنايي براي برنامه‌ريزي و طراحي الگوهاي بهبود کيفيت در دانشگاه‌ها مورداستفاده قرار گیرند.

کلمات کلیدی: توليد علم، پژوهش، شاخص، کيفيت.

۱- مقدمه

دانشگاه به عنوان نهادي تأثيرگذار در پيشرفت اجتماعي، اقتصادي، سياسي و فرهنگي هر جامعه‌اي، سه کارکرد اصلي دارد که عبارت‌اند از: ۱- توليد دانش (پژوهش)؛ ۲- انتقال دانش (آموزش) و ۳- اشاعه و نشر دانش (خدمات). از ميان اين سه کارکرد، توليد علم و دانش مهم‌ترين کارکرد دانشگاه‌ها در جوامع صنعتي نوين است (باقری دولت‌آبادی و انفعالي، ۱۳۹۴). علم از مهم‌ترين مؤلفه‌هاي قدرت یک کشور در سطح بين‌المللي محسوب مي‌گردد و سبب مي‌شود آن کشور بتواند نقش مهم‌تری را در تحولات جامعه جهاني داشته و تأثير بيشتري بر ساير کشورها بگذارد و بدین ترتيب با شتاب و سهولت بيشتري به مقاصد و اهداف خود برسد (Raymond, ۲۰۰۷). فعاليت اصلي دانشگاه‌ها در دو حوزه‌اي آموزش و پژوهش است اما کيفيت خدمات پژوهشي، عاملي است که دانشگاه‌هاي سطح بالا را از رقبایشان متمايز ساخته است. پژوهش و توليد علم از نیازهاي مسلم و اساسي هر جامعه‌اي است (نوروزي و همکاران، ۱۳۹۱). در کشور ايران در سند چشم‌انداز بيست‌ساله، ايران کشوري با جايگاه اول علمي و فناوری در منطقه هدف‌گذاري شده است. براي دستيابي به اين موقعيت، لازم است وضعيت توليد علم در ايران با کشورهای منطقه هدف به طور مستمر موردبررسی و مقايسه قرار گیرد تا نقاط حرکت، مرزهاي رقابت و کشورهای رقيب معلوم شوند. پس ضرورت دارد بر اساس وضعيت جاري توليد علم در ايران، نوعي برنامه‌ريزي فعال و اقدامات آینده‌نگر در راستاي جايگاه علمي ايران انجام شود. دانشگاه به عنوان سازمان توليدکننده دانش، بار اصلي وظيفه پژوهش و دستيابي به اين اهداف مهم را بر عهده دارد (خراساني و همکاران، ۱۳۹۴).

مسئله اساسي پژوهش کيفيت توليد علم و پژوهش است. ايران با در نظر گرفتن کل توليد علم دنيا در یک دهه گذشته رتبه ۲۱ کميت توليد علم دنيا و رتبه ۳۲ اثرگذاري آن را در اختيار دارد و نیز در سال ۲۰۱۷ ايران موفق به کسب رتبه ۱۷ در توليد علم جهان شد. در حال حاضر مهم‌ترين شاخص‌هاي توليد علم در سطح جهان، «تعداد مقالات علمي نمايه شده در بانک‌هاي اطلاعاتي معتبر بين‌المللي و تعداد استنادهاي داده‌شده به اين مقالات» است. تعداد مقالات نمايه شده بيانگر «رشد کمی توليدات علمي» و ميزان استنادات داده‌شده نشان‌دهنده اثرگذاري مقالات چاپ‌شده و به عبارتي سطح کيفي آن‌ها است (Boldyrev, ۲۰۲۴). از ديگر شاخص‌هاي کيفيت پژوهشگران و مؤسسات علمي در فرآيند توليد علم در عرصه‌هاي ملي و بين‌المللي، شاخص تأثيرگذاري علمي است که با محاسبه

استناد به هریک از مقالات منتشرشده و چگونگی توزیع استنادات در طول زمان به بررسی تأثیر محققان در حوزه موضوعی موردنظر می‌پردازد. وضعیت پژوهشی دانشگاه آزاد به نسبت کشوری دارای وضعیت قابل قبولی است چراکه بر اساس اطلاعات پایگاه وب او ساینس دانشگاه آزاد در سال ۲۰۱۱ تعداد ۶ هزار و ۲۴۴ مقاله تولید کرده که این میزان در سال ۲۰۱۵ به ۹ هزار و ۵۸ و در سال ۲۰۱۷ (از ابتدای سال تاکنون) به ۲۱ هزار و ۶۶ رسیده و بر این اساس، درصد رشد این دانشگاه در ۲۰۱۵ به ۱۳,۳ و در سال ۲۰۱۶ به ۲۶,۳ بوده است.

اطلاعات استخراج شده (۲۰۱۷-۲۰۰۸) از پایگاه ESI نشان می‌دهد که جمهوری اسلامی ایران در بازه ۱۰ ساله موردنظر با میزان ۱ میلیون و ۷۷۵ هزار و ۷۷۳ استناد دریافتی در میان کل کشورهای اسلامی مقام نخست را قرار دارد. نتایج حاکی از آن است که جمهوری اسلامی ایران میزان ۲,۲۱ درصد از مجموع استنادات تمامی کشورهای اسلامی را به خود اختصاص داده است. تعداد مقالات پر استناد دانشمندان کشور از ۴۷ مورد در سال ۲۰۰۸ به ۴۱۱ مورد در سال ۲۰۱۷ افزایش یافته و بدین ترتیب با افزایش بیش از ۸ برابری، دارای رشد متوسط سالانه ۲۴,۲۱ درصدی، بالاترین میزان رشد کیفیت تولید علم را در میان کشورهای اسلامی داشته است (موسسه استنادی و پایش علم و فناوری جهان اسلام، ۱۳۹۷).

با بررسی‌های اولیه، مشخص شد که شاخص‌های پژوهشی و تولید علم در دانشگاه‌های کردستان و کرمانشاه نسبت به مجامع علمی و سایر دانشگاه‌های کشور در وضعیت مطلوبی قرار ندارند. همچنین، این دانشگاه‌ها فاقد یک استراتژی مکتوب و جامع برای بهبود وضعیت تولید علمی خود هستند. این موضوع نشان‌دهنده شکاف مطالعاتی در زمینه تولید علم و کیفیت پژوهش در این مناطق است. بنابراین، انجام یک پژوهش علمی به‌منظور ارائه مدلی برای توسعه کیفی تولید علم در دانشگاه‌های مذکور ضروری به نظر می‌رسد. با توجه به چالش‌های ساختاری آموزش عالی ایران و پایین بودن سطح تولید علم، این مطالعه به بررسی ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های کیفیت پژوهش و تولید علم در دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی کردستان و کرمانشاه می‌پردازد. انتخاب استان‌های کردستان و کرمانشاه به‌عنوان موضوع پژوهش به دلیل وضعیت خاص و چالش‌های موجود در این مناطق است. این دو استان به‌عنوان نقاطی با پتانسیل‌های علمی و فرهنگی غنی، در عین حال با مشکلاتی در زمینه تولید علم و کیفیت پژوهش مواجه هستند. بررسی‌های اولیه نشان می‌دهد که شاخص‌های پژوهشی در این دانشگاه‌ها نسبت به سایر دانشگاه‌های کشور در وضعیت مطلوبی قرار ندارند و همچنین عدم وجود یک استراتژی مکتوب و جامع برای بهبود وضعیت تولید علمی، نمایانگر یک شکاف مطالعاتی در این زمینه است. با توجه به این شرایط، انجام یک پژوهش علمی به‌منظور شناسایی و تحلیل ابعاد و مؤلفه‌های کیفیت پژوهش و تولید علم در این استان‌ها، می‌تواند به بهبود وضعیت علمی و آموزشی در این مناطق کمک شایانی نماید و زمینه‌ساز پیشرفت کیفی در نظام آموزش عالی ایران باشد. هدف این پژوهش، فراهم کردن اطلاعات لازم برای تصمیم‌گیری در حوزه آموزش عالی و به‌ویژه در دانشگاه‌های این مناطق است تا در آینده شاهد پیشرفت کیفی در تولید علم و کاهش معضلات موجود در نظام آموزش عالی ایران باشیم.

۲- ادبیات تحقیق

کیفیت مدیریت پژوهش و تولید علم به مجموعه‌ای از فرآیندها و روش‌ها اشاره دارد که به‌منظور بهبود و ارتقاء کارایی و اثربخشی فعالیت‌های تحقیقاتی و علمی طراحی شده‌اند. این کیفیت شامل برنامه‌ریزی دقیق، تخصیص منابع مناسب، نظارت بر پیشرفت پروژه‌ها و ارزیابی نتایج است. مدیریت مؤثر پژوهش می‌تواند به شناسایی نیازهای علمی و اجتماعی، ایجاد همکاری‌های بین‌المللی و تسهیل انتقال دانش کمک کند. به‌علاوه، با ایجاد یک محیط پژوهشی مناسب، انگیزه و خلاقیت پژوهشگران افزایش می‌یابد و در نهایت منجر به تولید علم باکیفیت بالا می‌شود. این کیفیت

نه تنها بر روی نتایج علمی تأثیر می‌گذارد، بلکه می‌تواند به ارتقاء سطح آموزش و یادگیری در دانشگاه‌ها و مراکز تحقیقاتی نیز کمک کند. درواقع، پژوهش‌های باکیفیت بالا می‌توانند به عنوان یک پایه محکم برای توسعه نظریه‌ها و مدل‌های جدید در علوم مختلف عمل کنند و به پیشرفت‌های علمی و فناوری منجر شوند (Margaret et al, ۲۰۲۴).

علاوه بر این، کیفیت مدیریت پژوهش و تولید علم به تأثیرات اجتماعی و اقتصادی نیز مرتبط است. تحقیقات باکیفیت می‌توانند به حل مسائل اجتماعی و اقتصادی کمک کنند و نوآوری‌های جدیدی را به ارمغان آورند. به عنوان مثال، پژوهش‌های مرتبط با بهداشت عمومی می‌توانند به بهبود کیفیت زندگی و کاهش هزینه‌های درمانی کمک کنند. از سوی دیگر، مدیریت صحیح پژوهش می‌تواند به افزایش اعتبار علمی و بین‌المللی دانشگاه‌ها و مراکز تحقیقاتی کمک کند. این اعتبار می‌تواند منجر به جذب دانشجویان و پژوهشگران با استعداد از سراسر جهان شود و در نتیجه، تنوع و غنای علمی در این مراکز را افزایش دهد. به این ترتیب، کیفیت مدیریت پژوهش نه تنها بر روی نتایج علمی تأثیر می‌گذارد، بلکه نقش مهمی در توسعه پایدار و پیشرفت جامعه ایفا می‌کند (Olga et al, ۲۰۲۲).

کیفیت مدیریت پژوهش و تولید علم در بخش‌های دانشگاهی به چندین مؤلفه حیاتی بستگی دارد که تضمین‌کننده برنامه‌ریزی، اجرای مؤثر و ارزیابی فعالیت‌های علمی هستند. این مؤلفه‌ها شامل چرخه عمر محصولات و خدمات پژوهشی، ایجاد محیط‌های پژوهشی باکیفیت بالا و مدیریت بهره‌وری فردی پژوهش است.

مدیریت مؤثر پژوهش شامل نظارت بر کل چرخه عمر محصولات و خدمات علمی است، از برنامه‌ریزی تا اجرا و ارزیابی (Vaseцкая, ۲۰۲۳). این چرخه عمر شامل مراحل مختلفی از جمله شناسایی موضوع پژوهش، طراحی روش‌های تحقیق، جمع‌آوری داده‌ها، تحلیل نتایج و انتشار یافته‌ها می‌شود. ارزیابی مداوم کیفیت در هر مرحله برای برآورده کردن رضایت مصرف‌کننده و رعایت استانداردهای تعیین‌شده ضروری است (Vaseцкая, ۲۰۲۳). این ارزیابی می‌تواند به شناسایی نقاط قوت و ضعف در فرآیندهای پژوهشی کمک کند و به پژوهشگران این امکان را بدهد که بهبودهای لازم را اعمال کنند.

ساختارهای همکاری برای ترویج پژوهش‌های تأثیرگذار حیاتی هستند، زیرا دسترسی به داده‌ها و اعتماد بین پژوهشگران را افزایش می‌دهند. این همکاری‌ها می‌توانند شامل مشارکت‌های بین‌المللی، شبکه‌های تحقیقاتی و پروژه‌های مشترک باشند که به تبادل دانش و تجربیات کمک می‌کنند. ملاحظات زیبایی‌شناختی و اخلاقی نقش مهمی در انگیزه‌دهی به دانشمندان و تضمین یکپارچگی خروجی‌های پژوهشی ایفا می‌کنند. این ملاحظات می‌توانند شامل رعایت اصول اخلاقی در جمع‌آوری داده‌ها، احترام به حقوق بشر و حفظ حریم خصوصی شرکت‌کنندگان در پژوهش‌ها باشند. عوامل سازمانی مانند فرهنگ پژوهش، تخصیص منابع و حمایت ساختاری به طور قابل توجهی بر نتایج پژوهش فردی تأثیر می‌گذارد (Ryazanova & Jaskiene, ۲۰۲۲). فرهنگ پژوهش مثبت می‌تواند به تشویق نوآوری و خلاقیت در میان پژوهشگران کمک کند. همچنین، شیوه‌های مدیریت مبتنی بر شواهد می‌توانند نتایج انتشار و عملکرد کلی پژوهش را در مؤسسات دانشگاهی بهبود بخشند (Ryazanova & Jaskiene, ۲۰۲۲). این شیوه‌ها شامل استفاده از داده‌های تجربی برای تصمیم‌گیری‌های مدیریتی، ارزیابی عملکرد پژوهشگران و ارائه بازخورد مستمر به آن‌ها می‌شود.

در نهایت، باوجود اهمیت این مؤلفه‌ها، چالش‌هایی مانند هزینه‌های بالای تراکنش و حقوق مالکیت به خوبی تعریف شده می‌توانند همکاری و اشتراک‌گذاری داده‌ها را مختل کنند و در نهایت بر کیفیت و بهره‌وری پژوهش تأثیر بگذارند. بنابراین، توجه به این چالش‌ها و یافتن راه‌حل‌های مناسب برای آن‌ها، از جمله وظایف اساسی مدیریت پژوهش در بخش‌های دانشگاهی است.

پیشینه تحقیق

Васецкая (۲۰۲۳) به بررسی برنامه‌ریزی و مدیریت فعالیت‌های علمی در دانشگاه‌ها در مراحل مختلف چرخه عمر محصولات و خدمات پرداخته است. برای این منظور، ارزیابی کیفیت خدمات ارائه‌شده به‌عنوان یک فرآیند مستمر و جامع در نظر گرفته‌شده که تمامی مراحل چرخه عمر را در برمی‌گیرد. روش‌های مورد استفاده شامل تحلیل سیستم، ترکیب، تشابه، تعمیم و طبقه‌بندی است. نتایج این تحقیق به شناسایی مراحل مختلف چرخه عمر خدمات ناشی از فعالیت‌های علمی و تحلیل الزامات مربوط به محصولات و خدمات، طراحی و توسعه، و همچنین رضایت مشتریان می‌پردازد و به اهمیت مدیریت کیفیت در این فرآیندها تأکید می‌کند. (Margaret et al (۲۰۲۴) به بررسی اهمیت کیفیت پژوهش در حوزه‌های علم، فناوری، مهندسی و ریاضیات به‌ویژه در رشته‌های فناوری اطلاعات و علوم کامپیوتر پرداختند. این تحقیق به تحلیل چگونگی تسهیل کیفیت پژوهش در آزمون فرضیات، تحلیل داده‌ها و توسعه نظریه‌ها می‌پردازد و تأکید می‌کند که این کیفیت برای حل مسائل پیچیده، نوآوری مسئولانه و پیشرفت دانش ضروری است. روش‌های مورد استفاده شامل بررسی مثال‌های کلیدی از پژوهش‌های IT و علوم کامپیوتر است که نشان‌دهنده نقش اساسی کیفیت پژوهش در پیشبرد علم، تضمین استانداردهای اخلاقی و تقویت همکاری‌های بین‌رشته‌ای در راستای دستیابی به برتری علمی است. نتایج این مطالعه بر لزوم توجه به کیفیت پژوهش در راستای ارتقاء اعتبار و کارایی نتایج علمی تأکید می‌کند. (Olga et al (۲۰۲۲) به تحلیل عوامل سازمانی مؤثر بر نتایج پژوهشی فردی و ارائه راهکارهای مبتنی بر شواهد برای مدیریت پژوهش در مؤسسات دانشگاهی پرداختند. این تحقیق با بررسی شواهد تجربی، به شناسایی عواملی مانند ساختارهای سازمانی، فرهنگ پژوهشی، ویژگی‌های محیط کار و تخصیص منابع می‌پردازد که می‌توانند به‌طور فعال توسط سازمان‌ها و سیاست‌گذاران مدیریت شوند. نتایج نشان می‌دهند که برای بهبود عملکرد پژوهشی، نیاز به درک عمیق‌تری از فرضیات و مکانیزه‌های موجود در ادبیات مربوط به تولید پژوهش وجود دارد. این مطالعه همچنین به ارائه دستورالعمل‌هایی برای تحقیقات آینده می‌پردازد تا شناخت جامع‌تری از چگونگی تأثیر سازمان‌ها، نهادهای تأمین مالی و آژانس‌های دولتی بر عملکرد علمی در سطح فردی ایجاد کند. (Boldyrev (۲۰۲۲) به تحلیل جامع فعالیت‌های یک مؤسسه تحقیقاتی و تولیدی و شناسایی مؤثرترین حوزه‌ها برای بهبود عملکرد اقتصادی پرداختند. این تحقیق شامل ارائه فن‌ها و روش‌های تصمیم‌گیری مدیریتی مؤثر با توجه به ویژگی‌های فعالیت علمی و همچنین یک روش شبیه‌سازی برای فرآیند ایجاد نوآوری‌ها به‌منظور کمی‌سازی وضعیت ایده‌ها و پیش‌بینی آینده است. مدل ریاضی پیشنهادی برای پیش‌بینی پارامترهای مرتبط با چرخه کامل زندگی پیاده‌سازی ایده‌ها طراحی شده و ویژگی‌های اصلی آن در مراحل مختلف چرخه زندگی ایده‌ها توصیف می‌شود. این مطالعه همچنین به حل مسئله هوشمند سازی در جریان کار مؤسسات علمی و تولیدی می‌پردازد و فنی برای تحلیل خودکار متن اسناد و فهرست‌گذاری معنادار آن‌ها ارائه می‌دهد. نتایج نشان می‌دهند که سازمان‌دهی عملیات با استفاده از یک سیستم مدیریت تحقیقاتی هوشمند و اتخاذ تصمیمات استراتژیک صحیح می‌تواند به افزایش شاخص‌های عملکرد اقتصادی مؤسسه کمک کند. (Bisogno & Dumay (۲۰۱۸) در نگاهی به وضعیت تولید علم در کشورهای اسلامی، علل عقب‌افتادگی علمی مسلمانان را کمبود مشوق‌ها و منابع مالی، اجرای سیاست علم و فناوری در سطح ملی و نه منطقه‌ای، ضعف در زبان انگلیسی، تأکید بر تدریس به‌جای تحقیق، تجهیزات ناکافی و نارسایی در دسترسی به اطلاعات عنوان می‌کند. (Bland et al (۲۰۱۵) در پژوهشی به بررسی عوامل مؤثر بر فعالیت‌های پژوهشی فردی و گروهی با انتخاب نمونه ۶۱۵ نفری از دیدگاه اعضای هیئت علمی پرداختند. نتایج پژوهش نشان داد در سه حیطه عوامل فردی، سازمانی و رهبری مواردی نظیر انگیزه‌های درونی، وجود منابع و امکانات، فرهنگ پژوهش، لزوم مشارکت و داشتن اهداف گروهی و حاکمیت پژوهش محوری بر بهره‌وری فعالیت‌های پژوهشی فردی و گروهی مؤثرند. (Salaran (۲۰۱۷) باهدف بررسی نقش سرمایه اجتماعی در افزایش بهره‌وری مؤسسات علمی به یک پیمایش در پنج دانشگاه ایالت

ویکتوریای استرالیا پرداخت. یافته‌ها نشان داد که ارتباط معنادار و مثبتی بین تعاملات اجتماعی و بهره‌وری پژوهشی وجود دارد. تعاملات اجتماعی به‌عنوان یک متغیر مستقل بهره‌وری پژوهشی دانشگاه‌ها را پیش‌بینی می‌کند.

طالبی و همکاران (۱۴۰۰) به بررسی مؤلفه‌ها و شاخص‌های ارتقاء کیفیت پژوهش در نظام آموزش عالی ایران پرداخت. با استفاده از طرح آمیخته اکتشافی، داده‌ها در دو مرحله کیفی (۱۲ نفر متخصص) و کمی (۲۱۱ نفر) جمع‌آوری شده است. نتایج نشان‌دهنده شناسایی ۱۳ مقوله اصلی، ۳۰ مقوله میانی و ۱۷۰ خرده مقوله است که شامل ابعاد نظارت سازمانی، تجهیزات فیزیکی و پژوهشگران متخصص است. همچنین، شاخص‌های ارتقاء پژوهش شامل تربیت پژوهشگر و اصلاح قوانین دانشگاه هستند. درنهایت، مطالعه بر لزوم بازاندیشی و بازسازی کارکردهای کیفیت آموزش عالی تأکید دارد. **اسلامی و همکاران (۱۳۹۹)** به شناسایی عوامل مؤثر بر سنجش بهره‌وری پژوهشی اعضای هیئت علمی در حوزه‌های علوم انسانی و اجتماعی دانشگاه تهران پرداختند. این تحقیق با رویکرد کیفی و به شیوه نظریه برخاسته از داده‌ها انجام شده و داده‌ها از طریق مصاحبه نیمه ساختاریافته با ۱۸ نفر از اعضای هیئت علمی جمع‌آوری گردید. نتایج تحلیل کیفی نشان داد که عوامل اصلی در سنجش بهره‌وری پژوهشی در سه بعد اصلی شامل کیفیت بروندادهای پژوهش (مانند کیفیت مقاله و نوآوری)، اثر دستاوردهای پژوهش (ازجمله استنادات و درآمدزایی) و محیط پژوهش (شامل منابع مالی و مکانیزه‌های تشویقی) قرار می‌گیرند.

در پژوهشی که توسط رسول آبادی و همکاران (۱۳۹۵) در مورد وضعیت برونداد علمی دانشگاه علوم پزشکی کردستان بر اساس شاخص‌های علم‌سنجی صورت گرفته است مجموعاً ۱۵۷ سند علمی دانشگاه علوم پزشکی کردستان در پایگاه استنادی علوم تا پایان سال ۲۰۱۱ میلادی نمایه شده است. **کریمیان و همکاران (۱۳۹۰)** در پژوهشی با بررسی موانع و چالش‌های پژوهش نتیجه‌گیری می‌کنند که مهم‌ترین عوامل در این زمینه عبارت‌اند از، توانمندسازی علمی، فرهنگ‌سازی و تغییر نگرش‌ها است.

۳- روش تحقیق

پژوهش حاضر به لحاظ هدف از نوع کاربردی و توصیفی و به لحاظ نحوه گردآوری داده‌ها و تحلیل داده‌ها از نوع کمی کیفی (آمیخته) است. روش مورد استفاده برای گردآوری اطلاعات، از نوع پیمایشی است.

فاز کیفی تحقیق: در گام نخست و کیفی پژوهش، به مطالعه متون و تئوری‌ها پرداخته شد و هم‌زمان به بررسی و واکاوی پژوهش‌های پیشین اقدام گردید. از طریق فیش‌برداری، عوامل و مؤلفه‌های تأثیرگذار بر ارتقای کیفی تولید علم و پژوهش استخراج شدند. در مرحله تعیین و شناسایی عوامل مؤثر بر ارتقای کیفیت پژوهش و تولید علم، روش نمونه‌گیری ساده تصادفی مدنظر بود. در این روش، پژوهشگران و اساتیدی که در فرآیند تولید علم و پژوهش تخصص داشتند، شناسایی شدند. از این‌رو، از بین جامعه آماری پژوهش که برای نمونه‌گیری انتخاب شده بودند، ۱۶ نفر جهت مصاحبه عمیق اکتشافی انتخاب و آماده شدند. از طریق این مصاحبه‌ها، مؤلفه‌ها شناسایی شدند. جهت بررسی مبانی نظری پژوهش، از اسناد کتابخانه‌ای مانند کتاب، مقالات، پایان‌نامه و طرح‌های پژوهشی استفاده شد.

فاز کمی تحقیق: برای جمع‌آوری اطلاعات از جامعه آماری تحقیق، از پرسشنامه‌ای که توسط محقق طراحی شده است، استفاده گردید. در فرآیند تهیه این پرسشنامه، ابتدا متغیرها و مؤلفه‌های کلیدی مرتبط با موضوع پژوهش از طریق مطالعه تئوری‌های سازمان و مدیریت، همچنین تئوری‌های مربوط به حوزه آموزش عالی شناسایی و تعیین شدند. به‌علاوه، با بررسی پیشینه پژوهش و انجام مصاحبه و مشاوره با صاحب‌نظران و پژوهشگران معتبر، اطلاعات لازم برای طراحی پرسشنامه جمع‌آوری شد. برای اطمینان از اعتبار محتوایی پرسشنامه، این فرآیند در سه مرحله انجام شد. در مرحله اول، مبانی نظری مرتبط با موضوع تحقیق به‌دقت مرور شد و ابعاد مختلف هر متغیر به‌طور دقیق مشخص گردید. در مرحله دوم، تعداد سؤالات مشخصی بر اساس مبانی نظری و ابعاد و شاخص‌های تعیین‌شده طراحی شد. این سؤالات به‌گونه‌ای تنظیم شدند که بتوانند به‌خوبی ابعاد مختلف موضوع پژوهش را پوشش دهند. در مرحله نهایی،

سؤالات پرسشنامه به صورت دلفی بین ۱۵ نفر از نخبگان و کارشناسان حوزه مربوطه به طور رفت و برگشت مورد بررسی و اصلاح قرار گرفت. این مرحله شامل دریافت نظرات و پیشنهادهای اساتید و نخبگان بود که به بهبود کیفیت و دقت سؤالات کمک کرد. در نهایت، پس از تأیید نهایی سؤالات، پرسشنامه اصلی برای توزیع بین آزمودنی‌ها آماده شد. همچنین، روایی صوری پرسشنامه نیز توسط دو نفر از اساتید معتبر تأیید گردید که این امر به اعتبار و قابلیت اعتماد پرسشنامه افزوده است. این فرآیند جامع و دقیق، اطمینان حاصل کرد که ابزار جمع‌آوری داده‌ها به خوبی توانایی سنجش متغیرهای مورد نظر را دارد و می‌تواند نتایج قابل اعتمادی را ارائه دهد. جامعه آماری پژوهش شامل تمامی کارشناسان حوزه پژوهش، اعضای هیئت علمی و دانشجویان مقطع دکتری دانشگاه‌های آزاد واحد کرمانشاه و کردستان بود که مجموع آنان حدود ۲۹۸ نفر بود. در این پژوهش، جهت نمونه‌گیری از فرمول کرسی و مورگان استفاده شد و به همین رو، به شیوه تصادفی ساده از ۱۸۰ نفر از مدرسین و دانشجویان دانشگاه و همچنین ۴۲ نفر از مدیران مرتبط با حوزه پژوهش، جمعاً ۲۲۲ نفر به عنوان نمونه در سال ۱۳۹۶-۱۳۹۸ انتخاب شدند. پس از گردآوری پرسشنامه‌ها، ۱۷۱ نفر به عنوان نمونه نهایی مورد تحلیل قرار گرفتند.

روایی و پایایی تحقیق با استفاده از روش‌های مختلف تأیید گردید. روایی محتوایی پرسشنامه با مشاوره و بررسی نخبگان و اساتید تأیید شد و پایایی آن نیز با استفاده از آزمون آلفای کرون باخ به مقدار ۰/۸۴ رسید که نشان‌دهنده همبستگی درونی مناسب بین سؤالات پرسشنامه است. این تأییدات به اعتبار و کیفیت نتایج پژوهش افزوده و اطمینان بیشتری نسبت به دقت و صحت داده‌های جمع‌آوری شده فراهم می‌آورد.

۴- یافته‌ها

جدول ۱ مفاهیم و مؤلفه‌ای حاصل از بخش کیفی پژوهش را نشان می‌دهد. بر اساس پیشینه تحقیق و مبانی نظری و همچنین مصاحبه‌ها، ۹۴ مؤلفه و مفهوم استخراج گردید. بر اساس تجزیه و تحلیل داده‌های کیفی حاصل از مصاحبه‌های عمیق و اکتشافی و کدگذاری و تحلیل محتوای متن مصاحبه‌ها و درعین حال مطابقت آن‌ها با مبانی نظری، مقوله‌ها و عوامل اصلی و فرعی تأثیرگذار ارتقای کیفی پژوهش و تولید علم در دانشگاه‌های آزاد کردستان و کرمانشاه را می‌توان در ۵ بعد طبقه‌بندی نمود. هر یک از گزاره‌ها در پنج بعد منابع انسانی، فرهنگ، آموزش، بودجه و امکانات و مدیریت طبقه‌بندی شدند.

جدول (۱) مفاهیم و مؤلفه‌ای حاصل از بخش کیفی پژوهش

ردیف	مفاهیم	بعد
۱	برنامه‌ریزی هدفمند راجع به ارتقای فرهنگ تولید علم در دانشگاه	آموزش
۲	تدوین و استقرار نظام یکپارچه مدیریت استعداد در نظام آموزش	مدیریت و ساختار
۳	بررسی دیدگاه‌های مختلف در زمینه فرهنگ تولید علم	آموزش
۴	مشخص کردن وضعیت فعلی دانشگاه و وضعیت مطلوب	مدیریت و ساختار
۵	تنظیم سند و برنامه توسط دولت در زمینه ارتقای فرهنگ تولید	مدیریت و ساختار
۶	ایجاد فرهنگ مطالبه‌گری در دانشگاه	فرهنگ و آموزش
۷	تغییر در رویه‌های مرسوم دانشگاه و تطبیق با اهداف مطلوب	مدیریت و ساختار
۸	برنامه‌ریزی هدفمند راجع به ارتقای فرهنگ تولید علم در دانشگاه	آموزش
۹	رعایت داردهای آموزشی و پژوهشی در دانشگاه	مدیریت و ساختار
۱۰	تحلیلی بر عوامل ساختاری و رفتاری مؤثر بر ارتقای فرهنگ تولید علم	مدیریت و ساختار
۱۱	توجه به کیفیت و کاربرد پژوهش‌ها در حل مشکلات جامعه	مدیریت و ساختار
۱۲	ارتقا و اصلاح مستمر محتواهای آموزشی	آموزش
۱۳	ارتباط مستمر بین مراکز آموزشی و پژوهشی در داخل و خارج از کشور	مدیریت و ساختار

ردیف	مفاهیم	بعد
۱۴	برنامه ریزی هدفمند راجع به ارتقای فرهنگ تولید علم در دانشگاه	آموزش
۱۵	توجه به کیفیت و کاربرد پژوهش‌ها در حل مشکلات جامعه	مدیریت و ساختار
۱۶	جایگزینی فرهنگ تولید به جای فرهنگ مصرف در دانشگاه از طریق تولید علم به جای ترجمه	آموزش
۱۷	بومی سازی علوم در بخش‌های مختلف	مدیریت و ساختار
۱۸	تأمین و توسعه امکانات پژوهش	بودجه و امکانات
۱۹	چشم‌انداز علمی روشن برای اساتید	نیروی انسانی
۲۰	منعطف نمودن و کاهش فرهنگ بوروکراسی دانشگاه‌ها	مدیریت و ساختار
۲۱	تشویق درخور فعالیت‌های اساتید	آموزش
۲۲	تأمین مادی اساتید تدوین	بودجه و امکانات
۲۳	فراهم بودن زمینه برای آزاداندیشی	مدیریت و ساختار
۲۴	هم‌راستایی آموزش و پژوهش در دانشگاه	مدیریت و ساختار
۲۵	تلفیق آموزش و پژوهش	مدیریت و ساختار
۲۶	تخصیص بودجه و امکانات به پژوهش	بودجه و امکانات
۲۷	ارج نهادن به عالمان در جامعه	فرهنگ و آموزش
۲۸	آزادی عمل برای اساتید	نیروی انسانی
۲۹	تعامل بادنشگاه و مراکز آموزشی و پژوهشی در خارج از کشور	مدیریت و ساختار
۳۰	ایجاد فرهنگ صحیح نقد و انتقادپذیری در دانشگاه	فرهنگ و آموزش
۳۱	قدردانی شایسته از اساتید و پژوهشگران	فرهنگ و آموزش
۳۲	توجه به کیفیت تربیت دانشجو	نیروی انسانی
۳۳	توجه کافی به شایستگی‌های علمی دانشجو	نیروی انسانی
۳۴	عدم سرمایه‌گذاری بی‌مورد بر روی همایش‌ها و برنامه‌های بی‌فایده	بودجه و امکانات
۳۵	انعطاف‌پذیری در دانشگاه	مدیریت
۳۶	هماهنگی بین اهداف جامعه و دانشگاه	مدیریت و ساختار
۳۷	بازنگری در سیستم گزینش دانشجو	نیروی انسانی
۳۸	باز بودن فضای دانشگاه جهت ابراز عقاید	مدیریت و ساختار
۳۹	تأمین حداقل معیشت اساتید	بودجه و امکانات
۴۰	داشتن استقلال آموزشی برای اساتید	مدیریت و ساختار
۴۱	توجه سخت گیران تر دانشگاه به داردهایش	مدیریت و ساختار
۴۲	داشتن آزادی در بیان افکار و عقاید	نیروی انسانی
۴۳	ایجاد فرهنگ صحیح نقد و انتقادپذیری در دانشگاه	فرهنگ و آموزش
۴۴	تأمین مالی اساتید	نیروی انسانی
۴۵	تعامل و تبادل عقاید با سایر کشورها	مدیریت و ساختار
۴۶	فرصت فراغت و مطالعه برای اساتید	نیروی انسانی
۴۷	به‌روز بودن محتوای آموزشی	مدیریت و ساختار
۴۸	قدردانی شایسته از اساتید	فرهنگ و آموزش
۴۹	داشتن بودجه و امکانات کافی برای پژوهش	بودجه و امکانات
۵۰	فرصت ابراز عقاید	نیروی انسانی
۵۱	احساس کرامت دانشگاهیان و پژوهشگران در جامعه	فرهنگ و آموزش
۵۲	داشتن آزادی در پژوهش	مدیریت و ساختار
۵۳	برخورد سلیقه‌ای با طرح‌های پژوهشی رعایت داردهای آموزشی و	مدیریت و ساختار

ردیف	مفاهیم	بعد
پژوهشی در دانشگاه		
۵۴	سیاست گذاری در زمینه ارتقای فرهنگ علم و ورزشی	فرهنگ
۵۵	احساس خودباوری	آموزش
۵۶	عدم باندبازی های دانشگاهی و تعیین قلمرو توسط برخی از اساتید	فرهنگ
۵۷	ضعف اخلاقی در محیط های علمی	آموزش
۵۸	ارزش دهی جامعه به اساتید	فرهنگ
۵۹	افزایش دسترسی ها به اطلاعات و امکانات	مدیریت و ساختار
۶۰	بهبود امکانات نشر چه در زمینه مجلات علمی و چه در زمینه کتاب	مدیریت و ساختار
۶۱	نبود سیطره باندی و گروهی در دانشگاه	فرهنگ
۶۲	مقاومت بودن محتوای آموزشی با اهداف مطلوب دانشگاه ارتقای و اصلاح مستمر محتوای آموزشی	مدیریت و ساختار
۶۳	بهبود دائم محتوای آموزشی ارتقا و اصلاح مستمر محتوای آموزشی	مدیریت و ساختار
۶۴	تخصص و تعهد مجریان آموزشی	نیروی انسانی
۶۵	وجود منابع و امکانات کافی برای آموزش و پژوهش	بودجه و امکانات
۶۶	سطحی بودن انگیزه ها در دانشگاه	آموزش
۶۷	عدم تفاوت افراد عالم و بی سواد در جامعه	فرهنگ
۶۸	نداشتن مدیریت بودجه و تخصیص آن به کارهای آرایه ای	مدیریت و ساختار
۶۹	تبعیض در تخصیص منابع و بودجه ها	مدیریت و ساختار
۷۰	پرهیز از سیاست زدگی و عدم ثبات مدیران در دانشگاه ها	نیروی انسانی
۷۱	جلوگیری از انتشار افکار و مطالبی که علم و عالم را به تمسخر می گیرند	فرهنگ
۷۲	کیفی کردن شاخص های اندازه گیری علم	مدیریت و ساختار
۷۳	تأمین مالی محققان و نداشتن دغدغه معیشت	بودجه و امکانات
۷۴	توجه به کیفیت و کاربرد پژوهش ها در حل مشکلات جامعه	مدیریت و ساختار
۷۵	رعایت حقوق مالکیت فکری و اخلاقیات پژوهش	مدیریت و ساختار
۷۶	توجه بیش از حد قوانین پژوهش به کمیت	مدیریت و ساختار
۷۷	نبود ضمانت اجرایی و نظارت در زمینه پژوهش	مدیریت و ساختار
۷۸	محدود کردن استاد به محیط دانشگاه و نداشتن آزادی عمل	نیروی انسانی
۷۹	اکرام دانشگاه و دانشگاهیان	فرهنگ و آموزش
۸۰	افزایش ارتباط بین صنعت و جامعه و دانشگاه	مدیریت و ساختار
۸۱	توجه به تولید علم به جای تبادل آن	مدیریت و ساختار
۸۲	ایجاد هماهنگی بین بخش های مختلف علمی و پژوهشی دانشگاه ها	مدیریت و ساختار
۸۳	رعایت داردهای علمی در جذب دانشجو	نیروی انسانی
۸۴	عدم اعمال سلیق سیاسی در جذب هیئت علمی	نیروی انسانی
۸۵	ایجاد امنیت شغلی برای اساتید	نیروی انسانی
۸۶	رفع موانع اجرایی و مالی و ... در برگزاری همایش های علمی	مدیریت
۸۷	حساسیت بیشتر در انتخاب اساتید و معاونین آموزشی	نیروی انسانی
۸۹	ایجاد فضای امن برای ابراز اندیشه های علمی	ساختار
۹۰	بازدارندگی ساختار دانشگاه از پژوهش به جای پیش بردندگی آن	مدیریت
۹۱	سردرگمی بین تولید دانش بومی یا استناددهی به دانش غربی	ساختار
۹۲	قرار دادن چند واحد درسی به نام اخلاق علمی در	آموزش

ردیف	مفاهیم	بعد
	کارشناسی ارشد و دکتری	
۹۳	بازنگری در شاخص‌های امتیازدهی به پژوهش‌ها	ساختار
۹۴	احترام بیشتر به دانشگاهیان	فرهنگ

جهت بررسی تناسب و برازش مدل پیشنهادی پرسشنامه درجه تناسب (پرسشنامه دوم پژوهش) تهیه و در اختیار ۳۰ نفر از پژوهشگران و کارشناسان حوزه پژوهش که بیشتر آنان از متخصصین حوزه آموزش عالی بودند قرار گرفت. این پرسشنامه شامل بخش‌های ابعاد، مؤلفه‌ها، شاخص‌ها و سؤالات بود. نظر کارشناسان به صورت طیف پنج‌درجه‌ای لیکرت کاملاً مناسب، مناسب، تا حدی مناسب، نامناسب، کاملاً نامناسب، تهیه و طراحی و سپس با استفاده از آزمون آماری درجه تناسب مدل ارزیابی شد (جدول ۲). نتایج جدول ۲ نشان می‌دهد میانگین هر ۵ مؤلفه بیشتر از ۴ است. سطح معنی‌داری مشاهده‌شده برای تفاوت میانگین مشاهده‌شده با نظری کمتر از ۰/۰۵ است. بنابراین با ۹۵ درصد اطمینان فرض صفر رد و نتیجه می‌گیریم مدل پیشنهادی برای همه مؤلفه‌ها در سطح مطلوب قرار دارد. مطلوبیت کل مدل ۴/۲۸ است که در سطح ۰/۰۵ معنادار است. از این رو مدل از دیدگاه صاحب‌نظران مورد تأیید قرار گرفت.

جدول (۲) آزمون تی یک نمونه‌ای برای تعیین مطلوبیت مدل از نظر متخصصان

متغیر	میانگین	انحراف معیار	میانگین نظری	t	درجه آزادی	معناداری
آموزش	۴/۲۷	۰/۷۴	۳	۹/۳۶	۲۹	۰/۰۰۱
منابع مالی	۴/۰۷	۰/۷۸	۳	۷/۰۶	۲۹	۰/۰۰۱
منابع انسانی	۴/۱۶	۰/۹۸	۳	۵/۵۱	۲۹	۰/۰۰۱
فرهنگ‌سازمانی	۴/۴۰	۰/۷۷	۳	۱۲/۳۴	۲۹	۰/۰۰۱
ساختار دانشگاه	۴/۴۷	۰/۸۰	۳	۱۱/۷۹	۲۹	۰/۰۰۱
کل مدل	۴/۲۸	۰/۳۸	۳	۱۷/۳۹	۲۹	۰/۰۰۱

نتایج نشان می‌دهد ۷۳ نفر از پاسخ‌دهندگان (۳۴/۸ درصد) مؤنث، ۱۳۷ نفر (۶۵/۲ درصد) مذکر، ۷ نفر از پاسخ‌دهندگان (۳/۳ درصد) دارای تحصیلات لیسانس و ۸۳ نفر (۳۹/۵ درصد) دارای تحصیلات کارشناسی ارشد و همچنین ۱۲۰ نفر (۵۷/۲ درصد) نمونه دارای تحصیلات دکتری می‌باشند. شاخص‌های توصیفی نشان می‌دهد حداقل سن ۲۸ سال و حداکثر آن ۶۴ است. میانگین سن ۴۴/۱۰ سال و انحراف معیار آن ۶/۵۲ است. حداقل سابقه کار ۳ سال و حداکثر آن ۳۱ سال است. میانگین سابقه کار ۱۶/۷۷ سال و انحراف معیار آن ۵/۱۶ است. به منظور رتبه‌بندی تفاوت وضعیت موجود و وضعیت مطلوب عوامل از دیدگاه پاسخ‌دهنده‌ها از آزمون فریدمن استفاده شد. آزمون فریدمن نشان داد میانگین رتبه عامل‌ها با یکدیگر تفاوت دارد ($p < 0.01$, $\chi^2 = 45.33$).

جدول (۳) آزمون فریدمن برای رتبه‌بندی تفاوت وضعیت موجود و وضعیت مطلوب عوامل

متغیر	میانگین	میانگین رتبه	آماره آزمون	درجه آزادی	سطح معناداری
آموزش	۲/۴۱	۳/۰۷	۴۵/۳۳	۴	۰/۰۰۱
منابع مالی	۲/۲۸	۲/۹۰			
منابع انسانی	۱/۹۶	۲/۷۶			

فرهنگ سازما	۲/۶۶	۳/۶۰
نی	۱/۳۴	۲/۶۷
ساختار		
دانشگاه		

به منظور بررسی اطمینان نسبت به صفر نبودن ماتریس همبستگی که پایه‌ی تحلیل عاملی قرار می‌گیرد در جامعه، از آزمون کرویت بارلت^۱ استفاده شد (جدول ۴). همان‌طور که جدول ۴ مشاهده می‌شود مقدار KMO برابر ۰/۸۴ است که نشان از کفایت نمونه‌گیری برای تحلیل عاملی است. سطح معنی‌داری مشاهده‌شده برای آزمون کرویت بارلت ۰/۰۰۱ است که نشان‌دهنده‌ی مناسب بودن ماتریس همبستگی سؤالات برای اجرای تحلیل عاملی است.

جدول (۴) نتایج آزمون KMO و بارلت برای مناسبت ماتریس داده‌ها

معیار کفایت نمونه KMO	خی دو	درجه آزادی	معناداری
۰/۸۴	۲۲۶۴/۴۰	۹۹۰	۰/۰۰۱

پایایی پرسشنامه با ضریب آلفای کرون باخ مورد آزمون قرار گرفت (جدول ۵). مقادیر بیشتر از ۰/۷ برای این ضریب مطلوب تلقی می‌شوند. هرچند ضریب آلفای کرونباخ منابع انسانی اندکی کمتر از ۰/۷ است اما به دلیل فاصله اندک می‌توان گفت همه عامل‌ها پایایی مناسبی دارند.

جدول (۵) ضرایب آلفای کرون باخ وضعیت موجود پرسشنامه

عامل	تعداد سؤال	آلفا
آموزش	۱۲	۰/۷۷
منابع مالی	۷	۰/۷۲
منابع انسانی	۹	۰/۶۸
فرهنگ سازمانی	۷	۰/۷۱
ساختار دانشگاه	۱۰	۰/۷۳
کل	۴۵	۰/۸۸

همان‌طور که در جدول ۶ مشاهده می‌گردد در روش تحلیل مؤلفه‌های اصلی به تعداد سؤال‌ها، مؤلفه استخراج‌شده است. در ستون دوم جدول ارزش‌های ویژه مشخص شده‌اند. درصد واریانس تبیین شده توسط هر عامل در ستون سوم و درصد تراکمی واریانس تبیین شده در ستون چهارم آمده است. در ستون‌های پنجم، ششم و هفتم نیز به ترتیب ارزش‌های ویژه، درصد واریانس تبیین شده و درصد تراکمی واریانس تبیین شده برای مؤلفه‌هایی که ارزش ویژه‌ی آن‌ها بزرگ‌تر یا مساوی یک است، نشان داده شده است. ۱۲ عامل دارای ارزش ویژه بزرگ‌تر از یک هستند که در مجموع ۵۴/۸۲ درصد از واریانس کل آزمون را تبیین می‌کنند.

جدول (۶) مشخصه‌های آماری اولیه پرسشنامه به روش مؤلفه‌های اصلی

مؤلفه	ارزش‌های ویژه آغازین	مجموع مجذور بارهای استخراج‌شده
-------	----------------------	--------------------------------

^۱. Bartlett's Test Of Sphericity



فصلنامه علمی رویکردهای نو در مدیریت دولتی

The scientific quarterly of
New Approaches in Public Administration



JNAPA

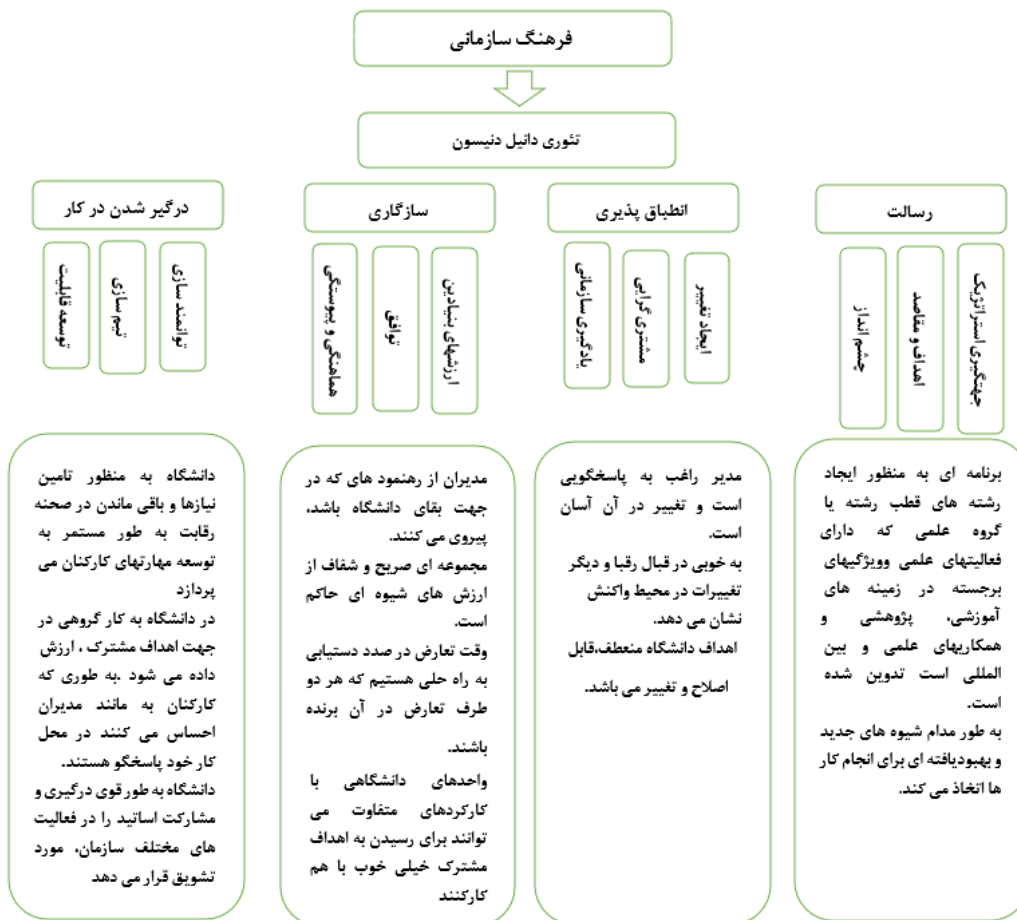
کل	درصد واریانس	درصد تراکمی	کل	درصد واریانس	درصد تراکمی
۱	۷,۶۹۱	۱۷,۰۹۱	۱	۷,۶۹	۱۷,۰۹۱
۲	۲,۷۲۴	۶,۰۵۴	۲۴	۲,۷	۶,۰۵۴
۳	۲,۱۸	۴,۸۴۵	۸	۲,۱	۴,۸۴۵
۴	۲,۰۰۱	۴,۴۴۷	۰.۱	۲,۰	۴,۴۴۷
۵	۱,۸۲۳	۴,۰۵۲	۲۳	۱,۸	۴,۰۵۲
۶	۱,۶۷۲	۳,۷۶۱			۴۰,۲۵۱
۷	۱,۲۰۴	۲,۶۷۵			۴۲,۹۲۶
۸	۱,۱۳۱	۲,۵۱۴			۴۵,۴۴
۹	۱,۱۰۳	۲,۴۵۲			۴۷,۸۹۱
۱۰	۱,۰۸۲	۲,۴۰۴			۵۰,۲۹۶
۱۱	۱,۰۲۵	۲,۲۷۹			۵۲,۵۷۴
۲	۱,۰۱۲	۲,۲۴۸			۵۴,۸۲۳
۳	۰,۹۶۶	۲,۱۴۶			۵۶,۹۶۹
۴	۰,۹۵	۲,۱۱۱			۵۹,۰۸
۵	۰,۹۲۱	۲,۰۴۸			۶۱,۱۲۸
۶	۰,۹۰۵	۲,۰۱۲			۶۳,۱۳۹
۷	۰,۸۷۷	۱,۹۴۹			۶۵,۰۸۸
۸	۰,۸۳۵	۱,۸۵۷			۶۶,۹۴۵
۹	۰,۸۱۲	۱,۸۰۴			۶۸,۷۴۹
۰	۰,۸۰۵	۱,۷۸۸			۷۰,۵۳۷
۱	۰,۷۵۷	۱,۶۸۱			۷۲,۲۱۸
۲	۰,۷۳۸	۱,۶۴			۷۳,۸۵۸
۳	۰,۷۳۱	۱,۶۲۵			۷۵,۴۸۳
۴	۰,۷	۱,۵۵۶			۷۷,۰۳۹
۵	۰,۶۹۵	۱,۵۴۳			۷۸,۵۸۲
۶	۰,۶۶۶	۱,۴۸			۸۰,۰۶۲
۷	۰,۶۵۹	۱,۴۶۴			۸۱,۵۲۶
۸	۰,۶۳۴	۱,۴۰۹			۸۲,۹۳۵
۹	۰,۶۲	۱,۳۷۸			۸۴,۳۱۳
۰	۰,۶۰۴	۱,۳۴۲			۸۵,۶۵۴
۱	۰,۵۸۸	۱,۳۰۷			۸۶,۹۶۲

مؤلفه	ارزش‌های ویژه آغازین		مجموع مجذور بارهای استخراج‌شده	
	کل	درصد واریانس	کل	درصد واریانس تراکمی
۲	۰,۵۶۴	۱,۲۵۴	۸۸,۲۱۶	
۳	۰,۵۲۳	۱,۱۶۲	۸۹,۳۷۸	
۴	۰,۵۰۷	۱,۱۲۶	۹۰,۵۰۴	
۵	۰,۴۹۳	۱,۰۹۵	۹۱,۵۹۹	
۶	۰,۴۸۳	۱,۰۷۳	۹۲,۶۷۲	
۷	۰,۴۳۷	۰,۹۷۲	۹۳,۶۴۳	
۸	۰,۴۳۲	۰,۹۶۱	۹۴,۶۰۴	
۹	۰,۴۰۴	۰,۸۹۸	۹۵,۵۰۲	
۱۰	۰,۳۸۷	۰,۸۶	۹۶,۳۶۱	
۱	۰,۳۶۷	۰,۸۱۶	۹۷,۱۷۷	
۲	۰,۳۵۹	۰,۷۹۷	۹۷,۹۷۵	
۳	۰,۳۴	۰,۷۵۵	۹۸,۷۲۹	
۴	۰,۳۰۴	۰,۶۷۶	۹۹,۴۰۶	
۵	۰,۲۶۸	۰,۵۹۴	۱۰۰	

شورای پژوهش‌های علمی، مهم‌ترین موانع و عوامل پژوهش و نوآوری را در هفت محور طبقه‌بندی نموده است که شامل: مدیریت، سیاست‌گذاری و نظام پژوهشی، فرهنگ پژوهش در ایران، پژوهشگران، فضای دارد علمی و پژوهشی، قوانین و مقررات پژوهشی، بودجه و امکانات پژوهشی، کاربرد نتایج پژوهش، طبقه‌بندی شده است. نخستین ارزیابی کلان علم و فناوری در ایران توسط هیئت نظارت و ارزیابی فرهنگی و علمی شورای عالی انقلاب فرهنگی انجام شده است. در این ارزیابی، علم و فناوری کشور بر اساس پنج نوع شاخص شامل: شاخص‌های انسانی، شاخص‌های مالی، شاخص‌های ساختاری، شاخص‌های عملکردی و شاخص‌های بهره‌وری، مورد مطالعه و ارزیابی قرار گرفته است.

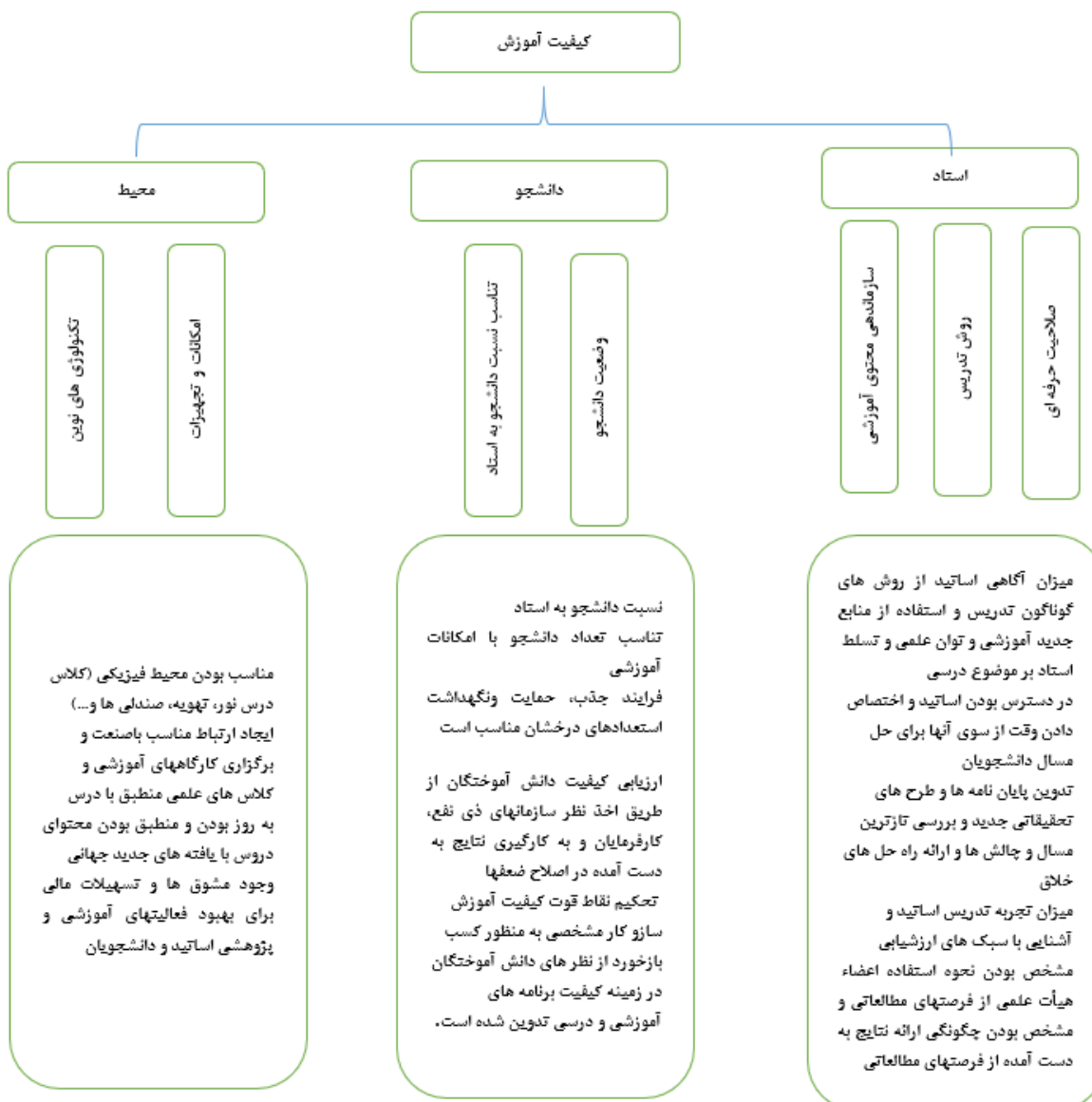
در مطالعه کنونی مفاهیم بر اساس تجزیه و تحلیل داده‌های کیفی حاصل از مصاحبه و تحلیل محتوای متن مصاحبه‌ها و در عین حال مطابقت آن‌ها با مبانی نظری، در پنج گروه از ابعاد و مؤلفه‌های ساختار و مدیریت، فرهنگ، آموزش، بودجه و امکانات و منابع انسانی طبقه‌بندی و فهرست شدند و سپس در قالب یک پرسشنامه جهت نظرخواهی و اصلاح و تأیید این ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌ها در بین ۳۰ نفر از کارشناسان توزیع شد. پس از گذار از این مرحله پرسشنامه اصلی فراهم شد که به سنجش دو طیف وضع موجود و وضع معلوم پرداخته شد. این پنج گروه از مؤلفه‌ها همراه با شاخص‌ها و مفاهیم و گزاره‌ها در شکل ۱ ترسیم شده‌اند. فرهنگ‌سازمانی که در این تحقیق، از مدل دنیسون که در سال ۲۰۰۰ معرفی شده است، بهره‌برداری شده است. انتخاب این مدل به عنوان چارچوب مفهومی و نظری تحقیق به چند دلیل اساسی صورت گرفته است. نخستین دلیل این است که مبنای اصلی این مدل بر این نکته کلیدی تأکید دارد که فرهنگ‌سازمانی چگونه می‌تواند بر عملکرد کلی سازمان تأثیر بگذارد. این مدل به‌ویژه در مدیریت تغییرات در سازمان‌ها کاربرد دارد و به‌طور مؤثری مؤلفه‌های فرهنگ‌سازمانی که نیازمند تغییر و بهبود هستند را شناسایی می‌کند. این شناسایی به مدیران و تصمیم‌گیرندگان کمک می‌کند تا اولویت‌های لازم برای بازنگری و بهبود را تعیین کنند. به عبارت دیگر، مدل دنیسون به عنوان ابزاری کارآمد، می‌تواند به سازمان‌ها در درک بهتر از نقاط قوت و ضعف فرهنگ‌سازمانی‌شان کمک کند و راهکارهایی برای ارتقاء عملکرد و بهبود فرآیندهای داخلی ارائه دهد. با استفاده از این

مدل، سازمان‌ها می‌توانند تغییرات لازم را به‌طور هدفمند و مؤثر پیاده‌سازی کنند و به‌این‌ترتیب، به بهبود مستمر و پایدار در عملکرد خود دست یابند. (رحیم نیا و علیزاده، ۱۳۸۸).



شکل (۱) مؤلفه‌ها و شاخص‌های فرهنگ سازمانی

تحولات نظام آموزش عالی کشور در دو دهه اخیر نشان‌دهنده رشد قابل‌توجهی در تعداد دانشجویان است، اما این رشد به‌طور هم‌زمان با عدم توجه کافی به کیفیت دانشگاه‌ها و بهبود آن همراه بوده است. به همین دلیل، ارتقاء و بهبود کیفیت آموزش و تدریس در دانشگاه‌ها نیازمند ایجاد سازوکارهای مؤثر و مناسب است. یک نظام آموزش عالی تنها زمانی می‌تواند به‌عنوان یک سیستم باکیفیت شناخته شود که از هرگونه کاستی و نقصی عاری باشد. درواقع، وجود این کاستی‌ها به‌منزله نواقص و عیوبی است که می‌تواند مانع از دستیابی به نتایج مطلوب و بروندهای مؤثر از آن نظام شود. بنابراین، برای دستیابی به یک نظام آموزشی کارآمد و مؤثر، باید به بهبود مستمر کیفیت آموزش و تدریس توجه ویژه‌ای شود و اقداماتی جدی در راستای رفع نواقص موجود انجام گیرد. این امر نه‌تنها به ارتقاء سطح علمی دانشجویان کمک می‌کند، بلکه به تقویت جایگاه دانشگاه‌ها در سطح ملی و بین‌المللی نیز منجر خواهد شد (طبرسا همکاران، ۱۳۹۱) (شکل ۲).



شکل (۲) مؤلفه ها و شاخص های کیفیت آموزش در دانشگاه

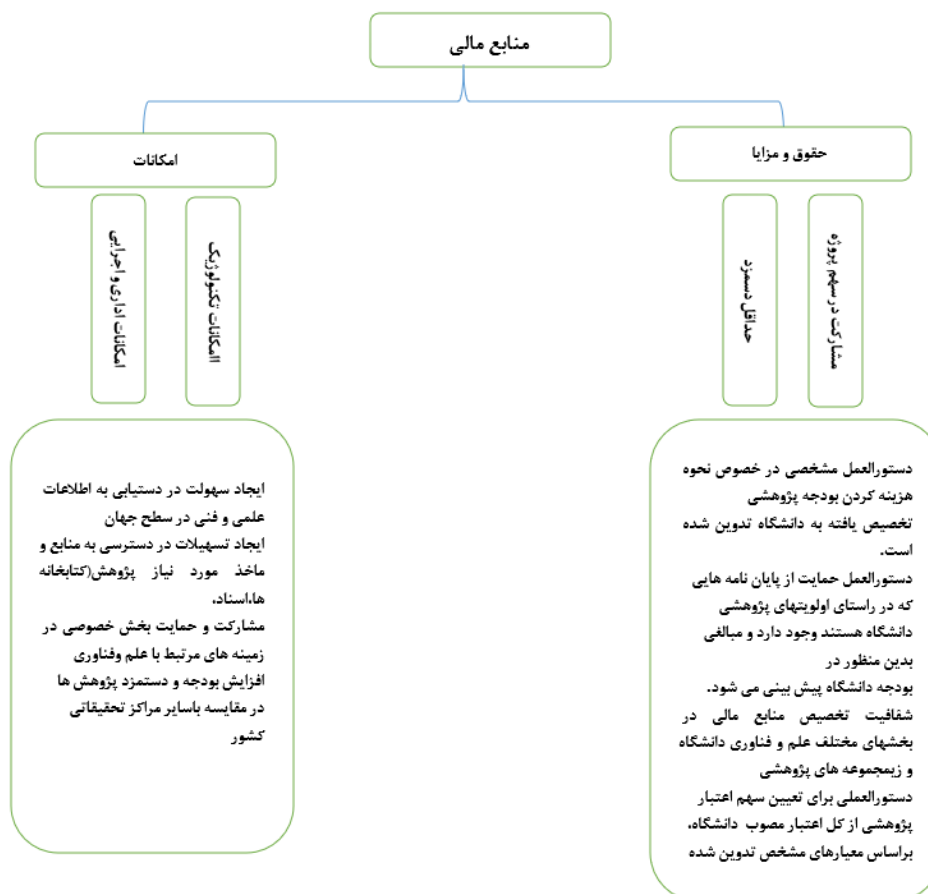
یکی از دلایل عدم استقبال اعضای هیئت علمی از تحقیق در دانشگاه ها، پیچیدگی های مقررات اداری و مالی است، به ویژه عدم نظم و اطمینان در پرداخت های پژوهشی. واقعیت این است که در دانشگاه ها، گرایش به کمیت گرایی به طور فزاینده ای در حال افزایش است. با توجه به افزایش تعداد دانشجویان در مراکز آموزش عالی و ثبات نسبی در پرداخت های حق التدریس، اعضای هیئت علمی بیشتر تمایل دارند به آموزش بپردازند تا تحقیق. برای بهبود عملکرد پژوهشی اساتید در حوزه علوم انسانی، نیاز است که اصلاحاتی در رویکردهای سازمانی و مدیریت پژوهش انجام شود. همچنین، این امر مستلزم اجرای برنامه های توانمندسازی و تقویت مهارت های حرفه ای اساتید در زمینه پژوهش و فراهم کردن منابع مالی و علمی مناسب برای انجام فعالیتهای پژوهشی است (شکل ۳).



شکل (۳) مؤلفه ها و شاخص های ساختار سازمانی دانشگاه

از دیدگاه علم اقتصاد، مبنای نظری سرمایه گذاری در حوزه آموزش، نظریه سرمایه انسانی است که در سال ۱۹۶۱ توسط شولتز ارائه شد. او معتقد است که افراد به منظور گذراندن اوقات فراغت و تفریح به آموزش نمی پردازند، بلکه به طور منطقی و باهدف دستیابی به منافع مادی و غیرمادی در آینده، به سرمایه گذاری در آموزش اقدام می کنند. در زمینه پژوهش های مرتبط با اقتصاد آموزش عالی، نخستین مطالعه توسط آدام اسمیت در سال ۱۷۷۶ انجام شد و پس از او، میلتون فریدمن در سال ۱۹۵۳ به تحقیقات بیشتری در این حوزه پرداخت. بررسی ها حاکی از آن است که در روش های بودجه ریزی به کاررفته برای بخش آموزش عالی و توزیع اعتبارات آن بین دانشگاه ها و مراکز آموزش عالی، جایگاه، درصد یا سهم خاصی برای ارتقای سطح کیفی در دانشگاه های موفق در این بعد یا ایجاد زمینه لازم برای حرکت به سمت آن منظور نشده و بیشتر به تأمین منابع لازم برای ادامه فعالیت های فعلی یا توزیع عادلانه منابع بین دانشگاه ها

تأکید شده است (کیذوری، ۱۳۸۴). اقتصاد پژوهش را می‌توان رویکردی تحلیلی در بررسی رابطه متقابل اقتصاد و پژوهش و همچنین بررسی اقتصادی روند فعالیت‌های پژوهشی دانست (شکل ۴).



شکل (۴) مؤلفه ها و شاخص های منابع مالی

هیئت علمی به مجموعه ای از اعضای دانشگاهی اطلاق می شود که مسئولیت آموزش، پژوهش و توسعه علمی در یک مؤسسه آموزشی عالی را بر عهده دارند. این اعضا معمولاً شامل استادان، دانشیاران و استادیاران هستند که با تخصص های مختلف در رشته های علمی و فنی فعالیت می کنند. هیئت علمی نه تنها وظیفه تدریس و انتقال دانش به دانشجویان را دارند، بلکه به تحقیق و تولید علم نیز مشغول اند و با انتشار مقالات علمی، شرکت در اجلاس ها و پروژه های تحقیقاتی، به پیشرفت علم و فناوری کمک می کنند. این گروه به عنوان محور اصلی نظام آموزشی و پژوهشی دانشگاه ها، نقش حیاتی در ارتقای کیفیت آموزش و پژوهش ایفا می کنند. (آزاد پیله رود، ۱۳۸۷). درک این نکته که وظیفه اعضای هیئت علمی تنها محدود به آموزش دانشجویان نیست، بسیار حائز اهمیت است. امروزه، اساتید علاوه بر تدریس، مسئولیت پژوهش و تولید دانش را نیز بر عهده دارند که این فعالیت ها می تواند به صورت هم زمان با آموزش یا به طور مستقل انجام شود. با پژوهش محور شدن دانشگاه ها و تقویت فرهنگ پژوهشی در بین اساتید، بسیاری از نیازهای بومی جامعه از طریق پروژه های تحقیقاتی شناسایی و حل می شود. اعضای هیئت علمی با دانش و مهارت های خود، دانشجویانی با تفکر انتقادی و روحیه پژوهشی تربیت می کنند و در نتیجه، نیروی انسانی متخصص و ماهری را به جامعه معرفی

می‌کنند که می‌تواند به توسعه و پیشرفت جامعه کمک کند (صدقتی فرد و محمد جانی، ۱۳۸۵). در نهایت باید گفت وجود اساتید متخصص، آموزش‌دیده، مجرب، دارای روحیه پژوهشی و با درگیری شغلی بالا، نیاز هر دانشگاهی برای اعتلا و رشد و اعتباربخشی آن است (شکل ۵).



شکل (۵) مؤلفه‌ها و شاخص‌های منابع انسانی دانشگاه

۵- بحث و نتیجه‌گیری

تجزیه و تحلیل نتایج این پژوهش نشان‌دهنده اهمیت و تأثیر هر یک از عوامل پنج‌گانه شامل فرهنگ، بودجه و امکانات، مدیریت و ساختار، آموزش و نیروی انسانی بر ارتقای کیفی پژوهش و تولید علم است. یافته‌های تحقیق حاضر حاکی از آن است که مؤلفه فرهنگ به‌عنوان یکی از عوامل کلیدی در ارتقای کیفی تولید علم و پژوهش شناخته می‌شود. یکی از سیاست‌ها و خط‌مشی‌های مؤثر در راستای تولید علم و دانش، تقویت پیوند بین علم و جامعه، گسترش فرهنگ علمی و ترویج ارزش‌های مرتبط با علم است. تحقیقات انجام‌شده توسط (Bland et al ۲۰۰۵) نشان می‌دهد که فرهنگ پژوهش و حاکمیت پژوهش‌محوری، نیاز به مشارکت و اهداف مشترک گروهی، بر بهره‌وری فعالیت‌های

پژوهشی فردی و گروهی تأثیرگذار است (نوروزی و همکاران، ۱۳۹۴). یکی از موانع اصلی توسعه علمی کشور و دستیابی به سطح مطلوب تولید علم، فقدان روحیه علمی و انگیزه در پژوهشگران است که ازجمله عوامل حیاتی در موفقیت پژوهش به شمار می‌آید. این عوامل تحت تأثیر فرد و محیط پیرامونی او قرار دارند.

وجود یک فضای علمی مناسب، شامل اعتقاد و اهتمام مسئولین و جامعه به انجام پژوهش، فراهم بودن امکانات تحقیقاتی، آزادی علمی و آسودگی خاطر محققین از تأمین معاش، می‌تواند به‌طور چشمگیری در ایجاد انگیزه و روحیه علمی پژوهشگران و گسترش تحقیقات باکیفیت و همسو با اولویت‌های پژوهشی کشور مؤثر باشد. علاوه بر این، امکانات نیز از دیگر عوامل مؤثر بر پژوهش به شمار می‌روند. نظام پژوهشی نیازمند اصلاح و تغییر در تأمین منابع مالی و امکانات، محتوای دروس و روش‌های آموزشی با تأکید بر خلاقیت و مطالعات میان‌رشته‌ای است. یکی از رویکردهایی که نظام آموزشی می‌تواند در پیشرفت و تولید علم به کار گیرد، تأکید بر پژوهش‌محوری به‌جای حافظه‌پروری و مدرک‌گرایی است. حفظ توازن منطقی بین فعالیت‌های پژوهشی و آموزشی، به‌کارگیری فنون علمی و خلاقانه در روش‌های تعلیم و تربیت و تدوین متون درسی، و همچنین ترویج پژوهش‌محور کردن آموزش، می‌تواند مؤید نقش خلاقیت و پژوهش‌محوری در تولید علم باشد. از نظر کارشناسان و اساتید، مؤلفه ساختار و مدیریت دانشگاهی نیز بر ارتقای کیفی تولید علم تأثیرگذار است. فقدان ارتباط منسجم و سازمان‌یافته بین دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی، که وظایف و رسالت آن‌ها ایجاد می‌کند با یکدیگر ارتباطات دائمی داشته باشند، ازجمله ضعف‌های عمده نظام پژوهشی است که موجب پراکندگی و موازی‌کاری در فعالیت‌های تحقیقاتی و هدر رفت منابع می‌شود. زارع احمد آبادی و همکاران (۲۰۰۹) عدم ارتباط نزدیک دانشگاه‌ها و مراکز تحقیقاتی با مراکز تولید علم جهانی را به‌عنوان یکی از موانع پژوهش و تحقیق در دانشگاه‌ها و مراکز تحقیقاتی معرفی می‌کنند. همچنین (Salaran, ۲۰۱۰) بر این باور است که ارتباط و تعامل اجتماعی بر بهره‌وری پژوهشی دانشگاه‌ها تأثیرگذار است. دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی باید در جهت رفع چالش‌ها و بهبود کیفیت پژوهش‌های خود متعهد و برانگیخته شوند. به همین منظور، اجرای یک نظام واحد و جامع ارزیابی کیفیت پژوهش در آموزش عالی کشور ضروری به نظر می‌رسد. این نظام می‌تواند سوء رفتارهای پژوهشی را کاهش دهد و با فراهم کردن ملاک‌های معتبر برای ارزیابی کیفیت پژوهش، به ارتقای عدالت و تنوع در پاداش‌دهی به آثار پژوهشی باکیفیت اعضای هیئت‌علمی کمک کند. آموزش عالی و نظام دانشگاهی ما نیازمند بازتعریف و سازمان‌دهی نقش و مأموریت‌های خود در فرآیند توسعه با رویکردی علمی و با مشارکت اجتماعات علمی است. این بازتعریف می‌تواند به ارزیابی مجدد وضعیت موجود و ایجاد تغییرات لازم برای سازمان‌دهی دانش نظری و عملی در برنامه‌ریزی دانشگاه‌ها کمک کند (ثمیری و همکاران، ۱۳۹۱).

از نظر کارشناسان و اساتید مؤلفه ساختار و مدیریت دانشگاهی بر ارتقای کیفی تولید علم تأثیر می‌گذارد. علاوه بر فقدان ارتباط منسجم و سازمان‌یافته بین این دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی که وظایف و رسالت آن‌ها ایجاد می‌کند با یکدیگر دارای ارتباطات سازمان‌یافته و دائمی باشند یکی دیگر از عمده ضعف‌های نظام پژوهشی که موجب شکاف و پراکندگی بین فعالیت‌های تحقیقاتی، موازی‌کاری و هدر رفت منابع می‌گردد فقدان یک سیستم کارآمد اطلاع‌رسانی در حوزه علم و فناوری و اولویت‌های تحقیقاتی موردنیاز است. نداشتن روابط نزدیک دانشگاه‌ها و مراکز تحقیقاتی با مراکز تولید علم در جهان را جزء موانع پژوهش و تحقیق در دانشگاه‌ها و مراکز تحقیقاتی از دید اعضای هیئت‌علمی در راستای توسعه علمی و پیشرفت عنوان می‌کنند. ارتباط و تعامل اجتماعی را بر بهره‌وری پژوهشی دانشگاه‌ها مؤثر می‌داند. دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی باید در جهت رفع چالش‌ها و بهبود کیفیت پژوهش‌های خود، متعهد و برانگیخته شوند و به این منظور، اجرای یک نظام واحد و جامع ارزیابی کیفیت پژوهش در آموزش عالی کشور، ضروری به نظر می‌رسد. اجرای این نظام، سوء رفتارهای پژوهشی را کاهش می‌دهد و با فراهم‌سازی ملاک‌های واحد و معتبر در مورد کیفیت پژوهش و ارزیابی و رتبه‌بندی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی از لحاظ کیفیت پژوهشی و ترویج عدالت

و تنوع در پاداش‌دهی به آثار پژوهشی باکیفیت اعضای هیئت علمی و ارتقا بر مبنای کیفیت پژوهش‌ها به جای کمیت آن و توزیع بودجه پژوهشی با در نظر گرفتن رتبه پژوهشی دانشگاه زمینه بهبود کیفیت و اثربخشی پژوهش‌های دانشگاهی را در توسعه کیفی خلق دانش فراهم می‌کند (سلیمی و حسینی، ۹۵). آموزش عالی و نظام دانشگاهی ما نیازمند مرحله‌ای دیگر با عنوان بازتعریف و سازمان‌دهی در نقش و مأموریت‌های خود در فرآیند توسعه با رویکردی علمی و با مشارکت اجتماعات علمی است تا با ارزیابی مجدد از وضعیت خود، بتواند تغییرات لازم را برای سازمان‌دهی دانش نظری و عملی برنامه‌ریزی در دانشگاه‌ها مهیا سازد در مجموع می‌توان گفت، این پژوهش با شناسایی و تحلیل عوامل مؤثر بر ارتقای کیفی تولید علم و پژوهش در دانشگاه‌های کردستان و کرمانشاه، به درک عمیق‌تری از چالش‌ها و فرصت‌های موجود در این حوزه دست یافته است. نتایج نشان می‌دهد که مؤلفه‌های فرهنگ، بودجه و امکانات، مدیریت و ساختار، آموزش و نیروی انسانی به‌طور مستقیم بر کیفیت پژوهش تأثیرگذار هستند. این تحقیق به‌ویژه بر اهمیت فرهنگ پژوهش و حاکمیت پژوهش محوری تأکید دارد و به‌عنوان یک منبع معتبر برای تصمیم‌گیری‌های آینده در زمینه بهبود کیفیت تولید علم در دانشگاه‌ها عمل می‌کند. با وجود دستاوردهای این پژوهش، محدودیت‌هایی نیز وجود دارد که باید مورد توجه قرار گیرد. یکی از این محدودیت‌ها، تعداد محدود نمونه‌های مورد بررسی است که ممکن است نتایج را تحت تأثیر قرار دهد. همچنین، عدم وجود داده‌های کافی در برخی از حوزه‌ها و عدم دسترسی به برخی از منابع اطلاعاتی می‌تواند بر دقت نتایج تأثیر بگذارد. به‌علاوه، تمرکز بر دو استان خاص ممکن است نتایج را به سایر مناطق تعمیم ندهد و نیاز به تحقیقات بیشتری در سایر نقاط کشور احساس می‌شود. لذا بر اساس نتایج این پژوهش، پیشنهاد می‌شود که دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی در راستای ارتقای کیفیت پژوهش، برنامه‌های آموزشی و فرهنگی مناسبی را طراحی و اجرا کنند که بر اهمیت پژوهش و خلاقیت تأکید داشته باشد. همچنین، ایجاد یک نظام جامع ارزیابی کیفیت پژوهش و ترویج همکاری‌های بین‌دانشگاهی و بین‌المللی می‌تواند به بهبود وضعیت پژوهش در این دانشگاه‌ها کمک کند. در نهایت، تأمین منابع مالی و امکانات پژوهشی و ایجاد فضایی مناسب برای پژوهشگران به‌منظور افزایش انگیزه و روحیه علمی در آنان، از دیگر اقداماتی است که باید در دستور کار قرار گیرد.

- آزاد پيله رود، ليلا، (۱۳۸۷)، ليلا آزاد پيله رود. ۱۳۸۷، وضعیت سواد اطلاعاتی اعضای هیئت علمی گروه های کتابداری و نقش آن بر تولید اطلاعات علمی آنان در دانشگاه های آزاد و دولتی شهر تهران، *مطالعات کتابداری و سازمان دهی اطلاعات* بهار ۱۳۸۷ - شماره ۷۳، علمی-ترویجی، ۲۱۳ تا ۲۲۸
<https://ensani.ir/file/download/article/۲۰۱۲۰۳۲۹۱۲۴۳۳۵-۲۱۵۲-۲۸۹.pdf>
- اسلامی، زهرا؛ حکیم زاده، رضوان؛ صبوری، علی اکبر، (۱۳۹۹)، *مجله: پژوهش در نظام های آموزشی*، پاییز ۱۳۹۷ - شماره ۴۲، ج (از ۵۹ تا ۷۶) <https://ensani.ir/file/download/article/۱۵۵۸۱۶۸۲۴۷-۱۰۱۴۷-۴۲-۴.pdf>
- باقری دولت آبادی، علی، انفعالی، سعیده (۱۳۹۴). دانشگاه و تولید علم؛ ضرورت ها و موانع ساختاری. *پنجمین کنگره بین المللی علوم انسانی اسلامی*. صفحه ۱۵۵ تا ۱۸۶. بهار. دوره اول. شماره ۴-<https://icirh.ir/wp-content/uploads/۲۰۱۸/۰۲/k1j4m۶۹۶۱۰۲۶.pdf>
- بازرگان، عباس (۱۳۸۹). *ارزشیابی آموزشی*، چاپ هشتم. تهران: سمت.
- خراسانی، فتحی و اجارگاه، کوروش، قنبری، رضا (۱۳۹۴). تأملی بر اهمیت کارکرد پژوهشی دانشگاه در روند توسعه علمی و مرجعیت علمی، *اولین همایش ملی راهکارهای توسعه و ترویج علوم تربیتی، روانشناسی، مشاوره و آموزش در ایران*. تهران: انجمن توسعه و ترویج علوم و فنون بنیادین. <https://civilica.com/doc/۴۳۰۰۹۶>
- ثمیری، عیسی، یمینی دوزی سرخابی، محمد، صالحی عمران، ابراهیم، گرائی نژاد، غلامرضا. (۱۳۹۳). بررسی و شناسایی عوامل مؤثر در فرآیند «توسعه دانشگاهی» در دانشگاه های دولتی ایران. *مطالعات برنامه ریزی آموزشی*. https://eps.journals.umz.ac.ir/article_۷۶۰.html
- رحیم نیا، فریبرز، عزیززاده، مسعود (۱۳۸۸). بررسی ابعاد فرهنگ سازمانی بر اساس مدل دنیسون از نظر اعضای هیئت علمی دانشگاه فردوسی مشهد. *مطالعات تربیتی و روانشناسی* دانشگاه فردوسی دوره دهم، شماره ۱، سال ۱۳۸۸ [doi: ۱۰,۲۲۰۶۷/fe.v۱۰i۱.۱۳۶۴](https://doi.org/10.22067/fe.v۱۰i۱.۱۳۶۴)
- زارع احمدآبادی، حبیب، منصوری، حسین و طاهری دمنه، محسن. (۱۳۸۸). واکاوی موانع انجام پژوهش در دانشگاه ها و مراکز تحقیقات کشور با استفاده از تکنیک فازی (از دیدگاه اعضای هیئت علمی دانشگاه یزد). *مطالعات معرفتی در دانشگاه اسلامی*. ۱۳(۴)، ۱۱۳-۱۳۳. <https://sid.ir/paper/۴۶۴۰۱۳/fa>. SID.
- رسول آبادی مسعود، خضری ادیب، حیدری عطا اله، (۱۳۹۵)، وضعیت برون داد علمی دانشگاه علوم پزشکی کردستان بر اساس شاخص های علم سنجی تا پایان سال ۲۰۱۱ میلادی. *مجله علمی دانشگاه علوم پزشکی کردستان*. ۱۳۹۱؛ ۱۷ (۲): ۱-۱۴. [URL: http://sjku.muk.ac.ir/article-۱۴۱-۷۹۴-fa.html](http://sjku.muk.ac.ir/article-۱۴۱-۷۹۴-fa.html)
- صداقتی فرد، مجتبی و محمدرضا محمد جانی (۱۳۸۵)، عوامل مؤثر بر فعالیت های پژوهشی اساتید دانشگاه، *تغییرات اجتماعی - فرهنگی* زمستان ۱۳۸۵ - شماره ۱۱ (از ۱۰۲ تا ۱۲۷)
- طالبی، فهیمه، ساری خانی، ناهید، جاهد، حسینی علی، (۱۴۰۰)، مؤلفه ها و شاخص های ارتقاء کیفیت پژوهش در نظام آموزش عالی ایران، *مجله خط مشی گذاری عمومی در مدیریت*، شماره ۴۱، B (از ۱۴۷ تا ۱۶۲)
- طبرسا، غلامعلی و حسنوند مفرد، مهدی و عارف نژاد، محسن، (۱۳۹۱)، تحلیل و رتبه بندی عوامل مؤثر بر بهبود کیفیت آموزشی مطالعه موردی دانشگاه اصفهان فیضی، *فصلنامه مطالعات میان رشته ای در علوم انسانی*، دوره: ۴، شماره: ۴، <https://civilica.com/doc/۵۲۹۶۸۵>
- کامران، رفیع زاده، محمود، خطیبی، عبدالنبی (۱۳۹۳). ارائه الگوی بهبود کیفیت خدمات پژوهشی دانشگاه یزد (با کاربرد مدل های سروکوال و کانو). *فصلنامه سیاست نامه علم و فناوری*. شماره ۵
۲۰,۱۰۰۱,۲۴۷۶۷۲۲۰,۱۳۹۳,۰۴,۲,۶,۷

- کریمیان، زهرا، صباغیان، زهرا، صالح صدق پور، بهرام (۱۳۹۰). بررسی موانع و چالش‌های پژوهش و تولید علم در دانشگاه‌های علوم پزشکی. *مجله آموزش عالی ایران*، دوره ۲، شماره ۱۲، از صفحه ۳۵ تا صفحه ۶۳. URL: <http://ihej.ir/article-fa.html۶۴۷-۱>
- کیزوری، امیرحسین، (۱۳۸۶)، معرفی برخی شاخص‌های کیفیت نظام دانشگاهی برای استفاده در بودجه‌ریزی دانشگاهی، *فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی*، شماره ۴۵، https://journal.irphe.ac.ir/article_۷۰۲۵۹۹.html
- سلیمی، قاسم و حسینی، نیره. (۱۳۹۶). تبیین چارچوب تعالی پژوهش: گامی به سوی ارائه الگوی نظام ارزیابی کیفیت پژوهش در آموزش عالی کشور. *رهیافت*، ۲۷ (۶۵)، ۴، ۶۵، ۲۷، ۱۳۹۶، ۱۰۲۷۲۶۹۰، ۱، ۱۰۰۱، ۲۰، موسسه استنادی و پایش علم و فناوری جهان اسلام، (۱۳۹۷)، کسب مقام نخست اثربخشی تولیدات علمی ایران در جهان اسلام
- نوروزی، عباسعلی، ابوالقاسمی، محمود، قهرمانی، محمد، (۱۳۹۱)، راهبرد تولید علم بر اساس تحلیل ساختارهای سازمانی و مدیریتی دانشگاه‌ها. *فصلنامه مطالعات مدیریت راهبردی*. شماره ۱۲ زمستان. <https://ensani.ir/file/download/article/۲۰۱۴۰۴۱۴۱۵۵۶۴۵-۹۸۰۵-۴۰.pdf>
- نوروزی، عباسعلی، ابوالقاسمی، محمود، قهرمانی، محمد (۱۳۹۴). بررسی موانع تولید علم از دیدگاه اعضای هیئت علمی دانشگاه شهید بهشتی. *رهیافتی نو در مدیریت آموزشی*، دوره ۶، شماره ۲۲، تابستان، صفحه ۷۷-۲۰، ۱۰۰۱، ۲۰۰۸، ۲۶۳۶۹، ۱۳۹۴، ۶، ۲۲، ۵، ۱۱۰۸
- Васецкая. Н. О. (۲۰۲۳). Quality management of life cycle processes of scientific products and services at the university. *Vestnik Akademii prava i upravleniâ*, doi: ۱۰,۴۷۶۲۹/۲۰۷۴-۹۲۰۱ ۲۰۲۳ ۳ ۹۲ ۹۵
- Bisogno, M. Dumay, J. (۲۰۱۸). "Identifying future directions for IC research in Universities: a literature review". *Journal of Intellectual Capital*. Vol. ۱۹ (۱). Pp. ۱۰-۳۳. DOI: <http://dx.doi.org/۱۰,۳۹۶۸/۱۲۸۲۵>
- Bland, C. J., Center, B. A., Finstad, D. A., Risbey, K. R., & Staples, J. G. (۲۰۰۵). A Theoretical, Practical, Predictive Model of Faculty and development Research Productivity. *Academic Medicine*, ۸۰ (۳), ۲۲۵-۲۳۷ DOI: ۱۰,۱۰۹۷/۰۰۰۱۸۸۸-۲۰۰۵,۳۰۰۰-۰۰۰۰۶
- Boldyrev. V., S., (۲۰۲۲). Development of Methodological Principles Improving Quality of Research Organization in Scientific and Production Enterprises. *Вестник Московского государственного технического университета*, ۵۵-۷۰. doi: ۱۰,۱۸۶۹۸/۰۲۳۶-۳۹۴۱-۲۰۲۲-۱-۵۵-۷۰
- John G, Webster, Ch (۲۰۲۲) High-Quality Research Environments. <https://philsci-archive.pitt.edu/id/eprint/۲۱۴۹۹>
- Olga, R., Jolanta, J. (۲۰۲۲). Managing individual research productivity in academic organizations: A review of the evidence and a path forward. *Research policy*, doi: ۱۰,۱۰۱۶/j.respol.۲۰۲۱,۱۰۴۴۴۸
- Margaret, A., Anselemo, P, Ikoha., S, B. (۲۰۲۴). Enhancing Research Quality: Emphasizing the Scientific Method, Design Guidelines, and Evidence-Based Assessment. *International journal of research and innovation in applied science*, doi: ۱۰,۵۱۵۸۴/ijrias.۲۰۲۴,۹۰۸۰۴۶
- Raymond. S. (۲۰۰۷). The Research University and the Development of High-Technology Centers in the United States. *Economic Development Quarterly*, ۲۱(۳), ۲۰۳-۲۲۲. DOI: ۱۰,۱۱۷۷/۰۸۹۱۲۴۲۴۰۷۲۹۹۴۲۶



- Ryazanova, Olga & Jaskiene, Jolanta. (۲۰۲۲). Managing individual research productivity in academic organizations: A review of the evidence and a path forward. Research Policy. ۵۱. ۱۰۴۴۴۸. [۱۰,۱۰۱۶/j.respol.۲۰۲۱,۱۰۴۴۴۸](https://doi.org/10.1016/j.respol.2021.104448).
- Salaran, M. (۲۰۱۰). Research Productivity and Social Capital in Australian Higher Education. Higher Education Quarterly. ۶۴. ۱۳۳ - ۱۴۸. [۱۰,۱۱۱۱/j.۱۴۶۸-۲۲۷۳,۲۰۰۹,۰۰۴۴۸.x](https://doi.org/10.1111/j.1468-۲۲۷۳.۲۰۰۹.۰۰۴۴۸.x).

گزارش مشابه‌یابی

همگام با پاسداشت «اخلاق در علم و فناوری» و در اجرای قوانین ملی و بین‌المللی «حقوق پژوهش» و «مالکیت فکری» به استحضار می‌رساند:

متن ورودی به سامانه «سمیم نور» با عنوان

«مشابهت یابی»

شامل ۲۹ صفحه (۸۴۶۱ کلمه) ارسال شده در تاریخ ۱۴۰۳/۱۱/۰۸ از سوی کاربر محترم با نام «سمیم نور» و پست الکترونیکی «» مشابه‌یابی شد و «سمیم نور» جمعاً ۱۴.۰٪ (چهارده) درصد از کل متن را مشابه با دیگر متون تاکنون موجود در این سامانه شناسایی نمود.

لطفاً توجه داشته باشید:

- تعیین اینکه چه مقدار از این مشابهت، «سرقت علمی» محسوب می‌شود وابسته به مقررات سازمانی، ملی یا بین‌المللی حاکم بر کار شماست.

- اگر شما داور، ناشر، استاد یا کارشناس ارزیابی هستید، احراز مطابقت نسخه مشابه‌یابی شده کنونی با نسخه‌های دیگر متن که مؤلف آن را به صورت چاپی یا الکترونیکی به شما تحویل داده بر عهده شماست.

- «سمیم نور» این گزارش را فقط به پست الکترونیکی شما می‌فرستد و جز با حکم مراجع قانونی، آن را با هیچ شخص ثالث حقیقی یا حقوقی به اشتراک نمی‌گذارد. لذا تعیین محدودیت دسترسی یا نشر آن بر عهده شماست.

در «فهرست اسناد» شما، بخش‌های مشابه این متن با هر یک از متون قبلاً منتشر شده را کنار هم تطبیق داده‌ایم. اکیداً پیشنهاد می‌کنیم که با مراجعه به «فهرست اسناد» خود (یا با اسکن کردن کد تصویری زیر) روی هر یک از قسمت‌های رنگی شده کلیک کنید تا هر یک از مشابهت‌ها با متون اصلی را ببینید و ارزیابی بهتر و دقیق‌تری درباره این متن داشته باشید.



از اعتماد شما سپاسگزاریم

مدیریت سامانه مشابه‌یاب متون نور (سمیم نور)

نتیجه مشابه یابی :

عنوان سند : مشابهت یابی

نام و نام خانوادگی : سمیم نور

تاریخ درخواست مشابه یابی : ۱۴۰۳/۱۱/۰۸

درصد کل مشابهت : ۱۴/۶۰ %

- ☐ آیات
☐ روایات
☐ نقل قول ها
☐ اشعار

مواردی که تیک خورده اند در فرایند مشابه یابی شرکت داده نشده است

ردیف	عنوان سند	منبع	پدید آور	درصد مشابهت
۱	توسعه اکوسیستم کارآفرینی دانشگاهی مبتنی بر یادگیری مهارت های دیجیتال در راستای تحقق اهداف طرح نخلستان و کهاد سازمان فنی و حرفه ای	KWWS ZZZ QRRUPDJV 9LHZ ID \$UWLFOH3DJH	مصطفی معبودی تمای؛ علی بدیع زاده؛ سلمان نظری شیرکوهی	۲.۹۷%
۲	تدوین الگوی فرآیندهای تولید قاسم سلیمانی	KWWS ZZZ QRRUPDJV 9LHZ ID \$UWLFOH3DJH	حسین دهقانی پوده؛ امین پاشایی هولاسو	۲.۲۴%
۳	ارائه الگوی راهبردی جامع آموزش های فنی و حرفه ای یک پژوهش چند روشی	KWWS ZZZ QRRUPDJV 9LHZ ID \$UWLFOH3DJH	غلامحسین حسینی نیا؛ مرضیه بختیاری	۱.۷۱%
۴	طراحی الگوی تربیت کننده مدیران جهادی در مکتب شهید سلیمانی	KWWS ZZZ QRRUPDJV 9LHZ ID \$UWLFOH3DJH	رسول رنجبریان	۱.۶۰%
۵	قاسم سلیمانی	KWWS ID ZLN 6 ç äôà† â† × HZ		۱.۳۷%
۶	قاسم سلیمانی	KWWS ID ZLN 6 ç äôà† â† × HZ		۱.۳۷%
۷	قاسم سلیمانی	KWWS ID ZLN 6 ç äôà† â† × HZ		۱.۳۷%
۸	قاسم سلیمانی	KWWS ID ZLN 6 ç äôà† â† × HZ		۱.۳۷%
۹	قاسم سلیمانی	KWWS ID ZLN 6 ç äôà† â† × HZ		۱.۳۷%
۱۰	قاسم سلیمانی	KWWS ID ZLN 6 ç äôà† â† × HZ		۱.۳۷%

۱.۳۷٪		KWWS ID ZLN 6 ç äôà† â† × HZ	LVKLD QHW قاسم سلیمانی	۱۱
۱.۳۷٪		KWWS ID ZLN 6 ç äôà† â† × HZ	LVKLD QHW قاسم سلیمانی	۱۲
۱.۳۷٪		KWWS ID ZLN 6 ç äôà† â† × HZ	LVKLD QHW قاسم سلیمانی	۱۳
۱.۲۹٪		KWWS ZZZ QRRUPD 9LHZ ID \$UWLF FOH3DJH	شاخصه های مکتب شهید سلیمانی در اندیشه آیت الله العظمی خامنه ای (مدظله العالی)	۱۴
۱.۲۵٪	جلال ریزانه	KWWS ZZZ QRRUPD 9LHZ ID \$UWLF FOH3DJH	سبک رهبری غلامی در مکتب شهید سلیمانی	۱۵
۱.۲۵٪		KWWS ID ZLN 6 ç äôà† â† × HZ	LVKLD QHW قاسم سلیمانی	۱۶
۱.۲۵٪		KWWS ID ZLN 6 ç äôà† â† × HZ	LVKLD QHW قاسم سلیمانی	۱۷
۱.۲۱٪	بهنام، مرتضی		نقش مدل یادگیری خود راهبر در توسعه کارافرینی از دیدگاه آموزشگران مراکز علمی کاربردی استان اذربایجان غربی	۱۸
۱.۱۰٪	صدیقه بنزاده ماهانی؛ خدیجه حسین زاده	KWWS ZZZ QRRUPD 9LHZ ID \$UWLF FOH3DJH	تحلیل قرآنی رابطه انتظار و مقاومت اسلامی در مکتب شهید سلیمانی	۱۹
۱.۱۰٪	ثبت نشده است	KWWSV KDZJD ôà/ UWLF 9LHZ í > " ç ÿ > 6 ç > ' 6 a ü† a í Ø 6 ç äôà† " ôi • 0 a	تحلیل قرآنی رابطه انتظار و مقاومت اسلامی در مکتب شهید سلیمانی	۲۰
۱.۰۴٪	مهدی نصراللهی؛ محمدرضا فتحی؛ ساسان حاتمی؛ سمیه رضی محب سراج	KWWS ZZZ QRRUPD 9LHZ ID \$UWLF FOH3DJH	طراحی مدل عوامل موثر بر پیکاری مهارت آموزندگان سازمان آموزش فنی و حرفه ای کشور (7.9.7.2) با استفاده از مدل سازی ساختاری تفسیری	۲۱
۱.۰۰٪	محسن خوشناموند؛ ایرندخت فیاض؛ سید زکریا محمود رجا؛ فاطمه صحرائی پاری	KWWS ZZZ QRRUPD 9LHZ ID \$UWLF FOH3DJH	حماسه، تبلور دایره های نورانی سیره تربیتی شهید حاج قاسم سلیمانی بستر ساز تربیت حماسی متعالی	۲۲
۰.۹۳٪	ندا رفیعی طاری؛ محیا عبدیان	KWWS ZZZ QRRUPD 9LHZ ID \$UWLF FOH3DJH	نشانه شناسی و ناماد شناسی شخصیت شهید سلیمانی	۲۳
۰.۹۳٪	سید جواد امینی؛ محسن خلیلی باصری؛ سید محمود محمدی	KWWS ZZZ QRRUPD 9LHZ ID \$UWLF FOH3DJH	تبیین منظومه اعتقادی رفقا و سپهبد شهید حاج قاسم سلیمانی به عنوان حکمران اسلامی	۲۴
۰.۹۳٪	محمدرضا زرگران خوزانی؛ مهدی شریف پور شوشتری	KWWS ZZZ QRRUPD 9LHZ ID \$UWLF FOH3DJH	ابعاد تربیت اخلاقی و رفتاری در مکتب سردار شهید حاج قاسم سلیمانی با رویکرد جهادی و جهان شمول	۲۵

۰.۹۳٪	اکبر اشرفی	KWWS ZZZ QRRUPD1V 9LHZ ID \$UWLFOH3DJH	جایگاه ولایت دار ملک شهید حاج قاسم سلیمانی	۲۶
۰.۹۳٪		KWWSV KDZ]DK QHW ID RVWDEVHU 9LHZ 6 ì ß Æ ^a ç ô»í "ôì • > 'fi ‡ 6 ‡ ô ‡ â ‡ × £ " ì" ‡ 6 ç äôà ‡	وصیت نامه الهی اسبسی سردار شهید سپهد حاج قاسم سلیمانی	۲۷
۰.۷۰٪	مهرداد راهداری	KWWS ZZZ QRRUPD1V 9LHZ ID \$UWLFOH3DJH	مطالعه و بررسی شاخص های کلی موثر بر کیفیت نظام آموزش و تربیت فنی، حرفه ای و مهارتی	۲۸
۰.۵۷٪	مهدی روح الهی	KWWS ZZZ QRRUPD1V 9LHZ ID \$UWLFOH3DJH	شناسایی ابعاد و مؤلفه های نظام اجتماعی در سبک رهبری شهید قاسم سلیمانی	۲۹
۰.۵۶٪	مهرداد گودرزوندچگینی؛ فرزین فرحبد؛ فرشته بجاری	KWWS ZZZ QRRUPD1V 9LHZ ID \$UWLFOH3DJH	بررسی عوامل موثر بر قابلیت مدیریت دانش در شرکت های تولیدی استان گیلان	۳۰
۰.۵۴٪	ثبت نشده است	KWWSV KDZ]DK QHW ID £ ° fi ÓUWLFOH 9LHZ Æ ü ‡ > ' > / 2	فرهنگ کاسه در اسلام	۳۱
۰.۵۴٪	\$KPDG ; +RVD 5HJD 6KHNDUPKL=DGH	KWWSV KDZ]DK QHW ID 9LHZ ID \$UWLFOH3DJH	RI 7LF ORGHO , Q ,UDQLDQ 3XE 8QLYHUVLWLHV	
۰.۴۴٪	محمد مبینی	KWWS ZZZ QRRUPD1V 9LHZ ID \$UWLFOH3DJH	نقد و بررسی کتاب رفتاری سازمان	۳۳
۰.۴۴٪	حجت حیدری چراتی	KWWS ZZZ QRRUPD1V 9LHZ ID \$UWLFOH3DJH	تحلیل تبلور اندیشه انتظار دیدگاه امام خمینی در مکتب سردار سلیمانی و تقابل آن با دیدگاه سنتی جریان انجمن حجتیه	۳۴
۰.۲۴٪	ثبت نشده است	KWWSV KDZ]DK QHW ID fi ô ‡ UWLFOH 9LHZ £ " ôì • 6 ô fi Ø 6 ç äôà ‡ â ‡ × 6 ‡ ä£ ô fi fl ‡ fi . 6 ß Ì ^a	سیره تربیتی شهید حاج قاسم سلیمانی بستر ساز تربیت حماسی متعالی	۳۵

واکاوای ابعاد و مؤلفه‌های آموزش مهارت‌های مدیریتی عملی بر مبنای مکتب شهید حاج قاسم سلیمانی در شاخه فنی و حرفه‌ای

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۲۹/۰۲ تاریخ ویرایش: ۱۴۰۳/۰۴/۰۴ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۵/۱۵

محمد گودرزی

دانشجوی دکتری، واحد کرمان، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمان، ایران

ORCID: ۰۰۰۰۰-۰۰۰۱-۶۶۹۱-۱۹۶۴

m.goodarzi۲۰۲۴@yahoo.com

علیرضا منطری توکلی

دانشیار، گروه علوم تربیتی و روانشناسی، واحد کرمان، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمان، ایران

ORCID: ۰۰۰۰۰-۰۰۰۲-۱۵۷۳-۷۷۴۸

firoozabadian@vatanmail.ir

زهرا زین‌الدینی میمند

استادیار، گروه مدیریت، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد کرمان، کرمان، ایران

ORCID: ۰۰۰۰۰-۰۰۰۲-۸۹۸۴-۶۶۰۵

zeinaddini@yahoo.com

آناهیتا بحرینی زاده

استادیار، واحد کرمان، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمان، ایران

ORCID: ۰۰۰۰۰-۰۰۰۱-۵۷۵۸-۹۱۷۶

bahreinizadeh۱۴۰۳@yahoo.com

چکیده

این پژوهش با هدف واکاوای ابعاد و مؤلفه‌های آموزش مهارت‌های مدیریتی عملی بر مبنای مکتب شهید حاج قاسم سلیمانی در شاخه فنی و حرفه‌ای انجام شد. روش تحقیق یک پژوهش آمیخته (کیفی-کمی) است؛ که رویکرد بخش کیفی گراند تئوری یا تئوری داده بنیاد بود که با مصاحبه با خبرگان و انجام سه نوع کدگذاری باز، محوری و انتخابی انجام شد. برای سطح‌بندی و رتبه‌بندی عوامل و تعیین نوع متغیرها و همچنین بررسی روابط بین متغیرهای مدل، تعیین شدت روابط و شناسایی تأثیرگذاری و تأثیرپذیری معیارها از روش ترکیبی ISM-DEMATEL استفاده شد. برای تعیین وضعیت موجود آموزش مهارت‌های عملی در شاخه فنی حرفه‌ای از نظر مؤلفه‌های مدل هم از پرسشنامه در بخش کمی استفاده شد. نتایج نشان داد که الگوی آموزش مهارت‌های عملی بر مبنای مکتب شهید حاج قاسم سلیمانی در شاخه فنی حرفه‌ای شامل مقوله‌های اصلی راهبرد آموزشی، رویکرد عملی، سبک‌رفتاری، محورهای آموزشی، نتایج و پیامدها و ویژگی‌های فردی بوده است. در مدل پارادایمی به‌دست‌آمده عوامل علی شامل ویژگی‌های فردی بوده که دربرگیرنده عوامل خودمدیریتی، اقدامات عملی، قاطعیت و مسئولیت‌پذیری بوده است. عوامل محوری شامل محورهای



آموزشی بوده که مشتمل بر آموزش هدفمند، الگوسازی، عملیاتی سازی و کیفیت آموزش بود. عوامل مداخله گر شامل رویکرد عملی بود که دربرگیرنده دنیاگریزی، ولایت مداری و رویکرد جهادی بود. راهبردها شامل راهبردهای آموزشی مشتمل بر آموزه های تربیتی، تربیت معنوی و علمی و تربیت توحیدی بوده است. عوامل زمینه ای شامل سبک رفتاری بود که دربرگیرنده سبک زندگی، عواطف و توسعه خود و دیگران بوده است. همچنین پیامدها در مدل پارادایمی شامل نتایج و پیامدها بود که دربرگیرنده مکتب آموزش معنوی، معنویت و اخلاص بوده است.

کلمات کلیدی: آموزش، مهارت های مدیریت عملی، مکتب، شهید حاج قاسم سلیمانی، فنی و حرفه ای
مقدمه

آموزش های عملی در دنیای امروز به ویژه در قرن حاضر، به عنوان یکی از ارکان اساسی برای تحقق رشد اقتصادی و توسعه پایدار شناخته می شود. بدون وجود افرادی که دارای مهارت های عملی و کارآمد باشند، دستیابی به اهداف اقتصادی و اجتماعی ممکن نخواهد بود. آموزش فنی و حرفه ای به عنوان روشی مؤثر برای پرورش مهارت های فکری، عملی و اجتماعی، به افراد کمک می کند تا در زمینه های مختلف شغلی توانمندی های لازم را کسب کنند. این نوع آموزش ها به طور گسترده ای در حوزه های مختلف کاربرد دارند و می توانند به بهبود کیفیت نیروی کار کمک کنند. با توجه به اهمیت بالای آموزش فنی و حرفه ای، نیاز به یک ساختار آموزشی مناسب و کارآمد احساس می شود. این ساختار باید انعطاف پذیر باشد تا بتواند به راحتی با تغییرات سریع بازار کار و نیازهای جامعه هماهنگ شود. در این راستا، آموزش های غیررسمی، چه به صورت ساختاریافته و چه غیرساختاریافته، نقش بسزایی در ارتقاء کیفیت آموزشی ایفا می کنند. بسیاری از افراد بهره گیری از آموزش های عملی غیردانشگاهی، توانایی های خود را تقویت کرده و به طور مؤثری در انجام وظایف شغلی خود عمل می کنند. از آنجا که آموزش های فنی و حرفه ای به عنوان ابزاری برای آماده سازی افراد برای ورود به بازار کار شناخته می شوند، ضروری است که مسئولان و برنامه ریزان آموزشی به این مقوله توجه ویژه ای داشته باشند. مهار مدرک گرایی و جلوگیری از بی توجهی به آموزش های عملی باید در دستور کار سیاست گذاران قرار گیرد. در واقع، بدون این آموزش ها، کشورها نمی توانند به رشد اقتصادی و اجتماعی دست یابند و این موضوع اهمیت توجه به نظام آموزش عملی را نمایان می سازد (Tun & Juchelková, 2022).

در ایران، به دلیل اهمیت نظام آموزش عملی و نیاز به انسجام در سیاست گذاری برای این نظام، شناسایی مدل های مطلوب سیاست گذاری در آموزش فنی و حرفه ای از اهمیت ویژه ای برخوردار است. عدم آشنایی سیاست گذاران با رویکردهای نوین آموزشی می تواند به تداوم سیاست گذاری های سنتی منجر شود و این امر به هدررفت منابع اقتصادی و اجتماعی در حوزه مهارت آموزی خواهد انجامید. انقلاب صنعتی نه تنها در عرصه های اقتصادی و اجتماعی تغییرات عمده ای ایجاد کرده، بلکه نظام های آموزشی را نیز دستخوش تحولات اساسی کرده است. نظام های آموزشی سنتی دیگر قادر به پاسخگویی به نیازهای روز جامعه نیستند و به همین دلیل، اهمیت آموزش فنی و حرفه ای بیش از پیش نمایان شده است. در دنیای امروز، که ماشین ها بخش عمده ای از کارها را انجام می دهند، نیروی انسانی ماهر و متخصص برای پیشبرد اهداف اقتصادی

ضروری است.

توسعه به عنوان یک مفهوم جامع، بدون توجه به آموزش، به ویژه آموزش فنی و حرفه‌ای، معنایی نخواهد داشت. در واقع، آموزش و فناوری به عنوان دو ضلع اصلی مثلث پیشرفت‌های اقتصادی و اجتماعی شناخته می‌شوند. علوم و فناوری‌ها محصول تفکر و تلاش انسان‌ها هستند که از طریق آموزش به دست می‌آیند. این دستاوردها به نوبه خود بر شیوه‌های آموزشی تأثیر می‌گذارند و از این تعامل، توسعه و پیشرفت حاصل می‌شود. بنیان تولید ثروت در دنیای امروز نه در نیروی جسمی، بلکه در توانایی‌های ذهنی و خلاقیت انسان‌ها نهفته است. بنابراین، تربیت افرادی که بتوانند به نیازهای حال و آینده پاسخ دهند، تنها از طریق آموزش‌های مؤثر امکان‌پذیر است. بُعد اجتماعی و فرهنگی آموزش‌های فنی و حرفه‌ای نیز نباید نادیده گرفته شود. یکی از مشکلات اجتماعی، محرومیت از تحصیل به دلایل مختلف است. فراهم آوردن دسترسی به آموزش‌های فنی و حرفه‌ای برای اقشار مختلف جامعه می‌تواند به کاهش نابرابری‌های اجتماعی و ارتقاء توانمندی‌های فردی کمک کند. اگر آموزش‌های فنی و حرفه‌ای با کیفیت بالا و به طور گسترده‌ای ارائه شوند، می‌توانند ارزش‌های نوینی را در جامعه ایجاد کنند. این آموزش‌ها نه تنها به ارتقاء مهارت‌های فردی کمک می‌کنند، بلکه می‌توانند به بهبود کیفیت زندگی اجتماعی و اقتصادی نیز منجر شوند. در نهایت، توجه به آموزش‌های فنی و حرفه‌ای به عنوان یک ضرورت در سیاست‌گذاری آموزشی، می‌تواند به تحقق اهداف توسعه پایدار و رشد اقتصادی کمک کند. به طور کلی، بررسی زندگی و ویژگی‌های افراد دیگر می‌تواند بسیار سودمند و ارزشمند باشد. به ویژه مطالعه زندگی انسان‌های برجسته و با مقام‌های اجتماعی بالا، اهمیت بیشتری دارد؛ چرا که این افراد نه تنها درس‌های آموزنده‌ای برای تاریخ به دیگران ارائه می‌دهند، بلکه به عنوان الگوهایی برای پیروی نیز شناخته می‌شوند. از این رو، با انجام پژوهش حاضر، نظام آموزش عملی کشور صاحب یک الگوی آموزش‌های عملی بر مبنای مکتب شهید حاج قاسم سلیمانی کاربرد خواهد داشت. در قرآن کریم نیز بر اهمیت الگوبرداری از این گونه افراد تأکید شده است (خانی و محمدی، ۱۳۹۹). افراد و جوامع هویت خود را از طریق الگوها شکل می‌دهند و تقویت می‌کنند و در نهایت، با بهره‌گیری از این الگوها، ارزش‌های مختلف را در درون خود به صورت پایدار نهادینه می‌سازند (خلیفه، ۱۳۹۸). جوانان همواره به دنبال قهرمانانی محبوب و الگوهای شایسته هستند تا رفتار و ویژگی‌های خود را با آن‌ها هماهنگ کنند. الگوسازی به فرآیندی اطلاق می‌شود که در آن، رفتار و شخصیت یک فرد یا گروه خاص به عنوان منبع الهام برای دیگران عمل کرده و موجب پیروی آن‌ها از آن‌ها می‌شود (احمدی و همکاران، ۱۳۹۹). در این فرآیند یادگیری، فرد به واسطه مشاهده رفتار دیگران یا شنیدن و خواندن درباره آن رفتار دچار تغییر می‌شود.

سردار شهید حاج قاسم سلیمانی، به عنوان یک سرباز وفادار به آرمان‌های انقلاب اسلامی، در تاریخ معاصر ایران به عنوان یکی از اسطوره‌های ماندگار و قهرمانان ملی شناخته می‌شود. او با ویژگی‌های فردی، معنوی و رفتاری منحصر به فرد خود، توانسته است تأثیر عمیقی بر جامعه بگذارد و به یک شخصیت الهام‌بخش برای مردم، جبهه مقاومت و حتی آزادگان جهان تبدیل شود. (موسوی، ۱۳۹۸). حاج قاسم سلیمانی با بهره‌گیری از مهارت‌های مدیریتی و تعاملات اجتماعی خود، به سطح بالایی از نفوذ و محبوبیت در میان مردم دست یافته است. مقام معظم رهبری (۱۴۰۰) نیز به این نکته اشاره کرده‌اند که سردار سلیمانی به یک الگوی واقعی برای

جوانان تبدیل شده است. امروزه، بسیاری از جوانان مسلمان در جستجوی قهرمانانی چون او هستند و هر چه بیشتر نام و یاد این شهید بزرگوار منتشر می‌شود، اشتیاق و نیاز به وجود چنین شخصیت‌هایی در کشورهای خودشان افزایش می‌یابد. شخصیت شهید سلیمانی را می‌توان نماد تضادهای انسانی دانست. او در میدان نبرد، به عنوان یک فرمانده بی‌نظیر و شجاع شناخته می‌شد، اما در لحظات معنوی، مانند نماز شب و مجالس روضه‌خوانی اهل بیت (ع)، به شدت حساس و باحساس بود. این دوگانگی در شخصیت او، نشان‌دهنده عمق روح و احساسات انسانی‌اش است. او به قدری در این مجالس تحت تأثیر قرار می‌گرفت که اشک‌هایش گواهی بر عواطف عمیق او بود و این در حالی بود که او همان مرد قدرتمند میدان‌های جنگ بود. دشمنان از نام حاج قاسم به شدت می‌ترسیدند و این ترس به حدی بود که آن‌ها از صحرا به صحرا و از شهری به شهر دیگر فرار می‌کردند. در عین حال، فرزندان شهدا و خانواده‌های آنان، در آغوش او احساس امنیت و آرامش می‌کردند. این نشان‌دهنده آن است که سردار سلیمانی نه تنها یک فرمانده نظامی، بلکه یک پدر و حامی برای کسانی بود که در سختی‌ها و چالش‌ها به او نیاز داشتند. به طور کلی، سردار سلیمانی با ویژگی‌های منحصر به فرد خود، نه تنها در عرصه نظامی، بلکه در عرصه‌های اجتماعی و معنوی نیز تأثیرگذار بود. او به عنوان یک قهرمان ملی، همواره در یاد و خاطره مردم زنده خواهد ماند و آموزه‌های او می‌تواند الهام‌بخش نسل‌های آینده باشد. این شخصیت بزرگ، نماد امید و مقاومت برای ملت ایران و تمامی آزادی‌خواهان جهان است و یاد او همواره در دل‌ها باقی خواهد ماند (خانی و محمدی، ۱۳۹۹).

از طرفی، شکاف تحقیق و نوآوری در این مطالعه به‌وضوح در نیاز به طراحی و ارائه الگوی آموزش مهارت‌های عملی بر مبنای مکتب شهید حاج قاسم سلیمانی در شاخه فنی و حرفه‌ای نمایان است. باوجود اهمیت روزافزون آموزش‌های فنی و حرفه‌ای در توسعه پایدار و رشد اقتصادی، هنوز الگوهای آموزشی موجود به‌طور کامل توانایی پاسخگویی به نیازهای واقعی بازار کار و انتظارات اجتماعی را ندارند. همچنین، عدم توجه کافی به رویکردهای نوین آموزشی و الگوهای رفتاری در سیاست‌گذاری‌های آموزشی، به‌ویژه در زمینه آموزش‌های عملی، منجر به عدم انسجام و یکپارچگی در نظام آموزشی کشور شده است. در این راستا، پژوهش حاضر با تمرکز بر ویژگی‌ها و خصوصیات که می‌تواند از مکتب شهید سلیمانی استخراج شود، به دنبال پر کردن این شکاف و ارائه راهکارهایی است که نه تنها به بهبود کیفیت آموزش‌های فنی و حرفه‌ای کمک کند، بلکه به تربیت نیروی انسانی ماهر و متعهد نیز منجر شود. این نوآوری می‌تواند به عنوان یک مدل جدید در سیاست‌گذاری آموزشی کشور مطرح گردد و به ارتقاء سطح مهارت‌های عملی و اجتماعی جوانان کمک کند؛ بنابراین دغدغه محقق و سؤال اصلی این مطالعه این است که آموزش مهارت‌های عملی بر مبنای مکتب شهید حاج قاسم سلیمانی در شاخه فنی حرفه‌ای دارای چه ویژگی‌ها و خصوصیات است؟

ادبیات تحقیق

آموزش‌های مهارت‌های مدیریتی عملی به‌عنوان یکی از ارکان اساسی در نظام آموزشی فنی و حرفه‌ای، ترکیبی از علم، فن و هنر را ارائه می‌دهد و در تأمین نیروی انسانی کارآمد نقش بسزایی ایفا می‌کند. این نوع آموزش‌ها با هدف توسعه توانایی‌های فردی، شامل افزایش دانش، مهارت و درک عمیق‌تر از وظایف شغلی طراحی شده‌اند. هدف نهایی این آموزش‌ها، ارتقاء کیفیت انجام کارها و بهبود عملکرد در محیط‌های شغلی

است. در دنیای امروز، بیکاری به عنوان یکی از چالش‌های جدی و جهانی مطرح است و در کشورهای در حال توسعه، این معضل به‌ویژه به دلیل عدم توازن در ساختارهای اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی، ابعاد گسترده‌تری به خود می‌گیرد. یکی از عوامل اصلی بیکاری در این کشورها، نبود مهارت‌های لازم در جویندگان کار است. این مسئله به‌ویژه در بازار کار ایران مشهود است، جایی که بسیاری از افراد دارای تحصیلات عالی، به دلیل عدم تطابق مهارت‌هایشان با نیازهای بازار، با مشکلاتی در یافتن شغل مناسب مواجه هستند. در این راستا، دانشگاه‌های فنی و حرفه‌ای می‌توانند با ارائه آموزش‌های عملی و مهارتی، به‌طور مؤثری در کاهش نرخ بیکاری کمک کنند. این مؤسسات آموزشی با تمرکز بر نیازهای واقعی بازار کار، می‌توانند برنامه‌های آموزشی خود را به‌گونه‌ای طراحی کنند که دانش‌آموزان و دانشجویان را برای ورود به بازار کار آماده سازند. این آموزش‌ها نه تنها به تقویت مهارت‌های فنی کمک می‌کنند، بلکه به توسعه مهارت‌های مدیریتی و بین‌فردی نیز می‌پردازند که برای موفقیت در محیط‌های کاری امروزی ضروری است. به‌علاوه، آموزش‌های فنی و حرفه‌ای می‌توانند به ایجاد روحیه کارآفرینی در جوانان کمک کنند. با آموزش مهارت‌های مدیریتی و عملی، افراد می‌توانند به‌جای جستجوی شغل در سازمان‌های بزرگ، به راه‌اندازی کسب‌وکارهای خود فکر کنند و این امر می‌تواند به ایجاد اشتغال و کاهش بیکاری در سطح جامعه منجر شود. در نهایت، با توجه به چالش‌های موجود در بازار کار و نیاز به نیروی انسانی ماهر، آموزش‌های فنی و حرفه‌ای به‌عنوان یک راهکار کلیدی برای ارتقاء مهارت‌ها و کاهش بیکاری در جامعه شناخته می‌شوند. این نوع آموزش‌ها می‌توانند به‌عنوان پلی میان تحصیلات و نیازهای بازار کار عمل کنند و به افراد کمک کنند تا با اعتماد به نفس بیشتری وارد دنیای کار شوند. (خالدی و رفعتی، ۱۳۹۶).

مکتب: مکتب به مجموعه‌ای از دیدگاه‌ها و باورهای انسانی اطلاق می‌شود که به تحلیل و تبیین انسان و جهان می‌پردازد. این مکتب به تعیین هنجارهای انسانی کمک کرده و نیاز انسان به یک جهان‌بینی منسجم را برطرف می‌سازد. در نهایت، مکتب‌ها نظام‌های ارزشی را برای زندگی و شیوه زیستن افراد ارائه می‌دهند. **استاد شهید مطهری در تعریف مکتب بیان می‌کند که مکتب یک نظریه کلی و طرحی جامع، هماهنگ و منسجم است که هدف اصلی آن کمال انسان و تأمین سعادت عمومی است. در هر مکتب، خطوط اصلی، روش‌ها، بایدها و نبایدها، خوب‌ها و بدها، اهداف و وسایل، نیازها و دردها و درمان‌ها، مسئولیت‌ها و تکلیف‌ها به‌وضوح مشخص شده است. این مکتب به‌عنوان منبع الهام برای تعیین تکالیف و مسئولیت‌های افراد عمل می‌کند. نوع برداشت و نگرشی که یک مکتب درباره جهان و هستی ارائه می‌دهد، به‌عنوان پایه و اساس فکری آن مکتب شناخته می‌شود. این پایه و اساس به اصطلاح جهان‌بینی نامیده می‌شود. اهداف مطرح شده در هر مکتب و دعوت به دنبال آن‌ها، روش‌ها و بایدها و نبایدهایی که تعیین می‌کند و مسئولیت‌هایی که ایجاد می‌نماید، همگی به‌عنوان نتایج ضروری جهان‌بینی آن مکتب محسوب می‌شوند. به‌عبارت دیگر، هر مکتب با ارائه یک چارچوب فکری، به انسان‌ها کمک می‌کند تا درک بهتری از خود و جهان پیرامونشان پیدا کنند و در این راستا، به سمت کمال و سعادت حرکت کنند. مکتب‌ها نه تنها به تحلیل انسان و جهان می‌پردازند، بلکه به‌عنوان راهنمایی برای زندگی روزمره افراد نیز عمل می‌کنند. آن‌ها می‌توانند به ما در تصمیم‌گیری‌های اخلاقی، اجتماعی و سیاسی کمک کنند و به ما نشان دهند که چگونه می‌توانیم در زندگی**

خود به اهداف والاتری دست یابیم. به علاوه، مکتب‌ها می‌توانند به ایجاد حس همبستگی و اتحاد در میان افراد کمک کنند، زیرا آن‌ها اصول مشترکی را برای زندگی بهتر و سعادت عمومی ارائه می‌دهند. در نهایت، مکتب‌ها به عنوان ابزارهایی برای درک بهتر از زندگی و جهان، به ما این امکان را می‌دهند که با نگاهی عمیق‌تر به مسائل انسانی و اجتماعی بنگریم و در این مسیر، به سمت رشد و توسعه فردی و اجتماعی حرکت کنیم. این فرآیند نه تنها به بهبود کیفیت زندگی فردی کمک می‌کند، بلکه می‌تواند به ایجاد جامعه‌ای پایدار و متعادل نیز منجر شود. (عسکری، ۱۳۹۶).

سردار شهید حاج قاسم سلیمانی، که به نام حاج قاسم و شهید سلیمانی شناخته می‌شود، فرمانده پیشین نیروی قدس سپاه پاسداران انقلاب اسلامی بود. او به همراه ابومهدی المهندس، معاون حشد الشعبی عراق، در تاریخ ۱۳ دی ۱۳۹۸ به دست نیروهای آمریکایی در بغداد ترور شد. در دوران جنگ ایران و عراق، سلیمانی فرمانده لشکر ۴۱ ثارالله کرمان بود و در عملیات‌های مهمی مانند والفجر هشت، کربلای چهار و کربلای پنج نقش داشت. در سال ۱۳۷۶، سید علی خامنه‌ای، رهبر جمهوری اسلامی ایران، او را به فرماندهی نیروی قدس سپاه منصوب کرد که مسئولیت فعالیت‌های برون‌مرزی سپاه را بر عهده داشت. سلیمانی همچنین در حمایت از مجاهدان افغانستان در مبارزه با طالبان مشارکت داشت و پس از جنگ‌های داخلی، اقداماتی برای بازسازی این کشور انجام داد. او در جنگ ۳۳ روزه لبنان و جنگ ۲۲ روزه فلسطین نیز به حزب‌الله و حماس کمک کرد و محور مقاومت را با سلاح‌های پیشرفته تجهیز نمود. با ظهور داعش در عراق و سوریه، سلیمانی به این مناطق رفت و نیروهای مردمی را سازماندهی کرد تا با این گروه تروریستی مبارزه کند. از دستاوردهای او در این زمینه می‌توان به دور کردن تهدید داعش از شهرهای سامرا، نجف و کربلا اشاره کرد. علاوه بر فعالیت‌های نظامی، سلیمانی در حوزه فرهنگی نیز فعال بود. برخی از مسئولان جمهوری اسلامی ایران او را بنیان‌گذار ستاد بازسازی عتبات عالیات می‌دانند و او بر طرح‌های توسعه حرم‌های ائمه (ع) نظارت داشت. همچنین، او در تسهیل زیارت اربعین و تأمین امنیت زائران نقش مهمی ایفا کرد. قاسم سلیمانی در ۱۳ دی ۱۳۹۸ به دستور مستقیم رئیس‌جمهور وقت آمریکا در یک حمله پهبادی ترور شد. در واکنش به این ترور، سپاه پاسداران انقلاب اسلامی پایگاه آمریکایی عین‌الاسد را با موشک هدف قرار داد و پارلمان عراق طرح اخراج نیروهای آمریکایی از کشور را به تصویب رساند.

مکتب سردار حاج قاسم سلیمانی: تعلیم و تربیت اسلامی دو حوزه ارزشهای شخصی و ارزشهای اجتماعی را در برمیگیرد. براین اساس باید به مؤلفه‌های اصلی مکتب امام (ره) که بر همین نگاه استوار است، بازگشت، مکتبی که در آن عرفان، فقه، فلسفه و سیاست و حتی مبارزه با ظلم و جهاد یکجا جمع می‌شود. اسلام فقط به ارزشهای شخصی و تجربه‌های معنوی فرد تقلیل نمی‌یابد، بلکه نظام ارزشهای اجتماعی‌اش موردتوجه است. شهید سلیمانی به عنوان شاگرد این مکتب توانست جامع ارزشهای اخلاقی فردی و اجتماعی باشد و این امر اهمیت بسیار زیادی دارد، چون این وجه امتیاز دین‌داری انقلابی از دین‌داری عافیتطلبانه و انقلابیگری سکولار است. ایشان نمونه موفقی از جمع بین معنویت دینی و جامعه‌گرایی ارائه کرده، عرفان را با سیاست و مبارزه گره زده است و در مقام عمل آن را در حوزه نظامی نیز اعمال می‌کند (محمدظاهری، ۱۳۹۹). رهبر انقلاب اسلامی حاج قاسم را سرباز بدون مرز نامیده‌اند. ایده‌ی جهان‌وطنی که آن را میتوان در اندیشه امام خمینی و

رهبر دید. شهادت شهید سلیمانی نشان داد که قلمرو اثر او از ایران و حتی جهان شیعه و اسلام فراتر رفته است. به فرموده رهبری او و دیگر سربازان انقلاب اسلامی هرجایی که امر مقدسی در خطر است و یا ظمی صورت میگیرد، وارد می‌شوند یعنی گستره حضور ما هرجایی است که ارزشهای کلیدی قداست و عدالت به خطر بیافتد (احمدی نژاد و همکاران، ۱۴۰۱).

آموزشهای مهارت‌های مدیریتی عملی شهید حاج قاسم سلیمانی

باید سبک زندگی این شهید والامقام به آینده‌سازان آموزش داد تا تفکر جهادی و انقلابی در جامعه رشد کند. هدف از ضرورت معرفی سبک زندگی شهید سردار قاسم سلیمانی در جامعه ازجمله دانش آموزان را در راستای خوب زیستن است. اثرگذاری سردار سلیمانی در کشور و حتی در جامعه جهانی بر کسی پوشیده نیست، برای معرفی هر چه بهتر سردار سلیمانی به جامعه و به‌ویژه نسل نوجوان و جوان باید یک کار عمیق و ماندگار صورت گیرد که این مهم نیاز به طراحی متون دارد تا در جریان فرآیند آموزشی کشور ازجمله مدارس قرار گیرد. مکتب شهید سلیمانی باید تدوین، آموزش و تبدیل به متن درسی شود به‌ویژه در مدارس گردد تا این مکتب مهم در بین دانش آموزان نهادینه و سپس به خانواده‌ها انتقال یابد. رهبر معظم انقلاب اسلامی پس از شهادت حاج قاسم سلیمانی راه و رسم زندگی این شهید والامقام را در سه عنوان «مکتب، مدرسه و راه روشن» مطرح کردند، سرباز وطن از ویژگی‌های ممتاز و شخصیتی جامع برخوردار بود. شخصیت او منظومه‌ای منسجم و همگون از اجزای رشد یافته، به کمال رسیده و متنوع است. شهید قاسم سلیمانی یک استراتژیست نظامی در مقیاس جهانی بود، روحیه سلحشوری درکنار روحیه شهادت‌طلبی، او را به انسانی شجاع تبدیل کرده بود. اخلاص در عمل، ارادت و تمسک به اهل بیت (ع)، ولایت مداری، تعبد و معنویت، سخت‌کوشی، سرعت عمل، برخورداری از هندسه فکری منظم، ذهن هوشیار و پویا، بیان تأثیرگذار، نظم و انضباط و دقت در امور، علاقه وافر به مطالعه و پژوهش ازجمله ویژگی‌های دیگر سردار دل‌هاست. اعتدال، سنجیدگی و تدبیر در امور، روحیه انقلابی، صفا و سادگی، تواضع و فروتنی، ارتباط عمیق با اقشار مختلف مردم و خانواده، آرامش، خوش‌خویی، درک عمیق از ماهیت دنیا و حقیقت آخرت، توجه به اصل کمال طلبی، فراجناحی، فراقومیتی و فرامرزی بودن به عنوان دیگر ویژگی‌های سرباز وطن است که می‌توان در آموزش سبک زندگی موردتوجه قرار گیرد. شهید قاسم سلیمانی جهان سیاست را خوب می‌شناخت و نه تنها یک فرمانده تراز اول نظامی بود، بلکه به عنوان یک دیپلمات برجسته در حل و فصل منازعات منطقه‌ای و ایجاد همگرایی در جهت مبارزه با داعش و ایجاد آرامش در منطقه مطرح است. بررسی ویژگی‌های شخصیتی و نقش برجسته سردار سلیمانی در مسائل اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و نظامی این فرمانده بزرگ را صاحب سبک تمدنی نوینی کرده که نماد بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی است.

درواقع ویژگی‌های انجام کار عملی در مکتب شهید سلیمانی عبارت‌اند از:

- مشورت‌پذیری و تفکر عمیق در کار عملی
- عاطفی بودن در قبال سایرین درعین حال قاطعیت در کار عملی
- ولایت‌مداری شهید سلیمانی در حین کار
- مردم‌مداری در حین کار

- رویکرد جهادی در کار
- تقلید در امور دینی در کار.
ویژگیهای مدیریت عملی نیروی کار و سرمایه انسانی از نظر سردار سلیمانی نیز عبارت‌اند از:
- جدیت در کار عملی و مدیریت بر خویشتن در کار عملی (پهلوان شریف، ۱۳۹۹).
ویژگی‌های کار عملی در سازمان‌ها در مکتب سردار سلیمانی نیز عبارت‌اند از:
- ایمان به خدا در کارها
- ولایی بودن در کارها
- خویششناسی و مهارت ارتباطی در کارها (منظری توکلی و نوری، ۱۴۰۱).
مدیریت عملکرد فنی و حرفه‌ای مدیران و کارکنان در مکتب شهید سلیمانی
با توجه به تأثیر عمیق تصمیمات مدیران در سطوح مختلف جامعه، هم‌راستایی سبک مدیریتی این افراد با راهبردهای کلان کشور امری ضروری و غیرقابل انکار است. جمهوری اسلامی ایران به تناسب راهبردهای خود، شیوه‌ای نوین از حکمرانی و به تبع آن الگوی مدیریتی در سطوح عالی ارائه کرده است. در این راستا، برخی از مدیران در ۴۰ سال گذشته به خوبی در جهت تحقق اهداف نظام عمل کرده‌اند، در حالی که برخی دیگر با چالش‌هایی روبه‌رو بوده‌اند. شهید سپهبد قاسم سلیمانی به عنوان یکی از مدیران برجسته جمهوری اسلامی ایران، که موفق به دریافت نشان ذوالفقار از مقام رهبری شده است، نه تنها در وظایف شغلی خود موفق بود، بلکه با محبوبیتی بی‌نظیر در میان اقشار مختلف جامعه نیز همراه شد (محمدظاهری، ۱۳۹۸) آنچه موجب شد تا این مجاهد بی‌وقفه به مسئولیت‌های اجتماعی و اسلامی خود عمل کند، ویژگی‌های منحصر به فرد شخصیت او بود. مقام معظم رهبری به درستی اشاره کردند که «سردار شهید عزیز را باید به عنوان یک مکتب، یک مسیر و مدرسه‌ای برای یادگیری مورد توجه قرار دهیم». سردار قاسم سلیمانی، به عنوان سیدالشهدای مقاومت، یکی از رهبرانی است که با ارائه یک الگوی بومی مدیریتی عملی، توانست از یک سو همگرایی لازم را در میان افرادی که دغدغه محور مقاومت را دارند، ایجاد کند و از سوی دیگر هماهنگی میان نهادهای مختلف قدرت در ساختار سیاسی جمهوری اسلامی ایران را فراهم آورد. الگوی مدیریتی حاج قاسم سلیمانی را نمی‌توان به سادگی در قالب نظریه‌های محدود و تنگ غربی گنجاند، اما می‌توان رویکرد مدیریتی او را به صورت نسبی با این نظریه‌ها مقایسه و تطبیق داد. در مدیریت، دو مفهوم کلیدی وجود دارد: اثربخشی و کارایی. اثربخشی به معنای انجام کار درست و کارایی به معنای انجام درست کار است. به بیان ساده، یک کار در مدیریت زمانی اثربخش محسوب می‌شود که به هدف نهایی برسد و کارایی به این معناست که این کار به بهترین نحو و با کمترین هزینه مادی و انسانی انجام شود. در اینجا دو سؤال مهم مطرح می‌شود: آیا اقدامات شهید حاج قاسم سلیمانی در حوزه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای اثربخش بوده است؟ و آیا حضور او به عنوان فرمانده نیروی قدس سپاه پاسداران انقلاب اسلامی ایران کارایی و بهره‌وری لازم را داشته است؟ برای پاسخ به این سؤالات از منظر مدیریتی، باید به نتایج اقدامات حاج قاسم توجه کنیم. مدیریت در بسیاری از موارد بر پایه نتایج و بازخوردها استوار است؛ یعنی اینکه نتیجه نهایی مثبت یا منفی باشد، تعیین‌کننده است (عربیور، ۱۴۰۰)

مثلاً، خروجی فعالیت ۲۲ ساله حاج قاسم سلیمانی به عنوان فرمانده سپاه قدس چه بوده است؟ آیا سازمان تحت مدیریت حاج قاسم بهره‌ور بوده یا نه؟ پاسخ این سؤال دقیقاً با امتیازی که ما به منش مدیریتی حاج قاسم می‌دهیم، در ارتباط است. آیا الگوی مدیریتی حاج قاسم در این دوره ۲۲ ساله اثربخش بوده تا الگوی مدیریتی برگزیده برای مدیران فرهنگی، اقتصادی، سیاسی، هنری و غیره باشد؟ وقتی اثربخشی را مطالعه می‌کنیم، می‌بینیم هر آنچه از سوی رهبر معظم انقلاب اسلامی و سیاست کلان جمهوری اسلامی ایران به ایشان و سازمان تحت امرش تکلیف شده بود، به نحو احسن انجام گرفته است. ایشان کاملاً به هدف رسیده‌اند. به هر صورت، کارهایی هم مثل آزادی فلسطین اشغالی هستند که طبیعتاً هنوز به نتیجه کامل نرسیده‌اند و شهادت ایشان، تلاش‌هایشان را برای حصول این اقدام نیمه‌کاره گذاشت؛ اما در کارنامه کاری سردار سلیمانی، صفحات درخشان بسیاری وجود دارد. آزادی افغانستان، کنفرانس بُن، آزادسازی جنوب لبنان در سالهای ۲۰۰۰ و ۲۰۰۶ طی جنگ ۳۳ روزه، جنگ‌های فراوان غزه در سالهای ۲۰۰۸ و ۲۰۱۲ و ۲۰۱۴ و شکست گروه‌های تکفیری همچون داعش در سوریه و عراق، به لطف فرماندهی بی‌بدیل حاج قاسم، با پیروزی جبهه مقاومت همراه بود؛ بنابراین، اثربخشی سپاه قدس تحت امر حاج قاسم بلامنازع است و اهداف تعیین شده حاصل شده است (نصیری و همکاران، ۱۴۰۱). بعد از بحث اثربخشی، کارایی اقدامات حاج قاسم سلیمانی مطرح می‌شود. اینکه آیا ایشان این اقدامات ظفرمندانه را به‌درستی انجام داده‌اند یا نه؟ آیا این اقدامات با کمترین هزینه و بهترین راهکارها حاصل شده‌اند یا نه؟ آمارهایی که مؤسسات غربی درباره هزینه‌های ایران در منطقه ارائه داده‌اند، نشان می‌دهد که جمهوری اسلامی ایران نهایتاً بیست میلیارد دلار برای حمایت از محور مقاومت در غرب آسیا در مدت حضور حاج قاسم سلیمانی در سمت فرماندهی سپاه قدس هزینه کرده است. این مقدار هزینه با هفت هزار میلیارد دلاری که آمریکا در منطقه هزینه کرده اصلاً قابل مقایسه نیست. البته باید به این هفت هزار میلیارد دلار آمریکایی کمک‌های حاصل از دلارهای نفتی اعراب را هم اضافه کنیم. این در حالی است که ایران با سپاه قدس تحت فرماندهی حاج قاسم سلیمانی با این حجم مأموریت در منطقه با بیست میلیارد دلار نتایج درخشانی دست یافت. تعداد اندک شهدا را هم با توجه به حجم نبرد و تعداد کشته‌های تروریستها باید درخشان ارزیابی کرد. شهید سلیمانی هم اثربخش بود، هم کارا؛ بنابراین، مدیریت ایشان بهره‌وری داشته است. (عربیور، ۱۴۰۰)

معیارهای مدیریت کارعملی جمعی شهید حاج قاسم سلیمانی

سردار قاسم سلیمانی به عنوان یکی از فرزندان و تربیتشدگان مکتب امام خمینی (ره) کبیر توانست طی چهل سال با بهره‌گیری از ایمان و اخلاص، شجاعت، هوشمندی و روحیه جهادی و مردمیش، به گونهای در مسیر کمال پیش رود که به گفته رهبر انقلاب، سبک رهبری و تربیتی او را باید مکتبی درس‌آموز دید (اسماعیلی و همکاران، ۱۳۹۱). مکتبی که در آن معیارهای مدیریت کارعملی جمعی شامل حسن خلق، رسیدگی شخصی به امور مردم، تواضع، بردباری و صبر، ساده زیستی، بخشش اشتباهات، دوستی با مردم، توجه به زیردستان و خدمت به آنان، دور کردن وحشت از دل‌های مردم، رعایت حق‌الناس، اجتناب از اجحاف به مردم، رفتار نیک با مردم، احترام به آراء مردم، در دسترس مردم بودن و گشاده‌رویی بوده است. (شیرازی، ۱۴۰۰).

پیشینه تحقیق

حسینی نیا و بختیاری (۱۴۰۲) در مطالعه‌ای به بررسی الگوی راهبردی جامع آموزش‌های فنی و حرفه‌ای بر اساس علم‌سنجی پرداخته‌اند. این تحقیق از نظر هدف، بنیادی و کاربردی بوده و از لحاظ جمع‌آوری داده‌ها، یک پژوهش چند روشی به شمار می‌آید. در بخش اول، با استفاده از مطالعات علم‌سنجی در پایگاه داده اسکوپوس، منابع و اسناد مرتبط با موضوع جمع‌آوری شده و با کمک نرم‌افزارهای Bibexcel و VOSviewer نقشه‌های علمی ترسیم گردید. جامعه مورد مطالعه شامل ۳۵۹ سند مرتبط تا سال ۲۰۲۲ بود که منجر به ترسیم ۲۴ خوشه شد. در بخش دوم تحقیق، با رویکرد تحلیل مضمون و به کمک نرم‌افزار MAXQDA ۲۰۲۰، کدگذاری سه‌مرحله‌ای اسناد انجام و مؤلفه‌های کلیدی شناسایی شدند. نتایج این تحقیق نشان می‌دهد که انواع آموزش‌های فنی و حرفه‌ای شامل «مهارت‌های نرم، مهارت‌های سخت و رویکردهای نوین آموزشی» هستند. در این فرآیند، ارکان کلیدی مانند «مدارس فنی و حرفه‌ای، جامعه، حاکمیت، آموزش و پرورش، صنعت، نهادهای عمومی و خصوصی و شهرهای یادگیری» نقش مهمی ایفا می‌کنند. همچنین، «چالش‌های پیش روی توسعه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای» و «عوامل زمینه‌ای» نیز شناسایی شده و مشخص گردید که توسعه این نوع آموزش‌ها می‌تواند پیامدهایی همچون «رشد اقتصادی، بهبود اقتصاد ملی، اقتدارگرایی، نوآوری و رضایت شغلی» به همراه داشته باشد.

خراسانی پاریزی و مرادی (۱۴۰۱) تبیین جایگاه کار و اشتغال در اسلام با تکیه بر مکتب شهید سلیمانی را مورد بررسی قرار دادند. این مطالعه از این نظر اهمیت دارد که قصد دارد به این سؤال اصلی، اشتغال در اسلام و مکتب شهید سلیمانی چه جایگاهی دارد پاسخ دهد. روش تحقیق در این پژوهش کتابخانه است و اطلاعات به صورت توصیفی تجزیه و تحلیل تهیه گردیدند. نتایج تحقیق نشان می‌دهد دین اسلام به کار و اشتغال اهمیت زیادی داده و بیکاری به شدت نکوهش کرده است. در اسلام بر اهمیت برآوردن نیازهای زندگی تأکید شده و کار با عناوین ویژه‌ای چون عبادت، جهاد در راه خدا، گذشتن از پل صراط تعبیر شده است و میتوان اهمیت آن را در آیات و روایات دینی استنباط نمود با یک نگاه کلی به ویژگیهای یک فرد کارآفرین و خصوصیتی که اسلام از یک انسان با تقوا انتظار دارد، میتوان فهمید که یک انسان مؤمن به تمام معنا میتواند یک کارآفرین باشد. بحث درباره اشتغال از دیدگاه شهید سلیمانی را نیز باید در مدیریت سرمایه انسانی دید. شهید سلیمانی انسانی بود که به معنی واقعی کلمه وقت برای استراحت نداشت و همیشه مشغول به کار بود. ویژگیهای اشتغال در مکتب شهید سلیمانی عبارت‌اند از: رعایت اخلاص در کار، مشورت‌پذیری و تفکر عمیق، عاطفی بودن در قبال سایرین در عین حال قاطعیت در کار، ولایت‌مداری، مردم‌داری، رویکرد جهادی در کار، تقلید در امور دینی در کار، مدیریت سرمایه انسانی و خود توسعه‌های.

احمدی نژاد و همکاران (۱۴۰۱) مدیریت جهادی در مکتب سردار سلیمانی را مورد مطالعه قرار دادند. مقاله حاضر با رویکرد تحلیلی-توصیفی و با تلفیقی از منابع اسنادی و کتابخانه‌ای، تجربه میدانی (مشاهده مشارکتی) و مصاحبه عمیق، به دنبال جمع‌آوری و استخراج داده‌هایی است که پاسخگوی این پرسش باشد که: مبتنی بر مکتب شهید سلیمانی اصول و مبانی و مؤلفه‌های مدیریت جهادی چیست؟ یافته‌های پژوهش حاکی است که روحیه این‌تارگری، کار و تلاش مضاعف، مسئولیت‌پذیری، وجدان کاری، شجاعت و قاطعیت در امور، خودباوری، از جنس مردم بودن، قناعت، ساده‌زیستی و حسن خلق از جمله اصول، مبانی و مؤلفه‌های

مدیریت جهادی مبتنی بر مکتب شهید سلیمانی است.

سبحانی (۱۴۰۱) مدیریت استراتژیک در مکتب سردار سلیمانی را مورد مطالعه قرار دادند. سؤال اصلی پژوهش حاضر را این گونه میتوان مطرح نمود مکتب شهید حاج قاسم سلیمانی از چه ویژگیهایی برخوردار است که آن مکتب و الگوی عملی مطلوب در مدیریت استراتژیک سازمانهای کشور بکار برد. روش تحقیق توصیفی تحلیلی است و در جمعآوری اطلاعات از شیوههای کتابخانهای، فیشبرداری از کتابها و مقالات و سایتهای اینترنتی استفاده شده است. نتایج به دست آمده نشان داد که با توجه به شاخصهای با ارزش شهید قاسم سلیمانی بخصوص در دانش و تخصص و تعهد میتوان این شاخصهای با ارزش را در مدیریت استراتژیک سازمانها بکار برد. همچنین تمامی ابعاد مدیریت استراتژیک همچون بعد هدفگذاری، تحلیل محیطی، تنظیم استراتژی، اجرای استراتژی، ارزیابی استراتژی میتوان با توجه به ویژگیهای شهید حاج قاسم سلیمانی در سازمانهای کشور اجرا نمود.

داوند و میرشفیعی (۱۴۰۱) مدیریت دانش در مکتب سردار سلیمانی را مورد مطالعه قرار داد. سؤال اصلی این پژوهش حول محور این مسئله بود که مدیریت دانش چگونه در مدیریت شهید سلیمانی جلوهگر شده است؟ در پاسخ به این سؤال با توجه به مؤلفهها و اصول مدیریت دانش مشخص شد که شهید سلیمانی در مدیریت خویش کاملاً عقلانی عمل نموده است. سرسختی و عدم انعطاف در مقابله با دشمنان، در نگاه و کلام او بارز و مشهود است. تزریق روح خودباوری و امید، در سخنرانیهای وی نمود عینی دارد. شایسته گزینی نیز یکی از مؤلفههای مدیریت دانش در مدیریت شهید سلیمانی است. همچنین اثربخشی و کارایی در مدیریت شهید سلیمانی مشهود است. آزادی افغانستان، اجلاس بُن، آزادسازی جنوب لبنان در سالهای ۲۰۰۰ و ۲۰۰۶ طی جنگ ۳۳ روزه، جنگهای فراوان غزه در سالهای ۲۰۰۸ و ۲۰۱۲ و ۲۰۱۴ و شکست گروههای تکفیری همچون داعش در سوریه و عراق، به لطف فرماندهی ببیدیل حاج قاسم، با پیروزی جبهه مقاومت همراه بود. از حیث مدیریت بر مبنای هدف نیز شهید سلیمانی همواره اهداف و اصول را در صدر امور مدّ نظر داشت و برای تحقق آنها تلاش فراوان نمود. کار پایانناپذیر نیز یکی از دیگر مصادیق مدیریت شهید سلیمانی است. شهید سلیمانی در راه خدمت به اسلام و مسلمین و منافع ملی؛ به صورت شبانهروزی تلاش نموده و لحظهای از پا ننشستند. لذا مدیریت و کار جهادی از شاخصهای مکتب شهید سلیمانی در خدمت به مردم می باشد.

کریمی گوغری و همکاران (۱۴۰۱) تحقیقی با عنوان سبک رهبری و مکتب فرماندهی شهید سپهد حاج قاسم سلیمانی در رویکرد جهادی او را انجام دادند. نتایج تحقیق نشان داد که سبک رهبری و مکتب فرماندهی شهید سلیمانی با رویکرد جهادی ایشان رابطه معناداری دارد.

ریزانه (۱۴۰۱) تحقیقی با عنوان سبک رهبری فرا ملی در مکتب شهید سلیمانی را انجام داده است. نتایج نشان داد که سبک رهبری شهید سلیمانی شامل ابعادی همچون اندیشه راهبردی، موقعیتسنجی، تعامل فرهنگی، آگاهی محیطی، مهارتهای ارتباطی، مربیگری و نهادسازی بینالمللی می باشد.

رجبی (۱۴۰۰) شاخصهای مکتب سردار سلیمانی در اندیشه آیت اله خامنه ای را مورد مطالعه قرار داد. این پژوهش از نوع کیفی است و برای گردآوری دادهها، از روش تحلیل مضمون استفاده شده است. جامعه آماری آن، شامل مجموع بیانات فاقد طبقه بندی رهبری از ۱۴ خردادماه ۱۳۶۸ تا دی ماه ۱۳۹۹ در موضوعات مرتبط با

نکته که هرگاه انسان از مدار فردیت خارج و سعه وجودیاش به اندازهای گسترش یابد که بر نفوس انسانها تأثیری قابل توجه در مسیر کمال بگذارد، به یک مکتب تبدیل می‌شود، ویژگیهای شهید سلیمانی را چنین برشمرده است: ایمان به خدا، اخلاص، ساده‌زیستی، ولایت‌مداری، مبارزه با استکبار، دفاع از مظلومان، فراجناحی بودن و محبوبیت جهانی.

طهماسبی و همکاران (۱۳۹۹) در پژوهشی به بررسی «زندگی سلیمانی عزیز گذری بر زندگی و رزم سردار شهید حاج قاسم سلیمانی و وصیتنامه ایشان» پرداختند. شهدا، محور عزت و کرامت همه ما هستند؛ نه برای امروز، بلکه همیشه اینها به دریای واسعه خداوند سبحان اتصال یافته‌اند. آن‌ها را در چشم، دل و زبان خود ببینید، همان‌گونه که هستند. فرزندان‌تان را با نام آن‌ها و تصاویر آن‌ها آشنا کنید. به فرزندان شهدا که یتیمان همه شما هستند، به چشم ادب و احترام بنگرید. به همسران، پدران و مادران آنان احترام کنید، همان‌گونه که از فرزندان خود با اغماض می‌گذرید، آن‌ها را در نبود پدران، مادران، همسران و فرزندان خود توجه خاص کنید.

مهدی و بارانی (۱۳۹۸) تحلیل جایگاه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و مهارتی در نقشه جامع علمی کشور را مورد مطالعه قرار دادند. در این مقاله، با بهره‌گیری از روش تحلیل محتوای کیفی، جایگاه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و مهارتی در نقشه جامع علمی کشور با رویکرد اکتشافی و آسیب‌شناسانه، بررسی و تحلیل شده است. براساس یافته‌های این مطالعه، هرچند در نقشه جامع علمی کشور فرصت‌ها و زمینه‌های مناسبی برای توسعه مهارت و مهارت‌افزایی دانش‌آموزان و دانشجویان در آموزش و پرورش، نظام آموزش عالی و سایر نهادهای آموزشی ذی‌ربط پیش‌بینی شده است، اما در این سند سازوکار اجرا و شفافیت عملیات کافی برای مهارت‌آموزی منابع انسانی کشور تعریف و تدقیق نشده است؛ از این رو پیشنهاد می‌شود ستاد راهبری نقشه جامع علمی کشور به صورت دوره‌ای و نظاممند، توسعه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و مهارتی و افزایش سطح مهارت منابع انسانی ذیقیمت کشور را رصد و ارزیابی کند. در این میان، نقش و مسئولیت مدارس، دانشگاه‌ها، خانواده‌ها و بنگاه‌های کسب و کار برای مشارکت جامع در آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و مهارتی و توسعه قابلیت‌ها، شایستگی‌ها و مهارت‌های دانش‌آموزان، دانشجویان، جوانان جویای کار و شاغلان کشور بسیار حیاتی و تعیین‌کننده است.

در بررسی مطالعات مختلف پیرامون آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و مدیریت بر مبنای مکتب شهید حاج قاسم سلیمانی، می‌توان به نقاط مشترک و تفاوت‌های مهمی اشاره کرد. حسینی نیا و بختیاری (۱۴۰۲) با استفاده از روش‌های علم‌سنجی و تحلیل مضمون، به شناسایی مؤلفه‌های کلیدی آموزش‌های فنی و حرفه‌ای پرداخته و تأکید کردند که ارکان اصلی شامل مدارس، جامعه، حاکمیت و صنعت هستند. همچنین، خراسانی پاریزی و مرادی (۱۴۰۱) به بررسی جایگاه کار و اشتغال در اسلام و مکتب شهید سلیمانی پرداختند و نشان دادند که کار در این مکتب به عنوان عبادت و جهاد تلقی می‌شود. این نتایج نشان‌دهنده اهمیت کار و اشتغال در توسعه مهارت‌های مدیریتی و فنی است.

از سوی دیگر، تحقیقات احمدی نژاد و همکاران (۱۴۰۱) و سبحانی (۱۴۰۱) بر اصول و مؤلفه‌های مدیریت جهادی و استراتژیک در مکتب شهید سلیمانی تأکید دارند و ویژگی‌هایی مانند ایثارگری، مسئولیت‌پذیری و شجاعت را به عنوان اصول کلیدی معرفی می‌کنند. همچنین، داوند و میرشفیعی (۱۴۰۱) بر مدیریت دانش در

این مکتب تأکید کرده و نشان می‌دهند که شهید سلیمانی در مدیریت خود عقلانی و هدف‌محور عمل کرده است. به‌طور کلی، این مطالعات نشان می‌دهند که مکتب شهید سلیمانی نه تنها بر آموزش‌های فنی و حرفه‌ای تأکید دارد، بلکه اصول مدیریتی و جهادی را نیز در راستای توسعه مهارت‌های فردی و اجتماعی مورد توجه قرار می‌دهد.

۳- روش تحقیق

هدف از این پژوهش، طراحی الگوی آموزش مهارت‌های عملی بر مبنای مکتب شهید حاج قاسم سلیمانی در شاخه فنی حرفه‌ای می‌باشد. بنابراین از نظر هدف، یک پژوهش کاربردی است، چرا که علاوه بر جنبه آگاهی‌بخشی و علمی، جنبه کاربردی نیز برای شرکت‌ها و سازمان‌های مختلف بخصوص آموزشگاه‌های فنی و حرفه‌ای در بر خواهد داشت. با توجه به هدف و ماهیت، این پژوهش از نظر روش، یک پژوهش آمیخته (کیفی-کمی) می‌باشد. همچنین از آنجاکه این تحقیق درصدد طراحی مدل می‌باشد، اکتشافی است. رویکرد بخش کیفی گراند تئوری یا تئوری داده بنیاد بود که با مصاحبه با خبرگان و انجام سه نوع کدگذاری باز، محوری و انتخابی انجام شد. برای سطح‌بندی و رتبه‌بندی عوامل و تعیین نوع متغیرها و همچنین بررسی روابط بین متغیرهای مدل، تعیین شدت روابط و شناسایی تأثیرگذاری و تأثیرپذیری معیارها از روش ترکیبی ISM-DEMATEL استفاده شد. برای تعیین وضعیت موجود آموزش مهارت‌های عملی در شاخه فنی حرفه‌ای از نظر مؤلفه‌های مدل هم از پرسشنامه در بخش کمی استفاده شد.

روایی: روایی به معنای اعتبار و صحت ابزارهای اندازه‌گیری است که در این پژوهش به‌کار گرفته شده‌اند. برای اطمینان از روایی ابزارهای تحقیق، از نظرات خبرگان و متخصصان در حوزه آموزش فنی و حرفه‌ای بهره‌گیری شده است. با استفاده از روش‌های کیفی و مصاحبه با خبرگان، محقق توانسته است ابعاد مختلف مدل آموزشی را شناسایی کند و اطمینان حاصل نماید که پرسشنامه‌های طراحی‌شده به‌طور دقیق و جامع به سنجش مؤلفه‌های موردنظر می‌پردازند. همچنین، با استفاده از روش‌های تحلیل محتوای کیفی و کدگذاری، اعتبار مفاهیم و متغیرهای شناسایی‌شده در پژوهش تقویت‌شده و اطمینان حاصل می‌شود که این متغیرها به‌درستی نمایانگر واقعیت‌های موجود در نظام آموزش مهارت‌های عملی هستند.

پایایی: پایایی به ثبات و قابلیت تکرار نتایج تحقیق اشاره دارد. در این پژوهش، برای سنجش پایایی ابزارهای اندازه‌گیری، از روش‌های آماری مانند آلفای کرونباخ استفاده شده است که به محقق این امکان را می‌دهد تا میزان همبستگی بین سؤالات پرسشنامه را بررسی کند. همچنین، با توجه به استفاده از روش‌های ترکیبی ISM-DEMATEL برای تحلیل داده‌ها، پایایی نتایج به‌دست‌آمده از تحلیل‌های کمی و کیفی نیز تقویت می‌شود. این روش‌ها اجازه می‌دهند تا روابط بین متغیرها را به‌طور دقیق‌تر و قابل‌اعتمادتر شناسایی کرده و از این طریق، به نتایج پایدار و معتبری دست یابد که می‌تواند در طراحی الگوی آموزش مهارت‌های عملی مؤثر باشد.

یافته‌ها

پس انجام مصاحبه و کدگذاری داده‌ها مدل زیر استخراج گردید.
تصویر شماره (۱). مدل آموزش مهارت‌های عملی بر مبنای مکتب شهید حاج قاسم سلیمانی در شاخه فنی

حرفهای

تصویر شماره (۲). مدل آموزش مهارت‌های مدیریتی عملی برمبنای مکتب شهید حاج قاسم سلیمانی در شاخه فنی حرفه‌ای به صورت پارادایمی مرحله دیمتل ساختاری تفسیری

عوامل نهایی شناسایی شده مدل آموزش مهارت‌های عملی برمبنای مکتب شهید حاج قاسم سلیمانی در شاخه فنی حرفه‌ای پس از مرحله گرندد تئوری و تحلیل داده‌ها در نهایت ۶ عامل به عنوان عوامل نهایی به عنوان مؤلفه‌های اصلی تحقیق شناسایی شدند و به این مرحله از تحقیق وارد شدند.

- تعیین شدت و قدرت تأثیرات مستقیم موانع بر یکدیگر

این قدرت تأثیرات از طریق مقایسات زوجی میان دوه‌دوی موانع صورت می‌گیرد. فرایند تعیین شدت تأثیر توسط نظرات و قضاوت‌های ذهنی خبرگان و مبتنی بر مقیاس‌های زبانی فازی معرفی شده می‌باشد. در این زمینه پرسشنامه مربوطه در اختیار افراد خبره قرار گرفت تا مبتنی بر مقادیر ۵ گانه موجود، یکی از آن‌ها به عنوان شدت تأثیر میان اجزاء مدل انتخاب شود. هدف از این بخش گردآوری نظرات خبرگان در زمینه شدت تأثیر عوامل بر یکدیگر، جمع‌بندی این نظرات و نهایتاً دستیابی به ماتریس فازی قضاوت خبرگان می‌باشد. پس از گردآوری نظرات خبرگان، این نظرات (ماتریس‌های فازی) با استفاده از فرمول میانگین هندسی فازی جمع‌بندی و تحت قالب یک ماتریس قضاوت مورد استفاده قرار می‌گیرند.

جدول (۱). سطح‌بندی مؤلفه‌های شناسایی شده در تحقیق

سطح

مشترک

خروجی

ورودی

عوامل

ردیف

سطح دوم

۱،۲،۳،۴،۶

۱،۲،۳،۴،۵،۶

۱،۲،۳،۴،۶

رویکرد عملی

۱

سطح اول

۱،۲،۶

۱،۲،۶

۱،۲،۴،۶

محورهای آموزش

۲

سطح اول

۱،۳،۴،۶

۱،۳،۴،۶

۱،۳،۴،۶

راهبرد آموزشی

۳

سطح سوم

۱،۳،۴

۱،۲،۳،۴،۶

۱،۳،۴

ویژگی‌های فردی

۴

سطح اول

۵،۶

۵،۶

۱،۵،۶

نتایج و پیامدها

۵

سطح دوم

۱،۲،۵،۶

۱،۲،۳،۵،۶

۱،۲،۴،۵،۶

سبک‌رفتاری

۶

بر اساس یافته‌های تحقیق مشاهده می‌شود که سطح اول شامل ویژگی‌های فردی، سطح دوم شامل رویکرد عملی و سبک‌رفتاری و سطح سوم شامل محورهای آموزش، راهبرد آموزشی و نتایج و پیامدها می‌باشد.

تصویر شماره (۳). مدل نهایی دیمتل ساختاری تفسیری (ISM_DIMATEL)

در این مرحله از پژوهش، با هدف واکاوی ابعاد و مؤلفه‌های آموزش مهارت‌های مدیریتی عملی بر مبنای مکتب شهید حاج قاسم سلیمانی در شاخه فنی و حرفه‌ای، تحلیل ساختاری تفسیری فازی به کار گرفته می‌شود. با استفاده از ماتریس دسترسی نهایی، عوامل مؤثر در این حوزه شناسایی و دسته‌بندی می‌شوند تا

بتوان به درک عمیق‌تری از روابط بین آن‌ها دست یافت. این دسته‌بندی به چهار گروه اصلی تقسیم می‌شود: عوامل خودمختار، پیوندی، وابسته و نفوذی.

عوامل خودمختار به‌طور مستقل و بدون وابستگی به سایر عوامل عمل می‌کنند و می‌توانند تأثیرات مثبتی بر فرآیند آموزش مهارت‌های مدیریتی داشته باشند. به‌عنوان مثال، ویژگی‌های شخصیتی و مهارت‌های فردی مربیان می‌تواند از جمله این عوامل باشد که به‌طور مستقیم بر کیفیت آموزش تأثیر می‌گذارد. از سوی دیگر، عوامل پیوندی به‌طور متقابل بر یکدیگر تأثیر می‌گذارند و روابط پیچیده‌ای را شکل می‌دهند؛ مانند تعاملات میان دانش‌آموزان و مربیان که می‌تواند به تقویت مهارت‌های مدیریتی منجر شود.

عوامل وابسته به‌شدت تحت تأثیر سایر عوامل قرار دارند و به‌تنهایی نمی‌توانند تأثیر قابل‌توجهی داشته باشند، مانند زیرساخت‌های آموزشی و منابع مالی. در مقابل، عوامل نفوذی دارای تأثیرات قوی و گسترده‌ای بر سایر عوامل هستند و می‌توانند به‌عنوان محرک‌های اصلی در فرآیند آموزش عمل کنند، مانند سیاست‌های کلان آموزشی کشور. با ترسیم نمودار قدرت نفوذ - وابستگی عوامل، می‌توان به‌وضوح روابط بین این چهار دسته را مشاهده کرد و درک بهتری از اثرات مستقیم و غیرمستقیم آن‌ها بر یکدیگر به‌دست آورد. این تحلیل می‌تواند به سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان آموزشی کمک کند تا با شناسایی نقاط قوت و ضعف موجود، راهکارهای مؤثری برای بهبود کیفیت آموزش‌های فنی و حرفه‌ای ارائه دهند.

۵- بحث و نتیجه‌گیری

نتایج نشان داد که الگوی آموزش مهارت‌های مدیریتی عملی بر مبنای مکتب شهید حاج قاسم سلیمانی در شاخه فنی حرفه‌ای شامل مقوله‌های اصلی راهبرد آموزشی، رویکرد عملی، سبک‌رفتاری، محورهای آموزشی، نتایج و پیامدها و ویژگی‌های فردی بوده است. در مدل پارادایمی به‌دست‌آمده عوامل علی شامل ویژگی‌های فردی بوده که دربرگیرنده عوامل خودمدیریتی، اقدامات عملی، قاطعیت و مسئولیت‌پذیری بوده است. عوامل محوری شامل محورهای آموزشی بوده که مشتمل بر آموزش هدفمند، الگوسازی، عملیاتی‌سازی و کیفیت آموزش بود. عوامل مداخله‌گر شامل رویکرد عملی بود که دربرگیرنده دنیاگریزی، ولایت مداری و رویکرد جهادی بود. راهبردها شامل راهبردهای آموزشی مشتمل بر آموزه‌های تربیتی، تربیت معنوی و علمی و تربیت توحیدی بوده است. عوامل زمینه‌ای شامل سبک‌رفتاری بود که دربرگیرنده سبک زندگی، عواطف و توسعه خود و دیگران بوده است. همچنین پیامدها در مدل پارادایمی شامل نتایج و پیامدها بود که دربرگیرنده مکتب آموزش معنوی، معنویت و اخلاص بوده است. این نتایج موافق با یافته‌های حسینی نیا و بختیاری (۱۴۰۲)، خراسانی پاریزی و مرادی (۱۴۰۱)، احمدی نژاد و همکاران (۱۴۰۱)، سبحانی (۱۴۰۱)، بود. در سالهای اخیر به دلیل پتانسیلهای موجود در توسعه آموزشهای فنی و حرفه‌ای در راستای پرداختن به چالشهای بهرهوری و برابری و ترسیم چشمانداز شغلی بهتر، به‌منظور حصول توسعه پایدار، اهداف جدیدی مدنظر ملل مختلف قرار گرفته است (Clement et al, ۲۰۲۱) که میتواند نقش مهمی در توسعه مهارتهای ضروری بازار کار ایفا نماید (Aldossari, ۲۰۲۰). آموزش فنی و حرفه‌ای ابزاری ضروری برای ایجاد اشتغال مولد و دستیابی به توسعه اقتصادی و اجتماعی است که میتواند موجب افزایش بهرهوری و کاهش فقر و بیکاری در جوامع مختلف شود (Ochieng and Ngware, ۲۰۲۱). بر این اساس، تحقیق و نوآوری در آموزش فنی و حرفه‌ای در کمک به

دستیابی به اهداف توسعه پایدار بسیار مهم است. (Tun & Juchelková, ۲۰۲۲). در سالهای اخیر به دلیل پتانسیلهای موجود در توسعه آموزشهای فنی و حرفهای در راستای پرداختن به چالشهای بهرهوری و برابری و ترسیم چشمانداز شغلی بهتر، به منظور حصول توسعه پایدار؛ اهداف جدیدی مدنظر ملل مختلف قرار گرفته است (Clement et al, ۲۰۲۱)؛ که میتواند نقش مهمی در توسعه مهارتهای ضروری بازار کار ایفا نماید (Aldossari, ۲۰۲۰). آموزش فنی و حرفهای ابزاری ضروری برای ایجاد اشتغال مولد و دستیابی به توسعه اقتصادی و اجتماعی است که میتواند موجب افزایش بهرهوری و کاهش فقر و بیکاری در جوامع مختلف شود (Ochieng and Ngware, ۲۰۲۱). بر این اساس، تحقیق و نوآوری در آموزش فنی و حرفهای در کمک به دستیابی به اهداف توسعه پایدار بسیار مهم است (Tun & Juchelková, ۲۰۲۲).

نتایج تحقیق نشان می‌دهد که الگوی آموزش مهارت‌های مدیریتی عملی بر مبنای مکتب شهید حاج قاسم سلیمانی در شاخه فنی و حرفه‌ای شامل مقوله‌های اصلی راهبرد آموزشی، رویکرد عملی، سبک رفتاری، محورهای آموزشی، نتایج و پیامدها و ویژگی‌های فردی است. عوامل علی شامل ویژگی‌های فردی مانند خودمدیریتی، اقدامات عملی، قاطعیت و مسئولیت‌پذیری هستند. عوامل محوری شامل محورهای آموزشی نظیر آموزش هدفمند، الگوسازی، عملیاتی‌سازی و کیفیت آموزش می‌باشند. همچنین، عوامل مداخله‌گر شامل رویکرد عملی با تأکید بر دنیاگریزی، ولایت‌مداری و رویکرد جهادی است. راهبردها شامل آموزه‌های تربیتی، تربیت معنوی و علمی و تربیت توحیدی بوده و عوامل زمینه‌ای به سبک رفتاری مربوط می‌شود که شامل سبک زندگی، عواطف و توسعه خود و دیگران است. پیامدها نیز شامل مکتب آموزش معنوی، معنویت و اخلاص می‌باشد. با این حال، محدودیت‌های تحقیق شامل عدم دسترسی به داده‌های گسترده و متنوع از تمامی نهادهای آموزشی و عدم امکان بررسی عمیق تأثیرات فرهنگی و اجتماعی بر این الگوها می‌باشد. همچنین، ممکن است برخی از جنبه‌های مکتب شهید سلیمانی به طور کامل در این تحقیق پوشش داده نشده باشد. برای بهبود و کاربردی‌تر کردن این الگو، پیشنهاد می‌شود:

توسعه برنامه‌های آموزشی: طراحی و اجرای دوره‌های آموزشی مبتنی بر این الگو در مراکز فنی و حرفه‌ای به منظور ارتقاء مهارت‌های مدیریتی.

ایجاد شبکه‌های همکاری: تشکیل شبکه‌های همکاری بین نهادهای آموزشی و صنعتی برای تبادل تجربیات و به اشتراک‌گذاری بهترین شیوه‌ها.

تحقیق و توسعه: انجام تحقیقات بیشتر برای بررسی تأثیرات این الگو بر عملکرد دانش‌آموزان و فارغ‌التحصیلان در محیط‌های کاری.

توجه به بستر فرهنگی: در نظر گرفتن بستر فرهنگی و اجتماعی در طراحی برنامه‌های آموزشی به منظور افزایش اثربخشی آن‌ها.

Exploration of Dimensions and Components of Practical Management Skills Training Based on the Teachings of Martyr General Qassem Soleimani in the Vocational and Technical Education Sector
Mohammad Goodarzi

PhD student, Kerman Branch, Islamic Azad University, Kerman, Iran

ORCID:0000-0001-6691-1964

m.goodarzi2024@yahoo.com

Alireza Manzari Tavakoli

Associate Professor, Department of Educational Sciences and Psychology, Kerman Branch, Islamic Azad University, Kerman, Iran

ORCID:0000-0002-1573-7748

firoozabadian@vatanmail.ir

Zahra Zeinaddini Meymand

Assistant Professor, Department of Management, Islamic Azad University, Kerman Branch, Kerman, Iran

ORCID:0000-0002-8984-6605

zeinaddini@yahoo.com

Anahita Bahreinizadeh

Assistant Professor, Kerman Branch, Islamic Azad University, Kerman, Iran

ORCID:0000-0001-5758-9176

bahreinizadeh1403@yahoo.com

Abstract

This research aimed to explore the dimensions and components of practical management skills training based on the teachings of Martyr General Qassem Soleimani in the vocational and technical education sector. The research methodology employed a mixed-methods approach (qualitative-quantitative), utilizing grounded theory for the qualitative section, which involved interviews with experts and three types of coding: open, axial, and selective. To rank and categorize factors, determine variable types, and analyze the relationships between model variables, the combined ISM-DEMATEL method was used to assess the intensity of relationships and identify the influence and impact of criteria. A questionnaire was also utilized in the quantitative section to assess the current state of practical skills training in the vocational and technical education sector based on the model's components. The results indicated that the practical skills training model based on Martyr Qassem Soleimani's vocational and technical education teachings includes key categories such as educational strategies, practical approaches, behavioral styles, educational axes, outcomes, consequences, and individual characteristics. In the resulting paradigmatic model, causal

factors included individual characteristics encompassing self-management, practical actions, decisiveness, and accountability. Core factors comprised educational axes, which included targeted training, modeling, operationalization, and quality of education. Intervening factors included practical approaches, which encompassed worldliness, adherence to leadership, and a jihadist approach. Strategies included educational strategies comprising ethical teachings, spiritual and scientific training, and monotheistic education. Contextual factors included behavioral styles, which encompassed lifestyle, emotions, and the development of oneself and others. Additionally, the outcomes in the paradigmatic model included results and consequences that encompassed the school of spiritual education, spirituality, and sincerity.

:Keywords

Education, Practical Management Skills, School, Martyr Qassem Soleimani, Vocational and Technical Education





Examination of Dark Personality Traits and Ambiguity Tolerance with the Mediating Role of Resilience to Stress among Female Managers Working in Public Hospitals in Tehran



Akbar Kazemi Joybari

PhD Student, Organizational Behavior Management Group, North Tehran Branch,
Islamic Azad University, Tehran, Iran.



Hojatollah Moradi

Associate Professor, Faculty of Social and Cultural Sciences, Imam Hossein University,
Tehran, Iran



Ahmad Basiri

Assistant Professor, Faculty of Social and Cultural Sciences, Imam Hossein University,
Tehran, Iran.

Received: ۲۰۲۵ January ۱۷ | Revised: ۲۰۲۵ February ۲۱ | Accepted: ۲۰۲۵ February

Abstract

This research investigates the impact of dark personality traits, such as narcissism and Machiavellianism, and low ambiguity tolerance on death anxiety among female managers in intensive care units. It posits that resilience mediates the relationship between these traits and death anxiety. Utilizing a survey method, data were collected from ۱۰,۲۰۲ female managers in public hospitals in Tehran, with sample size determined via SPSS Sample Power software. The analysis employed SPSS and AMOS for descriptive statistics, normality tests, simple regression analysis, and structural equation modeling (SEM). Findings reveal that dark personality traits and low ambiguity tolerance significantly influence death anxiety, with resilience partially mediating this effect. Additionally, regression analysis indicates that resilience to stress can help alleviate death anxiety. This research aims to inform the development of educational and supportive programs to enhance resilience and reduce death anxiety among nurses, ultimately improving healthcare service quality and mental well-being.

^۱ <https://doi.org/۱۰.۷۱۸۱۵/JNAPA.۲۰۲۵.۱۱۹۶۸۱۱>



Keywords: Dark personality traits, ambiguity tolerance, resilience to stress, female managers

Extended Abstract

Examination of Dark Personality Traits and Ambiguity Tolerance with the Mediating Role of Resilience to Stress among Female Managers Working in Public Hospitals in Tehran

Introduction

Death anxiety is one of the significant psychological challenges in high-stress professions, particularly for nurses and female managers in public hospitals. This anxiety, stemming from continuous exposure to death and severe illnesses, can negatively impact individuals' quality of life and job performance.

Therefore, examining factors related to death anxiety, including dark personality traits and ambiguity tolerance, seems essential. Research has shown that personality traits such as narcissism, Machiavellianism, and psychopathy can contribute to increased death anxiety. Additionally, individuals with a lower tolerance for ambiguity are more susceptible to anxiety due to their inability to predict outcomes.

This issue becomes particularly critical in challenging work environments like intensive care units. Given the negative effects of death anxiety on the mental health and job performance of nurses, identifying risk factors and developing intervention strategies is of paramount importance. As a positive psychological construct, resilience can help individuals respond more flexibly in stressful situations.

This study aims to investigate dark personality traits and ambiguity tolerance, along with the mediating role of resilience against stress, among female managers working in public hospitals in Tehran. The findings of this research could contribute to a more precise identification of factors influencing death anxiety and the development of intervention models to enhance resilience and reduce this anxiety. Ultimately, this research may lead to improved quality of healthcare services and the enhancement of the mental health of healthcare staff.

Case Study

This research, as a case study, examines death anxiety among female nurses working in the intensive care units of public hospitals in Tehran. Given the psychological challenges arising from continuous exposure to death and severe illnesses, this study aims to identify the factors influencing death anxiety, including dark personality traits and ambiguity tolerance, as well as the mediating role of resilience in this context. The statistical population of this study includes ۱۰,۲۰۳ female nurses in the year ۲۰۲۳, from which a representative sample is selected using a multi-stage cluster sampling method. Data is collected through validated questionnaires and analyzed using SPSS and AMOS software.

Theoretical Framework

The conceptual framework of this research is based on dark personality traits, ambiguity tolerance, and resilience among female managers working in public hospitals in Tehran. Dark personality traits, including Machiavellianism, narcissism, psychopathy, and sadism, can have significant impacts on the managerial behaviors and social interactions of these managers. These traits may lead to challenges in decision-making and leadership, affecting the quality of services provided in hospitals ([Iftikhar & Iftikhar, ۲۰۲۴](#)). On the other hand, ambiguity tolerance, as an important trait in complex work environments, helps managers cope better with uncertainties and daily challenges. In hospitals, where conditions change rapidly, the ability to tolerate ambiguity can contribute to improved performance and reduced stress ([Zafar & Qurat-ul-ain, ۲۰۲۴](#)).

The role of resilience as a protective factor against stress is also highlighted in this framework. Resilience refers to an individual's ability to cope with pressures and challenges, and it can assist female managers with dark personality traits and high ambiguity tolerance in reducing work-related stress and effectively overcoming managerial challenges. Therefore, paying attention to these factors and their interconnections can enhance the quality of leadership and management in public hospitals in Tehran, paving the way for healthier and more efficient work environments ([Nuzulia et al., ۲۰۲۴](#); [Craib et al., ۲۰۲۴](#)).

Methodology

This research is applied in nature, aiming to address issues related to death anxiety among female nurses in intensive care units. The data collection method is survey-based and field-oriented, utilizing questionnaires to gather primary data. This study is quantitative and correlational, examining the relationships among the research variables. The statistical population consists of ۱۰,۲۰۳ female nurses working in public hospitals' intensive care units in Tehran in ۲۰۲۳. To determine the sample size, the SPSS Sample Power software was used, and a multi-stage cluster sampling method was employed. The data collection tools include the Death Anxiety Scale [Templer \(۱۹۷۰\)](#), the Dark Personality Traits Questionnaire by [Jonason & Webster \(۲۰۱۰\)](#), the Ambiguity Tolerance Questionnaire by [Wden et al \(۲۰۰۳\)](#), and the Resilience Scale by [Connor & Davidson \(۲۰۰۳\)](#). The collected data were analyzed using descriptive and inferential statistical methods in SPSS and AMOS software. In this study, informed consent from participants was obtained in writing.

Discussion and Results

This research delves into the complex issue of death anxiety among female nurses working in intensive care units (ICUs), a group that frequently encounters mortality and critical health situations. The findings reveal a significant correlation between dark personality traits—such as narcissism, Machiavellianism, and psychopathy—and heightened levels of death anxiety. These traits may predispose individuals to a more intense fear of death, potentially affecting their mental health and job performance in high-stress environments like ICUs.



On the other hand, ambiguity tolerance emerges as a crucial protective factor. Nurses who possess a higher tolerance for ambiguity are better equipped to handle the uncertainties and unpredictability inherent in their work, which in turn fosters greater resilience against anxiety related to death. This resilience not only helps them cope with their fears but also enhances their ability to provide compassionate care to patients and families facing end-of-life issues. Moreover, resilience is identified as a mediating factor that can mitigate the adverse effects of dark personality traits and low ambiguity tolerance. By promoting resilience, healthcare organizations can potentially reduce the negative impact of these personality traits on nurses' mental health, leading to a healthier work environment. Statistical analyses conducted in the study confirm that the data distribution is normal, allowing for reliable interpretations of the relationships among the variables.

The significant relationships identified between dark personality traits, ambiguity tolerance, death anxiety, and resilience underscore the importance of addressing psychological factors in nursing practice. The results of one-sample t-tests further indicate that the mean scores for dark personality traits and death anxiety among the nurses surveyed are above average, suggesting that these issues are prevalent in this population. This finding highlights the urgent need for interventions aimed at improving mental health support for nurses. Ultimately, the research underscores the critical role of resilience in alleviating death anxiety. By fostering resilience through training and support programs, healthcare institutions can enhance the psychological well-being of female nurses in ICUs. This, in turn, may lead to improved patient care and a more supportive work environment, benefiting both nurses and the patients they serve.

Conclusion

The results of this research indicate that death anxiety among female nurses in intensive care units is significantly influenced by dark personality traits, while ambiguity tolerance acts as a protective factor that helps enhance resilience.

Resilience not only moderates the negative effects of dark personality traits and low ambiguity tolerance but also plays a crucial role in reducing death anxiety. Given the normal distribution of the data and the significant relationships among the variables, this study emphasizes that improving the psychological and working conditions of nurses through the enhancement of resilience and the provision of psychological support can lead to a reduction in death anxiety and an improvement in the quality of patient care in intensive care units.

Contribution of authors

All authors have participated in this research in equal proportion.

Ethical approval

This research was conducted by ethical principles. All participants in the study voluntarily provided their consent to participate with full awareness of the research objectives.

Conflict of interest

No conflicts of interest are declared by the authors.



بررسی ویژگی‌های شخصیت تاریک و تحمل ابهام همراه با نقش میانجی تاب‌آوری در برابر استرس بین مدیران زن شاغل در بیمارستان‌های دولتی تهران

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۱۲/۰۵

تاریخ ویرایش: ۱۴۰۳/۱۲/۰۳

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۱۰/۲۸



اکبر کاظمی جویباری

دانشجوی دکتری، گروه مدیریت رفتار سازمانی، واحد تهران شمال، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

ORCID: ۰۰۰۰-۰۰۰۳-۴۵۱۵-۰۰۱۳

aakbarkazemi368@gmail.com



حجت اله مرادی

دانشیار، دانشکده علوم اجتماعی و فرهنگی، دانشگاه جامع امام حسین (ع)، تهران، ایران

ORCID: ۰۰۰۰-۰۰۰۲-۷۳۸۲-۰۱۹۵

moarefzadeh.m@skiff.com



احمد باصری

استادیار، دانشکده علوم اجتماعی و فرهنگی، دانشگاه جامع امام حسین (ع)، تهران، ایران

ORCID: ۰۰۰۰-۰۰۰۲-۹۹۲۳-۵۵۸۴

ahmadbas@gmail.com

چکیده

ویژگی‌های شخصیتی تاریک مانند خودشیفتگی و ماکیاولیسم می‌توانند به افزایش اضطراب مرگ منجر شوند، درحالی‌که تحمل پایین ابهام نیز فرد را در معرض بیشتر این اضطراب قرار می‌دهد. تاب‌آوری به‌عنوان یک عامل میانجی می‌تواند اثرات منفی این ویژگی‌ها را تعدیل کند. هدف اصلی تحقیق، شناسایی تأثیر این متغیرها بر اضطراب مرگ در مدیران زن بخش‌های مراقبت‌های ویژه است. فرضیه اصلی پژوهش بیان می‌کند که اضطراب مرگ بر اساس ابعاد تاریک شخصیت و تحمل ابهام با میانجی‌گری تاب‌آوری پیش‌بینی می‌شود. این تحقیق به روش پیمایشی و میدانی انجام شده و داده‌ها از طریق پرسشنامه‌ها جمع‌آوری گردیده‌اند. جامعه آماری شامل ۱۰،۲۰۳ مدیر زن شاغل در بیمارستان‌های دولتی تهران بوده و حجم نمونه با نرم‌افزار SPSS Sample Power تعیین شده است. داده‌ها با نرم‌افزارهای SPSS و AMOS تحلیل شده و شامل توصیف ویژگی‌های جمعیت‌شناختی، آزمون‌های نرمال بودن داده‌ها، مدل رگرسیون ساده و مدل معادلات ساختاری (SEM) برای

ارزیابی روابط میان متغیرها است. یافته‌ها نشان می‌دهند که ابعاد تاریک شخصیت و تحمل ابهام تأثیر معناداری بر اضطراب مرگ دارند، به طوری که تاب‌آوری نقش میانجی جزئی در این ارتباط ایفا می‌کند. همچنین، نتایج تحلیل رگرسیون نشان می‌دهند که تاب‌آوری در برابر استرس به کاهش اضطراب مرگ کمک می‌کند. در نهایت، این پژوهش می‌تواند به طراحی برنامه‌های آموزشی و حمایتی برای تقویت تاب‌آوری و کاهش اضطراب مرگ در پرستاران کمک کند، که به بهبود کیفیت خدمات بهداشتی و سلامت روانی آنان می‌انجامد.

کلمات کلیدی: ویژگی‌های شخصیت تاریک، تحمل ابهام، تاب‌آوری در برابر استرس، مدیران زن

۱- مقدمه

اضطراب مرگ یکی از مهم‌ترین چالش‌های روان‌شناختی است که افراد در مشاغل پرتنش، به‌ویژه پرستاران در بخش‌های مراقبت‌های ویژه، با آن روبه‌رو هستند. حضور مستمر در محیط‌هایی که به‌طور مداوم با مرگ و بیماری‌های شدید سروکار دارند، فشار روانی زیادی بر پرستاران وارد می‌کند و آنان را مستعد ابتلا به اضطراب مرگ می‌سازد. این نوع اضطراب، به‌عنوان ترس شدید و نگرانی نسبت به مرگ و فرآیند مردن تعریف می‌شود که ممکن است بر رفتارها، تصمیم‌گیری‌ها و عملکرد شغلی افراد تأثیر بگذارد ([Mahin Torabi, ۲۰۱۱](#)).

این اضطراب نه تنها به‌طور مستقیم بر کیفیت زندگی و سلامت روانی پرستاران تأثیر دارد، بلکه می‌تواند تأثیرات منفی بر کیفیت خدمات بهداشتی و درمانی نیز بگذارد، چراکه تمرکز و توانایی آنان در مراقبت از بیماران تحت تأثیر قرار می‌گیرد. بررسی اضطراب مرگ و عوامل مرتبط با آن از مبانی مهم روان‌شناسی سلامت به شمار می‌آید. مطالعات نشان داده‌اند که اضطراب مرگ تحت تأثیر ویژگی‌های شخصیتی، عوامل اجتماعی و شرایط شغلی قرار می‌گیرد. در این زمینه، ابعاد تاریک شخصیت شامل ویژگی‌هایی نظیر خودشیفتگی، ماکیاولیسم و سایکوپاتی به‌عنوان عوامل پیش‌بینی‌کننده اضطراب مرگ شناخته می‌شوند. افرادی که دارای ویژگی‌های شخصیت تاریک هستند، معمولاً تمرکز بیشتری بر اهداف و منافع شخصی خود دارند و از احساس همدلی و ارتباطات اجتماعی کمتری برخوردارند. این ویژگی‌ها می‌تواند به افزایش اضطراب مرگ و نگرانی‌های مرتبط با آن در محیط‌های کاری پرتنش، ازجمله محیط‌های بیمارستانی، منجر شود ([Christensen, ۲۰۲۳](#)). عامل دیگری که نقش مهمی در اضطراب مرگ دارد، میزان تحمل ابهام است. تحمل ابهام به توانایی فرد برای مواجهه با شرایط نامشخص و ناپایدار اشاره دارد. افرادی که تحمل کمتری نسبت به ابهام دارند، به دلیل عدم توانایی در پیش‌بینی نتایج و کنترل موقعیت‌ها، بیشتر در معرض اضطراب و نگرانی قرار می‌گیرند. این مسئله به‌ویژه در محیط‌های کاری چالش‌برانگیزی نظیر بخش‌های مراقبت‌های ویژه، که پرستاران به‌طور مستمر با موقعیت‌های نامطمئن و خطرات جانی روبه‌رو هستند، اهمیت بیشتری پیدا می‌کند ([Lim, ۲۰۲۰](#)). [Rasouli Moghadam & Salehi \(۲۰۲۳\)](#) در تحقیقی تحت عنوان «اثربخشی آموزش تاب‌آوری بر اضطراب مرگ و امید به زندگی در بین پرستاران در شرایط شیوع کرونا بیمارستان ولایت دامغان» بیان داشته‌اند که پژوهش حاضر باهدف اثربخشی آموزش تاب‌آوری بر اضطراب مرگ و امید به زندگی در بین پرستاران در شرایط شیوع کرونا بیمارستان ولایت دامغان انجام شد و نتایج این پژوهش نشان داد که آموزش تاب‌آوری بر اضطراب مرگ در بین پرستاران در شیوع ویروس کرونا تأثیر معنی‌داری دارد. نتایج پژوهش حاضر همچنین نشان داد که آموزش تاب‌آوری بر امید به زندگی در بین پرستاران در شیوع ویروس کرونا نیز تأثیر معنی‌داری دارد. با توجه به نتایج، برای کاهش اضطراب و افزایش امیدیه زندگی کادر درمان می‌توان برنامه‌هایی برای افزایش تاب‌آوری آن‌ها و کاهش اضطراب آنان طراحی و از طریق کارگاه‌های آموزشی حضوری و مجازی اجرا کرد. فرضیه تحقیق حاضر بیان می‌دارد که اضطراب مرگ بر اساس ابعاد تاریک شخصیت و تحمل ابهام با میانجی‌گری متغیر تاب‌آوری در برابر استرس پیش‌بینی می‌شود. این پژوهش از نظر علمی و عملی

اهمیت زیادی دارد. از جنبه علمی، شناخت دقیق تر عوامل مرتبط با اضطراب مرگ می تواند به بهبود دانش موجود در این زمینه و توسعه مدل های مفهومی و نظری کمک کند. تاکنون مطالعات پراکنده ای در زمینه اضطراب مرگ انجام شده است، اما کمتر تحقیقی به بررسی جامع و همزمان ابعاد تاریک شخصیت، تحمل ابهام و تاب آوری پرداخته است. بنابراین، این تحقیق می تواند نقش مهمی در گسترش دانش نظری روان شناسی سلامت و روان شناسی شغلی داشته باشد.

از لحاظ کاربردی نیز این تحقیق حائز اهمیت است. با توجه به اینکه اضطراب مرگ تأثیرات منفی بر سلامت روانی و عملکرد شغلی پرستاران دارد (Khajeh Noori et al, ۲۰۱۸)، نتایج این تحقیق می تواند به شناسایی عوامل خطر و توسعه راهکارهای مداخله ای کمک کند. تاب آوری به عنوان یک سازه روان شناختی مثبت، به افراد کمک می کند که در شرایط استرس زا و بحرانی با انعطاف پذیری و توانایی بیشتری واکنش نشان دهند. شناخت میزان تاب آوری و راهکارهای تقویت آن می تواند نقش مؤثری در کاهش اضطراب مرگ و ارتقای سلامت روانی و کیفیت خدمات بهداشتی ایفا کند. علاوه بر این، یافته های این پژوهش می تواند به طراحی برنامه های آموزشی و حمایتی برای تقویت تاب آوری و بهبود توانایی پرستاران در مدیریت استرس و اضطراب ناشی از مرگ و مردن کمک کند. از این طریق، ضمن ارتقای سلامت روانی پرستاران، بهبود کیفیت مراقبت از بیماران نیز فراهم می شود.

با توجه به اهمیت اضطراب مرگ به عنوان یک چالش روان شناختی در مشاغل پرتنش، به ویژه در میان پرستاران و مدیران زن شاغل در بیمارستان های دولتی، و تأثیرات منفی آن بر کیفیت زندگی و عملکرد شغلی، بررسی عوامل مرتبط با این اضطراب از جمله ویژگی های شخصیت تاریک و تحمل ابهام ضروری به نظر می رسد. در حالی که تحقیقات پراکنده ای در زمینه اضطراب مرگ انجام شده، کمتر تحقیقی به طور جامع به بررسی همزمان ابعاد تاریک شخصیت، تحمل ابهام و نقش میانجی تاب آوری پرداخته است. این خلا مطالعاتی نشان دهنده نیاز به پژوهش های بیشتر در این حوزه است تا بتوان به شناسایی دقیق تر عوامل مؤثر بر اضطراب مرگ و توسعه مدل های مداخله ای برای تقویت تاب آوری و کاهش این اضطراب در مدیران زن پرداخت. بنابراین، تحقیق حاضر باهدف بررسی ویژگی های شخصیت تاریک و تحمل ابهام همراه با نقش میانجی تاب آوری در برابر استرس در بین مدیران زن شاغل در بیمارستان های دولتی تهران طراحی شده است.

۲- ادبیات تحقیق

ویژگی های شخصیتی تاریک شامل مجموعه ای از خصوصیات اجتماعی نامطلوب است که عمدتاً به چهار دسته اصلی تقسیم می شوند: ماکیاولیسم^۱، خودشیفتگی^۲، روان پریشی^۳ و سادیسم^۴. این ویژگی ها به رفتارها و نتایج منفی مختلفی، به ویژه در نوجوانان و دانش آموزان، مرتبط شده اند. درک این ویژگی ها برای توسعه مداخلات مؤثر و رسیدگی به پیامدهای آن ها در زمینه های اجتماعی ضروری است.

ویژگی های کلیدی شخصیتی تاریک

ماکیاولیسم به عنوان ویژگی ای شناخته می شود که با دست کاری و بهره برداری از دیگران مشخص می شود. افرادی که دارای این ویژگی هستند، معمولاً به دنبال منافع شخصی خود هستند و ممکن است از دیگران به عنوان ابزاری برای رسیدن به اهداف خود استفاده کنند. این ویژگی به سطوح بالاتری از بزه کاری و رفتارهای تهاجمی در نوجوانان مرتبط است (Zafar & Qurat-ul-ain, ۲۰۲۴; Iftikhar & Iftikhar, ۲۰۲۴).

^۱ Machiavellianism
^۲ narcissism
^۳ psychopathy
^۴ sadism

خودشیفتگی به خودمحوری و احساس حق طلبی مرتبط است و می تواند پیش بینی کننده موفقیت شغلی از منظر فردی باشد. با این حال، این ویژگی می تواند به تعاملات اجتماعی منفی و رفتارهایی مانند دزدی شریک و حسادت منجر شود. افرادی که خودشیفته هستند، معمولاً در روابط اجتماعی خود با چالش هایی مواجه می شوند و ممکن است نتوانند ارتباطات سالم و پایداری برقرار کنند (Nuzulia et al., ۲۰۲۴).

روان پریشی به رفتارهای تکانشی و تهاجمی مرتبط است و به ویژه در محیط های مدرسه، به طور قابل توجهی با رفتارهای بزهکارانه همبستگی دارد. نوجوانانی که دارای این ویژگی هستند، ممکن است در معرض خطر بیشتری برای ارتکاب جرم و رفتارهای پرخطر قرار داشته باشند (Iftikhar & Iftikhar, ۲۰۲۴).

سادیسیم نیز نشان دهنده تمایل به لذت بردن از درد و رنج دیگران است و می تواند بر نگرش ها و رفتارهای اجتماعی-جنسی تأثیر بگذارد (Craib et al., ۲۰۲۴).

تحقیقات نشان می دهد که حمایت اجتماعی می تواند تأثیرات منفی ویژگی های شخصیتی تاریک را کاهش دهد، به ویژه در نوجوانان. به همین دلیل، ایجاد محیط های حمایتی می تواند به کاهش بزهکاری و رفتارهای منفی کمک کند. در زمینه های آموزشی، درک این ویژگی ها می تواند به تدوین استراتژی های آموزشی کمک کند که رفتارهای مرتبط با شخصیت های تاریک را مدیریت کرده و تعاملات سالم تری را میان دانش آموزان ترویج دهد (Zafar & Qurat-ul-ain, ۲۰۲۴).

با وجود اینکه ویژگی های شخصیتی تاریک معمولاً به عنوان ویژگی های منفی تلقی می شوند، برخی از مطالعات نشان می دهند که این ویژگی ها ممکن است مزایایی نیز به همراه داشته باشند، مانند موفقیت شغلی از منظر فردی در جوامع جمع گرا که در آن ها به ارزش های اجتماعی و هماهنگی اجتماعی توجه می شود. این دوگانگی نشان دهنده پیچیدگی این ویژگی ها و تأثیرات متنوع آن ها بر افراد و جامعه است (Iftikhar & Iftikhar, ۲۰۲۴).

ویژگی های شخصیتی تاریک، شامل ماکیاولیسم، خودشیفتگی، روان پریشی و سادیسیم، می تواند تأثیرات قابل توجهی بر رفتارهای مدیریتی و تعاملات اجتماعی مدیران زن شاغل در بیمارستان های دولتی تهران داشته باشد. این ویژگی ها ممکن است به چالش هایی در تصمیم گیری و رهبری منجر شود و بر کیفیت خدمات ارائه شده در بیمارستان ها تأثیر بگذارد. تحمل ابهام به عنوان یک ویژگی مهم در محیط های کاری پیچیده و پر چالش، به مدیران کمک می کند تا با عدم قطعیت ها و چالش های روزمره بهتر کنار بیایند. در بیمارستان ها، جایی که شرایط به سرعت تغییر می کند و تصمیم گیری های فوری ضروری است، توانایی تحمل ابهام می تواند به بهبود عملکرد و کاهش استرس کمک کند. به ویژه برای مدیران زن، که ممکن است با چالش های مضاعفی از جمله تبعیض های جنسیتی و فشارهای اجتماعی مواجه شوند، این ویژگی می تواند به عنوان یک عامل کلیدی در موفقیت و کارایی آن ها عمل کند. نقش میانجی تاب آوری در این زمینه نیز بسیار حائز اهمیت است. تاب آوری به توانایی فرد در مواجهه با فشارها و چالش ها اشاره دارد و می تواند به عنوان یک عامل محافظ در برابر استرس عمل کند. مدیران زن با ویژگی های شخصیتی تاریک و تحمل ابهام بالا، می توانند با استفاده از تاب آوری، استرس های ناشی از محیط کار را کاهش دهند و به طور مؤثری بر چالش های مدیریتی غلبه کنند. بنابراین، توجه به این عوامل و ارتباط آن ها با یکدیگر می تواند به بهبود کیفیت رهبری و مدیریت در بیمارستان های دولتی تهران کمک کند و زمینه ساز ایجاد محیط های کاری سالم تر و کارآمدتر باشد.

پیشینه تحقیق

Schyns et al (۲۰۲۲) به بررسی ویژگی های شخصیتی تاریک در محیط کار و تأثیرات آن بر رفتارهای سازمانی و رهبری پرداختند. محققان با جمع آوری مقالات مختلف در این زمینه، به تحلیل روابط میان ویژگی های تاریک شخصیت، مانند ماکیاولیسم، خودشیفتگی و روان پریشی، و پدیده های مرتبط با محیط کار، از جمله سرپرستی آزاددهنده و انگیزه های

قدرت پرداخته‌اند. روش‌های مختلفی از جمله مطالعات تجربی، نظرسنجی‌های مقطعی و طراحی‌های زمان‌محور برای بررسی این موضوعات استفاده شده است.

نتایج این تحقیق نشان می‌دهد که ویژگی‌های شخصیتی تاریک می‌توانند تأثیرات منفی قابل‌توجهی بر رهبری و رفتارهای سازمانی داشته باشند و نیاز به تحقیقات بیشتر در این زمینه و توسعه ابزارهای اندازه‌گیری معتبر را تأکید می‌کند. (Czarna & Zajac, ۲۰۱۸) به بررسی ویژگی‌های شخصیتی تاریک، به‌ویژه سه ویژگی اصلی معروف به مثلث تاریک (نارسیسم، ماکیاولیسم و روان‌پریشی) و تأثیرات آن‌ها بر روابط بین فردی و محیط کار پرداختند. این مقاله به تحلیل تأثیرات منفی این ویژگی‌ها بر رفتارهای سازمانی و هزینه‌های ناشی از آن‌ها برای افراد و سازمان‌ها می‌پردازد. با تمرکز بر نارسیسم، نویسندگان به بررسی حوزه‌های مختلفی مانند تاکتیک‌های دست‌کاری ترجیحی، عملکرد شغلی، رفتارهای ضد تولیدی و موفقیت‌های شغلی (از جمله حقوق و رضایت شغلی) پرداخته و همچنین به موضوعاتی چون ادب در محیط کار، ظهور و اثربخشی رهبری و تأثیرات بر موفقیت و رفاه زیرمجموعه‌ها اشاره می‌کنند. نتایج این تحقیق نشان می‌دهد که ویژگی‌های شخصیتی تاریک می‌توانند تأثیرات قابل‌توجهی بر رفتارهای سازمانی و روابط کاری داشته باشند و نیاز به توجه بیشتر به این ویژگی‌ها در زمینه‌های مختلف شغلی را تأکید می‌کند.

(Grover, ۲۰۱۸) به بررسی شرایطی پرداختند که در آن ویژگی‌های شخصیتی تاریک (مثلث تاریک) ممکن است به نفع افراد یا سازمان‌ها در محیط کار عمل کنند. این تحقیق با بررسی ادبیات موجود و ابزارهای اندازه‌گیری ویژگی‌های تاریک، به ناهماهنگی‌های موجود در نتایج تحقیقات قبلی پرداخت. یافته‌ها نشان داد که تأثیرات مثبت، منفی و غیر معنادار این ویژگی‌ها بر نتایج شغلی ممکن است تحت تأثیر متغیرهای تعدیل‌کننده‌ای مانند خود نظارتی، هوش هیجانی و تاب‌آوری قرار گیرد. نتایج نشان داد که هوش هیجانی تنها متغیری است که هم تأثیرات مثبت ویژگی‌های تاریک را تقویت و هم تأثیرات منفی آن‌ها را کاهش می‌دهد. همچنین، متغیرهای واسطه‌ای مانند مرکزیت و واسطه‌گری در رابطه بین روان‌پریشی اولیه و عملکرد ارزیابی‌شده ۳۶۰ درجه نقش داشتند. درنهایت، این تحقیق تأکید می‌کند که ویژگی‌های تاریک می‌توانند در برخی شرایط به نفع افراد و سازمان‌ها عمل کنند و نیاز به درک بهتر این ویژگی‌ها و تأثیرات آن‌ها بر رفتارهای شغلی را نشان می‌دهد.

(Amiri Tehrani & Barazandeh, ۲۰۲۴) به بررسی نقش میانجی آشفتگی شناختی در رابطه میان تحمل ابهام و تاب‌آوری باکیفیت زندگی در زنان متأهل پرداختند. این مطالعه توصیفی از نوع همبستگی بر روی ۳۸۴ زن متأهل در شهر اصفهان انجام شد و داده‌ها از طریق پرسشنامه جمع‌آوری گردید. نتایج نشان داد که تحمل ابهام و تاب‌آوری هر دو به‌طور مستقیم و غیرمستقیم از طریق کاهش آشفتگی شناختی، تأثیر مثبت بر بهبود کیفیت زندگی زنان متأهل دارند. همچنین، این تحقیق تأیید کرد که تحمل ابهام و تاب‌آوری باکیفیت زندگی رابطه‌ای مثبت و با آشفتگی شناختی رابطه‌ای منفی و معنادار دارند. درنهایت، کاهش آشفتگی شناختی به‌عنوان یک میانجی در این رابطه نقش مهمی در بهبود کیفیت زندگی ایفا می‌کند.

تحقیقات مختلفی که در زمینه ویژگی‌های شخصیتی تاریک و تأثیرات آن‌ها بر رفتارهای سازمانی و رضایت شغلی انجام شده، نتایج متنوعی را به همراه داشته است (Schyns et al., ۲۰۲۲). بر تأثیرات منفی ویژگی‌های تاریک بر رهبری و رفتارهای سازمانی تأکید کرده و نیاز به تحقیقات بیشتر و توسعه ابزارهای اندازه‌گیری معتبر را مطرح می‌کند.

در مقابل، [Czarna](#) و [Zajas \(۲۰۱۸\)](#) به تحلیل تأثیرات منفی مثلث تاریک بر روابط بین فردی و هزینه‌های ناشی از آن‌ها در محیط کار پرداخته و بر اهمیت توجه به این ویژگی‌ها در زمینه‌های شغلی تأکید می‌کنند. از سوی دیگر، [Grover \(۲۰۱۸\)](#) به بررسی شرایطی پرداخته که در آن ویژگی‌های تاریک ممکن است به نفع افراد یا سازمان‌ها عمل کنند و نشان می‌دهد که متغیرهای تعدیل‌کننده مانند هوش هیجانی می‌توانند تأثیرات مثبت و منفی این ویژگی‌ها را تحت تأثیر قرار دهند. به‌طور کلی، این تحقیقات نشان می‌دهند که ویژگی‌های شخصیتی تاریک می‌توانند تأثیرات قابل‌توجهی بر رفتارهای سازمانی و رضایت شغلی داشته باشند، اما نتایج آن‌ها تحت تأثیر متغیرهای مختلفی قرار دارد. همچنین، تأکید بر اهمیت تاب‌آوری و ابراز عواطف در افزایش رضایت شغلی نشان‌دهنده این است که ویژگی‌های شخصیتی علاوه بر تأثیرات منفی، می‌توانند به‌عنوان پیش‌بینی‌کننده‌هایی برای رضایت شغلی نیز عمل کنند. این نتایج نیاز به درک عمیق‌تر از ویژگی‌های شخصیتی و تأثیرات آن‌ها در محیط‌های کاری را برجسته می‌کند.

۳- روش تحقیق

این پژوهش از نظر هدف، یک تحقیق کاربردی است که در آن تلاش می‌شود تا با استفاده از نتایج پژوهش، به حل مسائل مرتبط با اضطراب مرگ در پرستاران زن بخش‌های مراقبت‌های ویژه پرداخته شود. از نظر روش گردآوری اطلاعات، پژوهش پیمایشی و میدانی است که با استفاده از پرسشنامه به جمع‌آوری داده‌های دست‌اول پرداخته می‌شود. از نظر ماهیت، این پژوهش کمی و همبستگی است که در آن به بررسی همبستگی و ارتباط میان متغیرهای پژوهش پرداخته شده است. جامعه آماری این پژوهش شامل پرستاران زن شاغل در بخش‌های مراقبت‌های ویژه بیمارستان‌های دولتی شهر تهران در سال ۱۴۰۲ است. بر اساس اطلاعات موجود در سازمان نظام پرستاری ایران، تعداد این پرستاران ۱۰،۲۰۳ نفر است. به‌منظور تعیین حجم نمونه از نرم‌افزار *Spss Sample Power* استفاده شده است. این نرم‌افزار با در نظر گرفتن متغیرهای مستقل (ابعاد تاریک شخصیت و تحمل ابهام)، متغیر وابسته (اضطراب مرگ)، و متغیر میانجی (تاب‌آوری)، حجم نمونه مناسبی را پیشنهاد می‌دهد. روش نمونه‌گیری مورد استفاده در این پژوهش، نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای است. در این روش، ابتدا بیمارستان‌های دولتی شهر تهران به‌عنوان خوشه‌های اول انتخاب شده و سپس در هر بیمارستان، بخش‌های مراقبت‌های ویژه به‌عنوان خوشه‌های دوم در نظر گرفته شده‌اند. از هر خوشه، نمونه‌ای معرف برای جمع‌آوری داده‌ها انتخاب شده است. ابزار اصلی گردآوری اطلاعات در این پژوهش، پرسشنامه‌های اضطراب مرگ [Templer \(۱۹۷۰\)](#)، پرسشنامه ابعاد تاریک شخصیت [Jonason & Webster \(۲۰۱۰\)](#)، پرسشنامه تحمل ابهام [Wden et al \(۲۰۰۳\)](#) و پرسشنامه تاب‌آوری [Connor & Davidson \(۲۰۰۳\)](#) است. پرسشنامه‌ها به‌صورت حضوری در اختیار نمونه‌ها قرار گرفته و ترکیبی از سؤالات باز، بسته و ترکیبی از هر دو نوع سؤال را شامل می‌شود.

داده‌های گردآوری شده در این پژوهش با استفاده از روش‌های آمار توصیفی و استنباطی در نرم‌افزارهای SPSS و AMOS تحلیل شده‌اند. در بخش آمار توصیفی، از جداول فراوانی، درصد و نمودارهای ستونی برای توصیف ویژگی‌های جمعیت‌شناختی استفاده شده و آماره‌های مرکزی مانند میانگین و انحراف معیار برای توصیف سایر متغیرهای پژوهش به‌کاررفته است. در بخش آمار استنباطی، ابتدا آزمون‌های کولموگروف-اسمیرنوف و شاپیرو-ویلک جهت بررسی نرمال بودن توزیع داده‌ها اجرا شده است. سپس، مدل رگرسیون ساده با متغیر پنهان برای ارزیابی تأثیر ابعاد تاریک شخصیت و تحمل ابهام بر تاب‌آوری و اضطراب مرگ و همچنین تأثیر تاب‌آوری بر اضطراب مرگ استفاده شده است. همچنین، از مدل معادلات ساختاری (SEM) به‌منظور تحلیل و ارزیابی مدل مفهومی پژوهش بهره گرفته شده است. آزمون تی تک نمونه‌ای برای ارزیابی وضعیت کلی اضطراب مرگ در جامعه آماری و آزمون فریدمن برای رتبه‌بندی مؤلفه‌های اضطراب مرگ به‌کاررفته‌اند.

روایی: به معنای توانایی ابزار اندازه‌گیری در سنجش دقیق ویژگی موردنظر است و نشان می‌دهد که ابزار تا چه حد در ارزیابی موضوع موفق است. در این پژوهش، برای ارزیابی اعتبار ابزار اندازه‌گیری از اعتبار محتوا استفاده شده است که شامل دو نوع اصلی است: اعتبار صوری و اعتبار نمونه‌ای. اعتبار صوری، که متداول‌ترین نوع اعتبار محتواست، بر قضاوت پژوهشگر و تجربه متکی است و معمولاً زمانی به دست می‌آید که ابزار سنجش پس از تأیید استاد راهنما و نظرخواهی از متخصصان و اساتید دانشگاه، تأیید شود. ابزار این پژوهش نیز پس از تدوین نهایی و تأیید استاد راهنما و دیگر اساتید گروه، دارای اعتبار صوری شناخته شده است.

پایایی: به توانایی روش سنجش در ارائه نتایج دقیق و تکرارپذیر اشاره دارد؛ یعنی اینکه آیا ابزار در صورت استفاده مکرر با همان واحد تحلیل، نتایج یکسانی به دست می‌دهد. به بیان دیگر، پایایی نشان‌دهنده ثبات و انسجام درونی اجزای یک ابزار اندازه‌گیری است. برای محاسبه پایایی دو روش کلی وجود دارد: ۱. پایایی باثبات و ۲. پایایی معادل (شامل پایایی سازگاری اجزا و پایایی دونیمه آزمون). در این پژوهش، از پایایی معادل و شاخص سازگاری اجزا برای تعیین پایایی پرسشنامه استفاده شده است. در این روش، آزمون ضریب آلفای کرون باخ به عنوان معتبرترین شاخص سازگاری اجزای ابزار اندازه‌گیری به کار رفته است تا سازگاری پاسخ‌های شرکت‌کنندگان با کل ابزار ارزیابی شود. پایایی ابزار این پژوهش با آزمون آلفای کرون باخ به شرح ذیل است:

جدول (۱). آزمون آلفای کرون باخ برای بررسی پایایی ابزار پژوهش

متغیرهای موردبررسی	مقدار ضریب آلفای کرون باخ	نتیجه آزمون
ابعاد تاریک شخصیت	۰/۷۳	پایایی مناسب و قابل قبول
تحمل ابهام	۰/۷۷	پایایی مناسب و قابل قبول
تاب‌آوری	۰/۷۹	پایایی مناسب و قابل قبول
اضطراب مرگ	۰/۷۲	پایایی مناسب و قابل قبول

با توجه به جدول (۱) ضریب آلفای کرون باخ، که بین صفر و یک متغیر است، هرچه بالاتر باشد، پایایی مقیاس بیشتر است. معمولاً ضریب ۰/۷۰ به عنوان حداقل قابل قبول در نظر گرفته می‌شود. در این پژوهش، ضریب آلفای کرون باخ برای ابعاد تاریک شخصیت ۰/۷۳، برای تحمل ابهام ۰/۷۷، برای تاب‌آوری ۰/۷۹ و برای اضطراب مرگ ۰/۷۲ گزارش شده است. همه این مقادیر بالاتر از حد استاندارد ۰/۷۰ بوده و نشان‌دهنده پایایی مناسب و قابل قبول پرسشنامه در سنجش هر چهار متغیر پژوهش است.

جدول (۲). آزمون CR و AVE برای بررسی پایایی ابزار پژوهش

متغیرهای موردبررسی	مقدار CR	مقدار AVE
ابعاد تاریک شخصیت	۰/۷۵	۰/۶۳
تحمل ابهام	۰/۷۸	۰/۶۵
تاب‌آوری	۰/۸	۰/۶۷
اضطراب مرگ	۰/۷۴	۰/۶۱

با توجه به جدول (۲) پایایی ترکیبی (CR) عاملی هست که مقدار آن از ۰ تا ۱ متغیر بوده و مقادیر بالاتر از ۰/۷۰ پذیرفته می‌شود، علاوه بر این فورنل و لارکر معیار AVE را برای سنجش روایی همگرا معرفی کرده و اظهار داشتند که مقدار AVE بالای ۰/۵۰ روایی همگرای قابل قبول را نشان می‌دهد.

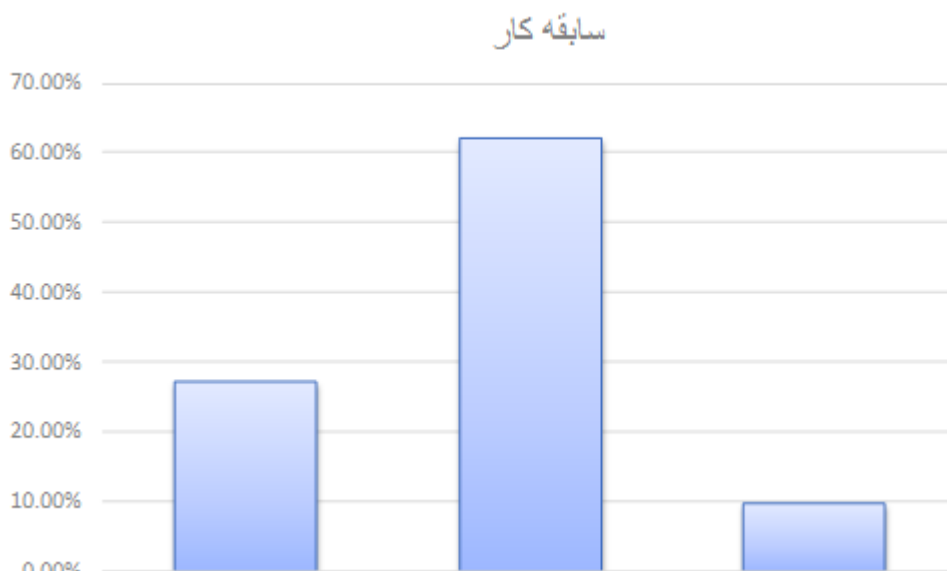
۴- یافته‌ها

جدول (۳). آمار توصیفی مرتبط با سابقه کار پاسخگویان

معرف‌ها	فراوانی	درصد
کمتر از ۱۰ سال	۵۹	۲۷/۸
۱۰ تا ۲۰ سال	۱۳۲	۶۲/۳
بیشتر از ۲۰ سال	۲۱	۹/۹
جمع	۲۱۲	۱۰۰

سابقه کار

با توجه به جدول (۳) توزیع فراوانی سابقه کار پاسخگویان این پژوهش حاکی از آنست که ۵۹ نفر معادل ۲۷,۸ درصد از پاسخگویان این پژوهش دارای سابقه کار کمتر از ۱۰ سال، ۱۳۲ نفر معادل ۶۲,۳ درصد ۱۰ تا ۲۰ سال و ۲۴ نفر معادل ۲۱ درصد نیز دارای سابقه کار بیشتر از ۲۰ سال بوده‌اند. همچنین؛ این نتایج به صورت گرافیکی در نمودار ذیل نیز مشاهده می‌گردد.



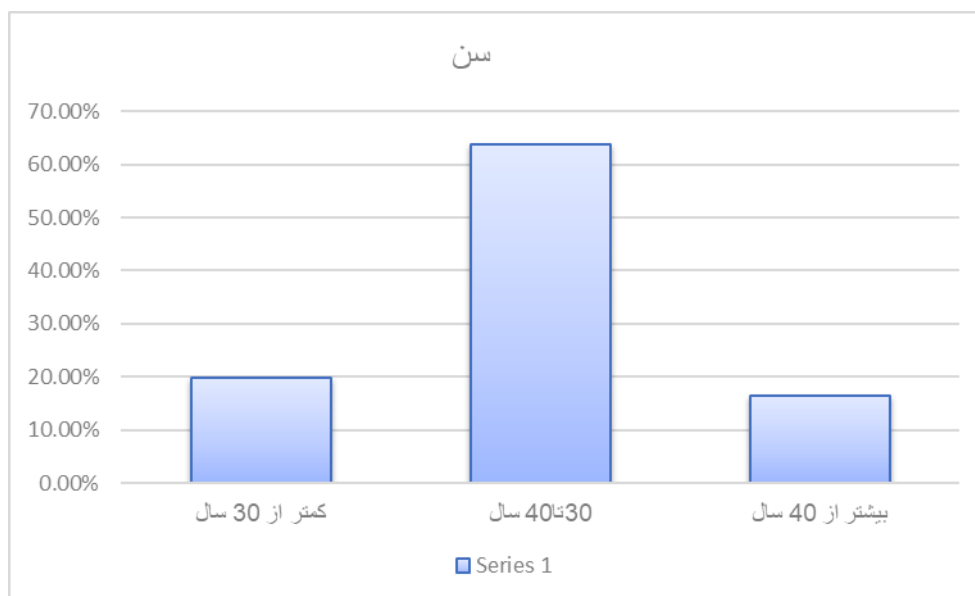
نمودار (۱). پاسخ دهندگان از نظر سابقه کار

جدول (۴). آمار توصیفی مرتبط با سن پاسخگویان

معرف‌ها	فراوانی	درصد
کمتر از ۳۰ سال	۴۲	۱۹/۸
۳۰ تا ۴۰ سال	۱۳۵	۶۳/۷
بیشتر از ۴۰ سال	۳۵	۱۶/۵
جمع	۲۱۲	۱۰۰

سن

با توجه به جدول (۴) توزیع فراوانی سن پاسخگویان این پژوهش حاکی از آنست که ۴۲ نفر معادل ۱۹,۸ درصد از پاسخگویان این پژوهش در گروه سنی کمتر از ۳۰ سال قرار داشته‌اند، ۱۳۵ نفر معادل ۶۳,۷ درصد در گروه سنی ۳۰ تا ۴۰ سال و ۳۵ نفر معادل ۱۶,۵ درصد نیز سن خود را بیشتر از ۴۰ سال گزارش نموده‌اند. همچنین؛ این نتایج به صورت گرافیکی در نمودار ذیل نیز مشاهده می‌گردد.



نمودار (۲). پاسخ دهندگان از نظر سن

جدول (۵). آماره‌های پراکندگی مرکزی از متغیرها

متغیرها	میانگین	انحراف معیار
ابعاد تاریک شخصیت	۳/۵۲	۰/۷۵
تحمل ابهام	۳/۵۸	۰/۷۶
تاب‌آوری در برابر استرس	۷۵/۳۶	۲/۶۴
اضطراب مرگ	۸/۲۵	۱/۷۳

با توجه به جدول (۵) میانگین نمرات هر متغیر در سطح قابل توجهی قرار دارد و انحراف معیار آن‌ها نیز تفاوت‌های فردی بین پاسخ‌دهندگان را مشخص می‌کند. میانگین نمره برای متغیر ابعاد تاریک شخصیت ۳,۵۲ با انحراف معیار ۰,۷۵ است. این مقدار میانگین نشان می‌دهد که شرکت‌کنندگان تمایل متوسطی به ویژگی‌های شخصیتی تاریک دارند، و انحراف معیار نسبتاً پایین حاکی از همسانی نسبی در پاسخ‌ها است. میانگین متغیر تحمل ابهام ۳,۵۸ با انحراف معیار ۰,۷۶ است. میانگین کمی بالاتر از حد متوسط است و نشان‌دهنده سطح نسبتاً خوبی از تحمل ابهام در میان شرکت‌کنندگان است. انحراف معیار مشابه با ابعاد تاریک شخصیت، همسانی پاسخ‌ها را در سطح قابل قبول نشان می‌دهد. میانگین نمره متغیر تاب‌آوری در برابر استرس ۷۵,۳۶ و انحراف معیار ۲,۶۴ نشان‌دهنده سطح بالای تاب‌آوری در میان شرکت‌کنندگان است. انحراف معیار کم بیانگر این است که اکثر شرکت‌کنندگان از تاب‌آوری نسبتاً مشابهی برخوردارند. میانگین متغیر اضطراب مرگ ۸,۲۵ با انحراف معیار

۱,۷۳ است که بیانگر سطح متوسط اضطراب مرگ در میان افراد مورد مطالعه است. این انحراف معیار نشان می‌دهد که نوسانات در تجربه اضطراب مرگ بین افراد قابل توجه است.

جدول (۶). آزمون کولموگروف اسمیرنف و آزمون شاپیرو-ویلک برای ارزیابی توزیع متغیرها

آزمون کولموگروف اسمیرنف			آزمون شاپیرو-ویلک			
مقدار آزمون	درجه آزادی	سطح معناداری	مقدار آزمون	درجه آزادی	سطح معناداری	متغیرها
۰/۱۳	۲۱۲	۰/۱۱	۰/۹۶	۲۱۲	۰/۳۶	ابعاد تاریک شخصیت
۰/۰۷	۲۱۲	۰/۱۹	۰/۹۹	۲۱۲	۰/۴۳	تحمل ابهام
۰/۰۶	۲۱۲	۰/۲۱	۰/۹۸	۰/۴۰	۰/۴۰	تاب‌آوری در برابر استرس
۰/۱۲	۲۱۲	۰/۰۹	۰/۹۶	۲۱۲	۰/۳۵	اضطراب مرگ

با توجه به جدول (۶) نتایج آزمون‌های کولموگروف-اسمیرنف و شاپیرو-ویلک برای بررسی نرمال بودن توزیع متغیرها در پژوهش نشان می‌دهد که توزیع تمامی متغیرهای مورد بررسی نرمال است. برای هر چهار متغیر، سطح معناداری هر دو آزمون بالاتر از ۰,۰۵ است که این امر به معنای پذیرش فرض نرمال بودن داده‌ها است. در مورد متغیر ابعاد تاریک شخصیت، مقدار آزمون کولموگروف-اسمیرنف ۰,۱۳ و سطح معناداری ۰,۱۱، و مقدار آزمون شاپیرو-ویلک ۰,۹۶ با سطح معناداری ۰,۳۶ گزارش شده است. متغیر تحمل ابهام نیز با مقدار ۰,۰۷ و سطح معناداری ۰,۱۹ در آزمون کولموگروف-اسمیرنف، و مقدار ۰,۹۹ و سطح معناداری ۰,۴۳ در آزمون شاپیرو-ویلک، توزیع نرمال دارد. برای متغیر تاب‌آوری در برابر استرس، مقدار آزمون کولموگروف-اسمیرنف ۰,۰۶ و سطح معناداری ۰,۲۱ و در آزمون شاپیرو-ویلک ۰,۹۸ و سطح معناداری ۰,۴۰ نیز نشان‌دهنده نرمال بودن توزیع است. در نهایت، متغیر اضطراب مرگ با مقدار آزمون ۰,۱۲ و سطح معناداری ۰,۰۹ در کولموگروف-اسمیرنف، و مقدار ۰,۹۶ و سطح معناداری ۰,۳۵ در شاپیرو-ویلک نیز دارای توزیع نرمال است. بنابراین، می‌توان نتیجه گرفت که توزیع داده‌ها در تمامی متغیرهای این پژوهش نرمال بوده و این امر امکان استفاده از آزمون‌های آماری پارامتریک را برای تحلیل‌های آماری بعدی فراهم می‌سازد.

اضطراب مرگ بر اساس ابعاد تاریک شخصیت و تحمل ابهام با میانجی‌گری متغیر تاب‌آوری در برابر استرس پیش‌بینی می‌شود.

جدول ۸. خروجی استاندارد شده وزنهای رگرسیونی

متغیرهای پژوهش	مقدار استاندارد شده (ضریب تأثیر رگرسیون)	نسبت بحرانی (C.R)	سطح معناداری (Sig)
تأثیر ابعاد تاریک شخصیت بر اضطراب مرگ	۰/۳۵	۶/۷۱	۰/۰۰۰۱
تأثیر ابعاد تاریک شخصیت بر تاب‌آوری در برابر استرس	۰/۴۵	۷/۲۳	۰/۰۰۰۱
تأثیر تحمل ابهام بر اضطراب مرگ	۰/۴۰	۷/۱۹	۰/۰۰۰۱
تأثیر تحمل ابهام بر تاب‌آوری در برابر استرس	۰/۳۹	۶/۹۱	۰/۰۰۰۱
تأثیر تاب‌آوری در برابر استرس بر اضطراب مرگ	۰/۵۵	۷/۸۸	۰/۰۰۰۱

با توجه به جدول (۸) نتایج تحلیل رگرسیون استاندارد شده نشان می‌دهد که تمامی روابط بین متغیرهای پژوهش معنادار بوده و ضرایب تأثیر قوی و قابل توجهی دارند. ابتدا، ابعاد تاریک شخصیت تأثیر مثبت و معناداری بر اضطراب مرگ دارد (ضریب تأثیر ۰،۳۵، نسبت بحرانی ۶،۷۱، سطح معناداری ۰،۰۰۰۱)، که بیانگر آن است که افزایش ویژگی‌های شخصیت تاریک می‌تواند سطح اضطراب مرگ را افزایش دهد. همچنین، ابعاد تاریک شخصیت تأثیر مثبت و قوی‌تری بر تاب‌آوری در برابر استرس دارد (ضریب تأثیر ۰،۴۵، نسبت بحرانی ۷،۲۳، سطح معناداری ۰،۰۰۰۱)، که نشان می‌دهد ویژگی‌های شخصیت تاریک می‌توانند تاب‌آوری فرد را تحت تأثیر قرار دهند. تحمل ابهام نیز تأثیر مثبت و معناداری بر هر دو متغیر اضطراب مرگ و تاب‌آوری دارد. ضریب تأثیر تحمل ابهام بر اضطراب مرگ ۰،۴۰ (نسبت بحرانی ۷،۱۹، سطح معناداری ۰،۰۰۰۱) است، که حاکی از آن است که تحمل ابهام بالاتر می‌تواند اضطراب مرگ را افزایش دهد. تأثیر تحمل ابهام بر تاب‌آوری نیز ۰،۳۹ (نسبت بحرانی ۶،۹۱، سطح معناداری ۰،۰۰۰۱) گزارش شده است، که نشان‌دهنده ارتباط مثبت و معنادار بین این دو متغیر است. در نهایت، تاب‌آوری در برابر استرس تأثیر مثبت و قوی‌ای بر کاهش اضطراب مرگ دارد (ضریب تأثیر ۰،۵۵، نسبت بحرانی ۷،۸۸، سطح معناداری ۰،۰۰۰۱). این یافته نشان می‌دهد که افرادی که سطح تاب‌آوری بالاتری دارند، اضطراب کمتری در مواجهه با مرگ تجربه می‌کنند. به‌طور کلی، این نتایج نشان می‌دهد که ابعاد تاریک شخصیت و تحمل ابهام هر دو تأثیر معناداری بر اضطراب مرگ و تاب‌آوری دارند و تاب‌آوری در برابر استرس نقش مهمی در کاهش اضطراب مرگ ایفا می‌کند. تمامی روابط گزارش شده در سطح معناداری بسیار بالای ۰،۰۰۰۱ قرار دارند، که به اعتبار نتایج پژوهش کمک می‌کند.

جدول (۹). آزمون تی تک‌نمونه‌ای در راستای ارزیابی کلی ابعاد تاریک شخصیت در جامعه آماری

جدول آماره‌های توصیفی آزمون تی				متغیر موردبررسی
تعداد	میانگین	انحراف معیار	خطای انحراف استاندارد	ابعاد تاریک شخصیت
۲۱۲	۳/۵۲	۰/۷۵	۰/۰۵	
جدول آماره‌های استنباطی آزمون تی				ابعاد تاریک شخصیت
آزمون t	درجه آزادی	سطح معناداری	تفاوت میانگین‌ها	
۱۰/۱۴	۲۱۱	۰/۰۰۰۱**	۰/۵۲	
				حد پایین / حد بالا
				۰/۴۲-۰/۶۲

بالاتر از حد متوسط بودن ابعاد تاریک شخصیت در جامعه آماری

نتیجه کلی
آزمون

با توجه به جدول (۹) چون مقدار سطح معناداری به دست آمده در جدول آزمون تی تک نمونه‌ای برابر با ۰,۰۰۰۱ است و این مقدار با اطمینان ۰,۹۵ از سطح بحرانی و استاندارد خطای ۰,۰۵ کوچکتر است و به عبارت دیگر چون مقدار آماره تی برابر با (۱۰,۱۴) و بزرگتر از نسبت بحرانی و استاندارد (۱,۹۶) است، می‌توان نتیجه گرفت که ابعاد تاریک شخصیت در جامعه آماری بالاتر از حد متوسط است. نتایج این آزمون نشان می‌دهد که میانگین اکتسابی نمونه برابر با ۳,۵۲ است که از میانگین جامعه (۳) با اختلاف ۰,۵۲ بالاتر از حد متوسط گزارش شده است و این تفاوت نیز به لحاظ آماری یک تفاوت معنادار گزارش شده است.

جدول (۱۰). آزمون تی تک نمونه‌ای در راستای ارزیابی کلی تحمل ابهام در جامعه آماری

متغیر مورد بررسی				
جدول آماره‌های توصیفی آزمون تی				
تعداد	میانگین	انحراف معیار	خطای انحراف استاندارد	
۲۱۲	۳/۵۸	۰/۷۶	۰/۰۵	
تحمل ابهام				
جدول آماره‌های استنباطی آزمون تی				
آزمون t	درجه آزادی	سطح معناداری	تفاوت میانگین‌ها	حد پایین / حد بالا
۱۱/۱۴	۲۱۱	۰/۰۰۰۱**	۰/۵۲	۰/۴۸-۰/۶۸

بالاتر از حد متوسط بودن تحمل ابهام در جامعه آماری

نتیجه کلی
آزمون

با توجه به جدول (۱۰) چون مقدار سطح معناداری به دست آمده در جدول آزمون تی تک نمونه‌ای برابر با ۰,۰۰۰۱ است و این مقدار با اطمینان ۰,۹۵ از سطح بحرانی و استاندارد خطای ۰,۰۵ کوچکتر است و به عبارت دیگر چون مقدار آماره تی برابر با (۱۱,۱۴) و بزرگتر از نسبت بحرانی و استاندارد (۱,۹۶) است، می‌توان نتیجه گرفت که تحمل ابهام در جامعه آماری بالاتر از حد متوسط است. نتایج این آزمون نشان می‌دهد که میانگین اکتسابی نمونه برابر با ۳,۵۸ است که از میانگین جامعه (۳) با اختلاف ۰,۵۸ بالاتر از حد متوسط گزارش شده است و این تفاوت نیز به لحاظ آماری یک تفاوت معنادار گزارش شده است.

جدول (۱۱). آزمون تی تک‌نمونه‌ای در راستای ارزیابی کلی تاب‌آوری در برابر استرس در جامعه آماری

متغیر موردبررسی				
جدول آماره‌های توصیفی آزمون تی				
تعداد	میانگین	انحراف معیار	خطای انحراف استاندارد	
۲۱۲	۷۵/۳۶	۲/۶۸	۰/۱۸	
تاب‌آوری در برابر استرس				
آزمون t	درجه آزادی	سطح معناداری	تفاوت میانگین‌ها	حد پایین / حد بالا
۱۳۷/۵۵	۲۱۱	۰/۰۰۰۱**	۲۵/۳۶	-۲۵/۰۰۴ ۲۵/۷۳
نتیجه کلی آزمون				
بالاتر از حد متوسط بودن تاب‌آوری در برابر استرس در جامعه آماری				

با توجه به جدول (۱۱) چون مقدار سطح معناداری به‌دست‌آمده در جدول آزمون تی تک‌نمونه‌ای برابر با ۰,۰۰۰۱ است و این مقدار با اطمینان ۰,۹۵ از سطح بحرانی و استاندارد خطای ۰,۰۵ کوچک‌تر است و به عبارت دیگر چون مقدار آماره تی برابر با (۱۳۷,۵۵) و بزرگ‌تر از نسبت بحرانی و استاندارد (۱,۹۶) است، می‌توان نتیجه گرفت که تاب‌آوری در برابر استرس در جامعه آماری بالاتر از حد متوسط است. نتایج این آزمون نشان می‌دهد که میانگین اکتسابی نمونه برابر با ۷۵,۳۶ است که از میانگین جامعه (۵۰) با اختلاف ۲۵,۳۶ بالاتر از حد متوسط گزارش شده است و این تفاوت نیز به لحاظ آماری یک تفاوت معنادار گزارش شده است.

جدول ۱۲. آزمون تی تک‌نمونه‌ای در راستای ارزیابی کلی اضطراب مرگ در جامعه آماری

متغیر موردبررسی				
جدول آماره‌های توصیفی آزمون تی				
تعداد	میانگین	انحراف معیار	خطای انحراف استاندارد	
۲۱۲	۸/۲۵	۱/۷۳	۰/۱۱	
اضطراب مرگ				
آزمون t	درجه آزادی	سطح معناداری	تفاوت میانگین‌ها	حد پایین / حد بالا
۱۰/۵۱	۲۱۱	۰/۰۰۰۱**	۱/۲۵	۱/۰۱-۱/۴۸
نتیجه کلی آزمون				
بالاتر از حد متوسط بودن اضطراب مرگ در جامعه آماری				

با توجه به جدول (۱۲) چون مقدار سطح معناداری به‌دست‌آمده در جدول آزمون تی تک‌نمونه‌ای برابر با ۰,۰۰۰۱ است و این مقدار با اطمینان ۰,۹۵ از سطح بحرانی و استاندارد خطای ۰,۰۵ کوچک‌تر است و به عبارت دیگر چون مقدار آماره تی برابر با

(۱۰,۵۱) و بزرگتر از نسبت بحرانی و استاندارد (۱,۹۶) است، می‌توان نتیجه گرفت که اضطراب مرگ در جامعه آماری بالاتر از حد متوسط است. نتایج این آزمون نشان می‌دهد که میانگین اکتسابی نمونه برابر با ۸,۲۵ است که از میانگین جامعه (۷) با اختلاف ۱,۲۵ بالاتر از حد متوسط گزارش شده است و این تفاوت نیز به لحاظ آماری یک تفاوت معنادار گزارش شده است.

جدول (۱۳). آزمون تحلیل واریانس (آنوا) در راستای ارزیابی متغیرهای پژوهش با توجه به متغیر سن

نتیجه آزمون	سطح معناداری	مقدار F	انحراف معیار	میانگی ن	متغیر
عدم وجود تفاوت معنادار	۰/۰۹	۲/۴۱	۰/۶۴	۳/۳۵	کمتر از ۳۰ سال
			۰/۷۸	۳/۵۲	۳۰ تا ۴۰ سال
			۰/۷۲۲	۳/۷۳	بیشتر از ۴۰ سال
عدم وجود تفاوت معنادار	۰/۲۸	۱/۲۷	۰/۷	۳/۵۷	کمتر از ۳۰ سال
			۰/۸	۳/۵۳	۳۰ تا ۴۰ سال
			۰/۶۶	۳/۷۶	بیشتر از ۴۰ سال
عدم وجود تفاوت معنادار	۰/۴۸	۰/۷۲	۲/۷۲	۷۵/۶۴	کمتر از ۳۰ سال
			۲/۷۱	۷۵/۴	۳۰ تا ۴۰ سال
			۲/۵۳	۷۴/۹۱	بیشتر از ۴۰ سال
عدم وجود تفاوت معنادار	۰/۵۲	۰/۶۴	۱/۸۱	۸/۴۷	کمتر از ۳۰ سال
			۱/۷۷	۸/۲۳	۳۰ تا ۴۰ سال
			۱/۴۴	۸/۰۲	بیشتر از ۴۰ سال

با توجه به جدول (۱۳) چون سطح معناداری در آزمون تحلیل واریانس یک سوپیه (آنوا) برای متغیرهای ابعاد تاریک شخصیت، تحمل ابهام، تاب‌آوری در برابر استرس و اضطراب مرگ با اطمینان ۰,۹۵ از سطح خطای استاندارد ۰,۰۵ بزرگتر گزارش شده است، می‌توان استنباط نمود که میانگین اکتسابی متغیرهای ابعاد تاریک شخصیت، تحمل ابهام، تاب‌آوری در برابر استرس و اضطراب مرگ با توجه به متغیر سن با یکدیگر تفاوت معناداری ندارند؛ پس سن در متغیرهای ابعاد تاریک شخصیت، تحمل ابهام، تاب‌آوری در برابر استرس و اضطراب مرگ موثر نمی‌باشد. ابعاد تاریک شخصیت در سنین بالاتر نسبت به سنین پایین‌تر میانگین بیشتری را به خود اختصاص داده است هرچند این تفاوت‌ها به لحاظ آماری معنادار گزارش نشده است. تحمل ابهام در سنین بالاتر نسبت به سنین پایین‌تر میانگین بیشتری را به خود اختصاص داده است هرچند این تفاوت‌ها به لحاظ آماری معنادار گزارش نشده است. اضطراب مرگ در سنین بالاتر نسبت به سنین پایین‌تر میانگین بیشتری را به خود اختصاص داده است. تاب‌آوری در برابر استرس در سنین پایین‌تر نسبت به سنین پایین‌تر میانگین بیشتری را به خود اختصاص داده است هرچند این تفاوت‌ها به لحاظ آماری معنادار گزارش نشده است. اضطراب

مرگ در سنین پایین تر نسبت به سنین پایین تر میانگین بیشتری را به خود اختصاص داده است هرچند این تفاوتها به لحاظ آماری معنادار گزارش نشده است.

جدول (۱۴). آزمون تحلیل واریانس (آنوا) در راستای ارزیابی متغیرهای پژوهش با توجه به متغیر سابقه کار

متغیر	میا نگین	انحراف معیار	مقدار F	سطح معناداری	نتیجه آزمون
ابعاد تاریک شخصیت	کمتر از ۱۰ سال	۲۶ ۳/	۴/۹۵	** ۰/۰۰۸	عدم وجود تفاوت معنادار
	۱۰ تا ۲۰ سال	۶۱ ۳/			
	بیشتر از ۲۰ سال	۶۸ ۳/			
تحمل ابهام	کمتر از ۱۰ سال	۳۸ ۳/	۱/۰۰۶ ۳	۰/۰۵	عدم وجود تفاوت معنادار
	۱۰ تا ۲۰ سال	۶۴ ۳/			
	بیشتر از ۲۰ سال	۷۳ ۳/			
تاب‌آوری در برابر استرس	کمتر از ۱۰ سال	۶۹ ۷۴/	۲/۷۹۳ ۲/۶۵	۰/۰۵	عدم وجود تفاوت معنادار
	۱۰ تا ۲۰ سال	۶۸ ۷۵/			
	بیشتر از ۲۰ سال	۲۳ ۷۵/			
اضطراب مرگ	کمتر از ۱۰ سال	۸۸ ۸/	۱/۸۴ ۱/۶۶	** ۰/۰۰۴	عدم وجود تفاوت معنادار
	۱۰ تا ۲۰ سال	۰۱ ۸/			
	بیشتر از ۲۰ سال	۹۵ ۷/			

با توجه به جدول (۱۴) چون سطح معناداری در آزمون تحلیل واریانس یک سویه (آنوا) برای متغیرهای ابعاد تاریک شخصیت و اضطراب مرگ با اطمینان ۰,۹۵ از سطح خطای استاندارد ۰,۰۵ کوچکتر گزارش شده است، می‌توان استنباط نمود که میانگین اکتسابی متغیرهای ابعاد تاریک شخصیت و اضطراب مرگ با توجه به متغیر سابقه کار با یکدیگر تفاوت معناداری دارند؛ اما چون سطح معناداری در آزمون تحلیل واریانس یک سویه (آنوا) برای متغیرهای تحمل ابهام و تاب‌آوری در برابر استرس با اطمینان ۰,۹۵ از سطح خطای استاندارد ۰,۰۵ بزرگتر گزارش شده است، می‌توان استنباط نمود که میانگین اکتسابی متغیرهای تحمل ابهام و تاب‌آوری در برابر استرس با توجه به متغیر سابقه کار با یکدیگر تفاوت معناداری ندارند؛ پس سابقه کار در متغیرهای ابعاد تاریک شخصیت و اضطراب مرگ موثر بوده اما در تحمل ابهام و تاب‌آوری در برابر استرس تأثیر معناداری نداشته است. ابعاد تاریک شخصیت در سابقه کار بالاتر نسبت به سابقه کار پایین‌تر میانگین بیشتری را به خود اختصاص داده است. اضطراب مرگ در سابقه کار پایین‌تر نسبت به سابقه کار پایین‌تر میانگین بیشتری را به خود اختصاص داده است. تحمل ابهام در سابقه کار بالاتر نسبت به سابقه کار پایین‌تر میانگین بیشتری را به خود اختصاص داده است هرچند

این تفاوت‌ها به لحاظ آماری معنادار گزارش نشده است. تاب‌آوری در برابر استرس در سابقه کار پایین‌تر نسبت به سابقه کار پایین‌تر میانگین بیشتری را به خود اختصاص داده است هرچند این تفاوت‌ها به لحاظ آماری معنادار گزارش نشده است. آزمون فریدمن آزمونی است که برای مقایسه سه یا بیش از سه گروه وابسته که در سطح کمی اندازه‌گیری می‌شوند، مورد استفاده قرار می‌گیرد و در هنگام محاسبه این داده‌ها نیز رتبه‌بندی آن‌ها مدنظر قرار می‌گیرد.

جدول (۱۵). آزمون فریدمن جهت رتبه‌بندی مؤلفه‌های ابعاد تاریک شخصیت

رتبه	میانگین رتبه‌ها	ابعاد تاریک شخصیت
۳	۱/۷۴	خودشیفتگی
۳	۲/۲۶	ماکیاولیسم
۲	۲	جامعه ستیزی
۲۱۲		تعداد
۳۲		مقدار کای اسکوار
۲		درجه آزادی
۰/۰۰۰۱		سطح معناداری
وجود تفاوت معنادار بین رتبه‌ها		نتیجه آزمون

با توجه به نتایج جدول (۱۵) آزمون فریدمن در رتبه‌بندی مؤلفه‌های ابعاد تاریک شخصیت؛ چون مقدار سطح معناداری برابر با ۰,۰۰۰۱ بوده و از سطح خطای استاندارد ۰,۰۵ کوچک‌تر گزارش شده است، می‌توان استنباط نمود که میانگین رتبه اکتسابی مؤلفه‌های ابعاد تاریک شخصیت تفاوت معناداری با یکدیگر دارند و به ترتیب رتبه عبارتند از:

ماکیاولیسم
جامعه ستیزی
خودشیفتگی

جدول (۱۶). آزمون فریدمن جهت رتبه‌بندی مؤلفه‌های تحمل ابهام

رتبه نهایی	میانگین رتبه‌ها	تحمل ابهام
۲	۱/۸۹	تازگی و بداعت
۱	۲/۶	پیچیدگی
۳	۱/۵۱	مسائل غیرقابل حل
۲۱۲		تعداد
۱۵۰/۵۴		مقدار کای اسکوار
۲		درجه آزادی
۰/۰۰۰۱		سطح معناداری

با توجه به جدول (۱۶) آزمون فریدمن در رتبه‌بندی مؤلفه‌های تحمل ابهام؛ چون مقدار سطح معناداری برابر با ۰,۰۰۰۱ بوده و از سطح خطای استاندارد ۰,۰۵ کوچک‌تر گزارش شده است، می‌توان استنباط نمود که میانگین رتبه اکتسابی مؤلفه‌های تحمل ابهام تفاوت معناداری با یکدیگر دارند و به ترتیب رتبه عبارتند از:

۱. پیچیدگی
۲. تازگی و بداعت
۳. مسائل غیرقابل حل

جدول (۱۷). آزمون فریدمن جهت رتبه‌بندی مؤلفه‌های تاب‌آوری در برابر استرس

رتبه نهایی	میانگین رتبه‌ها	تاب‌آوری در برابر استرس
۱	۳	جسارت
۲	۲/۸۶	خوش‌بینی
۳	۲/۸۸	کاردانی
۴	۱/۲۵	هدف
۲۱۲		تعداد
۲۸۸/۵۹		مقدار کای اسکوار
۳		درجه آزادی
۰/۰۰۰۱		سطح معناداری
		نتیجه آزمون
		وجود تفاوت معنادار بین رتبه‌ها

با توجه به نتایج جدول (۱۷) آزمون فریدمن در رتبه‌بندی مؤلفه‌های تاب‌آوری در برابر استرس؛ چون مقدار سطح معناداری برابر با ۰,۰۰۰۱ بوده و از سطح خطای استاندارد ۰,۰۵ کوچک‌تر گزارش شده است، می‌توان استنباط نمود که میانگین رتبه اکتسابی مؤلفه‌های تاب‌آوری در برابر استرس تفاوت معناداری با یکدیگر دارند و به ترتیب رتبه عبارتند از:

۱. جسارت
۲. خوش‌بینی
۳. کاردانی
۴. هدف

جدول (۱۸). آزمون فریدمن جهت رتبه‌بندی مؤلفه‌های اضطراب مرگ

رتبه نهایی	میانگین رتبه‌ها	اضطراب مرگ
۳	۳/۰۸	ترس از مردن
۱	۳/۷۸	ترس از درد و بیماری
۴	۲/۴۸	افکار مربوط به مرگ

رتبه نهایی	میانگین رتبه‌ها	اضطراب مرگ
۲	۳/۲۴	ترس از زمان گذرا و زندگی کوتاه
۵	۲/۴۳	ترس از آینده
۲۱۲		تعداد
۱۹۱/۳۶		مقدار کای اسکوار
۴		درجه آزادی
۰/۰۰۰۱		سطح معناداری
	وجود تفاوت معنادار بین رتبه‌ها	نتیجه آزمون

با توجه به نتایج جدول (۱۸) آزمون فریدمن در رتبه‌بندی مؤلفه‌های اضطراب مرگ؛ چون مقدار سطح معناداری برابر با ۰,۰۰۰۱ بوده و از سطح خطای استاندارد ۰,۰۵ کوچک‌تر گزارش شده است، می‌توان استنباط نمود که میانگین رتبه اکتسابی مؤلفه‌های اضطراب مرگ تفاوت معناداری با یکدیگر دارند و به ترتیب رتبه عبارتند از:

۱. ترس از درد و بیماری
۲. ترس از زمان گذرا و زندگی کوتاه
۳. ترس از مردن
۴. افکار مربوط به مرگ
۵. ترس از آینده

۵- بحث و نتیجه‌گیری

اضطراب مرگ به‌عنوان نوعی نگرانی وجودی، بر زندگی و رفتارهای فرد تأثیر می‌گذارد و از عوامل مختلفی مانند ویژگی‌های شخصیتی و توانایی مقابله با شرایط نامعلوم تأثیر می‌پذیرد. ویژگی‌های شخصیت تاریک (شامل خودشیفتگی، ماکیاولیسم و سایکوپاتی) با افزایش اضطراب مرگ مرتبط هستند، درحالی‌که تحمل ابهام به فرد کمک می‌کند تا در برابر این اضطراب مقاومت بیشتری نشان دهد.

تاب‌آوری به‌عنوان یک عامل میانجی مهم، می‌تواند اثرات منفی ویژگی‌های شخصیت تاریک و تحمل پایین ابهام را تعدیل کرده و اضطراب مرگ را کاهش دهد. این پژوهش، یک مطالعه کاربردی است که باهدف کاهش اضطراب مرگ در پرستاران زن بخش‌های مراقبت‌های ویژه انجام شده و از روش پیمایشی و میدانی برای گردآوری داده‌ها بهره می‌برد. جامعه آماری شامل پرستاران زن شاغل در بخش‌های مراقبت‌های ویژه بیمارستان‌های دولتی تهران در سال ۱۴۰۲ است که حجم نمونه با نرم‌افزار SPSS Sample Power تعیین شده است.

روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای، بیمارستان‌های دولتی و بخش‌های مراقبت ویژه را به‌عنوان خوشه‌ها در نظر گرفته است. ابزار گردآوری اطلاعات شامل پرسشنامه‌های معتبر اضطراب مرگ، ابعاد تاریک شخصیت، تحمل ابهام و تاب‌آوری است. داده‌ها با استفاده از نرم‌افزارهای SPSS و AMOS تحلیل شده‌اند. در بخش آمار توصیفی، ویژگی‌های جمعیت‌شناختی و آماره‌های مرکزی مانند میانگین و انحراف معیار توصیف شده‌اند. بخش آمار استنباطی شامل آزمون‌های کولموگروف-اسمیرنوف و شاپیرو-ویلک برای بررسی نرمال بودن داده‌ها، مدل رگرسیون ساده و مدل معادلات ساختاری (SEM) برای ارزیابی روابط میان متغیرها است. در این پژوهش، برای ارزیابی اعتبار ابزار اندازه‌گیری از اعتبار محتوا استفاده شده است که شامل دو نوع اصلی است: اعتبار صوری و اعتبار نمونه‌ای.

ابزار این پژوهش نیز پس از تدوین نهایی و تأیید استاد راهنما و دیگر اساتید گروه، دارای اعتبار صوری شناخته شده است و از پایایی معادل و شاخه سازگاری اجزا برای تعیین پایایی پرسشنامه استفاده شده است. در این روش، آزمون ضریب آلفای کرون باخ به عنوان معتبرترین شاخص سازگاری اجزای ابزار اندازه گیری به کار رفته است تا سازگاری پاسخ های شرکت کنندگان با کل ابزار ارزیابی شود. با توجه به جدول (۱) در این پژوهش، ضریب آلفای کرون باخ برای ابعاد تاریک شخصیت ۰,۷۳، برای تحمل ابهام ۰,۷۷، برای تاب آوری ۰,۷۹ و برای اضطراب مرگ ۰,۷۲ گزارش شده است. همه این مقادیر بالاتر از حد استاندارد ۰,۷۰ بوده و نشان دهنده پایایی مناسب و قابل قبول پرسشنامه در سنجش هر چهار متغیر پژوهش است. با توجه به جدول (۲) پایایی ترکیبی (CR) عاملی هست که مقدار آن از ۰ تا ۱ متغیر بوده و مقادیر بالاتر از ۰/۷۰ پذیرفته می شود، علاوه بر این فورنل و لارکر معیار AVE را برای سنجش روایی همگرا معرفی کرده و اظهار داشتند که مقدار AVE بالای ۰/۵۰ روایی همگرای قابل قبول را نشان می دهد.

با توجه به جدول (۳) توزیع فراوانی سابقه کار پاسخگویان این پژوهش حاکی از آنست که ۵۹ نفر معادل ۲۷,۸ درصد از پاسخگویان این پژوهش دارای سابقه کار کمتر از ۱۰ سال، ۱۳۲ نفر معادل ۶۲,۳ درصد از ۱۰ تا ۲۰ سال و ۲۴ نفر معادل ۲۱ درصد نیز دارای سابقه کار بیشتر از ۲۰ سال بوده اند. همچنین؛ این نتایج به صورت گرافیکی در نمودار ذیل نیز مشاهده می گردد. با توجه به جدول (۴) توزیع فراوانی سن پاسخگویان این پژوهش حاکی از آنست که ۴۲ نفر معادل ۱۹,۸ درصد از پاسخگویان این پژوهش در گروه سنی کمتر از ۳۰ سال قرار داشته اند، ۱۳۵ نفر معادل ۶۳,۷ درصد در گروه سنی ۳۰ تا ۴۰ سال و ۳۵ نفر معادل ۱۶,۵ درصد نیز سن خود را بیشتر از ۴۰ سال گزارش نموده اند.

همچنین؛ این نتایج به صورت گرافیکی در نمودار ذیل نیز مشاهده می گردد. با توجه به جدول (۵)، میانگین نمرات متغیرها در سطح قابل توجهی قرار دارد. برای متغیر ابعاد تاریک شخصیت، میانگین ۳,۵۲ و انحراف معیار ۰,۷۵ نشان دهنده تمایل متوسط و همسانی نسبی در پاسخ ها است. متغیر تحمل ابهام با میانگین ۳,۵۸ و انحراف معیار ۰,۷۶ سطح قابل قبولی از تحمل ابهام را نشان می دهد. میانگین تاب آوری در برابر استرس ۷۵,۳۶ با انحراف معیار ۲,۶۴ بیانگر سطح بالای تاب آوری و همسانی نسبی در پاسخ ها است. در نهایت، میانگین اضطراب مرگ ۸,۲۵ و انحراف معیار ۱,۷۳ سطح متوسط اضطراب مرگ را با نوساناتی در تجربه افراد نشان می دهد. با توجه به جدول (۶) نتایج آزمون های کولموگروف-اسمیرنوف و شاپیرو-ویلک نشان می دهد که توزیع تمامی متغیرهای پژوهش نرمال است؛ زیرا سطح معناداری هر دو آزمون برای همه متغیرها بالاتر از ۰,۰۵ است.

برای متغیرهای ابعاد تاریک شخصیت، تحمل ابهام، تاب آوری در برابر استرس و اضطراب مرگ، مقادیر آزمون ها و سطح معناداری نشان دهنده پذیرش نرمال بودن توزیع داده ها است. این نرمال بودن توزیع داده ها استفاده از آزمون های پارامتریک را برای تحلیل های آماری بعدی ممکن می سازد. با توجه به جدول (۷) و نتایج آزمون بوت استرپ، می توان نتیجه گرفت که در مدل مورد بررسی، هر دو اثر مستقیم و غیرمستقیم ابعاد تاریک شخصیت و تحمل ابهام بر اضطراب مرگ معنادار است.

این امر نشان دهنده وجود میانجی گری است و متغیر تاب آوری در برابر استرس به عنوان یک میانجی جزئی در تأثیر این دو متغیر بر اضطراب مرگ عمل می کند. بنابراین، فرضیه مبنی بر اینکه اضطراب مرگ بر اساس ابعاد تاریک شخصیت و تحمل ابهام با میانجی گری تاب آوری پیش بینی می شود، تأیید می گردد. با توجه به جدول (۸) نتایج تحلیل رگرسیون استاندارد نشان می دهد که تمامی روابط بین متغیرهای پژوهش معنادار و دارای ضرایب تأثیر قوی هستند. ابعاد تاریک شخصیت تأثیر مثبت و معناداری بر اضطراب مرگ (ضریب ۰,۳۵) و تاب آوری در برابر استرس (ضریب ۰,۴۵) دارد، به این معنا که ویژگی های شخصیت تاریک می توانند سطح اضطراب مرگ و تاب آوری را افزایش دهند.

تحمل ابهام نیز تأثیر مثبت معناداری بر اضطراب مرگ (ضریب ۰,۴۰) و تاب آوری (ضریب ۰,۳۹) دارد. همچنین، تاب آوری در برابر استرس با ضریب تأثیر ۰,۵۵ به کاهش اضطراب مرگ کمک می کند. به طور کلی، این نتایج نشان می دهد که

ابعاد تاریک شخصیت و تحمل ابهام تأثیر قابل توجهی بر اضطراب مرگ و تاب‌آوری دارند و تاب‌آوری نقش مهمی در کاهش اضطراب مرگ ایفا می‌کند.

با توجه به جدول (۹) نتایج آزمون تی تک‌نمونه‌ای نشان می‌دهد که مقدار سطح معناداری برابر با ۰,۰۰۰۱ است، که کمتر از سطح بحرانی ۰,۰۵ و معناداری ۰,۹۵ است. آماره تی برابر با ۱۰,۱۴ نیز بزرگ‌تر از نسبت بحرانی ۱,۹۶ است. بنابراین، می‌توان نتیجه گرفت که ابعاد تاریک شخصیت در جامعه آماری بالاتر از حد متوسط است. میانگین اکتسابی نمونه ۳,۵۲ بوده که بالاتر از میانگین جامعه (۳) است و این تفاوت از نظر آماری معنادار گزارش شده است. با توجه به جدول (۱۰) نتایج آزمون تی تک‌نمونه‌ای نشان می‌دهد که سطح معناداری برابر با ۰,۰۰۰۱ است که کمتر از سطح بحرانی ۰,۰۵ و معناداری ۰,۹۵ است. همچنین، آماره تی برابر با ۱۱,۱۴ بوده که بزرگ‌تر از نسبت بحرانی ۱,۹۶ است. بنابراین، می‌توان نتیجه گرفت که تحمل ابهام در جامعه آماری بالاتر از حد متوسط است. میانگین اکتسابی نمونه ۳,۵۸ بوده که بالاتر از میانگین جامعه (۳) است و این تفاوت به لحاظ آماری معنادار گزارش شده است.

با توجه به جدول (۱۱) نتایج آزمون تی تک‌نمونه‌ای نشان می‌دهد که سطح معناداری برابر با ۰,۰۰۰۱ است، که کمتر از سطح بحرانی ۰,۰۵ و معناداری ۰,۹۵ است. همچنین، آماره تی برابر با ۱۳۷,۵۵ بوده که بزرگ‌تر از نسبت بحرانی ۱,۹۶ است. بنابراین، می‌توان نتیجه گرفت که تاب‌آوری در برابر استرس در جامعه آماری بالاتر از حد متوسط است. میانگین اکتسابی نمونه ۷۵,۳۶ بوده که بالاتر از میانگین جامعه (۵۰) است و این تفاوت به لحاظ آماری معنادار گزارش شده است. با توجه به جدول (۱۲) نتایج آزمون تی تک‌نمونه‌ای نشان می‌دهد که سطح معناداری برابر با ۰,۰۰۰۱ است که کمتر از سطح بحرانی ۰,۰۵ و معناداری ۰,۹۵ است. همچنین، آماره تی برابر با ۱۰,۵۱ بوده که بزرگ‌تر از نسبت بحرانی ۱,۹۶ است. بنابراین، می‌توان نتیجه گرفت که اضطراب مرگ در جامعه آماری بالاتر از حد متوسط است. میانگین اکتسابی نمونه ۸,۲۵ بوده که بالاتر از میانگین جامعه (۷) است و این تفاوت به لحاظ آماری معنادار گزارش شده است. با توجه به جدول (۱۳) نتایج تحلیل واریانس یک‌طرفه (آنوا) برای متغیرهای ابعاد تاریک شخصیت، تحمل ابهام، تاب‌آوری در برابر استرس و اضطراب مرگ نشان می‌دهد که سطح معناداری بزرگ‌تر از ۰,۰۵ است. این امر بیانگر این است که میانگین اکتسابی این متغیرها به‌طور معناداری با توجه به متغیر سن تفاوتی ندارند و سن تأثیری بر این متغیرها ندارد. هرچند ابعاد تاریک شخصیت و تحمل ابهام در سنین بالاتر میانگین بیشتری را نشان می‌دهند، این تفاوت‌ها از نظر آماری معنادار نیستند. همچنین، تاب‌آوری در برابر استرس و اضطراب مرگ در سنین پایین‌تر میانگین بیشتری دارند، اما این تفاوت‌ها نیز معنادار گزارش نشده‌اند. با توجه به جدول (۱۴) نتایج آزمون تحلیل واریانس یک‌طرفه (آنوا) نشان می‌دهد که سطح معناداری برای ابعاد تاریک شخصیت و اضطراب مرگ کمتر از ۰,۰۵ است، که بیانگر وجود تفاوت معنادار میان میانگین‌های این دو متغیر با توجه به سابقه کار است.

در مقابل، برای تحمل ابهام و تاب‌آوری در برابر استرس، سطح معناداری بزرگ‌تر از ۰,۰۵ گزارش شده، لذا این دو متغیر تفاوت معناداری ندارند. به‌طور کلی، سابقه کار تأثیر معناداری بر ابعاد تاریک شخصیت و اضطراب مرگ دارد، درحالی‌که بر تحمل ابهام و تاب‌آوری تأثیری ندارد. ابعاد تاریک شخصیت و تحمل ابهام در افراد با سابقه کار بیشتر، میانگین بالاتری دارند، درحالی‌که اضطراب مرگ و تاب‌آوری در افراد با سابقه کار کمتر، میانگین بالاتری را نشان می‌دهند، هرچند این تفاوت‌ها از نظر آماری معنادار نیستند. با توجه به جدول (۱۵) نتایج آزمون فریدمن در رتبه‌بندی مؤلفه‌های ابعاد تاریک شخصیت نشان می‌دهد که سطح معناداری برابر با ۰,۰۰۰۱ است که کمتر از سطح خطای ۰,۰۵ است. این امر حاکی از وجود تفاوت معنادار در میانگین رتبه‌های مؤلفه‌ها است. به ترتیب، مؤلفه‌ها به این شکل رتبه‌بندی شده‌اند: ۱. ماکیاولیسم، ۲. جامعه‌ستیزی، ۳. خودشیفتگی.

با توجه به جدول (۱۶) نتایج آزمون فریدمن در رتبه‌بندی مؤلفه‌های تحمل ابهام نشان می‌دهد که سطح معناداری برابر با ۰,۰۰۰۱ است که کمتر از سطح خطای ۰,۰۵ است. این نتایج حاکی از وجود تفاوت معنادار در میانگین رتبه‌های مؤلفه‌ها

است. به ترتیب، مؤلفه‌ها به این صورت رتبه‌بندی شده‌اند: ۱. پیچیدگی، ۲. تازگی و بداعت، ۳. مسائل غیرقابل حل. با توجه به جدول (۱۷) نتایج آزمون فریدمن در رتبه‌بندی مؤلفه‌های تاب‌آوری در برابر استرس نشان می‌دهد که سطح معناداری برابر با ۰,۰۰۱ است که کمتر از سطح خطای ۰,۰۵ است.

این نتایج نشان‌دهنده وجود تفاوت معنادار در میانگین رتبه‌های مؤلفه‌ها است. به ترتیب، مؤلفه‌ها به این صورت رتبه‌بندی شده‌اند: ۱. جسارت، ۲. خوش‌بینی، ۳. کاردانی، ۴. هدف. با توجه به جدول (۱۸) نتایج آزمون فریدمن در رتبه‌بندی مؤلفه‌های اضطراب مرگ نشان می‌دهد که سطح معناداری برابر با ۰,۰۰۱ است که کمتر از سطح خطای ۰,۰۵ است. این نتایج حاکی از وجود تفاوت معنادار در میانگین رتبه‌های مؤلفه‌ها است. به ترتیب، مؤلفه‌ها به این صورت رتبه‌بندی شده‌اند: ۱. ترس از درد و بیماری، ۲. ترس از زمان گذرا و زندگی کوتاه، ۳. ترس از مردن، ۴. افکار مربوط به مرگ، ۵. ترس از آینده.

تحقیقات مختلفی که در زمینه ویژگی‌های شخصیتی تاریک و تأثیرات آن‌ها بر رفتارهای سازمانی و کیفیت زندگی انجام‌شده، نتایج جالبی را به همراه داشته است (Schyns et al. (۲۰۲۲) و Czarna & Zajac (۲۰۱۸) تأثیرات منفی ویژگی‌های تاریک شخصیت بر رفتارهای سازمانی و روابط کاری پرداخته و بر نیاز به توجه بیشتر به این ویژگی‌ها در محیط کار تأکید می‌کنند. در مقابل، Grover (۲۰۱۸) به بررسی شرایطی پرداخته که در آن ویژگی‌های تاریک ممکن است به نفع افراد یا سازمان‌ها عمل کنند و نشان می‌دهد که متغیرهای تعدیل‌کننده مانند هوش هیجانی می‌توانند تأثیرات مثبت و منفی این ویژگی‌ها را تحت تأثیر قرار دهند. از سوی دیگر، تحقیق (Amiri Tehrani & Barazandeh (۲۰۲۴) بر روی زنان متأهل نشان می‌دهد که تحمل ابهام و تاب‌آوری تأثیر مثبت بر کیفیت زندگی دارند و آشفتگی شناختی به‌عنوان یک میانجی در این رابطه عمل می‌کند.

این نتایج با نتایج تحقیق حاضر که به بررسی اضطراب مرگ و تأثیرات ویژگی‌های شخصیتی تاریک بر آن می‌پردازد، هم‌راستا است. در این تحقیق، ویژگی‌های تاریک شخصیت با افزایش اضطراب مرگ مرتبط هستند و تاب‌آوری به‌عنوان یک عامل میانجی می‌تواند اثرات منفی این ویژگی‌ها را کاهش دهد. به‌طور کلی، هر دو تحقیق نشان‌دهنده این هستند که ویژگی‌های شخصیتی تاریک می‌توانند تأثیرات منفی بر کیفیت زندگی و سلامت روان افراد داشته باشند، اما درعین‌حال، متغیرهای میانجی مانند تاب‌آوری و تحمل ابهام می‌توانند به کاهش این تأثیرات منفی کمک کنند. این یافته‌ها نیاز به درک عمیق‌تر از ویژگی‌های شخصیتی و تأثیرات آن‌ها در زمینه‌های مختلف شغلی و زندگی روزمره را برجسته می‌کند.

محدودیت‌های تحقیق: یکی از محدودیت‌های این تحقیق، تمرکز بر جامعه آماری خاصی از پرستاران زن در بخش‌های مراقبت‌های ویژه بیمارستان‌های دولتی تهران است که ممکن است نتایج را به سایر گروه‌های شغلی یا جمعیت‌های مختلف تعمیم ندهد. همچنین، استفاده از پرسشنامه‌ها به‌عنوان ابزار جمع‌آوری داده‌ها ممکن است تحت تأثیر پاسخ‌های اجتماعی مطلوب قرار گیرد و به‌این‌ترتیب دقت نتایج را کاهش دهد. علاوه بر این، عدم بررسی متغیرهای دیگر مانند شرایط اجتماعی و اقتصادی و تأثیر آن‌ها بر اضطراب مرگ و ویژگی‌های شخصیتی می‌تواند به‌عنوان یک محدودیت در این تحقیق مطرح شود.

پیشنهادهای تحقیق: برای تحقیقات آینده، پیشنهاد می‌شود که نمونه‌های بزرگ‌تر و متنوع‌تری از جمعیت‌های مختلف شامل مردان و زنان در مشاغل مختلف موردبررسی قرار گیرند تا نتایج قابل تعمیم‌تری به دست آید. همچنین، بررسی تأثیر متغیرهای دیگر مانند عوامل اجتماعی و اقتصادی بر اضطراب مرگ و ویژگی‌های شخصیتی می‌تواند به درک بهتر این روابط کمک کند. علاوه بر این، استفاده از روش‌های کیفی مانند مصاحبه‌های عمیق می‌تواند به کشف جنبه‌های پنهان‌تر و عمیق‌تر این موضوعات کمک کند.

References

- Amiri Tehrani, F., Barazandeh, A. (۲۰۲۴). The mediating role of cognitive dissonance in the relationship between ambiguity tolerance and resilience with quality of life in married women. *Seventeenth National Conference on Law, Psychology, and Social Sciences*, Shirvan [In Persian]. <https://civilica.com/doc/۲۰۷۲۶۰۹> [In Persian]
- Craib, K., Patterson, S., Laborde, S., & Allen, M. S. (۲۰۲۴). The dark core of personality predicts mate poaching, jealousy, sociosexual orientation, ambivalent sexism, and attitudes toward sexual harassment. *Personality and Individual Differences*. <https://doi.org/۱۰.۱۰۱۶/j.paid.۲۰۲۴.۱۱۲۶۶۷>
- Czarna, A. Z., & Zajas, A. (۲۰۱۸). Dark Personality Features and Employment (pp. ۱-۱۲). Cham : **Springer**. <https://doi.org/۱۰.۱۰۰۷/۹۷۸-۳-۳۱۹-۲۸۰۹۹-۸> ۲۰۹۴-۱
- Christensen, A., & Sullaway, M. (۲۰۲۳). Examining the effect of the dark dimensions of the personality on the dark dimensions of the personality. Unpublished manuscript, *University of California*, Los Angeles
- Connor, K. M., & Davidson, J. R. T. (۲۰۰۳). Development of a new resilience scale: The Connor-Davidson Resilience Scale (CD-RISC). *Depression and Anxiety*, ۱۸(۲), ۷۶-۸۲. [doi:۱۰.۱۰۰۲/da.۱۰۱۱۳](https://doi.org/۱۰.۱۰۰۲/da.۱۰۱۱۳)
- Eghbali, S., & Najafi, M. (۲۰۲۰). Emergency Nurses Job Satisfaction Prediction Model: Personality traits, Resilience, *Emotional Expression and Ambiguity Tolerance*. ۱۰(۱), ۳۷. <https://doi.org/۱۰.۵۵۳۹/JMBR.V۱۰.N۱P۳۷>
- Grover, H. K. (۲۰۱۸). The Upside to the Dark side: An empirical investigation into the moderators and mediators of the Dark Triad and work related outcomes. *Doctoral thesis*, <https://discovery.ucl.ac.uk/id/eprint/۱۰۰۶۳۶۱۵/>
- Iftikhar, K., & Iftikhar, R. (۲۰۲۴). Dark Triad Personality Traits Impulsivity and Aggression in Adolescents. *Foundation University Journal of Psychology*. <https://doi.org/۱۰.۳۳۸۹۷/fujp.v۸i۲.۵۱۹> [In Persian]
- Jonason, P. K., & Webster, G. D. (۲۰۱۰). The Dark Triad: A ۳-Factor Model of Personality. *Personality and Individual Differences*, ۴۸(۵), ۵۰۲-۵۰۶. [doi:۱۰.۱۰۱۶/j.paid.۲۰۰۹.۱۱.۰۰۷](https://doi.org/۱۰.۱۰۱۶/j.paid.۲۰۰۹.۱۱.۰۰۷)
- Khajeh Noori, B., Moradkhani, M., and Barati, S. (۲۰۱۸). A study on the relationship between lifestyle and social identity of women (Case study: Women in Ilam city). *Social Sciences of Ferdowsi University of Mashhad*, ۱۵(۱), ۱۴۳-۱۶۸. doi: ۱۰.۲۲۰۶۷/jss.v۱۵i۱.۴۸۸۹۰ [In Persian].
- Lim, S. A., & Lee, J. (۲۰۲۰). The role of couples in similarity in terms of personality traits and emotional maturity in marital satisfaction. *The American Journal of Family Therapy*, ۱-۱۶.
- Mahin Torabi, S., Mozahedi, M., Sahabi, A., and Mousavi, S. V. (۲۰۱۱). The effect of cognitive-behavioral training on moderating irrational expectations, emotional maturity, and marital dissatisfaction in women. *Journal of Behavioral Sciences*, ۵(۲ (Serial ۱۶)), ۱۲۷-۱۳۳. [In Persian] SID. <https://sid.ir/paper/۱۲۹۷۵۴/fa> [In Persian]
- Nuzulia, S., Prihastuty, R., Sofanudin, A., & Farras, T. I. (۲۰۲۴). Do People High in Dark Traits Have a Better Life? The Role of Dark Personality Traits on Objective and Subjective Career Success in an Indonesian Collective Society. *Journal of Educational, Health and Community Psychology*, ۱۳(۳), ۸۰۵. <https://doi.org/۱۰.۱۲۹۲۸/jehcp.v۱۳i۳.۲۹۴۱۶>



- Rasouli Moghadam, Z., Salehi, S. (۲۰۲۳). The mediating role of death anxiety and COVID-۱۹ anxiety in the relationship between resilience and illness anxiety among nurses in Tehran: A descriptive study. *Journal of Rafsanjan University of Medical Sciences*. (۲۰۲۳); ۲۲ (۲): ۱۱۱-۱۲۸. [In Persian] URL: <http://journal.rums.ac.ir/article-۶۸۴۸-۱-fa.html> [In Persian]
- Schyns, B., Braun, S., & Neves, P. (۲۰۲۲). Connecting Dark Personality Research with Workplace Issues. ۲۳۰(۴), ۲۷۷-۲۷۹. <https://doi.org/۱۰.۱۰۲۷/۲۱۵۱-۲۶۰۴/a۰۰۰۵۰۷>
- Templer, D. I. (۱۹۷۰). The construction and validation of a Death Anxiety scale. *Journal of General Psychology*, ۸۲: ۱۶۵-۱۷۷.
- Wden, M., Henningsen, M., & Henningsen, G. (۲۰۰۳). The Ambiguity Tolerance Questionnaire: Development and Validation. *Journal of Personality Assessment*, ۸۱(۲), ۱۷۱-۱۸۲. doi:۱۰.۱۲۰۷/S۱۵۳۲۷۷۵۲JPA۸۱۰۲.۰۵
- Zafar, T., & Qurat-ul-ain, A. (۲۰۲۴). Relationship of Tetrad Dark Personality Traits and Delinquent Behavior among Adolescents: Moderating Role of Social Support. ۲(۲), ۳۰۳-۳۲۱. <https://doi.org/۱۰.۵۹۰۷۵/۴y۸wa۶۲۹> [In Persian]



The Impact of Blockchain Technology on Administrative Processes with emphasised on Transparency, Efficiency, and Trust¹



Somaye Ghajari

Assistant Professor, Department of Public administration, ST.C, Islamic Azad University, Tehran, Iran

Received: 2025 January 17| Revised: 2025 February 21| Accepted: 2025 February
Abstract

Blockchain technology has attracted significant attention due to its potential to revolutionize administrative processes by increasing transparency, efficiency and trust. This systematic literature review (SLR) aims to provide insight into the impact of blockchain technology on administrative processes, and the challenges and risks associated with its implementation.

Metods: this study through comprehensive literature review to explore the main challenges faced by organizations is adopting blockchain technology in their administrative processes and investigates strategies and solutions to reduce security, privacy, and governance risks.

Results: The findings highlight the transformative potential of blockchain technology in improving administrative processes in a wide range of sectors, and emphasizing the need to address technical, security, governance and regulatory challenges. A framework for effective blockchain implementation are proposed, with a focus on secure design principles, best practices in maintaining data security and privacy, and the establishment of a governance model and regulatory framework.

Conclusions: this study provides valuable insights to understanding of the potential and challenges associated with the use of blockchain technology in improving efficiency and transparency in administrative processes and practical recommendations are offered for organizations considering or currently undergoing blockchain implementation in their administrative processes. This study has limitations, including the available literature and the possibility of new developments in blockchain technology that Future research is needed to further explore the implications of blockchain implementation in an administrative context.

Keywords: Blockchain Technology, Administrative Processes, Governance, Efficiency, Transparency

¹ <https://doi.org/10.71815/jnapa.2025.1194698>

The Impact of Blockchain Technology on Administrative Processes with emphasised on Transparency, Efficiency, and Trust

Extended Abstract

Block chain technology has attracted significant attention due to its potential to revolutionize administrative processes by increasing transparency, efficiency and trust. This systematic literature review (SLR) aims to provide insight into the impact of block chain technology on administrative processes, as well as the challenges and risks associated with its implementation. Through comprehensive literature review, this study explores the main challenges faced by organizations is adopting block chain technology in their administrative processes and investigates strategies and solutions to reduce security, privacy, and governance risks. Additionally, practical recommendations are offered for organizations considering or currently undergoing block chain implementation in their administrative processes. General, features such as decentralization, security, and transparency of block chain technology make this technology used as a transformational tool in many sectors, which includes benefits such as enhancing efficiency, security, and trust in transactions and data management processes. As organizations continue to explore and adopt block chain technology, it is poised to move toward further improvements and reforms in traditional operations. The findings highlight the transformative potential of blockchain technology in improving administrative processes across a wide range of sectors, while also emphasizing the need to address technical, security, governance and regulatory challenges. Additionally, a framework and guidelines for effective block chain implementation are proposed, with a focus on secure design principles, best practices in maintaining data security and privacy, and the establishment of a governance model and regulatory framework. However, it is acknowledged that this study has limitations, including the scope of the available literature and the possibility of new developments in block chain technology that have not been uncovered in this review. Future research is needed to address these limitations and further explore the implications of blockchain implementation in an administrative context. Overall, this study provides valuable insights to our understanding of the potential and challenges associated with the use of blockchain technology in improving efficiency and transparency in administrative processes

Theoretical Framework

In 2019, extensive studies have been conducted on the impact of block chain technology in various sectors. For example, a study conducted by Alahmadi & Line (2019) outlined how blockchain can enhance the transparency and credibility of supply chain management and ensure fair exchange of goods. Truong, Sun, & Guo (2019) In their research on the potential of blockchain in personal data management, highlighted its features such as transparency and consistency to illustrate the challenges that exist in this field. In a study (2019) highlighted the numerous applications and benefits of block chain technology in enhancing administrative

processes across a range of sectors. From supply chain management to data security and governance of government services, blockchain touts its potential for transparency, efficiency and trust-building in administrative activities.

Blockchain technology has high traction in various sectors, including finance, health, logistics, and public administration, which initially became famous with crypto currencies such as Bitcoin, and today blockchain, is recognized as an innovative solution that can enhance transparency, security, and efficiency within systems (Steenmans et al;2021). The adoption of block chain technology in various sectors presents opportunities for transforming traditional activities and enhancing service quality (Mia, A., Rahout, 2022). The main question of this research is what are the main challenges that organizations face when implementing blockchain technology in administrative processes? How can organizations mitigate the risks associated with security, privacy, and blockchain technology?

Methodology

This research uses a systematic review of theoretical foundations to examine the effects of blockchain on administrative processes, as well as the challenges and risks that arise in its implementation. In the process of collecting articles, strict entry criteria were used to ensure that the selected articles were highly relevant to the topic and of high quality, and articles that did not meet these criteria were excluded from the analysis process. The article selection process was carried out systematically using the PRISMA method to ensure the authenticity and accuracy of the theoretical foundations selected for this study. Therefore, in this study, once relevant articles were selected, data analysis was conducted using a quantitative approach to identify key themes and patterns that emerged from the theoretical foundations of the research. The results of the analysis were then combined to integrate frameworks and guidelines that can help organizations effectively manage blockchain implementation.

Discussion and Results

Blockchain technology has a great impact on administrative processes, especially in enhancing transparency, efficiency, and trust. Blockchain technology can be transparent in terms of transparency and accountability through secure, decentralized ledgers that can be accessed and updated by all parties involved in transactions (Zhang, 2023). Implementing blockchain in administrative processes faces major challenges and risks that require careful consideration. First, there are significant infrastructural and technical challenges that require careful analysis of infrastructure constraints and requirements (Alimohammadi, 2023) & Alinejad). Issues such as scalability, privacy, and security can prevent the successful adoption of blockchain technology (Bao&Wang, et.al, 2020). Effective implementation of blockchain requires attention to several important aspects of the technology. First, organizations must ensure that the blockchain design and architecture are secure and scalable. These design principles should prioritize decentralized data, transparency, security, consistency, and privacy. In addition, it is important to take better measures to maintain data security and privacy. Implementing access control systems such as government channels can improve security for public blockchain networks.

Conclusion



Blockchain technology, by increasing freedom, creates a secure and decentralized ledger that can be accessed and updated by the parties involved in the transaction, which is considered a major milestone. This technology face with challenges and risks in implementing blockchain have also been observed, including technical barriers, data security, and challenges related to legality and technology acceptance. Therefore should pay attention to the barriers to adoption and the behavioral changes required to implement these new technologies. The results showed that blockchain technology has a great impact on administrative processes, especially on enhancing transparency, efficiency, and trust and this technology should be used to advance administrative processes that the level of trust among users can be increased and electronic services can be provided to citizens in a more favorable manner through data security and data presentation to ensure user satisfaction.

Contribution of authors

Author has participated in this research in equal proportion.

Ethical approval

This research was conducted by ethical principles. All participants in the study voluntarily provided their consent to participate with full awareness of the research objectives.

Conflict of interest

No conflicts of interest are declared by the author.

Keywords: Blockchain Technology, Administrative Processes, Governance, Efficiency, Transparency



تأثیر فناوری بلاک چین بر فرایندهای اداری با تأکید بر شفافیت، کارایی و اعتماد

۱

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۱۲/۰۵

تاریخ ویرایش: ۱۴۰۳/۱۲/۰۳

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۱۰/۲۸



سمیه فجری

عضو هیئت علمی و استادیار گروه مدیریت دولتی، واحد تهران جنوب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

ORCID: 0000-0002-3957-6686

Somayeghajari@gmail.com

چکیده

امروزه فناوری بلاک چین در ارتباط با ظرفیتی که از طریق بهبود شفافیت، کارایی و اعتماد برای تحول در فرایندهای اداری ایجاد می‌کند، بسیار مورد توجه قرار گرفته است. مرور نظام‌مند مبانی نظری پژوهش، نگرش‌هایی در خصوص تأثیر فناوری بلاک چین بر فرایندهای اداری و همچنین چالش‌ها و ریسک‌هایی که با اجرای آن همراه است را مدنظر قرار می‌دهد. با مرور گسترده مبانی نظری، این پژوهش در جستجوی چالش‌های اصلی است که سازمان‌ها برای پذیرش فناوری بلاک چین در فرایندهای اداری با آن مواجه می‌شوند و راهبردها و راه‌حل‌هایی برای کاهش ریسک‌های مربوط به امنیت، حریم خصوصی، و حکمرانی را با دقت بررسی می‌کند. علاوه بر این پیشنهادها کاربردی که به سازمان‌ها ارائه شده، ملاحظات و اجرای مداوم بلاک چین را در فرایندهای اداری سازمان‌ها به‌طور دقیق مورد بررسی قرار می‌دهد. یافته‌های پژوهش نشان داد که ظرفیت تحول‌گرای فناوری بلاک چین در بهبود فرایندهای اداری بخش‌های وسیعی از سازمان‌ها تأثیر دارد و همچنین به‌ضرورت بررسی چالش‌های فنی، قانونی، حکمرانی، امنیتی تأکید دارد. علاوه بر این چارچوب و دستورالعمل‌هایی برای اجرای اثربخش فناوری بلاک چین پیشنهاد می‌کند که بر طراحی اصول ایمن، انجام فعالیت‌های مناسب‌تر برای حفظ امنیت داده‌ها و حریم خصوصی، و اجرای یک مدل حکمرانی و چارچوب نظارتی تمرکز دارد. هرچند پژوهش حاضر با محدودیت‌هایی نیز مواجه شد که شامل محدودیت مبانی نظری قابل‌دسترس و پیشرفت‌های احتمالی جدید فناوری بلاک چین است که در این پژوهش مورد ملاحظه قرار نگرفته است. برای نشان دادن این محدودیت‌ها لازم است پژوهش‌های بیشتری در آینده صورت گیرد تا مفاهیم اجرای بلاک چین را در فرایندهای اداری مورد بررسی قرار دهد. به‌طور کلی مقاله حاضر چشم‌انداز ارزشمندی از درک ما نسبت به ظرفیت و چالش‌های کاربرد فناوری بلاک چین در بهبود کارایی و شفافیت فرایندهای اداری فراهم می‌کند.

کلمات کلیدی: فناوری بلاک چین، حکمرانی، شفافیت، کارایی، فرایندهای اداری

۱- مقدمه

با توسعه فناوری‌های نوین، فناوری بلاک چین آگاهی زیادی را درباره ظرفیت خود برای ایجاد تحول در فرایندهای اداری

¹ <https://doi.org/10.71815/jnapa.2025.1194698>

از طریق بهبود شفافیت، کار آیی، و اعتمادسازی ایجاد کرده است. در سال ۲۰۱۹ مطالعات گسترده‌ای درباره تأثیر فناوری بلاک چین در بخش‌های مختلف انجام شده است. به عنوان مثال در مطالعه‌ای که توسط [Alahmadi&line \(2019\)](#) انجام شد، بیان کردند که چگونه بلاک چین می‌تواند شفافیت و اعتبار مدیریت زنجیره تأمین را تقویت نماید و از مبادله کالاهای منصفانه اطمینان حاصل نماید.

[\(2019\) Truong, Sun, & Guo](#) در پژوهشی که درباره ظرفیت بلاک چین در مدیریت داده‌های شخصی انجام دادند، ویژگی‌هایی از آن مثل شفافیت و ثبات را برای نمایش چالش‌هایی که در این زمینه وجود دارد نشان داده‌اند. به علاوه فناوری بلاک چین در حوزه‌های مختلف مالی-تجاری و لجستیک مورد بررسی قرار گرفته است. در پژوهشی که توسط [Chang et al\(2019\)](#) انجام شد در این مورد که چگونه بلاک چین می‌تواند رویه‌های مالی تجاری و ردیابی لجستیک را متحول کند، را بررسی نمودند و ظرفیت آن را جهت ساده کردن فرایندها و اعتمادسازی بیان کردند. [\(2019\) Litke& Anagnostopoulos](#) در پژوهشی دیگر به استفاده از بلاک چین در مدیریت زنجیره تأمین توجه کردند و بر قابلیت پایش و شفافیت به عنوان عناصر مهمی برای فعالیتهای کارآمد تأکید کردند.

در بخش عمومی تأثیر فناوری بلاک چین بر حکمرانی و تأمین خدمات عمومی به طور دقیق بررسی شد [Allessie \(2019\) Harst &](#) پژوهشی را درباره تأثیر ساختار بلاک چین بر حکمرانی بخش عمومی انجام دادند که به شکل خاصی جابجایی کالاهای غیرمستقیم تحت معافیت‌های مالیاتی را بررسی کردند. علاوه بر این [\(2019\) Myeong& Jung](#) پژوهشی در زمینه اصلاحات اداری در دوره انقلاب صنعتی چهارم انجام دادند که به طور خاصی استفاده از بلاک چین را در بخش عمومی برای تقویت عدم تمرکز و شفافیت مورد بحث قرار می‌داد. با توجه به نقش مهمی که فناوری بلاک چین بر جنبه‌های مختلف سازمان‌ها و یا جوامع مختلف دارد در ادامه به بررسی مبانی نظری پژوهش اشاره می‌شود.

۲- ادبیات تحقیق

پژوهشی که در سال ۲۰۱۹ انجام شد تأثیر اپلیکیشن‌های متعدد و مزایای فناوری بلاک چین را در تقویت فرایندهای اداری در بخش‌های مختلف نشان داد. بلاک چین، از مدیریت زنجیره تأمین تا امنیت داده‌ها و حکمرانی خدمات دولتی ظرفیت خود را در جهت ایجاد شفافیت، کار آیی و اعتمادسازی در فعالیتهای اداری نشان می‌دهد. فناوری بلاک چین در بخش‌های مختلف از کشش بالایی برخوردار است که شامل؛ بخش مالی، سلامت، لجستیک و اداره امور عمومی می‌شود که در ابتدا با رمزارزهایی مثل بیت کوین معروف شد و امروزه بلاک چین به عنوان یک راه حل نوآورانه شناخته شده است که می‌تواند شفافیت، امنیت و کارایی را در درون سازمان‌ها تقویت نماید. [\(Steenmans et, al.2021\)](#). پذیرش فناوری بلاک چین در بخش‌های مختلف فرصت‌های مناسبی را برای تحول در فعالیتهای سنتی و تقویت کیفیت خدمات نشان می‌دهد. [\(Mia& Rahout, 2022\)](#)

پژوهش‌ها نشان می‌دهد که فناوری بلاک چین ظرفیتی را برای ایجاد تحول در زنجیره تأمین فراهم می‌کند تا از این طریق وظایف متعددی مثل شفافیت و امنیت تقویت شود [\(Dutt et,al;2020,Xie& li,2021\)](#)؛ سازمان‌های بزرگ به پذیرش فناوری بلاک چین و درگیر شدن در فعالیتهای تحقیق و توسعه مرتبط با این فناوری تمایل بیشتری دارند. [\(Clohessy, Acton, 2019\)](#)

هرچند ماهیت امن و غیرمتمرکز بلاک چین منجر به پذیرش آن در بخش‌هایی فراتر از بخش مالی مثل آموزش می‌شود و مزایایی را مثل امنیت، عدم تمرکز، شفافیت و ثبات پیشنهاد می‌دهد [\(Younas & Wahaibi, 2023\)](#) [\(Bhaskar et. al., 2020\)](#)

فناوری بلاک چین در بخش خدمات مالی به عنوان ابزاری با قابلیت ایجاد تحول در بازارها و جوامع دیده می شود که میزان سرمایه گذاری بیشتری را در سازمان های عمومی و خصوصی فراهم می کند (Ali, Ally, & Dwivedi, 2020). علاوه بر این فناوری بلاک چین به عنوان یک توانمند ساز مهم برای توسعه مالی سبز شناخته شده است که بر جنبه های مختلف عرضه و تقاضای سامانه های مالی تأثیر دارد (Jiang, Li & Wang, 2020). ظرفیت فناوری بلاک چین به بخش های دیگر مثل دانشگاه نیز گسترش یافته است که به عنوان یک فناوری تحول آفرین با موفقیت ها و چالش هایی همراه است (Kosmarski, 2020). فناوری بلاک چین در بخش مراقبت های بهداشتی و درمانی به بیماران این توان را می دهد که به صورت فعالانه در مدیریت و به روز رسانی داده های مربوط به بهداشت و درمان خود مشارکت نمایند و ظرفیت ایجاد تحول در ارائه خدمات مربوط به مراقبت های بهداشتی و درمانی را فراهم نمایند (El-Gazzar & Stendal, 2020). به طور کلی، ویژگی هایی مثل عدم تمرکز، امنیت، و شفافیت فناوری بلاک چین این فناوری را به عنوان ابزار تحول در بخش های متعدد مورد استفاده قرار می دهد که منافع از جمله تقویت کار آیی، امنیت و اعتماد در معاملات و فرایندهای مدیریت داده ها را در بر می گیرد. هم زمان که سازمان ها بررسی و پذیرش فناوری بلاک چین را دنبال می کنند، این فناوری برای جهت گیری به سمت پیشرفت های بیشتر و اصلاحات در فعالیت های سنتی نیز آماده می شود. فناوری بلاک چین مزایا و منافع زیادی را با خود به همراه دارد که می تواند فرایندهای اداری را متحول کند. یکی از مزایای مهم این فناوری، افزایش شفافیت در سازمان ها است. هر معامله یا تغییر داده ای که به صورت ایمن در بلوک هایی که در درون شبکه ها توزیع شده است ثبت شود، ممیزی و تأیید را برای کلیه طرفین مرتبط با موضوع فراهم می کند. (Li Greenwood & Kassem, 2019). این شفافیت از طریق ثبات و پایداری بلاک چین بیشتر تقویت می شود و از ایجاد یکپارچگی بیشتر در داده ها و کاهش ریسک دست کاری اطمینان می دهد (Ali, Norman & Azzuhri, 2023). علاوه بر این بلاک چین می تواند اصلاحاتی را در کارآمدی فرایندها از طریق خودکارسازی قراردادهای هوشمند ایجاد نماید. خودکار کردن این قراردادها می تواند وظایف اداری را ساده کند و زمان و هزینه توأم با فرایندهای دستی را کاهش دهد. مهم تر اینکه ماهیت غیرمتمرکز فناوری بلاک چین، اعتماد بین ذینفعان را نیز از طریق حذف واسطه ها و ارائه یک پلتفرم ایمن و مطمئن برای معاملات فراهم می کند. یکپارچگی بلاک چین در فرایندهای اداری می تواند از طریق قابلیت پیش بینی شفافیت اطلاعات و کار آیی، باعث افزایش اعتماد گردد. (He, Jiang, 2023). بانفوذ بر قابلیت های بلاک چین از جمله؛ جمع سپاری داده ها با استفاده از قراردادهای هوشمند و تأمین امنیت داده ها از طریق الگوریتم های رمزگذاری شده، رویه های اداری می تواند ساده شده و باعث افزایش اعتماد گردد. (Li, Wang, 2020). خلاصه اینکه توانایی بلاک چین برای تقویت شفافیت، و خودکارسازی فرایندها از طریق قراردادهای هوشمند و افزایش اعتماد از طریق طراحی، این فناوری را به عنوان یک ابزار قوی برای بهبود فرایندهای اداری در صنایع مختلف معرفی می کند. سازمان ها بانفوذ ویژگی های منحصر به فرد فناوری بلاک چین می توانند فعالیت ها را ساده تر نموده، هزینه ها را کاهش داده، و اعتماد بیشتری را در بین ذینفعان ایجاد نمایند. اجرای بلاک چین مزایای زیادی را به همراه دارد، هر چند این فناوری بدون چالش و ریسک نیست و باید به منظور توسعه یکپارچگی با دقت مدیریت شود. موانع فنی این ابزار مثل قابلیت تکامل پذیری، قابلیت همکاری و کفایت زیرساخت ها از اهمیت زیادی برخوردار است. (Lin & Wang, 2022) این موانع و چالش ها می تواند در کارکرد اثربخش سیستم مانع ایجاد کند که ضرورت بازنگری را الزامی می کند. علاوه بر این، مسائلی که با امنیت داده ها و حریم خصوصی ارتباط دارد، در حوزه دیجیتال سرآمد

است. (Jellason, 2024) موانع نظارتی و حکمرانی نیز بزرگتر از آنچه هست دیده می‌شود که اصلاحات سیاسی را برای پذیرش این فناوری‌ها ضروری می‌کند (Esmailzadeh & Mirzaei, 2022).

فناوری بلاک چین در عین حال که نویدبخش ویژگی‌های امنیتی تقویت‌شده‌ای از جمله امنیت به اشتراک‌گذاری و یکپارچگی داده‌ها است، اما چالش‌های امنیتی جدیدی را نیز مطرح می‌کند که نیاز به بررسی کلی، رسیدگی و تحلیل دارد. (Rana, Dwivedi & Hughes, 2021) اگرچه استفاده از بلاک چین می‌تواند ریسک‌ها و هزینه‌هایی که با عدم توافق و عدم انجام کار، فراخوانی محصول برای رفع ایرادها، و ضایعات توأم است را کاهش دهد، اما درباره مسائلی که وابسته به گفتمان اطلاعاتی، داده‌های ناقص و سطوح اعتماد پایین در فناوری است، ایستادگی می‌کند (همان). ویژگی‌های منحصر به فرد بلاک چین مثل کلید دوگانه رمزگذاری شده (رمزگذاری و رمزگشایی)، امنیت را در سلامت سامانه‌های مبادله اطلاعات تقویت می‌کند.

اجرای فناوری بلاک چین در زنجیره عرضه و مدیریت عملیات می‌تواند به شکل برجسته‌ای؛ دقت، قابلیت اعتماد، قدرت دید و تصمیم‌گیری در فرایندهای مدیریت ریسک را بهبود بخشد. (Chowdhury, Rodríguez-Ea, 2022). سیستم دفتر کل توزیع‌شده بلاک چین برای مسائلی که در سامانه‌های متمرکز به خصوص در پروژه‌های مراقبت‌های بهداشتی و درمانی شناخته شده است راه‌حلی را پیشنهاد می‌دهد. (Chung & Caldas, 2022) هرچند لازم است چالش‌هایی مثل قابلیت تکامل‌پذیری، عملکرد، امنیت، حریم خصوصی و ناتوانی در توسعه سیستم بلاک چین به دقت بررسی قرار شود. (Lin & Wang, et.al, 2022)؛ در نتیجه، با توجه و مدیریت چالش‌ها و ریسک‌هایی که با اجرای بلاک چین همراه است، ضرورت دارد تا از این طریق از ظرفیت کامل آن در ساده‌سازی فرایندهای اداری و افزایش حداکثر منافع استفاده شود. سازمان‌ها با بررسی مسائل فنی، امنیتی، حکمرانی، و نظارتی می‌توانند به شکل اثربخشی مسیر یکپارچگی موفق بلاک چین و نفوذ قابلیت‌های تحول‌گرای آن را هموار نمایند.

هدف آرمانی پژوهش حاضر این است که به برخی از سؤالات مرتبط با این چالش‌ها، ریسک‌ها و راه‌حلی که به اجرای فناوری بلاک چین در فرایندهای اداری سازمان مرتبط است پاسخ دهد.

سؤال اصلی این پژوهش این است که چالش‌های اصلی که سازمان‌ها در زمان اجرای فناوری بلاک چین در فرایندهای اداری با آن مواجه هستند چه هستند؟ سازمان‌ها چگونه می‌توانند ریسک‌های که با امنیت، حریم خصوصی، و با فناوری بلاک چین همراه است را کاهش دهند؟ چه چارچوب‌ها و دستورالعمل‌هایی می‌تواند به سازمان‌ها برای مدیریت و اجرای اثربخش بلاک چین کمک کند؟ هدف این پژوهش این است که چالش‌های اصلی را که به وسیله سازمان‌ها در پذیرش فناوری بلاک چین در فرایندهای اداری خود با آن مواجه هستند را شناسایی و تحلیل نموده و همچنین استراتژی‌ها و راه‌حلی را ارائه دهند که بتواند برای کاهش ریسک‌های که توأم با امنیت بلاک چین، حریم خصوصی، و حکمرانی است، مورد استفاده قرار گیرد. علاوه بر این، پژوهش حاضر توصیه‌ها و پیشنهادهای کاربردی را به سازمان‌ها ارائه می‌دهد تا بتوانند به فرایند اجرای بلاک چین در فرایندهای اداری خود توجه نمایند. در پژوهش حاضر انتظار می‌رود با درک بهتر چالش‌ها و ریسک‌هایی که با اجرای فناوری بلاک چین در فرایندهای اداری توأم است، بتوان به سازمان‌ها در اتخاذ تصمیم‌های آگاهانه‌تر در زمینه پذیرش و اجرای فناوری بلاک چین و همچنین تشویق آن‌ها به توسعه چارچوب‌ها و دستورالعمل‌های اثربخش به منظور مدیریت اجرای بلاک چین در فرایند اداری کمک نمود.

پژوهش حاضر به وجود خلأهای تحقیقاتی که بر چالش‌ها، ریسک‌ها تمرکز دارد تأکید دارد و استراتژی‌هایی را برای تسهیل اجرای بلاک چین در فرایندهای اداری سازمان کشف می‌کند. تا این زمان در مبانی نظری علمی این جنبه‌های مهم به شکل گسترده‌ای مورد بررسی قرار نگرفته است. به عبارتی در ادبیات نظری موجود در زمینه بلاک چین، استراتژی‌های اجرای آن و چالش‌هایی که در این مسیر با آن مواجه است مبهم است و نیاز به شناخت بیشتر دارد.

بنابراین خلأ این پژوهش فقدان مبانی نظری جامع و کامل است که انجام این پژوهش می‌تواند برخی از این خلأها را از بین ببرد. دستاورد جدید این پژوهش، توسعه یک چارچوب و دستورالعمل کاربردی است که توسط دولت‌ها برای مدیریت اجرای بلاک چین پذیرفته شود. با توجه به این رویکرد امید این است که مبانی دانشی این حوزه تقویت شود و جهات مستقیم شفاف‌تری برای سازمان‌هایی که علاقه‌مند به استفاده از فناوری بلاک چین در فرایندهای اداری خود هستند فراهم گردد. به عبارتی در این پژوهش مسئله اصلی این است که با چه برنامه‌هایی می‌توان زمینه‌های کاربرد فناوری بلاک چین را در فرایندهای اداری فراهم نمود. با توجه به اینکه اجرای حکمرانی مطلوب توسط دولت نیازمند اعتمادسازی شهروندان است و بلاک چین به‌عنوان یک فناوری جدید می‌تواند به دولت در این امر کمک کند، بنابراین نقشی که دولت در اعتمادسازی کاربران نسبت به خدمت‌رسانی دولت می‌تواند داشته باشد مسئله‌ای است که باید استراتژی‌هایی برای آن تنظیم گردد. با در نظر گرفتن خلأهای پژوهشی موجود و دستاوردهای پیشنهادی جدید این مقاله در نظر دارد به سه سؤال پاسخ دهد: چالش‌های اصلی سازمان‌ها برای مواجهه با اجرای فناوری‌های بلاک چین در فرایندهای اداری چه هست؟ سازمان‌ها چگونه می‌توانند ریسک‌های امنیت، حریم خصوصی، و حکمرانی را که با فناوری بلاک چین توأم است را کاهش دهند؟ چارچوب‌ها و دستورالعمل‌هایی که می‌تواند به سازمان‌ها در مدیریت اجرای بلاک چین به‌طور اثربخش کمک کند چه هست؟ با توجه به این سؤالات، پژوهش حاضر در نظر دارد که چشم‌اندازهای عمیق و پیشنهادی کاربردی را برای سازمان‌هایی که به دنبال استفاده از فناوری بلاک چین در فرایندهای اداری خود هستند و یا به آن توجه دارند فراهم نماید.

پیشینه تحقیق

[Rezvaninia \(2025\)](#) در پژوهشی با عنوان تحول دیجیتال با قراردادهای هوشمند بر پایه فناوری بلاک چین بیان کردند که قراردادهای هوشمند یکی از دستاوردهای مهم بلاک چین به شمار می‌آید که تغییرات چشمگیری در حوزه‌های مختلف مانند دیجیتال، مالی و صنعتی به وجود آورده‌اند. این نوع قراردادهای در قالب کدهایی ذخیره‌شده روی شبکه بلاک چین عمل می‌کنند و با حذف واسطه‌ها فرآیندهای مختلف را خودکار و امن‌تر می‌سازند. این پژوهش باهدف شناسایی مسیرهای جدید برای توسعه این فناوری انجام‌شده و به ارائه راهکارهایی برای بهبود این محدودیت‌ها پرداخته است. نتایج نشان می‌دهد که این فناوری می‌تواند زمینه‌ساز پیشرفت‌های بزرگی در آینده باشد.

[Asgharpor, moein \(2024\)](#) در پژوهشی با عنوان طراحی یک چارچوب ساختاری تفسیری برای کاربری موفق فناوری بلاک چین در زنجیره تأمین سازمان‌های کوچک و متوسط این موضوع را مطرح کردند که بلاک چین می‌تواند با افزایش شفافیت و فراهم‌سازی به‌موقع اطلاعات بهبود فرآیندهای تصمیم‌گیری و مدیریت زنجیره تأمین پایدار را فراهم آورد. در این پژوهش با رویکرد آمیخته، ابتدا عوامل موفقیت پیاده‌سازی بلاک چین در مدیریت زنجیره تأمین پایدار را با روش تحلیل محتوای متون موجود شناسایی نموده و سپس با استفاده از روش توصیفی همبستگی به طراحی چارچوب ساختاری تفسیری پرداخته است. بر اساس نتایج، به‌منظور تقویت عوامل شناسایی‌شده در موفقیت فناوری بلاک چین در زنجیره تأمین برای به‌کارگیری ابزار نوین بازی پیشنهاد می‌گردد زیرا این ابزار نوین می‌تواند زمینه بهبود تجربه کاربری، افزایش مشارکت و ایجاد انگیزه در فعالیت‌ها را فراهم کند.

[Nazarian, Mozafari \(2025\)](#) در پژوهشی با عنوان واکاوی ابعاد مؤثر فناوری‌های نوین بر حرفه حسابداری: کاربست فراترکیب نشان دادند که ابعاد مؤثر فناوری‌های نوین بر حرفه حسابداری، در ۶۴ مؤلفه و ۱۲ مقوله دسته‌بندی می‌شوند. پس از پردازش داده‌ها با استفاده از روش فراترکیب و آنتروپی شانون مشخص شد که در بین مؤلفه‌های شناسایی شده، مواردی همچون افزایش دقت و صحت، افزایش جامعیت و دقت گزارش دهی، کاهش دوباره‌کاری، تجزیه و تحلیل صحیح داده‌ها و کاهش زمان تجزیه و تحلیل داده‌ها، اهمیت بیشتر و اثرهای زیست‌محیطی شامل آلودگی هوا، کاهش مصرف انرژی،

کاهش انتشار گازهای گلخانه‌ای اهمیت کمتری دارند. بر اساس روش سوارت، در بین مقوله‌ها نیز مدیریت زمان و هزینه، بالاترین رتبه را کسب کرده‌اند.

[Ghazizade, Darvish, Mahmudi \(2024\)](#) در پژوهشی با عنوان طراحی مدل ساختار تفسیری و نگرش کارکنان از لحاظ امنیت شغلی در مواجهه با بلاک چین در افق ۲۰۳۱ با استفاده از روش تحلیل مضمون به این نتیجه رسیدند که با پیش‌بینی نگرش کارکنان نسبت به امنیت شغلی در مواجهه با بلاک چین می‌تواند به بانک‌ها دریافتن راهکارهای مؤثر برای ایجاد محیط کاری پایدار کمک کند.

[Sabeti, Khalilifar, Nazarnia \(2024\)](#) در پژوهشی با عنوان استفاده از بلاک‌چین در تدوین استراتژی‌های سازمانی: چشم‌انداز جدید امنیت و شفافیت به این نتیجه دست یافتند که بلاک چین به‌عنوان یک فناوری تحول‌آفرین در دنیای دیجیتال، قابلیت‌های زیادی برای بهبود عملکرد سازمان‌ها در زمینه‌های مختلف از جمله مدیریت ریسک، امنیت اطلاعات و بهینه‌سازی فرآیندهای تصمیم‌گیری استراتژیک دارد. این یافته‌ها همچنین می‌تواند راهکارهایی برای استفاده مؤثر از بلاک چین در سازمان‌ها برای مقابله با چالش‌های محیطی و تغییرات آینده ارائه دهند.

[Zahedi \(2023\)](#) در پژوهشی با عنوان کاربرد بلاک چین را به‌منظور ارتقاء مدیریت منابع انسانی در سازمان‌ها در یکی از دانشگاه‌های کشور نشان داد که افزایش کار آیی و بهره‌وری، کاهش خطاها و تخلفات مدیریت منابع انسانی و حفظ و امنیت داده‌ها بر پایه بلاک چین بیشترین تأثیر را در کاربرد بلاک چین در مدیریت منابع انسانی دارا هستند. از سوی دیگر سوابق نیروی انسانی بر پایه بلاک چین (اعتماد، بازیابی سریع، دسترسی هم‌زمان، صحت، قابلیت اطمینان، و...) و یکپارچه‌سازی داده‌ها در بلاک چین تأثیرپذیرترین عوامل به شمار می‌آید.

[Eslami & Khodayari \(2022\)](#) در پژوهشی با عنوان شناسایی کاربردها، فرصت‌ها و چالش‌های استفاده از فناوری بلاک چین در مدیریت منابع انسانی: مروری نظام‌مند بیان کردند که فناوری بلاک چین این پتانسیل را دارد که چشم‌انداز منابع انسانی را به‌طور اساسی تغییر دهد. به این منظور با بررسی پژوهش‌های انجام‌شده و با استفاده از روش کیفی پژوهش خود را پیش‌برند که جامعه آماری آن، مقاله‌های منتشرشده مربوط به فناوری بلاک چین در مدیریت منابع انسانی بود که در سه پایگاه داده علمی اسکپوس (الزور)، وب آو ساینس و گوگل اسکولار جستجو انجام شد. پس از بررسی مطالعات استخراج شده، نتایج در سه بخش مجزا با عناوین کاربردها، فرصت‌ها و چالش‌های پیش روی فناوری بلاک چین در مدیریت منابع انسانی نشان داد که فناوری بلاک چین بیشتر در اقدام‌های مرتبط با استخدام کاربرد دارد و فرصت‌هایی مانند جلوگیری از تقلب، نگهداری سوابق امن و کاهش هزینه را به همراه می‌آورد.

[Kamankesh \(2022\)](#) در پژوهشی با عنوان شفافیت در دولت الکترونیک با استفاده از فناوری بلاک چین به نمایش ظرفیت و سهم بلاک چین در اداره امور دولت‌ها اشاره نمود و نشان داد که دولت‌ها با استفاده از این فناوری می‌توانند بینش عمیق‌تری را نسبت به سرمایه‌گذاری در زمینه این فناوری انجام دهند و در فعالیت‌های آینده محققان در خصوص خدمات الکترونیک مبتنی بر کاربرد بلاک چین تسهیلات لازم را در نظر گیرد.

[Kheradgar \(2021\)](#) در پژوهشی با عنوان تبیین نقش فناوری بلاک چین در بهبود شفافیت و اعتماد در بخش عمومی نشان داد که بلاک چین باید به شکل گسترده از دیدگاه مفهومی و فنی درک شود. تصمیم‌گیرندگان و شهروندان قبل از اجرای چنین فناوری که به‌کلی چشم‌انداز سیاسی و مالی را تغییر می‌دهد، باید آموزش ببینند. به‌رغم اینکه بلاک چین راه‌حل نهایی برای همه مسائلی نیست که دولت‌های جدید با آن دست‌به‌گریبان‌اند، اما ماهیت امن و شفاف آن می‌تواند سبب افزایش به اشتراک‌گذاری اطلاعات بین سازمان‌های عمومی شود.

با توجه به مبانی نظری و پیشینه پژوهش ذکرشده می‌توان جنبه‌های جدیدی را در این تحقیق در نظر گرفت که در پژوهش‌های قبلی به آن توجه نشده است. متغیرهایی که در این پژوهش موردبررسی قرار می‌گیرد (مثل؛ فرایندهای اداری، اعتماد، شفافیت، کار آیی و ارتباط بین آن‌ها) به‌عنوان نوآوری این پژوهش محسوب می‌شود. زیرا در پژوهش‌هایی که در زمینه بلاک چین انجام‌شده، به این موارد اشاره‌ای نشده است.

۳- روش تحقیق

در این پژوهش از روش مرور نظام‌مند مبانی نظری موضوع باهدف بررسی آثار بلاک چین بر تغییر فرایندهای اداری با تأکید بر شفافیت، اعتماد و کارایی و همچنین شناسایی چالش‌ها و ریسک‌هایی که در پذیرش و اجرای این فناوری رخ می‌دهد استفاده شد. در فرایند جمع‌آوری مقالات بر داده‌های مستند در سایت‌های علمی تمرکز نموده و با استفاده از کلیدواژه‌های پژوهش جنبه‌های مختلفی از موضوع پژوهش بررسی گردید.

فرایند انتخاب مقاله به‌صورت سامانمند با استفاده از روش پریسما انجام شد تا از واقعی و دقیق بودن مبانی نظری انتخاب‌شده که در این پژوهش مدنظر بوده اطمینان حاصل شود. دستورالعمل پریسما برای ارزیابی کیفیت و بهبود مقالات مروری و پژوهش‌های علمی مبتنی بر مرور نظام‌مند و فرا تحلیل مورد استفاده قرار می‌گیرد. مراحل پریسما به این صورت است که در مرحله اول مقالات انتخاب می‌شود و در مرحله دوم غربالگری مقالات صورت می‌گیرد و سپس مقالات مرتبط شناسایی شده و نهایتاً جمع‌بندی موضوعات مرتبط در مقالات انجام شد. بنابراین در این پژوهش، زمانی که مقالات مرتبط انتخاب گردید، تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از رویکرد کیفی برای شناسایی مضمون‌های اصلی و الگوهایی که از مبانی نظری پژوهش نشئت گرفته است انجام گردید. سپس نتایج تجزیه و تحلیل به‌منظور یکپارچه شدن چارچوب‌ها و دستورالعمل‌هایی که می‌تواند به سازمان‌ها برای مدیریت اثربخش اجرای بلاک چین کمک کند، ترکیب شد.

روایی ابزار سنجش بر مبنای روایی محتوا سنجیده شده است که بر اساس آن از نظر افراد خبره که در زمینه مدیریت فناوری، بلاک چین، دانش و تجربه داشتند استفاده گردید و نتایج نشان داد که ابزار سنجش از صحت و روایی برخوردار است. پایایی به معنای قوام کلی یک ابزار سنجش محسوب می‌شود. پایایی یا قابلیت اعتماد ابزار اندازه‌گیری در این پژوهش با کمک افراد خبره و طرح سؤالاتی که بر مبنای متغیرهای اصلی مثل بلاک چین، فرایندهای اداری، شفافیت، اعتماد، کار آیی صورت گرفت با استفاده از آلفای کرونباخ و دستیابی به عدد ۰/۸۷۶/۰ مشخص شد که ابزار سنجش از پایایی لازم برخوردار است. بنابراین این پژوهش نه تنها درک علمی از موضوع را افزایش می‌دهد، بلکه دیدگاه‌های ارزشمندی را برای مشارکت‌کنندگان و تصمیم‌گیرنده‌ها در مواجهه با چالش‌های پیچیده در جهان واقعی فراهم می‌کند.

۴- یافته‌ها

در روش تحقیق برمبنای مرور نظام‌مند و فراترکیب شیوه تحلیل مطالب در ۵ گام صورت می‌گیرد که در ادامه مراحل آن مطرح می‌شود.

مرحله اول: طرح سؤالات پژوهش است که شامل سؤالاتی است که در ادامه ذکر می‌شود:

سؤالات پژوهش:

- (۱) چالش‌های اصلی سازمان‌ها برای مواجهه با تأثیر اجرای فناوری‌های بلاک چین در فرایندهای اداری با توجه به موضوع شفافیت، کار آیی و اعتماد چیست؟
- (۲) سازمان‌ها چگونه می‌تواند چالش‌های و ریسک‌های اصلی (مثل امنیت، حریم خصوصی، و حکمرانی) که برای اجرای فناوری بلاک چین با آن مواجه هستند را کاهش دهند؟
- (۳) چارچوب‌ها و دستورالعمل‌هایی که می‌تواند به سازمان‌ها در مدیریت اجرای اثربخش بلاک چین برای فرایندهای اداری کمک کند کدامند؟

مرحله دوم: تعیین شواهد مرتبط با موضوع

در این مرحله با در نظر گرفتن سராچه‌هایی مثل پایگاه مرکز علمی جهاد دانشگاهی و پایگاه استنادی علوم جهان اسلام و گوگل اسکولار مقالات شناخته و با استفاده از کلیدواژه‌های مرتبط با پژوهش که در جدول (۱) نشان داده شده است، مقالات موردنظر انتخاب گردید.

جدول (۱): واژه‌های کلیدی جستجو شده در سایت‌های علمی بر اساس روش فراترکیب

واژه‌های فارسی	واژه‌های انگلیسی
بلاک چین	Blockchain
فرایندهای اداری	Administrative processes
شفافیت	Transparency
اعتماد	Trust
کار آیی	efficiency
حکمرانی	governance
ریسک	Risk
حریم خصوصی	Privacy

مرحله سوم: غربالگری شواهد مرتبط با مقاله‌ها

در فرایند جمع‌آوری مقالات از معیارهای ورودی دقیقی استفاده شد تا اطمینان حاصل شود که مقالات انتخابی ارتباط زیادی با موضوع داشته و از کیفیت بالایی برخوردار هستند که بعد از حذف موارد تکراری، مقالات مرتبط حفظ شده و مقالاتی که با این معیارها هماهنگ نبود از فرایند تحلیل حذف می‌شود. در ارزیابی مرور نظام‌مند از فرم^۱ CASP استفاده شد که ملاکی برای سنجش روایی است که بر اساس آن هر مقاله از نظر کیفی ارزیابی گردید. مقالات انتخابی بر مبنای زبان مقالات انگلیسی و فارسی؛ بر مبنای زمان مطالعات برای مقالات فارسی ۱۳۹۸ تا ۱۴۰۳ و برای مقالات لاتین ۲۰۱۹ تا ۲۰۲۴؛ بر مبنای روش تحقیق روش‌های کمی و کیفی، و بر مبنای نوع مطالعه مقالات علمی-پژوهشی انتخاب گردید و به هریک از شرایط این برنامه امتیاز بر اساس طیف پنج‌گزینه‌ای امتیاز بین ۱ تا ۵ داده شده که امتیاز پایین‌تر از ۲۵ به هر مقاله حذف و امتیاز بالاتر از ۲۵ منجر به حفظ مقاله می‌شود. در این مرحله در گام نخست ۸۹۰ سند شناسایی گردید، عنوان و محتوای هریک از آن‌ها به طور کلی بررسی شد و حدود ۱۴۶ مقاله که به نظر می‌رسید که با حوزه پژوهش مرتبط است، تفکیک شد. در گام بعدی غربالگری مقالات پس از بررسی عنوان، چکیده و روش پژوهش تعداد ۴۷ مقاله بر مبنای معیارهای مشخص شده در نظر گرفته شد و در گام آخر تعداد ۲۳ مقاله برای بررسی نظام‌مند موضوع انتخاب گردید. برای سنجش پایایی از شاخص کاپای کوهن استفاده شد که باید در محدوده ۰/۶۱ تا ۰/۸۰ باشد. براین اساس با توجه به کاپای به‌دست‌آمده برای پژوهش حاضر $C_{\alpha} = 716$ پایایی پژوهش تأیید شد.

مرحله چهارم: خلاصه نمودن شواهد مرتبط با مقاله‌ها

هدف از مرور مقاله‌های فناوری بلاک چین، کاربرد آن در فرایندهای اداری با توجه به شفافیت، کار آیی و اعتماد است. در مرحله استخراج داده‌ها و یا خلاصه نمودن مقاله‌ها، محتوای مقاله‌های مرتبط با موضوع پژوهش به‌صورت جدول (۲) ارائه می‌گردد.

¹ Critical Appraisal Skills Program

جدول (۲) مضامین مستخرج از مقاله‌های انتخاب‌شده نهایی

ردیف	مضامین	منابع
۱	بلاک چین باعث حذف واسطه‌ها، افزایش شفافیت و امنیت بالا می‌شود	Rezvaninia(2024)
۲	بلاک چین باعث افزایش شیوه مدیریت داده‌ها و انجام تراکنش‌ها می‌شود	Rezvaninia(2024)
۳	بلاک چین در ابتدا محدود به تراکنش‌های ساده مالی بود، در گذر زمان با توسعه نسل‌های بعدی بلاک چین به ابزاری چندمنظوره برای برنامه‌های غیرمتمرکز و اقتصاد دیجیتال تبدیل شد.	Rezvaninia(2024)
۴	کارفرمایان در استفاده از فناوری بلاک چین می‌توانند به بررسی سریع و راحت سوابق تاریخی تجربی پیشینه کارمند بپردازند در لحظه‌ای از زمان کارمند را تأیید یا رد کنند که این بهترین راه حل فنی، کارآمد کم‌هزینه برای مدیریت منابع انسانی است	Zahedi(2023)
۵	این فناوری‌ها با خود کارسازی فرایندها، افزایش شفافیت، کاهش هزینه‌های اجرایی و حذف واسطه‌ها، فرصت‌های گسترده‌ای را برای بهینه‌سازی عملکرد دستگاه‌ها کرد فراهم کرده‌اند.	Rezvaninia(2024)
۶	قراردادهای هوشمند باعث بهبود دستگاه‌های مالی، کاهش هزینه‌های اجرایی، و افزایش شفافیت و امنیت تراکنش‌ها می‌شود.	Rezvaninia(2024)
۷	بلاک چین و قراردادهای هوشمند باعث تمرکززدایی در فرآیند ذخیره‌سازی داده‌ها شده، امنیت و شفافیت را افزایش دهد.	Rezvaninia(2024)
۸	از چالش‌های قراردادهای هوشمند حفظ امنیت و افزایش هزینه‌ها و نبود استانداردهای مشترک در اجرای آن است	Rezvaninia(2024)
۹	بلاک چین یک دفتر کل ضد دست‌کاری توزیع می‌کند؛ از این رو، برای ایجاد سیستم ایده آل برای گواهی دهنده‌ها از بلاک چین استفاده می‌شود	Zahedi(2023)
۱۰	از طریق بلاک چین، بخش منابع انسانی می‌تواند اعتماد، شفافیت را به یک سیستم دارای نقص وارد کند و کمبود استعداد جهانی آینده را برطرف کند	Risius,Spohrer(2021)
۱۱	فناوری بلاک چین، برای این مشکلات و ایجاد محیطی امن و دسترسی آسان به اطلاعات صحیح، راه‌حلی را از راه غیرمتمرکز و ارزان فراهم می‌کند.	Eslami&Khodayari(2022)
۱۲	مدیریت منابع انسانی مبتنی بر بلاک چین با استفاده از قراردادهای هوشمند سامانه‌ای ارائه می‌کند که مهارت‌ها، آموزش‌ها، یادگیری‌ها، تخصص‌ها، دستاوردها، و عملکرد کارکنان آینده‌نگر را برای تخصیص بهینه شغل تأیید می‌کند	Zahedi(2023)
۱۳	بلاک چین تا حد زیادی در هزینه صرفه‌جویی می‌کند و کارایی را بهبود می‌بخشد.	Zang (2019)
۱۴	عدم آشنایی با فناوری بلاک چین یکی از چالش‌ها در حوزه فرایندهای مدیریت منابع انسانی است	Zahedi(2023)

(Clohessy& Acton, 2019)	عوامل سازمانی درگیر با فناوری بلاک چین عبارتند از: آمادگی سازمانی، حمایت و پشتیبانی مدیریت عالی، اندازه سازمان، آمادگی مدل کسب و کار، آمادگی فناوری، نوآوری مشوق‌های مشارکت، دانش بلاک چین، آمادگی سازمانی کافی از دسترسی به منابع مالی و کارکنان، دسترسی به زیرساخت فناوری اطلاعات، بر پذیرش شرکت برای پذیرش فناوری بلاک چین تأثیر دارد.	۱۵
Hamidi nasr,Hamidi nasr(2019)	بسیاری از محققان بر این باورند که بسیاری از سازمان‌ها و مؤسسات از بلاک چین به دلیل اینکه از لحاظ امنیت و عملکرد قابل اعتماد است استفاده می‌کنند.	۱۶
saberi,Nazarnia,Khalilfar(2023)	این فناوری در حوزه مدیریت استراتژیک سازمان‌ها را جذاب‌تر می‌سازد و قابلیت‌های آن در بهبود شفافیت فرآیندهای تصمیم‌گیری استراتژیک، تقویت امنیت اطلاعات و افزایش کارایی استراتژی‌های سازمانی است.	۱۷
Taheri Khondari(2019)	بلاک چین در جهت بهبود کیفیت منابع انسانی و به اشتراک‌گذاری اطلاعات بین کارفرمایان و کارکنان کاربرد دارد و در تحلیل دانش و مهارت کارکنان و امنیت داده‌ها و شفافیت آن تأثیر دارد.	۱۸
Eslami&Khodayari(2022)	در زمینه منابع انسانی نیز، فناوری بلاک چین مزایایی را از طریق قابلیت اعتماد، تأیید هویت طرف مقابل، ارزیابی آموزش و مهارت‌های افراد استخدام شده و سیستم پرداخت مؤثر به همراه دارد.	۱۹
. Xie& Li(2021)	در مدیریت منابع انسانی دو محقق طرح معماری را پیشنهاد دادند که در آن برای هر شبکه بلاک چینی که از قراردادهای هوشمند استفاده می‌کند قابلیت اجرا دارد که در آن فرایند غیرمتمرکزی وجود دارد که شفافیت را تضمین می‌کند و از حریم خصوصی محافظت می‌کند.	۲۰
Chen(2021)	طرح انتقال اعتماد مبتنی بر بلا چین را از دستگاه‌های مختلف برای افزایش اعتماد در زمانی که کاربران به دسترسی بین دامنه‌ای نیاز دارند پیشنهاد می‌شود.	۲۱
Kamankesh(2019)	این فناوری امکان تحلیل نظارت در زمان واقعی از خدمات دولت را فراهم می‌کند و برای هر سیاستی برای قراردادهای دولتی اعمال می‌شود. این سیستم شفافیت، پاسخگویی و خدمات بهتر را ارائه می‌دهد.	۲۲
saberi,Nazarnia,Khalilfar(2023)	استفاده از بلاک چین در فرآیندهای تصمیم‌گیری استراتژیک می‌تواند به کاهش احتمال تقلب، اشتباهات و مشکلات ناشی از عدم شفافیت کمک کند.	۲۳
saberi,Nazarnia,Khalilfar(2023)	بلاک چین به دلیل ساختار غیرمتمرکز و تغییرناپذیر خود، می‌تواند به سازمان‌ها کمک کند تا اعتماد بیشتری به داده‌های موجود در فرآیندهای تصمیم‌گیری خود پیدا کنند.	۲۴
Chowdhury&et.,al(2022)	بلاک چین می‌تواند به عنوان ابزاری مؤثر در کاهش ریسک‌های مرتبط با شفافیت و دست‌کاری داده‌ها در سازمان‌ها عمل کند. یکی از مزایای اصلی بلاک چین در این زمینه، قابلیت ثبت دائمی و شفاف اطلاعات است.	۲۵

Zhang (2023)	استفاده از بلاک چین در استراتژی‌های سازمانی نیازمند ایجاد تغییرات گسترده در فرهنگ سازمانی، زیرساخت‌های فنی، و فرآیندهای قانونی است. به‌ویژه، سازمان‌ها باید بر روی مسائل مربوط به امنیت داده‌ها و حفظ حریم خصوصی تمرکز کنند تا اطمینان حاصل کنند که داده‌ها به‌درستی محافظت می‌شوند و از تهدیدات سایبری در امان هستند	۲۶
(Zhang,2023)	فناوری بلاک چین برحسب شفافیت، پاسخگویی، می‌تواند برای همه افراد درگیر در معاملات قابل دسترس باشد	۲۶
(Xu,Chen, & Kou,2019)	فناوری بلاک چین می‌تواند کار آیی و خودکارسازی فرایندهای اداری را بهبود می‌یابد. بلاک چین با ساده‌تر کردن مبادلات و فرایندهای تسویه حساب، می‌تواند هزینه‌های عملیاتی را کاهش و کار آیی را افزایش دهد.	۲۷
(Jeribi&Amin,2023)	اعتماد و امنیت در اداره امور داده‌ها سرآمد است و بلاک چین نقش جدی را در تقویت هر دو جنبه ایفا می‌کند	۲۸
Bao&Wang, et.al, 2020	مسائلی مانند تکامل پذیری، حریم خصوصی و امنیت می‌تواند از پذیرش موفق بلاک چین جلوگیری کند.	۲۹
Rennie,Zargham,(2022)	ماهیت غیرمتمرکز بلاک چین چالش‌های حکمرانی که در ترکیب فعالیت‌های اجتماعی و فنی مطرح است را افزایش می‌دهد	۳۰

مرحله پنجم: یافته‌های پژوهش و تفسیر آن

پس از بررسی مقاله‌ها و داده‌های استخراج‌شده، با استفاده از مضمون اصلی از پیش تعیین‌شده که از سؤال‌های پژوهش پدید آمد مشخص شد که تقریباً تمام مقاله‌ها درباره کاربرد و تأثیر فناوری بلاک چین در فرایندهای سازمانی و شفافیت، اعتماد و کار آیی اتفاق نظر دارند.

- تأثیر فناوری بلاک چین بر فرایندهای اداری با توجه به موضوع شفافیت، کار آیی، اعتماد

فناوری بلاک چین تأثیر زیادی بر فرایندهای اداری به‌خصوص بر تقویت شفافیت، کار آیی و اعتمادسازی دارد. فناوری بلاک چین برحسب شفافیت و پاسخگویی، از طریق دفاتر کل امن و غیرمتمرکز می‌تواند از سوی کلیه طرفین درگیر در معاملات قابل دسترس باشد و بروز رسانی و شفاف‌سازی شود [\(Zhang,2023\)](#). این شفافیت در اداره امور عمومی و بخش خصوصی اهمیت دارد طوری که می‌تواند از یکپارچگی داده‌ها و کاهش نیاز به واسطه‌ها اطمینان حاصل کند. علاوه بر این، ویژگی‌های ثبات و پایش، فرایند شفافیت و اعتمادسازی را در بین شرکا تسهیل می‌کند [Lykidis,Drosatos & Rantos, \(2021\)](#).

از طریق فناوری بلاک چین، کار آیی و خودکارسازی فرایندهای اداری نیز بهبود می‌یابد. بلاک چین با ساده‌تر کردن مبادلات و فرایندهای تسویه حساب، می‌تواند هزینه‌های عملیاتی را کاهش داده و کار آیی را افزایش دهد [Xu,Chen, & Kou,2019\)](#). علاوه بر این، توانایی بلاک چین در اطمینان از امنیت داده‌ها و تابع اصل "همیشه اعتماد نکن، همیشه تأیید کن"، مدیریت دسترسی و احراز هویت کاربر، همکاری بیشتر به‌منظور کار آیی، را تقویت می‌کند [Wang& Xiong, \(2023\)](#).

اعتماد و امنیت در اداره امور داده‌ها سرآمد است و بلاک چین نقش جدی را در تقویت هر دو جنبه ایفا می‌کند. فناوری بلاک چین اعتماد را از طریق ارائه طرح کلی مدیریت اعتماد افزایش می‌دهد تا از شفافیت، پایش، و یکپارچگی مواد اطمینان حاصل کند. [\(Jeribi&Amin,2023\)](#)

ماهیت شفاف و غیرمتمرکز فناوری بلاک چین به امنیت و یکپارچگی داده‌های فرایندهای اداری اطمینان دارد. (Kim, 2021). علاوه بر این امن بودن قابلیت ردیابی گواهینامه‌ها و داده‌ها بلاک چین را در زنجیره تأمین اعتماد بین شرکا تقویت می‌کند (Carnley, Bagui, 2022). در نتیجه فناوری بلاک چین فرایندهای اداری را به وسیله شفافیت، کار آیی، و اعتماد بیشتر متحول می‌کند سیستم دفتر کل امن و توزیع شده از یکپارچگی داده‌ها اطمینان یافته، هزینه‌ها را کاهش داده و فرایندها را خودکار می‌کند و این ابزار را برای اداره امور عمومی و بخش‌های خصوصی ارزشمند می‌کند.

- چالش‌ها و ریسک‌های اجرای فناوری بلاک چین در فرایندهای اداری

اجرای بلاک چین در فرایندهای اداری با چالش‌ها و ریسک‌های عمده‌ای مواجه است که توجه دقیق به آن را ضروری می‌کند. در ابتدا چالش‌های زیرساختی و فنی مهمی وجود دارد که به تحلیل دقیق محدودیت‌ها و الزامات زیرساختی نیاز دارد (Alinejad & Alimohammadi, 2023). مسائلی مانند تکامل پذیری، حریم خصوصی و امنیت می‌تواند از پذیرش موفق فناوری بلاک چین جلوگیری کند (Bao & Wang, et.al, 2020). همچنین حکمرانی و جنبه‌های قانونی و نظارتی پذیرش بلاک چین پیچیدگی‌های بیشتری را نشان می‌دهد که باید با دقت مورد ملاحظه و رسیدگی قرار گیرد. ماهیت غیرمتمرکز بلاک چین چالش‌های حکمرانی که در ترکیب فعالیت‌های اجتماعی و فنی مطرح است را افزایش می‌دهد. (Rennie, E., Zargham, et.al, 2022)

امنیت داده‌ها و حریم خصوصی در اجرای بلاک چین به خصوص در بخش‌های مراقبت‌های بهداشتی و درمانی که اطلاعات مهم و حساسی را دربر می‌گیرد مسائل جدی را به همراه دارد. اطمینان از امنیت داده‌ها و حریم خصوصی در محیط بلاک چین از اهمیت زیادی برخوردار است و ارائه راه‌حل‌های متقن را برای حفظ یکپارچگی و محرمانه بودن اطلاعات ضروری می‌کند. علاوه بر این ظرفیت فناوری بلاک چین برای مبادله اطلاعات سلامت، اهمیت نمایش مسائل مربوط به حریم خصوصی، ریسک‌های امنیتی و شفافیت را مورد تأکید قرار می‌دهد

پذیرش و تغییر رفتار بخش دیگری از چالش‌های اجرای فناوری بلاک چین را در فرایندهای اداری است. چالش‌های سازمانی و اجتماعی مربوط به تغییر رفتار و پذیرش فناوری‌های جدید می‌تواند از یکپارچگی موفق سامانه‌های بلاک چین جلوگیری کند (Unny & Lal, 2020). برای غلبه بر این چالش‌ها ضرورت دارد که درک جامعی از فناوری و مفاهیم آن در فرایندها و جریان‌های کاری موجود ایجاد گردد. در نتیجه، چالش‌ها و ریسک‌های توأم با اجرای بلاک چین در فرایندهای اداری، جنبه‌های مرتبط با پذیرش، فنی، حکمرانی، امنیت را در برمی‌گیرد. با نشان دادن این چالش‌ها ضروری است رویکردی اتخاذ گردد که به محدودیت‌های فنی، امنیت داده‌ها، چارچوب‌های حکمرانی و رفتار سازمانی توجه شود. سازمان‌ها با هدایت ماهرانه این چالش‌ها می‌توانند با کاهش ریسک‌هایی که با اجرای آن وجود دارد، منافع بالقوه‌ای را از فناوری بلاک چین به دست آورند.

- چارچوب‌ها و دستورالعمل‌های اجرای اثربخش بلاک چین

اجرای اثربخش بلاک چین نیاز به توجه به جنبه‌های متنوع و مهم این فناوری دارد. اول اینکه سازمان‌ها باید از طراحی و معماری بلاک چین ایمن و تکامل‌پذیر مطمئن شوند. این اصول طراحی باید داده‌های غیرمتمرکز، شفافیت، امنیت، ثبات، و حریم خصوصی را اولویت‌بندی نمایند. علاوه بر این انجام اقدامات بهتر برای حفظ امنیت داده‌ها و حریم خصوصی بسیار مهم است. اجرای سامانه‌های کنترل دسترسی مثل کانال‌های دولتی می‌تواند امنیت را برای شبکه‌های بلاک چین عمومی بهبود دهد. همچنین ایجاد مدل حکمرانی و چارچوب قانونی و نظارتی گامی ضروری در اجرای بلاک چین است. این چارچوب می‌تواند به غلبه بر چالش‌هایی مثل اسناد نامناسب، و عدم وجود دیجیتالی سازی و استانداردسازی فرایندها در صنایعی مثل بخش محصولات غذایی کشاورزی کمک کند. در نهایت، غلبه بر موانع پذیرش و تشویق تغییرات رفتاری ضروری، جدی است. سازمان‌ها باید به منظور تسهیل پذیرش بلاک چین، سیاست‌ها، مکانیسم‌ها و رویه‌های جدیدی که با این استراتژی شرکت یکپارچه باشد را توسعه دهند. در کل اجرای اثربخش بلاک چین نیاز به تمرکز بر اصول طراحی مطمئن و تکامل‌پذیر دارد تا

امنیت داده‌ها، حریم خصوصی را از طریق سامانه‌های کنترل دسترسی حفظ نماید و یک مدل حکمرانی و چارچوب قانونی و نظارتی را ایجاد کنند که بر موانع پذیرش از طریق تشویق تغییرات رفتاری ضروری غلبه کند.

۵- بحث و نتیجه‌گیری

هدف پژوهش حاضر بررسی تأثیر فناوری بلاک چین بر فرایندهای اداری بود که در یافته‌های پژوهش مشخص شد که بلاک چین می‌تواند بر فرایندهای اداری تأثیر بگذارد و باعث افزایش شفافیت، کار آیی و اعتماد شود. در این پژوهش بر مبنای روش پژوهش مرور نظام‌مند و فرا تحلیل سه سؤال مطرح گردید که به تأثیر فناوری بلاک چین بر فرایندهای اداری با توجه به شفافیت، کار آیی و اعتماد، و چالش‌ها و دستورالعمل‌های مربوط به آن اشاره داشت. با انجام فرایند مرور نظام‌مند طی پنج گام مشخص شد که فناوری بلاک چین، با افزایش آزادی، یک دفتر کل امن و غیرمتمرکز را ایجاد می‌کند که می‌تواند توسط طرفین درگیر این مبادله در دسترس قرار گرفته و به‌روزرسانی شود که یک نقطه عطف مهم محسوب می‌شود و برحسب آن، کار آیی و خودکارسازی فرایندهای اداری افزایش می‌یابد.

این بخش از پژوهش با نتایج پژوهش ([Zhang, 2023](#)) و ([Kheradylar, 2021](#)) تناسب دارد، زیرا در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که استفاده از فناوری‌های نوین باعث افزایش مشارکت، انگیزه و اعتماد می‌شود.

البته چالش‌ها و ریسک‌هایی در اجرای بلاک چین نیز مشاهده شد که شامل موانع فنی، امنیت داده‌ها، و همچنین چالش‌های مربوط به قانونمندی و پذیرش فناوری هست. این چالش‌ها اگر به شکل درستی مدیریت نشود می‌تواند منجر به کاهش کار آیی در سازمان شود. برای نشان دادن این چالش‌ها، چارچوب و دستورالعمل‌هایی برای اجرای اثربخش بلاک چین پیشنهاد شد که بر طراحی امن، اقدامات مناسب در حفظ امنیت داده‌ها و حریم خصوصی و ضرورت ارائه مدل‌های مطلوب حکمرانی و قانونی تأکید دارد. این یافته‌ها با نتایج پژوهش ([Bao&Wang, et.al, \(2020\)](#)) تناسب دارد. علاوه بر این، توجه به موانع پذیرش و تغییر رفتاری که برای اجرای این فناوری‌های جدید موردنیاز است، ضرورت دارد. بنابراین لازم است که از این فناوری برای پیشبرد فرایندهای اداری استفاده نمود زیرا با این برنامه‌ریزی می‌توان سطح اعتماد را در بین کاربران افزایش داد و خدمت‌رسانی الکترونیکی را به شکل مطلوب‌تر به شهروندان ارائه نمود و کار آیی را بهبود داد و از طریق امنیت داده‌ها و ارائه داده‌ها، شفافیت بیشتری را در فرایندهای اداری ایجاد نمود تا رضایت کاربران تأمین گردد. نتایج این بخش تا حدودی با نتایج تحقیق ([kamankesh\(2024\)](#) و ([hey jeang\(2023\)](#)، ([Zahedi\(2023\)](#) و ([rezvaninia\(2024\)](#)) تناسب دارد.

در استفاده از بلاک چین چالش‌های دیگری نیز وجود دارد که در این مقاله تا حدودی به این موارد (امنیت داده‌ها، حفظ حریم خصوصی و ...) اشاره شد. آنچه مهم است این است که فناوری بلاک چین باوجود اثرات مثبتی که دارد با چالش‌هایی نیز مواجه است که دولت‌ها باید برنامه‌ریزی‌هایی را به‌منظور کاهش این ریسک‌ها انجام دهند. همان‌طور که در بخش یافته‌ها اشاره شد ایجاد درک درست و دقیق از کاربرد این فناوری و همچنین فناوری‌های نوین دیگر در فرایندهای اداری موجود می‌تواند بر چالش‌ها و ریسک‌های توأم با اجرای بلاک چین در فرایندهای اداری غلبه کرد و به جنبه‌های مرتبط با پذیرش، مسائل فنی، حکمرانی، امنیت کمک نمود. به‌عبارتی با افزایش سطح آگاهی کاربران در زمینه ریسک‌هایی که فناوری بلاک چین دارد و یافتن راه‌حلی برای رفع این خطرات باید بر موانع و چالش‌های مربوط به امنیت داده‌ها کمک کرد. این یافته‌ها با یافته‌های پژوهش ([Unny& Lal, \(2020\)](#) و ([Alimohammadlou&Alinejad, \(2023\)](#)) تناسب دارد. با تعیین این چالش‌ها باید استراتژی‌های در نظر گرفته شود که بتواند بر محدودیت‌های فنی و یا افزایش امنیت داده‌ها کمک نمود و چارچوب‌های حکمرانی و رفتار سازمانی مطلوب را تقویت نمود. با کاهش این ریسک‌ها می‌توان از منافع بالقوه کاربرد فناوری بلاک چین استفاده نمود. این بخش از یافته‌ها با نتایج پژوهشی ([Xu, Chen, & Kou \(2019\)](#)) تناسب دارد. یکی از اقدامات جدید دولت‌ها ارائه مدل‌های حکمرانی در حوزه‌های مختلف (فرهنگی، امنیتی، سیاسی و...) است که با

ارائه خدمات در زمینه استفاده از بلاک چین به شکل مطلوب می‌توان بخشی از آن حکمرانی را عملیاتی نمود. نتایج این بخش با یافته‌های [\(2023\) saberi,nazarnia,khalilifar](#) تناسب دارد.

علاوه بر این داشتن چارچوب‌های قانونی و نظارتی اثربخش برای اجرای فناوری بلاک چین می‌تواند شفافیت اداره امور توسط دولت را افزایش دهد و قدرت مسئولیت‌پذیری و پاسخگویی را به نمایش بگذارد که این کار به‌خودی‌خود در تقویت اعتماد عمومی کاربران به دولت افزایش می‌یابد. به عبارتی دولت با داشتن روحیه مسئولیت‌پذیری و پاسخگویی می‌تواند با طراحی چارچوب‌های و الگوهای قانونمند و ایجاد سامانه‌های هوشمند نظارتی برای استفاده از فناوری بلاک چین در بخش‌های اداری امنیت داده‌ها و اعتماد کاربران را تأمین نماید و به‌این‌ترتیب کار آیی و اثربخشی سازمان را با استفاده از این فناوری افزایش دهد. نتایج این بخش از تحقیق با یافته‌های پژوهش [\(2023\) eslami&khodayari](#) تناسب دارد.

استفاده از فناوری‌های نوین مثل بلاک چین می‌تواند به پیشرفت و توسعه اعتماد و افزایش کار آیی کارکنان کمک کند. نتایج تأثیر بلاک چین بر این موضوعات در این پژوهش با نتیجه پژوهش [\(1403\) rezvaninia](#) تناسب دارد، زیرا نتایج تحقیق وی نشان داد که توسعه فناوری‌های نوین می‌تواند به تحول دیجیتال و پیشرفته‌ای بیشتر در سازمان‌ها کمک کند. باید قبول کنیم این پژوهش با محدودیت‌هایی از جمله محدودیت در دسترسی به مبانی نظری جامع و کامل مواجه بود و همچنین پیشرفته‌ای احتمالی آتی در زمینه کاربرد فناوری بلاک چین و فناوری‌های جدید مرتبط با آن در سازمان مبهم هست و به همین دلیل در این بررسی موردتوجه قرار نگرفته است.

این پژوهش کمک ارزشمندی به افزایش آگاهی ما از ظرفیت و چالش‌هایی استفاده از فناوری بلاک چین در افزایش کار آیی، شفافیت در فرایندهای اداری دارد. به همین دلیل برای مواجه درست با شرایط آتی فناوری بلاک چین و استفاده مطلوب از آن، به محققان آتی پیشنهاد می‌شود که پژوهش‌هایی را انجام دهند که بر این محدودیت‌ها غلبه کنند و مفاهیم و استراتژی‌های آتی اجرای فناوری بلاک چین را در زمینه اداری بررسی نماید تا مبانی نظری این موضوع را کامل‌تر کنند. زیرا یکی از محدودیت‌های این پژوهش مبانی نظری محدود مربوط به بلاک چین در حوزه مدیریت بود. علاوه بر این پیشنهاد می‌شود که تأثیر فناوری بلاک چین بر هر یک از متغیرهای در نظر گرفته‌شده در این پژوهش که شامل شفافیت، کار آیی، اعتماد است، به شکل دقیق‌تری بررسی گردد تا دامنه مبانی نظری این پژوهش با این متغیرها و حتی متغیرهای دیگر در حوزه علوم اداری بیشتر شود و نحوه کاربرد بلاک چین در حوزه‌های علمی مدیریت و سایر علوم نیز مشخص شود. به‌عنوان مثال محققان می‌توانند در زمینه تأثیر فناوری بلاک چین بر اعتماد، یا کار آیی و اعتماد کارکنان در سازمان پژوهش انجام دهند.

References

- Alahmadi, A. and Lin, X. (2019). Towards secure and fair iiot-enabled supply chain management via blockchain-based smart contracts. <https://doi.org/10.1109/icc.2019.8761216>
- Allessie, D., Janssen, M., Ubacht, J., Cunningham, S., & Harst, G. (2019). The consequences of blockchain architectures for the governance of public services: a case study of the movement of excise goods under duty exemptions. *Information Polity*, 24(4), 487-499. <https://doi.org/10.3233/ip-190151>.
- Ali, O., Ally, M., & Dwivedi, Y. (2020). The state of play of blockchain technology in the financial services sector: a systematic literature review. *International Journal of Information Management*, 54, 102199. <https://doi.org/10.1016/j.ijinfomgt.2020.102199>
- Ali, V., Norman, A., & Azzuhri, S. (2023). Characteristics of blockchain and its relationship with trust. *Ieee Access*, 11, 1536415374. <https://doi.org/10.1109/access.2023.3243700>.
- Alimohammadlou, M., and Alinejad, S. (2023). Challenges of blockchain implementation in smes' supply chains: an integrated it2f-bwm and it2f-dematel method. *Electronic Commerce Research*. <https://doi.org/10.1007/s10660-023-09696-3>
- Asgharpour Sareshkeh, M., Masoumi, S., & Soleimani M. (2023). Designing an Interpretive Structural Framework for the Successful Use of Blockchain Technology in the Supply Chain of Small and Medium Enterprises., [doi.org/ 10.22126/eme.2024.10704.1102](https://doi.org/10.22126/eme.2024.10704.1102)
- Bao, Z., Wang, Q., Shi, W., Wang, L., Lei, H., & Chen, B. (2020). When blockchain meets sgx: an overview, challenges, and open issues. *Ieee Access*, 8, 170404-170420. <https://doi.org/10.1109/access.2020.3024254>
- Bhaskar, P., Tiwari, C., & Joshi, A. (2020). Blockchain in education management: present and future applications. *Interactive Technology and Smart Education*, 18(1), 1-17. <https://doi.org/10.1108/itse-07-2020-0102>
- Carnley, R. and Bagui, S. (2022). A public infrastructure for a trusted wireless world. *Future Internet*, 14(7), 200. <https://doi.org/10.3390/fi14070200>
- Chang, S., Luo, H., & Chen, Y. (2019). Blockchain-enabled trade finance innovation: a potential paradigm shift on using letter of credit. *Sustainability*, 12(1), 188. <https://doi.org/10.3390/su12010188>.
- Chen, N.P., Shen, K.Y., Liang, C.J., (2021). Hybrid Decision Model for Evaluating Blockchain Business Strategy: A Bank's Perspective. *Sustainability*, 13(11):5809. <https://doi.org/10.3390/su13115809>
- Chowdhury, S., Rodríguez-Espíndola, O., Dey, P., & Budhwar, P. (2022). Blockchain technology adoption for managing risks in operations and supply chain management: evidence from the uk. *Annals of Operations Research*, 327(1), 539-574. <https://doi.org/10.1007/s10479-021-04487-1>
- Clohessy, T. and Acton, T. (2019). Investigating the influence of organizational factors on blockchain adoption. *Industrial Management & Data Systems*, 119(7), 1457-1491. <https://doi.org/10.1108/imds-08-2018-0365>
- Dutta, P., Choi, T., Somani, S., & Butala, R. (2020). Blockchain technology in supply chain operations: applications, challenges and research opportunities. *Transportation Research Part E Logistics and Transportation Review*, 142, 102067.. <https://doi.org/10.1016/j.tre.2020.102067>.



-El-Gazzar, R. and Stendal, K. (2020). Blockchain in health care: hope or hype?. Journal of Medical Internet Research, 22(7), e17 199.. <https://doi.org/10.2196/17199>

Esmaeilzadeh, P., (2022). Benefits and concerns associated with blockchain-based health information exchange (hie): a qualitative study from physicians' perspectives. BMC Medical Informatics and Decision Making, 22(1). <https://doi.org/10.1186/s12911-022-01815-8>.

Eslami, Q., and Khodayari, R. (2022). Identifying the Applications, Opportunities, and Challenges of Using Blockchain Technology in Human Resource Management: A Systematic Review, Journal of Human Resource Studies, Year 12, Issue 43, pp. 1-16. Doi.org.10.22. 22034.JHRS.2022150392. [in Persian]

Ghazinzhad, S., and Darvish, H., & Mahmoudi, M. (2024). Examining the Attitude of Employees Regarding Job Security in the Face of Blockchain in the Horizon of 2031., doi.org/.

Hamidi Nasr, M., Hamidi Nasr M. (2019). "The role of blockchain in the productivity and improvement of human resource processes in organizations", Specialized scientific-educational monthly magazine of Tadbir management, Vol. 29, No. 313, pp. 29-31.

He, Y., Jiang, R., Ni, X., Xu, S., Chen, T., & Feng, J. (2023). Blockchain-based access and timeliness control for administrative punishment market supervision. Ieee Internet of Things Journal, 10(12), 11054-11067. <https://doi.org/10.1109/jiot.2023.3264805>

Jellason, N. (2024). The potential for blockchain to improve small-scale agri-food business' supply chain resilience: a systematic review. British Food Journal, 126(5), 2061-2083. <https://doi.org/10.1108/bfj-07-2023-0591>

Jeribi, F., Amin, R., Alhameed, M., & Tahir, A. (2023). An efficient trust management technique using id3 algorithm with blockchain in smart buildings iot. Ieee Access, 11, 8136-8149. <https://doi.org/10.1109/access.2022.3230944>

Jiang, J., Li, J., & Wang, W. (2023). How does blockchain technology affect the development of green finance? theoretical analysis and empirical verification. <https://doi.org/10.21203/rs.3.rs-3019254/v1>

Kamankesh, M. (2022). Transparency in e-Government Using Blockchain Technology, National Conference on Promoting Transparency, <https://www.sid.ir/paper/1030979/fa>

Kheradgar, S., (2021). Explaining the role of blockchain technology in improving transparency and trust in the public sector, Specialized Quarterly Journal of Accounting and Budgeting in the Public Sector, Volume 5, Issue 2, (Continuous 4), pp. 1-9.

.doi.org/10.3390/joitmc6040117[in Persian].

Kim, J. and Kim, M. (2021). Deepblockshield: blockchain agent-based secured clinical data management model from the deep web environment. Mathematics, 9(9), 1069. <https://doi.org/10.3390/math9091069>

Kosmarski, A. (2020). Blockchain adoption in academia: promises and challenges. Journal of Open Innovation Technology Market and Complexity, 6(4), 117. <https://doi.org/10.3390/joitmc6040117>

Li, F., Wang, D., Wang, Y., Yu, X., Wu, N., Yu, J., ... & Zhou, H. (2020). Wireless communications and mobile computing blockchain-based trust management in distributed internet of things. Wireless Communications and Mobile Computing, 2020,

1-12.. <https://doi.org/10.1155/2020/8864533>



Lin, R., Wang, L., Li, B., Lu, Y., Qi, Z., & Xie, L. (2022). Organizational governance in the smart era: the implications of blockchain. *Nankai Business Review International*, 14(2), 197-229. <https://doi.org/10.1108/nbri-02-2021-0014>

Litke, A., Anagnostopoulos, D., & Varvarigou, T. (2019). Blockchains for supply chain management: architectural elements and challenges towards a global scale deployment. *Logistics*, 3(1), 5. <https://doi.org/10.3390/logistics3010005>

Lykidis, I., Drosatos, G., & Rantos, K. (2021). The use of blockchain technology in e-government services. *Computers*, 10(12), 168. <https://doi.org/10.3390/computers1012016>

Mia, A., Rahouti, M., Kumar, J., Ayyash, M., Xiong, K., Fernandez, F., & Lkena, M. (2022). Blockchain in financial services: current status, adaptation challenges, and future vision.. <https://doi.org/10.21203/rs.3.rs-1898809/v1>.

Myeong, S. and Jung, Y. (2019). Administrative reforms in the fourth industrial revolution: the case of blockchain use. *Sustainability*, 11(14), 3971. <https://doi.org/10.3390/su11143971>

Nazarian R. & Mozaffari, F. (2023). Analysis of the Effective Dimensions of New Technologies on the Accounting Profession: Application of Meta-Integration [doi.org 10.22059/acctgrev.2024.369192.1008891](https://doi.org/10.22059/acctgrev.2024.369192.1008891). [[In Persia]

Rana, N., Dwivedi, Y., & Hughes, D. (2021). Analysis of challenges for blockchain adoption within the indian public sector: an interpretive structural modelling approach. *Information Technology and People*, 35(2), 548-576. <https://doi.org/10.1108/itp-07-2020-0460>

Rennie, E., Zargham, M., Tan, J., Miller, L., Abbott, J., Nabben, K. & Filippi, P. (2022). Toward a participatory digital ethnography of blockchain governance. *Qualitative Inquiry*, 28(7), 837-847. <https://doi.org/10.1177/10778004221097056>

Risius, M.; Spohrer, K.; "A blockchain research framework", *Business & Information Systems Engineering*, Vol. 59, Issue 6, pp. 385-409, 2017

Rezvaninia, A., (2025). Digital Transformation with Smart Contracts Based on Blockchain Technology. 11 th international conference. web research april 16-17. 2025. Tehran. iran {in Persian]

Saberi, Y., and Nazarnia. Sh., & Khalilifar, A. (2024). Using Blockchain in Developing Organizational original Research Strategies: A New Perspective on Security and Transparency. A new perspective on security and transparency. *Intelligent Strategic Management*, 3(4), -47. doi: bumara.3.2.15564.35879843315 [in Persian].

Steenmans, K., Taylor, P., & Steenmans, I. (2021). Blockchain technology for governance of plastic waste management: where are we?. *Social Sciences*, 10(11), 434. <https://doi.org/10.3390/socsci10110434>.

Taheri Khondari, E.; Arslan Tahuri, H. R.; Bagherzadeh, H.; Mirzaei, M. M.; (2019). "Identification and prioritization of the factors of non-acceptance and application of emerging technologies in Iranian government organizations a case study: Blockchain technology", the second international knowledge management conference, Blockchain and economics, Tehran, 2019. <https://civilica.com/doc/1224855> [In Persian]

Truong, N., Sun, K., & Guo, Y. (2019). Blockchain-based personal data management: from fiction to solution. <https://doi.org/10.1109/nca.2019.8935049>

Unny, R. and Lal, B. (2020). Blockchain in supply chain management: a review of the capability maturity model., 149-158. https://doi.org/10.1007/978-3-030-64849-7_14



Wang, J., Xiong, N., Alfarraj, O., Tolba, A., & Ren, Y. (2023). S-bds: an effective blockchain-based data storage scheme in zero-trust iot. *Acm Transactions on Internet Technology*, 23(3), 1-23.. <https://doi.org/10.1145/3511902>

Xie, W. and Li, Y. (2021). Risk analysis of supply chain finance under blockchain technology -based on ahp-fcm model. *E3s Web of Conferences*, 275, 01025. <https://doi.org/10.1051/e3sconf/202127501025>, <https://doi.org/10.1051/e3sconf/202127501025>

Xu, M., Chen, X., & Kou, G. (2019). A systematic review of blockchain. *Financial Innovation*, 5(1). <https://doi.org/10.1186/s40854-019-0147-z>

Younas, A. and Wahaibi, M. (2023). Exploration of blockchain technology in the education sector in the sultanate of oman. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 13(4).13(4). <https://doi.org/10.6007/ijarbss/v13-i4/15889>.

Zahedi, M. (2023). the use of blockchain to improve human resource management in organizations, a case study of one of the country's universities. Volume 21, Issue 54 - Serial Number 54, <https://doi.org/10.22034/jtd.2023.705149> [in Persian]-

Zhang, W. (2023). Blockchain-based solutions for clinical trial data management: a systematic review. *Metaverse Basic and Applied Research* <https://doi.org/10.56294/mr202217>



Design and Explanation of a Risk Assessment Model for the Logistics Industry in Iran¹



Nasser Hassan Daee

PhD student, Department of Management, Khorasgan Branch, Islamic Azad University,
Isfahan, Iran.

ORCID: 0000-0002-1197-755X

nasserdabee@gmail.com



Seyyed Ali Sadabadi (Corresponding Author)

Assistant Professor, Khorasgan Branch, Islamic Azad University, Isfahan, Iran.

ORCID: 0000-0003-0075-3355

naderhooshmandyar@skiff.com



Mohsen Jalali Majidi

Assistant Professor, Department of Industrial Management, Science and Research Branch,
Islamic Azad University, Tehran, Iran.

ORCID: 0009-0004-4348-0945

m_jalalimajidi@yahoo.com



Mansouri Pour Miri

Assistant Professor of Communication and Business Sciences, Faculty of Humanities, Islamic
Azad University, Isfahan (Khorasgan) Branch, Isfahan, Iran.

ORCID: 0000-0002-4228-9944

pourmiri90@gmail.com

Received: 17 January 2025 | Revised: 27 February 2025 | Accepted: 3 March 2025

Abstract:

The present study aims to design a risk assessment model for the logistics industry in Iran. This research is fundamental and, in terms of method, is a mixed-methods approach (qualitative and quantitative). Initially, the model was extracted using a qualitative content analysis approach through a three-stage systematic review of scientific documents. A search of reputable scientific databases identified 1,103 documents, which were narrowed down to 62 documents through three rounds of screening based on the relevance of titles, abstracts, and full-text reviews by the systematic review approach, and these were considered as qualitative samples. The findings of the thematic content analysis, after

¹ <https://doi.org/10.71815/JNAPA.2025.1196803>

examining validity and reliability, were extracted into 9 main themes and 50 sub-themes from among 850 observations in the form of open codes and reviewed in several stages. In the quantitative section, the resulting model from the previous step was organized into a questionnaire and distributed among specialists active in the oil and gas industry after assessing its validity and reliability. After data collection, the qualitative model was evaluated and confirmed using a statistical approach of confirmatory factor analysis. The dimensions of the model include: leadership quality, infrastructural capabilities, structural and organizational aspects, evaluation and feedback mechanisms, communication quality, resource quality, knowledge management facilitators, social awareness and support, the ability to integrate processes among the factors and components of the chain, and facilitators for enhancing sustainability in the chain. The results indicate that creating a comprehensive model for assessing logistics risks can contribute to improving supply chain performance and increasing resilience against challenges. The research suggestions can assist decision-makers in the logistics industry to manage risks more effectively.

Keywords: Risk Assessment, Logistics, Content Analysis

Design and Explanation of a Risk Assessment Model for the Logistics Industry in Iran

Extended Abstract

Introduction

In recent years, significant transformations and the emergence of new technologies in global markets have made supply chain management a vital matter for various industries. Given the managerial challenges and the need to develop sustainable approaches in this industry, examining the factors influencing the success of the supply chain from the perspective of the sustainability paradigm has become increasingly important. While various techniques exist in supply chain management, there are still no specific and practical models designed for assessing the unique risks of the logistics industry in Iran. This research aims to fill this gap by providing a comprehensive model for risk assessment, which can assist managers in adopting effective strategies to improve the performance and sustainability of their supply chains. Considering the importance of sustainability and social responsibility in supply chain management, this study not only helps enhance efficiency and reduce costs in the logistics industry but can also serve as an effective tool for achieving economic, environmental, and social objectives within Iran's logistics sector. Therefore, this research addresses the managerial challenges in the supply chain and the necessity for developing sustainable approaches, seeking to offer solutions for creating a competitive advantage for companies and their associated supply chains.

Case Study

This research, as a case study, examines the managerial challenges and factors influencing the success of the supply chain in Iran's oil and gas industry. Given recent developments and the need for sustainable approaches in supply chain management, this study aims to identify and analyze various dimensions that impact the performance and sustainability of the supply chain. The statistical population of this research includes middle and senior managers, as well as specialists active in this industry, from which necessary information is collected and analyzed using data collection tools such as a researcher-made questionnaire and research notes. The goal of this study is to provide a comprehensive model for risk assessment and performance improvement in the supply chain of this industry, which can lead to competitive advantages for companies and enhance sustainability in their processes.

Theoretical Framework

The conceptual framework of this research is designed based on the sustainability paradigm and its impact on the success of the supply chain in Iran's oil and gas industry. This framework examines three main dimensions: economic, social, and environmental, which are considered key factors in determining supply chain performance. Recent studies indicate that effective management of social and ecological risks can enhance supply chain performance and provide companies with a competitive advantage in the market ([Zhang et al., 2018](#); [Hong et al., 2018](#)). Additionally, integrating economic, social, and environmental goals is

recognized as a key strategy for improving overall supply chain performance ([Jabbour et al., 2014](#)).

This conceptual framework aims to identify and analyze the systematic interactions between key success factors in the supply chain of the oil and gas industry, and to elucidate the relational model among these factors. Given the increasing pressures on companies to address environmental issues and social responsibilities, this research seeks to provide solutions for enhancing supply chain performance from a sustainability perspective ([Azizi & Behruz, 2018](#)). Ultimately, the goal of this research is to design a model that can assist companies in achieving sustainable objectives and improving supply chain performance ([Titt et al., 2019](#); [Chung, 2011](#)).

Methodology

This research employs a qualitative thematic analysis approach to identify factors and dimensions influencing the success of the supply chain from a sustainability perspective. The data collection tools include a researcher-made questionnaire designed with a five-point Likert scale and research notes for organizing key information from various scientific sources. The statistical population comprises middle and senior managers and senior specialists in the oil and gas sector in Iran, with a sample size of 381 determined using Cochran's formula. The study emphasizes the validation of the theoretical model through triangulation methods and external reviewers, ensuring the findings are based on credible scientific evidence and expert opinions. Participants provided informed consent, which was documented as part of the research ethics.

Discussion and Results

The research findings indicate that a total of 850 base codes were summarized into 50 sub-themes and 9 main themes, based on the analysis of 398 questionnaires collected over four months. Out of these, 381 questionnaires with fewer missing data were selected for the statistical sample. The data were analyzed using confirmatory factor analysis in SmartPLS4, focusing on internal consistency reliability, composite reliability, convergent validity, and discriminant validity. The results showed that the average variance explained for the main constructs was around 0.5, confirming the convergent validity of the model. All constructs demonstrated Cronbach's alpha and composite reliability values greater than 0.7, indicating their unidimensionality.

However, some constructs, particularly "Knowledge Management Facilitators," exhibited lower performance compared to others, with a significant but relatively low effect size of 0.442. This suggests that while knowledge management plays a positive role in the success of sustainable supply chains, it may be hindered by insufficient attention to knowledge-sharing processes within organizations, possibly due to resource constraints, inadequate training, or a lack of a culture that promotes knowledge sharing. Overall, the study confirms the existence of significant relationships among the main constructs, supporting the hypothesis of causal pathways in the structural equations model.

Conclusion

This research presents a model of key factors for enhancing value from a sustainability perspective in the Iranian oil and gas industry. Utilizing a thematic content analysis approach, 62 out of 1103 initially gathered scientific documents were selected for qualitative analysis, resulting in the categorization of 850 open codes into 50 sub-themes and 9 main themes. The model was statistically validated, aligning with findings from previous studies, indicating its relevance to the discourse on innovation. Based on the extracted key factors, several recommendations were made, including the establishment of clusters for sustainable activities,



fostering innovative practices among employees, sharing research outcomes with the industry, promoting a culture of transparency in sustainability, shifting managerial approaches towards creativity and proactive risk management, and enhancing training for optimal use of AI-based reporting systems. Additionally, the study emphasizes the importance of documenting best practices from other countries, supporting external research, and continuously evaluating the sustainability of the oil and gas supply chain to inform corrective decisions.

Contribution of authors

All authors have participated in this research in equal proportion.

Ethical approval

This research was conducted by ethical principles. All participants in the study voluntarily provided their consent to participate with full awareness of the research objectives.

Conflict of interest

No conflicts of interest are declared by the authors.

Keywords: Risk Assessment, Logistics, Content Analysis



طراحی و تبیین مدل ارزیابی ریسک‌های صنعت لجستیک در ایران^۱

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۱۲/۱۳

تاریخ ویرایش: ۱۴۰۳/۱۲/۰۹

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۱۰/۲۸



ناصر حسن دائی

دانشجوی دکتری، گروه مدیریت، واحد خوراسگان، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران.

ORCID: 0000-0002-1197-755X

nasserdadee@gmail.com



سید علی سعدآبادی

استادیار، واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران (نویسنده مسئول)

ORCID: 0000-0003-0075-3355

naderhooshmandyar@skiff.com



محسن جلالی مجیدی

استادیار، گروه مدیریت صنعتی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

ORCID: 0009-0004-4348-0945

m_jalalimajidi@yahoo.com



منصوره پورمیری

استادیار گروه علوم ارتباطات و کسب‌وکار، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد اصفهان (خوراسگان)، اصفهان، ایران.

ایران.

ORCID: 0000-0002-4228-9944

pourmiri90@gmail.com

چکیده

هدف مطالعه حاضر طراحی مدل ارزیابی ریسک‌های صنعت لجستیک در ایران است. این پژوهش بنیادی و به لحاظ روش، ترکیبی (کیفی و کمی) است. ابتدا با مرور نظام‌مند سه مرحله‌ای اسناد علمی، مدل با رویکرد کیفی تحلیل مضمون از داخل اسناد مزبور استخراج شد. بطوریکه با جستجوی پایگاه‌های علمی معتبر، ۱۱۰۳ سند مشخص شد که طی سه بار غربال بر اساس ارتباط عنوان، چکیده و بررسی متن کامل با رویکرد مرور نظام‌مند، به ۶۲ فقره سند تقلیل یافت و به‌عنوان نمونه کیفی لحاظ گردید. یافته‌های تحلیل محتوای مضمونی پس از بررسی روایی و پایایی در ۹ مضمون کلان و ۵۰ مضمون فرعی از میان

^۱ <https://doi.org/10.71815/JNAPA.2025.1196803>

۸۵۰ فقره مشاهدات در قالب کدهای باز و در چندین مرحله بازبینی استخراج شد. در بخش کمی، مدل حاصل شده در گام قبلی به صورت پرسشنامه تنظیم و پس از بررسی روایی و پایایی، مابین متخصصین فعال در زمینه صنعت نفت و گاز توزیع شد. پس از گردآوری داده‌ها، مدل کیفی با رویکرد آماری تحلیل عاملی تأییدی ارزیابی و تأیید شد. ابعاد مدل مزبور عبارت‌اند از: کیفیت راهبری، قابلیت‌های زیربنایی، ساختاری و سازمان‌دهی، ارزیابی و بازخورد گیری، کیفیت ارتباطات، کیفیت منابع، تسهیل‌کننده‌های مدیریت دانشی، آگاهی و حمایت اجتماعی، توانایی یکپارچه‌سازی فرایندها بین عوامل و اجزای زنجیره و تسهیل‌کننده‌های ارتقای پایداری در زنجیره. نتایج نشان می‌دهد که ایجاد یک مدل جامع برای ارزیابی ریسک‌های لجستیک می‌تواند به بهبود عملکرد زنجیره تأمین و افزایش تاب‌آوری در برابر چالش‌ها کمک کند. پیشنهادهای تحقیق می‌تواند به تصمیم‌گیرندگان در صنعت لجستیک کمک کند تا ریسک‌ها را به‌طور مؤثرتری مدیریت کنند.

کلمات کلیدی: ارزیابی ریسک، لجستیک، تحلیل مضمون

۱- مقدمه

در طی وقوع تحولات چند سال اخیر و ظهور فناوری‌های نوین و ایجاد تحولات عظیم در بازارهای جهانی، پیگیری فعالیت‌های مدیریتی در سطح زنجیره‌های تأمین بیش‌ازپیش به امری ضروری و حیاتی برای صنایع مختلف بدل شده است (بوکروپ و همکاران، ۱، ۲۰۱۵)، به‌نحوی که بنگاه‌های کسب‌وکار جهت ایجاد، حفظ موقعیت و جایگاه رقابتی در سطوح سازمانی، ناگزیر به استفاده از سبک‌های مدیریتی فعالیت‌ها در قالب بزرگ‌تر و در سطح زنجیره تأمین می‌باشند ([Jellali & Zhang et al, 2018](#); [Benaissa, 2015](#)).

به‌طور تجربی تأیید شده است که کاربرد رویکردهای محوری در مدیریت زنجیره تأمین می‌تواند رشد و شکوفایی صنایع در قالب زنجیره‌های تأمین را بهبود و ارتقا دهد ([Chong et al, 2011](#)). تاکنون رویکردها و سبک‌های مختلفی در مدیریت زنجیره تأمین ظهور پیدا کرده‌اند؛ امروزه این رویکردها و سبک‌های مدیریتی محوری، در قالب طرز فکرها یا پارادایم‌های غالب از هم قابلیت تفکیک پیدا کرده‌اند؛ مانند پارادایم‌های ناب، چابک، تاب آور و پایدار که هدف نهایی همه آن‌ها، افزایش رقابت‌پذیری زنجیره تأمین بوده است ([Lin et al, 2018](#)). درواقع، تفاوت اصلی بین این پارادایم‌ها، در اهداف خاص آن‌ها است؛ پارادایم ناب، رویکردی سامانمند برای شناسایی و حذف فعالیت‌های غیر ارزش‌افزوده از طریق بهبود مستمر است ([mohseni, 2018](#))؛ چابکی بر پاسخگویی سریع به تغییرات در تقاضای بازار تمرکز دارد؛ تاب‌آوری به دنبال واکنش کارا به تأثیرات منفی اختلال است؛ ولی پارادایم پایداری، عمدتاً به دنبال توازن بین الزامات و نیازمندی‌های اقتصادی، زیست‌محیطی و اجتماعی است ([Tate & Ellram, 2019](#)).

رویکردهای مدیریتی از منظر پارادایم پایداری در سطح زنجیره تأمین، به تدابیری اطلاق می‌شود که منجر به کمتر شدن ریسک‌های زیست‌محیطی و اجتماعی در کسب‌وکار شوند. مدیریت زنجیره تأمین پایدار و یا به‌صورت مختصر SSCM^۲، یعنی یکپارچه‌سازی شفاف و استراتژیک اهداف اقتصادی، زیست‌محیطی و اجتماعی سازمان‌ها که در یک فرایند هماهنگ انجام می‌شود ([Zhang et al, 2018](#)). این رویکرد به مدیران کمک می‌کند تا استراتژی‌هایی را برای بقا و موفقیت سازمان در افق بلندمدت طراحی کنند. این مسئله ممکن است به‌عنوان یک‌چشم انداز جامع از روند زنجیره تأمین ارائه کند و فناوری‌هایی فراتر از تحویل، کنترل هزینه و موجودی‌ها را شامل شود ([Kazemi & Szmerekovsky, 2015](#)). رویکردهای مدیریتی از

1 - Boukherroub et al.

2 - Sustainable Supply Chain Management

منظر پارادایم پایداری (SSCM) یک مزیت رقابتی برای شرکت‌ها و زنجیره تأمین وابسته به آن‌ها محسوب می‌شود. این رویکرد سبب افزایش کارایی و کاهش هزینه‌ها می‌شود (هونگ، زانگ و دینگ، ۱، ۲۰۱۸). صاحبان صنایع متعهد به تولید کالاهایی می‌شود که به محیط‌زیست آسیب نرسانند. این روند در تمام مراحل طراحی، تولید و توزیع محصول باید اجرا شود؛ بنابراین پایداری نه فقط به معنای داشتن مسئولیت اجتماعی در سطح زنجیره تأمین، بلکه یک ستون ضروری مدیریت هوشمندانه در دنیای امروزی به شمار می‌آید (Bendul et al, 2016).

تحقیق حاضر به بررسی چالش‌های مدیریتی در زنجیره تأمین و لزوم توسعه رویکردهای پایدار در این صنعت می‌پردازد. با توجه به تحولات اخیر و ظهور فناوری‌های نوین، مدیریت زنجیره تأمین به یک امر حیاتی تبدیل شده است و نیاز به ارزیابی ریسک‌های زیست‌محیطی و اجتماعی در این حوزه بیش‌ازپیش احساس می‌شود. در این راستا، طراحی مدلی جامع برای ارزیابی ریسک‌ها می‌تواند به مدیران کمک کند تا استراتژی‌های مؤثری برای بهبود عملکرد و پایداری زنجیره تأمین خود اتخاذ کنند. شکاف تحقیق در این است که علی‌رغم وجود رویکردهای مختلف در مدیریت زنجیره تأمین، هنوز مدل‌های مشخص و کاربردی برای ارزیابی ریسک‌های خاص صنعت لجستیک در ایران وجود ندارد. این تحقیق باهدف پر کردن این شکاف و ارائه یک مدل ارزیابی ریسک، می‌تواند به بهبود کارایی و کاهش هزینه‌ها در صنعت لجستیک کمک کند و درنهایت به ایجاد مزیت رقابتی برای شرکت‌ها و زنجیره تأمین وابسته به آن‌ها منجر شود. با توجه به اهمیت پایداری و مسئولیت اجتماعی در مدیریت زنجیره تأمین، این تحقیق می‌تواند به‌عنوان یک ابزار مؤثر در راستای تحقق اهداف اقتصادی، زیست‌محیطی و اجتماعی در صنعت لجستیک ایران عمل کند.

۲- ادبیات تحقیق

از اوایل ۱۹۹۰ تاکنون، قسمت عمده از تحقیقات دانشگاهی در زمینه مدیریت زنجیره‌های تأمین، به بررسی مسائل مختلف زیست‌محیطی، اجتماعی و اقتصادی در صنایع و زنجیره‌های تأمین سوق پیدا کرده است (Barbosa-Póvoa, 2016). Seuring & Muller (2008) در تعریفی مدیریت زنجیره تأمین پایدار را مدیریت مواد، اطلاعات و جریان سرمایه و همچنین همکاری میان شرکت‌ها در قالب همراهی با زنجیره تأمین، درحالی‌که مشتری نیز در گروه ذینفعان جای داشته باشد و اهداف اصلی مدیریتی در ابعاد سه‌گانه توسعه پایدار (در قالب اهداف اقتصادی، زیست‌محیطی و اجتماعی) باشد، معرفی نموده‌اند. از این میان می‌توان نقش محوری و تعیین‌کننده مشتری یا مصرف‌کننده نهایی را در تعیین و جهت‌گیری فعالیت‌های پارادایم پایداری زنجیره تأمین را درک نمود (Gao et al, 2018).

عملکرد زنجیره تأمین برای پایداری فعالیت‌های ارزشی و ارزش‌آفرین برای ذینفعان متنوع متمرکز شده است (Schaltegger & Burritt, 2014)؛ این امر دوره جدیدی از تفکر کسب‌وکار و منبعی از اکتساب مزیت رقابتی را ایجاد می‌کند (Rodger & George, 2017). همچنین، همان‌گونه که در فوق اشاره گردید، پارادایم پایداری در زنجیره تأمین عمدتاً به مدیریت جریان مواد، اطلاعات و منابع مالی در راستای توازن بین الزامات و نیازمندی‌های اقتصادی، زیست‌محیطی و اجتماعی. اشاره دارد؛ بدین گونه که همکاری در طول زنجیره تأمین (SC) به‌طور هم‌زمان در سه جنبه اصلی توسعه پایدار یعنی: ابعاد زیست‌محیطی، اجتماعی و اقتصادی را در نظر می‌گیرد (Eskandarpour et al, 2015).

با نگاهی دقیق‌تر بر سبک‌ها و رویکردهای مدیریتی در سطح زنجیره تأمین، می‌توان مشاهده نمود که هدف مشترک تمامی پارادایم‌ها، همانا افزایش توان سازمان‌ها و دستیابی به موقعیت رقابتی قابل‌اتکا از طریق بهبود روابط درون زنجیره تأمین بوده است (Gao et al, 2018). زنجیره تأمین به‌عنوان یکی از عناصر ضروری و غیرقابل‌انکار برای موفقیت در تولید بوده و این باور وجود دارد که برتری در مدیریت زنجیره تأمین منجر به‌نوعی مزیت رقابتی می‌گردد. نیاز به بهبود عملیات، افزایش سطح منبع یابی از خارج، افزایش هزینه‌های حمل‌ونقل، فشارهای رقابتی، جهانی‌شدن، اهمیت فرایند تجارت الکترونیک، پیچیدگی

فرایند تأمین و نیاز به مدیریت کردن موجودی از جمله دلایلی است که نیاز به مدیریت زنجیره تأمین را ضروری می‌سازد. زنجیره تأمین وظیفه یکپارچه‌سازی فعالیت‌های زنجیره را از طریق بهبود روابط درونی به منظور دستیابی به یک موقعیت رقابتی قابل‌تکا و ادامه‌دار بر عهده دارد (Taghizadeh & Shokri, 2012).

توسعه پایدار به عنوان توسعه‌ای که نیازهای حال را برآورده می‌کند، بدون توافق کردن توانایی نسل‌های آینده برای برآورده کردن نیازهای خودشان تعریف شده است (Tate & Ellram, 2019). دلایل کلیدی برای شناسایی عملکرد در سطح زنجیره تأمین، به طور کلی شامل ارزیابی و کنترل پیشرفت، با تأکید بر دستاوردها، افزایش درک فرآیندهای کلیدی، شناسایی مشکلات بالقوه و آگاهی بخشی نسبت به اقدامات آتی محتمل، در میان دیگران می‌شود (Bendul et al, 2016). علاوه بر این، با افزایش ادغام پایداری به فرآیندهای مدیریتی در سطح زنجیره تأمین، این سؤال ایجاد می‌شود که چگونه بایستی ارزیاب‌های عملکرد زنجیره تأمین از منظر میزان موفقیت آن در راستای اهداف پارادایم پایداری قابل تعیین و تعریف است (Seuring, & Gold, 2013).

یکی از مهم‌ترین اهداف مدیریت زنجیره‌های تأمین در صنعت نفت و گاز، فراهم آوردن حداکثر میزان خدمات برای مشتریان با صرف حداقل هزینه ممکنه است (Chima & Hills, 2007). لذا می‌توان گفت که موفقیت در فرآیندهای زنجیره تأمین صنعت نفت و گاز از طریق دستیابی به این هدف قابل حصول است. در این راستا، برای تضمین منافع ذینفعان از جمله مشتریان، دولت، شرکت‌های درگیر در زنجیره و سهامداران بایستی عملگرها و معیارهای سنجش موفقیت به گونه‌ای تعیین شوند که به اهداف پارادایم پایداری دست یافته شود. در این راستا شناسایی و بررسی عوامل کلیدی موفقیت زنجیره تأمین یکی از ضرورت‌های اساسی در راستای حصول موفقیت در مدیریت زنجیره‌های تأمین در صنعت نفت و گاز محسوب می‌شوند.

بر اساس موارد اشاره شده در پاراگراف‌های قبلی، شرایط و ملزومات حصول موفقیت در زنجیره تأمین از منظر پارادایم پایداری بایستی از منظر سه بعد اساسی: اقتصادی، زیست‌محیطی و اجتماعی مورد سنجش قرار گیرند (Kazemi & Szmerekovsky, 2015). در این راستا، بایستی تبیین‌کننده‌ها و عوامل تسهیل‌کننده در راستای موفقیت فرآیندهای پایداری بر مبنای دستیابی به موفقیت در ابعاد مزبور تعیین گردند.

امروزه در صنایع مربوط به استخراج، فرآوری تولید و توزیع نفت و گاز در کشور شاهد هستیم که فشارهای زیادی به شرکت‌ها برای توجه به مسائل زیست‌محیطی و مسئولیت‌های اجتماعی از سوی نهادهای بین‌المللی، دولتی، اجتماعی و عموم مردم وارد می‌شود (Azizi & Behruz, 2018). با توجه به اهمیت این مسائل و اهمیت صنایع نفت و گاز و صنایع وابسته به آن برای کشور، بحث پایداری زنجیره تأمین بیش از گذشته در محافل علمی مطرح گردیده است. بر این اساس و با توجه به موارد اشاره شده در قسمت‌های قبلی، هدف از انجام تحقیق حاضر شناسایی و بررسی عوامل کلیدی موفقیت زنجیره تأمین در صنعت نفت و گاز ایران از منظر پارادایم پایداری بوده است. در این راستا، محقق در پی آن است که مدل و الگوی تعاملات سیستمی مابین عوامل کلیدی موفقیت زنجیره تأمین در صنعت نفت و گاز را طراحی و تبیین نماید. لذا هدف اصلی تحقیق حاضر، طراحی مدل ارتباطی بین عوامل کلیدی ارزش‌آفرینی پایدار در زنجیره‌های تأمین صنعت نفت و گاز ایران از منظر پارادایم پایداری بوده است.

مطالعه‌ای توسط Zhang et al (2018) هدف این مطالعه بررسی تأثیر ریسک‌های زیست‌محیطی بر عملکرد زنجیره تأمین پایدار بود. با استفاده از روش تحلیل معادلات ساختاری، نتایج نشان داد که مدیریت ریسک‌های زیست‌محیطی می‌تواند به بهبود عملکرد زنجیره تأمین کمک کند. مطالعه‌ای توسط Hong et al (2018) این تحقیق به بررسی تأثیر رویکردهای پایدار در مدیریت زنجیره تأمین بر کاهش هزینه‌ها و افزایش کارایی پرداخت. نتایج نشان داد که شرکت‌هایی که به پایداری توجه دارند، مزیت رقابتی بیشتری در بازار دارند. مطالعه‌ای توسط Titt et al (2019) هدف این مطالعه تحلیل ریسک‌های اجتماعی و زیست‌محیطی در زنجیره تأمین بود. با استفاده از روش دلفی، نتایج نشان داد که شناسایی و مدیریت این ریسک‌ها می‌تواند به بهبود مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها کمک کند. مطالعه‌ای توسط Chung (2011) این تحقیق به بررسی تأثیر رویکردهای

چابک و تاب آور در مدیریت زنجیره تأمین پرداخت. نتایج نشان داد که این رویکردها می توانند به شرکتها در واکنش سریع به تغییرات بازار کمک کنند. مطالعه ای توسط [Jabbour et al\(2014\)](#) هدف این مطالعه بررسی تأثیر استراتژی های پایداری بر عملکرد زنجیره تأمین بود. نتایج نشان داد که یکپارچه سازی اهداف اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی می تواند به بهبود عملکرد کلی زنجیره تأمین منجر شود.

۳- روش تحقیق

ابزارهای گردآوری داده ها در این تحقیق فیش تحقیق و پرسشنامه محقق ساخته است. پرسشنامه محقق ساخته جهت شناسایی عوامل و ابعاد مؤثر بر موفقیت زنجیره تأمین از منظر پارادایم پایداری است که در این قسمت، بر اساس یافته های رویکرد کیفی تحلیل مضمون و جهت اعتبارسنجی و آزمودن مدل کیفی تهیه و تنظیم گردید. ساختار این پرسشنامه با بهره گیری از طیف پنج گزینه ای لیکرت مبتنی بر آزمون مدل کیفی طراحی و تنظیم شده است.

جامعه آماری برای تشکیل مدل نظری شامل تمامی اسناد علمی معتبر داخلی و خارجی در حوزه تحقیق مرتبط با عنوان رساله حاضر است که مابین سال های ۱۹۹۵ تا ۲۰۲۳ در مجلات علمی معتبر داخلی و خارجی به چاپ رسیده باشند. با توجه به استفاده محقق از رویکرد مرور نظام مند سه مرحله ای و روند تشکیل نمونه اسناد، تشریح دقیق تر نمونه آماری اسناد به بخش تجزیه و تحلیل موکول شده است. برای سنجش روایی مدل نظری و کنترل کیفیت یافته ها، محقق در طی روند تحقیق و پس از استخراج مدل های اولیه و نهایی، از روش های مثلث سازی و داوران بیرونی بهره گرفته است. پرسشنامه طراحی شده به منظور شناسایی عوامل و ابعاد مؤثر بر موفقیت زنجیره تأمین از منظر پارادایم پایداری، بر اساس یافته های رویکرد کیفی تحلیل مضمون تهیه و تنظیم گردید. ساختار این پرسشنامه با استفاده از طیف پنج گزینه ای لیکرت طراحی شده است تا به آزمون مدل کیفی کمک کند. فیش تحقیق به عنوان ابزاری برای ثبت و سازمان دهی اطلاعات کلیدی از منابع مختلف علمی به کار گرفته شده است. این ابزار این امکان را می دهد که داده ها به صورت منظم و سامانمند جمع آوری شده و در مراحل بعدی تحلیل و بررسی شود. برای اعتبارسنجی مدل نظری، محقق از روش های مثلث سازی و داوران بیرونی استفاده شد. در این راستا، مدل اولیه در اختیار سه نفر از متخصصین قرار داده شد تا نظرات خود را درباره دسته بندی ها و انتخاب عناوین اصلی برای تم ها بیان کنند. تعامل میان پژوهشگر و داوران شامل برگزاری جلسات مشاوره ای و تبادل نظر در مورد مدل های پیشنهادی بود. نظرات داوران با مقالات علمی معتبر تطبیق داده شد و بر اساس این تطبیق، مدل نهایی محتوای مضمونی ارائه گردید. این فرآیند اعتبارسنجی به تقویت روایی و پایایی مدل کمک کرده و اطمینان حاصل می کند که یافته ها بر مبنای شواهد علمی معتبر و نظرات کارشناسانه شکل گرفته اند.

به دلیل آن که قلمرو مکانی تحقیق حاضر شامل شرکت های نفت و گاز فعال در زمینه استخراج، فرآوری، انتقال و توزیع در سراسر ایران لحاظ شده است، لذا جامعه آماری تحقیق شامل تمامی مدیران میانی و ارشد (با حداقل ۵ سال سابقه کار مدیریتی) در زمینه مدیریت پروژه های نفت و گاز در سطوح عملیاتی بالا رده و پایین رده زنجیره تأمین (استخراج، تولید و توزیع)، همچنین، کلیه متخصصین ارشد در رده های صف و ستاد در شرکت ملی نفت ایران و شرکت ملی گاز ایران و سازمان های تابعه (دارای حداقل ۱۰ سال سابقه کار) بوده است. بنابر بررسی های اولیه انجام شده توسط محقق، تعداد افراد یاد شده در سطح کشوری به صورت دقیق معلوم نبوده است. لذا، حجم نمونه از طریق رابطه کوکران برای جوامع با تعداد نامعلوم در سطح اطمینان ۹۵ درصد، $Z_{0.025} = 1.96$ ، میزان انحراف معیار برای طیف ۵ گزینه ای لیکرت و سطح خطای $e = 0.05$ به تعداد ۳۸۱ تعیین شده است. نحوه نمونه گیری به صورت در دسترس و از میان جامعه تحقیق با شرایط و پیش شرط های ذکر شده در فوق انجام شده است.

۴- یافته ها

در این تحقیق از روش کیفی تحلیل محتوای مضمونی مقالات و اسناد منتخب در قالب نمونه نظری به منظور دستیابی به اهداف مورد نظر استفاده شده است. برای دستیابی و تشکیل نمونه نظری تحقیق، محقق به بررسی نظام مند متون در سه گام پرداخته است. لذا ابتدا با استفاده از موتور جست و جوی گوگل و همچنین با استفاده از پایگاه های اطلاعاتی خارجی ساینس دایرکت و امرالد و پایگاه اطلاعاتی جهاد دانشگاهی و سیویلیکا به جست و جو در میان مقالات پرداخته شد. در این پژوهش پس از طی روند و مراحل تحلیل محتوای مضمونی و هم بندی برای تنظیم، تشکیل و نهایی سازی مدل مضامین، از رویکرد کینگ و هوراکس^۱ (۲۰۱۰) بهره گیری شده است. شبکه مضامین بر اساس روندی مشخص مضامین پایه (کدها و نکات کلیدی متن)، مضامین فرعی (به دست آمده از ترکیب یا تلخیص مضامین پایه) و مضامین اصلی (کلان) (مضامین عالی و دربرگیرنده اصول حاکم بر متن به مثابه کل) را نظام مند کرده است. مضامین پایه در واقع همان نکات کلیدی و الگوهای جذاب موجود در متون علمی بوده است که مبنا و تشکیل دهنده تحلیل مضمون بوده است. با توجه به اینکه مضامین بسیار متنوع و متعدد و یا به موضوعات کاملاً متفاوت و متمایزی مرتبط می باشند، ضروری است مضامین سازمان دهنده نیز در گروه هایی با محتوای همگون طبقه بندی و هر گروه از آن ها ذیل مضمون فراگیر متمایزی گردآوری شوند، سپس این مضامین به صورت نقشه ها و جداول شبکه تارنما همراه با متناظر نمودن منابع منتخب و برجسته برای هر مضمون فرعی رسم و مضامین برجسته هر یک از این سه سطح همراه با روابط میان آن ها نشان داده می شود. در جدول ذیل، خروجی مشاهدات و فراوانی های نهایی شده از کدهای مستخرج از متون ارائه شده است.

جدول (۱). خروجی مشاهدات و فراوانی های نهایی شده از کدهای مستخرج از متون

مضامین اصلی (کلان)	علامت	مضامین فرعی	فراوانی مشاهدات (کدهای پایه)	فراوانی نسبت به کل مشاهدات (مضامین کلان)
کیفیت راهبری زنجیره در راستای تضمین دستیابی به اهداف پایداری	A1	برقراری هم سویی و سازگاری بالا مابین اهداف و مأموریت های زنجیره تأمین با اصول پایداری	۱۸	۲,۱۱۸
	A2	گرایش به مأموریت گرایی راهبردی و میان مدت در فرایندهای تصمیم گیری مابین اجزای زنجیره از منظر دستیابی به اهداف پایداری	۱۴	۱,۶۴۷
	A3	وجود سبک مدیریت و راهبری حمایتی در راستای تأمین اهداف پایداری در طول زنجیره	۱۱	۱,۲۹۴
	A4	اولویت دهی بالابر جنبه های اجتماعی و زیست محیطی نسبت به اقتصادی در تصمیم گیری های کلان و فعالیت های متعاقب آن در زنجیره تأمین نفت و گاز	۱۸	۲,۱۱۸
	A5	وجود برنامه های منسجم، مدون و مکتوب با اهداف بلندمدت برای دستیابی به اهداف پایداری در سطح زنجیره	۱۵	۱,۷۶۵
	A6	برنامه ریزی راهبردی برای ارتقای	۱۹	۲,۲۳۵
				۲۱,۱۷۶

¹ - King & Horrocks

مضامین اصلی (کلان)	علامت	مضامین فرعی	مشاهدات	فراوانی	فراوانی نسبت به کل	مضامین اصلی (کلان)
						میزان به کارگیری فناوری‌های سبز و روش‌های مربوط به آن در زنجیره تأمین
						انعکاس مناسب استراتژی‌های کلان
						پایداری (توسعه پایدار) در نحوه به کارگیری و اجرا در بخش‌های مختلف زنجیره
						برقراری راهبردهای ارتقای تنوع و جایگزینی‌یابی در انجام روندهای استخراج، تولید و توزیع و روش‌های انجام کار در اجزای زنجیره
						پیگیری راهبردهای تشویق اجزاء زنجیره به تسهیم دانش مرتبط با پایداری منابع
						وجود نگرش راهبردی و بلندمدت مالی در ارتقای پایداری و اتخاذ تصمیم بر اساس آن
						توان سازمان‌دهی کارکردگرا مابین اجزاء زنجیره در راستای ارتقای سطح پایداری از طریق انجام فرایندهای عملیاتی و راهبردی هدفمند
						هدف‌گذاری پایداری محور در راستای جذب حداکثری فرایندها در راستای منافع بلندمدت محیط‌زیستی، اجتماعی و اقتصادی در کل زنجیره
						وجود توانایی کافی در کنترل ریسک‌های پایداری در روندهای استخراج، انتقال تا مصرف در طول زنجیره تأمین
						توانایی کنترل پیامدهای میان‌مدت و بلندمدت مربوط به اختلال‌های پایداری در ساختار زنجیره تأمین نفت و گاز
						وجود ظرفیت مناسب زیرساختی در میان اعضای زنجیره تأمین در حمایت از برنامه‌های پایداری‌سازی از جنبه‌های مختلف
						وجود ساختارهای سازگار از منظر

۱۵,۰۵۹

عوامل مرتبط با قابلیت‌های زیربنایی، ساختاری و سازمان‌دهی از منظر اهداف پایداری

مضامین اصلی (کلان)	علامت	مضامین فرعی	مشاهدات	فراوانی	فراوانی نسبت به کل	مشاهدات (مضامین کلان)
		امکان جذب و شکوفاسازی منابع انسانی خلاق و توانمند از جنبه ارتقای برآیند برنامه‌های پایدارسازی				
		درهم تنیدگی بالای قابلیت‌های تعریف‌شده برای اجزای زنجیره تأمین با قابلیت‌های موردنیاز برای ارتقای سازگاری مبتنی بر الزامات پایداری	۱۳	۱,۵۲۹		
		کارآمدی سامانه‌های ارزیابی ساختار بر اساس اصول مدیریت پایدار در طول زنجیره	۱۰	۱,۱۷۶		
		استفاده از الگوریتم‌های پیشرفته هوش مصنوعی در شناسایی و ارزیابی اطلاعات حساس مرتبط با پایداری زنجیره و انتقال آبی به اجزای تصمیم‌گیرنده	۱۱	۱,۲۹۴		
ارزیابی و بازخورد گیری مستمر از فعالیت‌های پایداری		ارزیابی مستمر شاخص‌های پایداری در طول اجزای زنجیره تأمین و ارائه بازخورد در راستای بهبود و ارتقا	۲۱	۲,۴۷۱	۸,۹۴۱	
		کارآمدی نظام ارزیابی عملکرد بر مبنای معیارهای پایداری در طی زنجیره و تنظیم فعالیت‌ها بر اساس خروجی‌های آن	۲۰	۲,۳۵۳		
		میزان تمرکز بر پیگیری اقدامات پیشگیرانه در ارتباط با الزامات پایداری در صنعت نفت و گاز	۱۴	۱,۶۴۷		
		ملحق شدن به ائتلاف شبکه برای توسعه شیوه‌های امنیتی، اشتراک دانش و افزایش نگرش بر مبنای تقاضا	۹	۱,۰۵۹		
کیفیت ارتباطات در تأمین اهداف پایداری		کارآمدی کانال‌های ارتباطی در انتقال اطلاعات گردآوری‌شده از اعضای زنجیره در راستای ارتقای سطح پایداری	۵	۰,۵۸۸	۷,۱۷۶	
		وجود کانال‌های ارتباطی دارای سرعت انتقال بالا در تبادل اطلاعات حساس مرتبط با پایداری زنجیره	۱۴	۱,۶۴۷		

مضامین اصلی (کلان)	علامت	مضامین فرعی	مشاهدات فراوانی (کدهای پایه)	فراوانی نسبت به کل مشاهدات (مضامین فرعی)	مضامین اصلی (کلان)
عوامل مرتبط باکیفیت منابع	E4	توانایی گردآوری اطلاعات کارکردی از طریق جریان‌های اطلاعاتی در طول زنجیره برای ارتقای سطح پایداری از جنبه زیست‌محیطی	۱۱	۱,۲۹۴	۱۲,۱۱۸
		توانایی گردآوری اطلاعات کارکردی از طریق جریان‌های اطلاعاتی در داخل و خارج زنجیره در ارتقای سطح پایداری از جنبه‌های اجتماعی و اقتصادی	۲۲	۲,۵۸۸	
		سازگاری منابع مرتبط با ارتقای وضعیت پایداری در زنجیره‌های تأمین نفت و گاز	۱۷	۲,۰۰۰	
		برقراری شرایط و امکانات ذخیره‌سازی منابع استراتژیک باهدف استفاده در صورت بروز اختلال و حفظ پایداری	۱۹	۲,۲۳۵	
		امکان دسترسی سریع و آسان اجزای زنجیره به منابع زنجیره در راستای اجرا و بازتولید شرایط احیای پایداری	۲۲	۲,۵۸۸	
	H4	توانایی زنجیره در تخصیص منابع کافی مالی جهت تحقیق و پروژه‌های جدید در ارتقای پایداری	۲۳	۲,۷۰۶	۱۲,۵۸۸
		قانونمندی تخصیص منابع در طول اجزای زنجیره در راستای تأمین اهداف پایداری	۲۲	۲,۵۸۸	
		وجود سطح بالای هماهنگی در میان اجزای زنجیره در تسهیم و به اشتراک‌گذاری دانش باهدف ارتقای پایداری	۱۸	۲,۱۱۸	
		سطح تجربه و دانش اعضای زنجیره در قبال ارتقای فرایندها به نفع اهداف پایدار	۳۳	۳,۸۸۲	
		کوشش مداوم اجزای زنجیره بر یادگیری از اشتباهات گذشته به نفع ایجاد محیطی پایدارتر از منظر اجتماعی، اقتصادی و زیست‌محیطی	۱۴	۱,۶۴۷	
B4	اثربخشی مناسب در رویکردهای	۷	۰,۸۲۴		

مضامین اصلی (کلان)	علامت	مضامین فرعی	مشاهدات	فراوانی	فراوانی نسبت به کل
				مشاهدات	مضامین (مضامین کلان)
		شناسایی و کنترل ریسک‌های			
		پایداری در زنجیره تأمین			
		وجود جریان‌های دانشی مناسب در			
		ارتقای توان اجزای زنجیره در			
		فرایندهای تعمیر و نگهداری و	۲۳	۲,۷۰۶	
		جلوگیری از هدر رفت و ضایعات			
		زیست‌محیطی			
		توان دانشی مناسب در راستای			
		استفاده مناسب از ابزارآلات، وسایل	۱۲	۱,۴۱۲	
		و دستگاه‌ها و مراقبت و نگهداری از			
		آنها			
		وجود فشارهای اجتماعی بر صنعت			
		در راستای ارتقای نوآوری و	۱۵	۱,۷۶۵	
		خلاقیت در قبال بهبود و ارتقای			
		روندهای پایداری در زنجیره			
		سطح آگاهی اجتماعی نسبت به			
		الزام و اهمیت پیگیری رویکردهای	۱۴	۱,۶۴۷	
		پایداری مانند طرح‌های مدیریت			
		سبز برای زنجیره‌های تولید و توزیع			
		نفت و گاز			
		سطح آگاهی استفاده کنندگان			
		نهایی از ضرورت استفاده مناسب و	۱۰	۱,۱۷۶	۹,۲۹۴
		بهینه از منابع نفت و گاز و اثر آن			
		بر سرنوشت نسل‌های آینده			
		میزان آگاهی جامعه از اثرات			
		استفاده بهینه از منابع نفت و گاز	۱۹	۲,۲۳۵	
		مطابق با اصول پایداری بر			
		محیط‌زیست، اقتصاد و اجتماع و			
		نسل‌های آینده			
		سطح آگاهی عمومی در قبال			
		اهمیت مدیریت مناسب در مصرف	۲۱	۲,۴۷۱	
		فراورده‌های نفتی از منظر			
		زیست‌محیطی، اقتصادی و			
		اجتماعی			
		توانایی یکپارچه‌سازی مناسب			
		فرایندها و اجزای زنجیره بر اساس	۲۰	۲,۳۵۳	۶,۸۲۴
		اصول مدیریت پایدار و سبز در همه			
		عرصه‌ها			
		وجود همکاری‌های دوطرفه مابین	۱۴	۱,۶۴۷	
		پایین‌دست (مصرف‌کننده) و			

مضامین اصلی (کلان)	علامت	مضامین فرعی	مشاهدات فراوانی (کدهای پایه)	فراوانی نسبت به کل مشاهدات (مضامین فرعی)	فراوانی نسبت به کل مشاهدات (کلان)
		بالادست (استخراج و فرآوری) در راستای اصول پایداری و مدیریت زیست محیطی (یکپارچه سازی دوطرفه)			
	I3	وجود یکپارچگی فعالیت های پایین دست و زنجیره توزیع (نفت و گاز) از منظر پایداری و حصول استانداردهای مدیریت سبز (طراحی، تولید و مصرف سبز)	۱۱	۱,۲۹۴	
	I4	وجود یکپارچگی و هماهنگی بین اجزای زنجیره در پایبندی به اهداف پایداری به عنوان یک مسئولیت اجتماعی مهم	۱۳	۱,۵۲۹	
	F1	بهره گیری از نیروی انسانی تخصصی و توانمند در راستای ارتقای برآیند پایداری در طول زنجیره	۲۳	۲,۷۰۶	
	F2	امکان دسترسی آسان به کارکنان متخصص و دارای قابلیت ارائه ایده های خلاق، نوآور و عملی در زمینه بهبود و ارتقای سطح پایداری	۱۲	۱,۴۱۲	۶,۸۲۴
	F3	وجود منابع انسانی متخصص، خلاق، نوآور و کارآمد برای مقابله مؤثر و گام به گام با مخاطرات پایداری	۲۳	۲,۷۰۶	

مطابق با جدول فوق، مجموعاً ۸۵۰ کد پایه در قالب ۵۰ مضمون فرعی و ۹ مضمون کلان جمع‌بندی شده است. گردآوری داده‌ها در مرحله اول با توزیع ۴۲۰ پرسش‌نامه صورت پذیرفت که پس از سه دور پیگیری و در مدت چهار ماه متوالی، نهایتاً ۳۹۸ پرسش‌نامه به دست محقق رسید که از میان آن‌ها، ۳۸۱ مورد که دارای داده‌های گزارش نشده کمتری بودند، به‌عنوان نمونه آماری مشخص گردید. داده‌ها با رویکرد تحلیل عاملی تأییدی در نرم‌افزار SmartPLS4 تجزیه و تحلیل شد. در ادامه مطالب به گزارش موارد مزبور پرداخته شده است. در روند تحلیل داده‌های تحلیل عاملی تأییدی با رویکرد حداقل مربعات جزئی، به‌طور معمول به گزارش پایایی سازگاری درونی هر مدل اندازه‌گیری شده، پایایی مرکب، پایایی معرف، روایی همگرا و روایی افتراقی پرداخته می‌شود. در جدول زیر، مقادیر شاخص‌های مذکور برای سازه‌های اصلی آورده شده است.

جدول (۲). شاخص‌های روایی و پایایی سازه‌ها

	Cronbach's alpha	Composite reliability (rho_a)	Composite reliability (rho_c)	Average variance extracted (AVE)
ارزیابی و بازخورد گیری مستمر از پایداری	۰,۹۰۸	۰,۹۴۷	۰,۹۳۴	۰,۷۴۳
تسهیل کننده‌های تخصصی و انسانی در راستای ارتقای پایداری در زنجیره	۰,۸۸۸	۱,۱۷۱	۰,۹۲۰	۰,۷۹۴
تسهیل کننده‌های مدیریت دانشی در راستای ارتقای پایداری	۰,۸۱۸	۰,۸۶۶	۰,۸۶۸	۰,۵۲۶
توانایی یکپارچه‌سازی فرایندها بین عوامل و اجزای زنجیره تأمین به نفع حصول پایداری	۰,۷۴۴	۰,۷۶۸	۰,۸۳۷	۰,۵۶۳
حمایت اجتماعی و آگاهی در قبال پیگیری اهداف پایداری	۰,۸۲۱	۱,۲۸۷	۰,۷۶۸	۰,۵۹۹
عوامل کلیدی موفقیت زنجیره تأمین پایدار	۰,۹۴۴	۰,۹۸۴	۰,۹۴۸	۰,۵۹۲
عوامل مرتبط باکیفیت منابع	۰,۹۱۸	۰,۹۲۰	۰,۹۳۹	۰,۷۵۵
و سازمان‌دهی از قابلیت‌های زیربنایی، ساختاری منظر اهداف پایداری	۰,۹۶۷	۰,۹۶۸	۰,۹۷۳	۰,۸۳۷
کیفیت ارتباطات در تأمین اهداف پایداری	۰,۸۳۵	۰,۹۳۷	۰,۸۳۰	۰,۵۰۹
کیفیت راهبری در تضمین دستیابی به اهداف پایداری	۰,۹۸۷	۰,۹۸۷	۰,۹۸۸	۰,۸۹۳

با توجه به نتایج مندرج در جدول فوق، با توجه به اینکه متوسط واریانس تبیین شده برای سازه‌های اصلی مدل حدود ۰/۵ است، بنابراین هر متغیر مکنون می‌تواند به‌طور میانگین حدود ۵۰٪ از پراکندگی معرف‌هایش را تبیین کند. روایی همگرا برای مدل تحقیق تأیید می‌گردد. با توجه به این که مقادیر آلفای کرون باخ و شاخص پایایی مرکب برای تمامی سازه‌های اندازه‌گیری شده، بزرگ‌تر از ۰/۷ است، بنابراین بر اساس آلفای کرون باخ تک‌بعدی بودن تمامی سازه‌ها نیز تأیید می‌گردد. نتایج مربوط به روایی افتراقی سازه‌ها در جدول زیر نشان داده شده است.

جدول (۳). معیار فورنل-لارکر برای بررسی روایی افتراقی سازه‌های اصلی

کیفیت راهبری در تضمین دستیابی به اهداف پایداری	کیفیت ارتباطات در تأمین اهداف پایداری	قابلیت‌های زیربنایی، ساختاری و سازمان‌دهی از منظر اهداف پایداری	عوامل مرتبط باکیفیت منابع	عوامل کلیدی موفقیت زنجیره تأمین پایدار	حمایت اجتماعی و آگاهی در قبال پیگیری اهداف پایداری	توانایی یکپارچه‌سازی فرایندها بین عوامل و اجزای زنجیره تأمین به نفع حصول پایداری	تسهیل کننده‌های مدیریت دانشی در راستای ارتقای پایداری	تسهیل کننده‌های تخصصی و انسانی در راستای ارتقای پایداری	ارزیابی و بازخورد گیری مستمر از پایداری
۰,۸۶۲	۰,۸۹۱	۰,۱۹۷-	۰,۱۲۷	۰,۱۲۲	۰,۷۲۵				

کیفیت راهبری در تضمین دستیابی به اهداف پایدار	کیفیت ارتباطات در تأمین اهداف پایدار	قابلیت‌های زیربنایی، ساختاری و سازمان‌دهی از منظر اهداف پایدار	عوامل مرتبط با کیفیت تأمین پایدار	عوامل کلیدی موفقیت زنجیره تأمین پایدار	حمایت اجتماعی و آگاهی در قبال پیگیری اهداف پایدار	توانایی یکپارچه‌سازی فرایندها بین عوامل و اجزای زنجیره تأمین به نفع حصول پایدار	تسهیل‌کننده های مدیریت دانشی در راستای ارتقای پایدار	تسهیل‌کننده های تخصصی و انسانی در راستای ارتقای زنجیره	ارزیابی و بازخورد مستمر از پایداری
توانایی یکپارچه‌سازی فرایندها بین عوامل و اجزای زنجیره تأمین به نفع حصول پایدار	۰,۷۵۰	۰,۶۶۲	۰,۱۳۷	۰,۰۶۰					
حمایت اجتماعی و آگاهی در قبال پیگیری اهداف پایدار	۰,۶۴۰	۰,۳۶۶	۰,۴۵۱	-۰,۰۶۷	۰,۲۴۰				
عوامل کلیدی موفقیت زنجیره تأمین پایدار	۰,۸۳۲	۰,۷۹۳	۰,۴۳۲	۰,۴۴۲	-۰,۰۶۵	۰,۲۹۹			
عوامل مرتبط با کیفیت تأمین پایدار	۰,۹۶۹	۰,۶۵۳	۰,۶۸۴	۰,۳۱۰	۰,۳۰۴	-۰,۰۳۵	۰,۲۲۲		
قابلیت‌های زیربنایی، ساختاری و سازمان‌دهی از منظر اهداف پایدار	۰,۹۸۵	۰,۸۴۵	۰,۹۵۱	۰,۷۳۳	۰,۲۷۸	۰,۲۷۷	-۰,۱۰۴	۰,۲۵۳	
کیفیت ارتباطات در تأمین اهداف پایدار	۰,۷۱۳	۰,۲۱۵	۰,۲۳۲	۰,۳۸۰	۰,۵۳۸	۰,۴۳۱	۰,۲۲۴	-۰,۱۲۰	
کیفیت راهبری در تضمین دستیابی به اهداف پایدار	۰,۹۴۵	۰,۸۳۹	۰,۸۰۸	۰,۷۰۲	۰,۳۲۵	۰,۳۱۸	-۰,۰۸۶	۰,۲۵۳	

-۵-

روایی افتراقی اندازه‌ای است که یک سازه به‌درستی از سایر سازه‌ها با معیارهای تجربی متمایز می‌شود. معیار فورنل-لارکر رویکردی برای سنجش روایی افتراقی است. نتایج جدول فوق نشان می‌دهد که بر اساس معیار فورنل-لارکر ریشه دوم هر AVE سازه بیشتر از بالاترین همبستگی آن سازه با سایر سازه‌های مدل است. مقدار به‌دست‌آمده برای معیار GOF در کل مدل به میزان ۰/۵۹۲ به‌دست‌آمده است که نشان از برازش مناسب مدل داشته است. پس از حصول اطمینان از مناسب بودن مقادیر برآوردها، حال نوبت به پیاده‌سازی الگوریتم تحلیل عاملی تأییدی و اخذ خروجی از آن رسیده است. در ادامه، گزارش الگوی مسیری ساختاری، ضرایب برآوردی برای الگوی تحلیل عاملی تأییدی بر پایه کمترین مربعات جزئی در قالب شکل زیر قابل گزارش است.



جدول (۴). سطح معنی داری و ضریب اثر مستقیم مابین سازه‌های اصلی تحقیق

دوره ۲، شماره ۲، تابستان ۱۴۰۴

ارزیابی و بازخورد گیری مستمر از پایداری					
عوامل کلیدی موفقیت زنجیره تأمین پایدار ->					
تسهیل کننده های تخصصی و انسانی در راستای ارتقای پایداری در زنجیره	۰,۶۳۶	۰,۰۱۳	۰,۱۲۷	۲۰,۵۱۲	۰,۰۰۰
عوامل کلیدی موفقیت زنجیره تأمین پایدار ->					
تسهیل کننده های مدیریت دانشی در راستای ارتقای پایداری	۰,۴۴۲	۰,۴۵۷	۰,۰۷۷	۵,۷۵۹	۰,۰۰۰
عوامل کلیدی موفقیت زنجیره تأمین پایدار ->					
توانایی یکپارچه سازی فرایندها بین عوامل و اجزای زنجیره تأمین به نفع حصول پایداری	۰,۴۳۲	۰,۴۴۷	۰,۰۸۵	۵,۰۹۱	۰,۰۰۰
عوامل کلیدی موفقیت زنجیره تأمین پایدار ->					
حمایت اجتماعی و آگاهی در قبال پیگیری اهداف پایداری	۰,۷۹۳	۰,۷۹۹	۰,۰۵۲	۱۵,۱۶۹	۰,۰۰۰
عوامل کلیدی موفقیت زنجیره تأمین پایدار ->					
عوامل مرتبط با کیفیت منابع	۰,۹۵۳	۰,۹۵۳	۰,۰۱۲	۷۷,۶۷۵	۰,۰۰۰
عوامل کلیدی موفقیت زنجیره تأمین پایدار ->					
قابلیت های زیربنایی، ساختاری و سازمان دهی از منظر اهداف پایداری	۰,۹۷۱	۰,۹۶۹	۰,۰۰۸	۱۱۷,۷۰۳	۰,۰۰۰
عوامل کلیدی موفقیت زنجیره تأمین پایدار ->					
کیفیت ارتباطات در تأمین اهداف پایداری	۰,۳۲۷	۰,۳۷۴	۰,۰۸۱	۴,۰۴۸	۰,۰۰۰
عوامل کلیدی موفقیت زنجیره تأمین پایدار ->					
کیفیت راهبری در تضمین دستیابی به اهداف پایداری	۰,۹۸۲	۰,۹۸۱	۰,۰۰۵	۱۹۹,۷۱۵	۰,۰۰۰

بررسی یافته های معناداری اثرات مستقیم و اثرات غیرمستقیم و نهایتاً اثرات کل با رویه BT در PLS و مقدار t برای هر یک از ضرایب به منظور بررسی معناداری نشان داد که نتایج آزمون t برای بررسی معناداری ضرایب مسیر (اثرات مستقیم و غیرمستقیم)، ارتباط معنی دار مابین تمامی اجزای آشکار با مکنون در قالب مدل بوده و مدل مورد تأیید واقع شده است. شواهد این امر بدان دلیل است که با توجه به مقادیر t برای سازه های تحقیق بزرگتر از مقدار ۱/۹۶ به دست آمده است و همچنین سطح معنی داری به دست آمده برای هر یک از بارهای عاملی که کوچکتر از ۰/۰۵ بوده، لذا ارتباط مابین آن ها معنی دار به دست آمده و به عنوان مانع مورد تأیید واقع شده است (و برعکس با توجه به مقادیر t برای سازه هایی که در آن ها کوچکتر از مقدار ۱/۹۶ به دست آمده و سطح معنی داری آن ها بزرگتر از ۰/۰۵ بوده، لذا ارتباط مابین آن ها معنی دار نیست). بایستی توجه نمود که در سطح اطمینان ۰/۹۵ فرض صفر بر این امر دلالت دارد که بار عاملی به دست آمده برابر صفر است و فرض مقابل دلالت بر عدم تساوی آن با صفر دارد. لذا می بایست برای اینکه بارهای عاملی معنی دار باشند، مقدار t از ۱/۹۶ بیشتر شود. نتایج جدول مزبور مبین این نکته است. در شکل ۱، مقادیر آماره t نیز برای ضرایب برآوردی در مدل تحلیل عاملی تأییدی در قالب خروجی نرم افزار SmartPLS4 گزارش شده است. در یک جمع بندی از یافته ها می توان گفت که در جدول ها و اشکال فوق، یافته های تحلیل مسیر بر اساس ارتباطات مستقیم و غیرمستقیم مابین اجزای مکنون و آشکار مدل به عنوان بخش تکمیلی آمار توصیفی آمده است. بر اساس جدول مزبور، در تمامی روابط و مسیرهای بررسی شده، فرض آماری H_1 مبتنی بر وجود ارتباط و تأیید مسیر علی از منظر آماری در قالب معادلات ساختاری تأیید شده است.

در بررسی نتایج جدول ۴، مشخص است که برخی از سازه‌ها در مدل تحقیق عملکرد ضعیف‌تری نسبت به دیگران داشته‌اند. به‌ویژه، سازه تسهیل‌کننده‌های مدیریت دانشی با ضریب اثر ۰/۴۴۲ و آماره t برابر با ۵/۷۵۹، نشان‌دهنده تأثیر مثبت و معنادار بر موفقیت زنجیره تأمین پایدار است، اما در مقایسه با سایر سازه‌ها، این ضریب نسبتاً پایین است. این ضعف می‌تواند ناشی از عدم توجه کافی به فرآیندهای مدیریت دانش در سازمان‌ها باشد که ممکن است به دلیل کمبود منابع، عدم آموزش مناسب یا عدم فرهنگ‌سازی کافی در زمینه اشتراک‌گذاری دانش باشد.

۵- بحث و نتیجه‌گیری

در این تحقیق مدل عوامل کلیدی ارتقای ارزش از منظر پایداری در صنعت نفت و گاز ایران طراحی و ارائه شده است. برای انجام این کار ابتدا رویکرد تحلیل محتوای مضمونی به کار گرفته شد و از میان تعداد ۱۱۰۳ سند علمی معتبر که به‌صورت اولیه گردآوری شده بود، پس از سه مرحله غربال تعداد ۶۲ مقاله و سند علمی به‌عنوان نمونه آماری بخش کیفی تعیین و مشخص شد. یافته‌های تحلیل محتوای مضمونی نیز، ۸۵۰ کدباز را در قالب ۵۰ مضمون فرعی دسته‌بندی شده است. یافته‌های ارزیابی مدل و اعتبارسنجی نیز حاکی از پذیرش مدل از منظر آماری داشته است و مدل مزبور در قالب ۵۰ مضمون فرعی و ۹ مضمون اصلی طراحی و ارائه شده است. نهایتاً در قالب جمع‌بندی و در راستای بررسی یافته‌ها و تحقیق در خصوص میزان همسویی آن‌ها با مطالعات گذشته از منظر درگیری با مقوله نوآوری بایستی گفت که تطبیق نتایج پژوهش حاضر با موضوعات بررسی شده داخل و خارج کشور نشان داد که یافته‌های این تحقیق در راستای بخشی از یافته‌های تحقیقاتی همچون [Wang et al \(2022\)](#)، [Mariadoss et al \(2016\)](#)، [Khorasani et al \(2022\)](#)، [Sharma et al \(2023\)](#)، [Sletten et al \(2023\)](#)، [Quarshie et al \(2016\)](#) و [Quarshie et al \(2016\)](#) بوده است. محدودیت‌های این تحقیق شامل وابستگی به داده‌های موجود در اسناد علمی معتبر است که ممکن است به دلیل عدم دسترسی به برخی منابع یا محدودیت‌های زمانی، کامل نباشد. علاوه بر این، تحلیل محتوای مضمونی به‌خودی‌خود ممکن است تحت تأثیر تفسیرهای شخصی پژوهشگران قرار گیرد و این امر می‌تواند به تنوع در نتایج منجر شود. در ادامه، بر اساس مدل ارتقای پایداری و عوامل کلیدی استخراج‌شده، پیشنهادهای ذیل ارائه می‌شود:

- کانالیزه نمودن از طریق خوشه سازی و شبکه‌سازی فعالیت‌های پایداری در صنعت نفت و گاز در جهت بهبود آگاهانه و هدفمند در صنعت مزبور در کشور.
- توسعه فعالیت‌های نوآورانه گروهی و فردی و ارتقای سطح خلاقیت در میان کارکنان بخش‌های تخصصی در طول بالادست زنجیره و در راستای ارتقای سطح پایداری در صنعت نفت و گاز.
- انتقال نتایج تحقیق و توسعه خارج از صنعت نفت و گاز اعم از طرح‌های پژوهشی و دانشجویی به بخش‌های صنعت نفت و گاز در راستای تصمیم‌گیری در راه ارتقای سطح پایداری در زنجیره
- نهادینه‌سازی فرهنگ ارائه و تسهیم اطلاعات پایداری هرچند به ضرر صنعت باشد به عموم مردم و تصمیم‌گیران در این حیطه. با توجه به این‌که تسهیم و شفاف‌سازی یکی از عوامل کلیدی موفقیت پروژه‌های پایداری در این صنعت است، این مورد به‌صورت اکید توصیه می‌گردد.
- تغییر رویکردهای مدیران از حال محوری به سمت خلاقیت و نوآوری و روندهای پیشگیرانه در قبال کاهش ریسک‌های زیست‌محیطی و صنعتی در صنعت نفت و گاز در راستای ارتقای پایداری در زنجیره.
- ایجاد سازوکارهای لازم برای برقراری دوره‌های تخصصی آموزش کارکنان تخصصی برای استفاده بهینه از سامانه‌های گزارش‌گیری بر پایه هوش مصنوعی در جهت بالابردن نوآوری‌های فردی و گروهی و همچنین ارتقای سطح پایداری در زنجیره نفت و گاز کشور.

- استفاده از ظرفیت‌های بالقوه افراد و بهره‌گیری از نظام پیشنهادها در جهت ترویج فرهنگ ارتقای پایداری در سطح عمومی مردم و سطح زنجیره‌های نفت و گاز.
- مستندسازی نتایج صنایع برتر و مشابه در کشورهای دیگر و هم‌زمان توجه ویژه آنان به حفاظت از محیط‌زیست از طریق پیاده‌سازی بهترین تجربیات کشورهای دیگر در زمینه پایداری زنجیره‌های نفت و گاز.
- حمایت از پژوهش‌های محققان برون‌سازمانی در مورد زنجیره تأمین نفت و گاز و تبادل اطلاعات دانشگاهی و اجرایی بین محققان و صنعتگران در راستای اهداف پایداری سبز، پایداری اجتماعی و پایداری اقتصادی.
- ارزیابی مداوم وضعیت زنجیره تأمین نفت و گاز در راستای بررسی پایداری توسط مدیران و اتخاذ تصمیمات اصلاحی.

References

- Azizi, H., Behruz, H (2018). "Designing a Model for Risk in the Green Supply Chain Using Fuzzy Delphi and Fuzzy DEMATEL Techniques in the Gachsaran Oil and Gas Exploitation Company." In Proceedings of the Third International Conference on Dynamic Management, Accounting, and Auditing, Tehran, Salehan University, October, pp. 339-353.
<https://civilica.com/doc/826486/>
- Barbosa-Póvoa, A. P. (2016). Challenges and Opportunities in Sustainable Supply Chains. In K. Zdravko & B. Miloš (Eds.), Computer Aided Chemical Engineering (Vol. Volume 38, pp. 2409); Elsevier.
https://www.researchgate.net/publication/304458332_Challenges_and_Opportunities_in_Sustainable_Supply_Chains
- Bendul, J. C., Rosca, E., & Pivovarov, D. (2016). Sustainable supply chain models for base of the pyramid. Journal of Cleaner Production. DOI: <http://dx.doi.org/10.1016/j.jclepro.2016.11.001>
- Chima, C. M., & Hills, D. (2007). Supply-chain management issues in the oil and gas industry. Journal of Business & Economics Research, 5(6), 27-36. DOI: <https://doi.org/10.19030/jber.v5i6.2552>
- Chong, A. Y., Chan, F. T., Ooi, K. B., & Sim, J. J. (2011). Can Malaysian firms improve organizational / Innovation performance via SCM?. Industrial Management & Data Systems, 111(3), 410-431. DOI: [10.1108/0263557111118288](https://doi.org/10.1108/0263557111118288)
- Chung, C. (2011). "Agile and Resilient Supply Chain Management: A Review." Supply Chain Management: An International Journal, 16(3), 203-210 DOI: [10.1007/s12159-012-0064-2](https://doi.org/10.1007/s12159-012-0064-2)
- Eskandarpour, M., Dejax, P., Miemczyk, J., & Péton, O. (2015). Sustainable supply chain network design: an optimization - oriented review. Omega, 54, 11-32. <https://doi.org/10.1016/j.omega.2015.01.006>
- Gao, D., Xu, Z., Ruan, Y. Z., & Lu, H. (2018). From a systematic literature review to integrated definition for sustainable supply chain innovation (SSCI). Journal of Cleaner Production. doi: <http://dx.doi.org/10.1016/j.jclepro.2016.11.153>
- Hong, J., Zhang, Y., & Ding, M. (2018). Sustainable supply chain management practices, supply chain dynamic capabilities, and enterprise performance. Journal of Cleaner Production, 172, 3508-3519. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2017.06.093>
- Hong, J., Lee, S., & Kim, Y. (2018). "Sustainable Supply Chain Management and Its Impact on Firm Performance." Sustainability, 10(3), 789 DOI: [10.61132/ijems.v1i1.323](https://doi.org/10.61132/ijems.v1i1.323)



Jabbour, C. J. C., Foropon, C., & E. T. (2014). "Sustainable Supply Chain Management: A Systematic Review." *International Journal of Production Research*, 52(7), 1985-2001. DOI:10.4018/IJSDA.2019070102

Jellali, A., & Benaissa, M. (2015). Sustainable performance evaluation of the supply chain. In *Advanced Logistics and Transport (ICALT)*, 2015 4th International Conference on (pp. 151-156). IEEE. DOI:10.1109/ICA dLT.2015.7136612

Kazemi, Y., & Szmerekovsky, J. (2015). Modeling downstream petroleum supply chain: The importance of multi-mode transportation to strategic planning. *Transportation Research Part E: Logistics and Transportation Review*, 83, 111-125. doi:https://doi.org/10.1016/j.tre.2015.09.004

Khorasani, M., Sarker, S., Kabir, G., & Ali, S. M. (2022). Evaluating strategies to decarbonize oil and gas supply chain: Implications for energy policies in emerging economies. *Energy*, 258, 124805. https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.energy.2022.124805

Lin, K.-P., Tseng, M.-L., & Pai, P.-F. (2018). Sustainable supply chain management using approximate fuzzy DEMATEL method. *Resources, Conservation and Recycling*, 128, 134-142. DOI:10.1016/J.RESCONREC.2016.11.017

Mariadoss, B. J., Chi, T., Tansuhaj, P., & Pomirleanu, N. (2016). Influences of Firm Orientations on Sustainable Supply Chain Management. *Journal of Business Research*, 69(9), 3406-3414. doi:https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2016.02.003

Mohseni, M. (2018). Providing an Integrated Framework for Supply Chain Management Based on Lean, Agile, Resilient, and Sustainable Paradigms (LARS) in the Petrochemical Industry." PhD dissertation in Production and Operations Management, supervised by Ahmad Jafarnejad Chaghoushi, University of Tehran. DOI:10.5772/14592

Quarshie, A. M., Salmi, A., & Leuschner, R. (2016). Sustainability and corporate social responsibility in supply chains: The state of research in supply chain management and business ethics journals. *Journal of Purchasing and Supply Management*, 22(2), 82-97. doi:https://doi.org/10.1016/j.pursup.2015.11.001

Rodger, J. A., & George, J. A. (2017). Triple bottom line accounting for optimizing natural gas sustainability: A statistical linear programming fuzzy ILOWA optimized sustainment model approach to reducing supply chain global cybersecurity vulnerability through information and communications technology. *Journal of Cleaner Production*, 142, 1931-1949. DOI:10.1016/j.jclepro.2016.11.089

Schaltegger, S., & Burritt, R. (2014). Measuring and managing sustainability performance of supply chains: Review and sustainability supply chain management framework. *Supply Chain Management: An International Journal*, 19(3), 232-241. https://doi.org/10.1108/SCM-02-2014-0061

Seuring, S & Muller, M (2008), From a literature review to a conceptual framework for sustainable supply chain management, *Journal of Cleaner Production*, Volume 16, Issue 15, 1699-1710. https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2008.04.020

Seuring, S., & Gold, S. (2013). Sustainability management beyond corporate boundaries: from stakeholders to performance. *Journal of Cleaner Production*, 56, 1-6. https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2012.11.033

Sharma, M., Joshi, S., Prasad, M., & Bartwal, S. (2023). Overcoming barriers to circular economy implementation in the oil & gas industry: Environmental and social implications. *Journal of Cleaner Production*, 391, 136133. https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2023.136133



Sletten, S., Wangen Jonasmo, K., & Solheim, M. C. W. (2023). Changing industrial trajectories through business model innovation: a case study of the oil and gas industry in Norway. *European Planning Studies*, 1-20. <https://doi.org/10.1080/09654313.2023.2185503>

Taghizadeh, H., & Shokri, A. (2012). Designing Value Analysis Implementation Model in Manufacturing Organizations Based on Interpretive Structural Modeling Approach. Paper presented at the First International Conference on Advances in Management and Economics (ICAME 2012), Malaysia. [DOI:10.1007/s10479-013-1516-z](https://doi.org/10.1007/s10479-013-1516-z)

Tate, W. L., & Ellram, L. M. (2019). Sustainable supply chains and social networks: an overview Handbook on the Sustainable Supply Chain: Edward Elgar Publishing.

Titt, M., Ritchie, B., & Chen, Y. (2019). "Social and Environmental Risk in Supply Chain Management: A Delphi Study." *International Journal of Production Economics*, 210, 1-10 [DOI: 10.5267/j.uscm.2023.9.011](https://doi.org/10.1016/j.uscm.2023.9.011)

Wang, G., Cheng, Q., Zhao, W., Liao, Q., & Zhang, H. (2022). Review on the transport capacity management of oil and gas pipeline network: Challenges and opportunities of future pipeline transport. *Energy Strategy Reviews*, 43, 100933. [https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.esr.2022.100933](https://doi.org/10.1016/j.esr.2022.100933)

Zhang, M., Tse, Y. K., Doherty, B., Li, S., & Akhtar, P. (2018). Sustainable supply chain management: Confirmation of a higher-order model. *Resources, Conservation and Recycling*. [doi:http://dx.doi.org/10.1016/j.resconrec.2016.06.015](https://doi.org/10.1016/j.resconrec.2016.06.015)

Zhang, Y., Wang, Y., & Zhao, X. (2018). "Environmental Risk Management in Sustainable Supply Chain: A Structural Equation Modeling Approach." *Journal of Cleaner Production*, 172, 1234-1245 [DOI:10.1057/s41283-023-00138-w](https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2018.06.015)



Exploration of the Dimensions and Components Influencing the Management of Public Sports Development¹



Manizheh Mansouri

PhD student, Department of Physical Education and Sport Sciences, Shoushtar Branch,
Islamic Azad University, Shoushtar, Iran.

ORCID: 0000-0002-7218-3083

d_mansoury@yahoo.com



Tahereh Azamsha (Corresponding Author)

Assistant Professor, Department of Sports Management and Planning, Shahid Chamran
University of Ahvaz, Ahvaz, Iran.

ORCID: 0000-0002-8193-9348

mohamatai@skiff.com



Shahram Alam

Assistant Professor, Department of Physical Education, Islamic Azad University, Yadegar
Imam Khomeini Branch, Shahr-e Ray, Tehran, Iran

ORCID: 0000-0002-5182-1728

shahramalam@yahoo.com

Received: 2025 January 10 | Revised: 2025 February 23 | Accepted: 2025 February 23

Abstract:

The aim of this research is to explore the dimensions and components influencing the development of public sports in Khuzestan Province. It is applied in nature and employs a quantitative methodological approach through a survey. The statistical population includes physical education teachers, sports experts, sports veterans, and heads of sports committees in Khuzestan, with a sample size of 212 determined using Morgan's table. A researcher-made questionnaire was prepared based on the literature, and its validity was confirmed by distributing it among 15 experts in sports management. Data analysis was conducted using SPSS software. The results indicated significant positive relationships between the media factor, quality of life, and social resilience with the development of public sports in Khuzestan. Specifically, the media factor positively influences public sports development, as does the quality of life and social resilience. These findings highlight the importance of these

¹ <https://doi.org/10.71815/2025/JNAPA.11196060>

factors in promoting public sports in the province. However, limitations such as the lack of cooperation from some participants and their indifference towards completing the questionnaire were noted as challenges in the research process.

Keywords: Social Resilience, Development of Public Sports, Media, Quality of Life.

Exploration of the Dimensions and Components Influencing the Management of Public Sports Development

Extended Abstract

Introduction

Sports and physical activity have long been recognized as a social reality in human societies, forming an essential part of people's daily lives. Given the importance of health and its implications, sports can be considered an effective tool for addressing health crises. To have a healthy society, there is a need for scientific and practical strategies to promote health and happiness among community members ([Karegar et al., 2022](#)). Participation in physical activities contributes to improved fitness and fosters social, cognitive, and psychological development. In this context, the development of public sports is related to increasing participation and promoting opportunities and benefits associated with engaging in sports activities. Identifying the factors that influence the development of public sports can help improve the state of sports at all levels. Additionally, recognizing the barriers to participation in public sports can assist in overcoming these obstacles and providing effective solutions to enhance participation in sports activities. According to some researchers, barriers and limitations can disrupt the progress toward goals ([Nave, 2002](#); [Abbott et al., 2015](#)). Therefore, a better understanding of the factors influencing the development of public sports and identifying existing barriers can significantly contribute to improving the state of sports in society, especially in provinces like Khuzestan, which face social and economic challenges. Despite having a young and talented workforce in various sports disciplines, Khuzestan province has not succeeded in developing public sports due to a lack of attention to social and economic factors. By promoting public sports in this province, individuals can benefit from its advantages, and the role of sports in strengthening social values and national solidarity can become more evident. Thus, this research aims to identify the social factors influencing the development of public sports in Khuzestan province and to answer the fundamental question of what social factors affect the development of public sports in this province. Understanding these factors can significantly aid in planning and developing public sports and ultimately lead to sporting successes at both national and international levels.

Case Study

This research serves as a case study examining the social factors influencing the development of public sports in Khuzestan Province. Given the unique characteristics of this province,

including a young and talented workforce but facing social and economic challenges, this study aims to identify the barriers and opportunities for increasing participation in sports activities. This research seeks to answer the fundamental question of what social factors affect the development of public sports in Khuzestan Province. Utilizing both qualitative and quantitative methods, the necessary data will be collected and analyzed to gain a better understanding of the current state of public sports in this province and potential strategies for its improvement. This study can serve as a model for other provinces and countries in the field of public sports development and assist policymakers and planners in designing more effective strategies in this area.

Theoretical Framework

The conceptual framework of this research is grounded in the interplay between public sports development, social support, and resilience. Public sports, as a vital component of community health and well-being, are influenced by various social, economic, and cultural factors. Social support, including encouragement from family, friends, and governmental initiatives, plays a crucial role in fostering participation in public sports ([Kashef & Eshraghi, 2018](#)). Additionally, the concept of quality of life, as defined by [Aoyagi et al. \(2013\)](#) and [Alison et al. \(2009\)](#), emphasizes the subjective well-being derived from satisfaction in various life aspects, which can be enhanced through active engagement in sports. The relationship between social support and quality of life highlights the importance of community connections in promoting a healthy lifestyle and resilience among individuals. Resilience, rooted in attachment theory, reflects an individual's ability to adapt positively to adverse conditions ([Seyyed Ameri et al., 2017](#)). [Khaki et al. \(2015\)](#) define social resilience as the capacity to successfully adjust to threatening circumstances, while [Abdoli et al. \(2019\)](#) emphasize positive adaptation to distressing situations. This study posits that enhancing public sports participation can contribute to building resilience within communities, as individuals who engage in sports often experience improved emotional, cognitive, and social outcomes ([Ghafouri et al., 2013](#)). By exploring the connections between public sports, social support, quality of life, and resilience, this research aims to provide insights into effective strategies for promoting public health and well-being in Khuzestan Province and beyond.

Methodology

This research is applied in nature and is classified as analytical based on its methodology, conducted as a survey. The statistical population includes physical education teachers, sports experts, sports veterans, and heads of sports committees in Khuzestan Province, totaling 465 individuals. The sample size was determined to be 212 using Morgan's table, and sampling was conducted through cluster random sampling. For data collection, a researcher-made questionnaire was designed based on the literature and previous studies, and its validity was confirmed through the opinions of 15 sports management experts. The reliability of the questionnaire was also calculated using Cronbach's alpha coefficient, with results presented in Table 2. Data were analyzed using SPSS21 software. Additionally, all participants in this research provided their informed consent in writing.

Discussion and Results

The main findings of this research indicate that the factors of media, quality of life, and social resilience have a positive and significant impact on the development of public sports in Khuzestan Province. The results of the regression analysis showed that the media factor explains 64% of the variance, quality of life explains 57%, and social resilience explains 61% of the changes in public sports development. Notably, the correlation coefficient between the media factor and public sports development was 0.645, and between quality of life and public sports development was 0.574, indicating a strong relationship between these factors and the development of public sports. Additionally, the results of the ANOVA analysis showed that all regression models are significant at the 99% level, highlighting the validity and reliability of the models used in this research. These findings emphasize that attention to media, improvement of quality of life, and social resilience can serve as effective strategies for the development of public sports in Khuzestan Province. Overall, this research underscores the importance of social and cultural factors in promoting public sports and can assist policymakers and sports planners in designing developmental programs.

Conclusion

The results of this research indicate that the factors of media, quality of life, and social resilience have a positive and significant impact on the development of public sports in Khuzestan Province. The correlation coefficient between the media factor and public sports development was 0.645, for quality of life it was 0.574, and for social resilience it was 0.615, which explains 41%, 33%, and 37% of the variance in public sports development, respectively. All regression models were significant at the 99% level, indicating the validity of these results. Based on the findings, it is suggested to strengthen media coverage, focus on the quality of life of athletes, and monitor social resilience to create more opportunities for the development of public sports in Khuzestan Province. Additionally, this research is limited to the year 2022 and the Khuzestan Province, and caution should be exercised in generalizing the results.

Contribution of authors

All authors have participated in this research in equal proportion.

Ethical approval

This research was conducted by ethical principles. All participants in the study voluntarily provided their consent to participate with full awareness of the research objectives.

Conflict of interest

No conflicts of interest are declared by the authors.



واکاوی ابعاد و مؤلفه‌های مؤثر بر مدیریت توسعه ورزش‌های همگانی

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۱۲/۰۵

تاریخ ویرایش: ۱۴۰۳/۱۲/۰۵

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۱۰/۲۱



منیژه منصوری

دانشجوی دکتری، گروه تربیت بدنی و علوم ورزشی، واحد شوشتر، دانشگاه آزاد اسلامی، شوشتر، ایران.

ORCID: 0000-0002-7218-3083

d_mansoury@yahoo.com



طاهره ازمشا (نویسنده مسئول)

استادیار، گروه مدیریت و برنامه ریزی ورزشی، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران.

ORCID: 0000-0002-8193-9348

mohamatai@skiff.com



شهرام علم

استادیار، گروه تربیت بدنی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد یادگار امام خمینی (ره) شهر ری، تهران، ایران

ORCID: 0000-0002-5182-1728

shahramalam@yahoo.com

چکیده

هدف از پژوهش حاضر واکاوی ابعاد و مؤلفه‌های مؤثر بر توسعه ورزش‌های همگانی استان خوزستان است. این پژوهش بر اساس هدف، کاربردی است. رویکرد روش‌شناختی به موضوع کمی و روش پیمایش است. معلمان ورزش، کارشناسان ورزشی (دارای مدرک ورزشی)، پیشکسوتان ورزشی (باسابقه همگانی ملی و بین‌المللی) و روسای هیات‌های ورزشی استان خوزستان به‌عنوان جامعه آماری پژوهش در نظر گرفته شده‌اند.

برای محاسبه حجم نمونه نیز از جدول مورگان استفاده شد که نمونه آماری ۲۱۲ نفر به دست آمد. با استفاده از ادبیات و پیشینه تحقیق، پرسشنامه محقق ساخته آماده گردید. جهت تعیین روایی صوری و محتوایی پرسشنامه و صحت‌وسقم سوالات، پرسشنامه در بین ۱۵ نفر از خبرگان و متخصصین مدیریت ورزشی (اساتید دانشگاه‌های دولتی، آزاد، پیام نور و نیز دانشجویان مقطع دکترا) توزیع شد. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها برای خلاصه کردن و طبقه‌بندی داده‌های خام از نرم‌افزار SPSS استفاده شد.

نتایج نشان داد بین عامل رسانه با توسعه ورزش همگانی رابطه مثبت معناداری وجود داشته و این عامل بر توسعه ورزش همگانی در استان خوزستان مؤثر است. بین عامل کیفیت زندگی با توسعه ورزش همگانی رابطه مثبت معناداری وجود داشته و این عامل بر توسعه ورزش همگانی در استان خوزستان مؤثر است. بین عامل تاب‌آوری اجتماعی با توسعه ورزش همگانی رابطه مثبت معناداری وجود داشته و این عامل نیز بر توسعه ورزش همگانی در استان خوزستان مؤثر است. با توجه به نتایج محدودیت‌های اجرایی و عدم همکاری برخی از نمونه‌های تحقیق و بی‌توجهی آن‌ها نسبت به تکمیل پرسشنامه را می‌توان به‌عنوان سختی کار در نظر گرفت.

کلمات کلیدی: تاب‌آوری اجتماعی، توسعه ورزش‌های همگانی، رسانه، کیفیت زندگی

۱- مقدمه

ورزش و تحرک از گذشته‌ی دور به‌عنوان واقعیت و اصل در ساختار اجتماعی جوامع انسانی وجود داشته و قسمی از زندگی روزمره‌ی انسان‌ها را در برمی‌گیرد. به‌طور کل با توجه به اهمیت ویژه و الزام سلامتی و پیامدهای آن می‌توان ورزش را به‌عنوان وسیله‌ی مناسبی برای مقابله با بحران سلامتی در نظر گرفت، داشتن جامعه سالم نیازمند تثبیت راهکارهای علمی و عملی برای ایجاد سلامتی و شادی در افراد جامعه است (Karegar et al, 2022).

مشارکت افراد در فعالیت‌های فیزیکی و بدنی سبب توسعه اجتماعی، شناختی و روانی و در سطح بالاتر سبب بهبود تناسب‌اندام می‌گردد. اساساً توسعه ورزش‌های همگانی در ارتباط با افزایش مشارکت و ترویج فرصت‌ها و مزایای حضور در فعالیت‌های ورزشی است. مشارکت در ورزش و فعالیت‌های بدنی دامنه گسترده‌ای از مفاهیم از قبیل حضور شهروندان در ورزش‌هایی که قانونمند بوده، و نهایتاً توسعه ورزش همگانی، حرفه‌ای و قهرمانی را به هم مرتبط می‌کند، بدیهی است هر کشوری از این موج فزاینده عقب بیاftد، به‌هیچ‌وجه نمی‌تواند خلأ ایجادشده را پر نماید و نهایتاً تفاوت‌ها در بهره‌وری از تأثیرات ورزش و فعالیت‌های حرکتی روشن و واضح خواهند بود (Salami, 2014).

بنابراین برای درک بهتر در طرح‌های توسعه ورزش‌های همگانی چنانچه عوامل مؤثر بر آن به‌خوبی شناسایی شود، سبب توسعه بیشتر ورزش در تمام دوره‌ها می‌شود. همچنین شناسایی موانعی که بر سر راه مشارکت ورزش همگانی وجود دارد می‌تواند کمک شایانی به رفع آن‌ها و ارائه راهکارهای مؤثری در زمینه بالابردن مشارکت در فعالیت‌های ورزشی و توسعه آن گردد.

به عقیده Nave (2002) موانع یا محدودیت‌ها، مسیر یا فرایند پیشرفت به سمت هدف را سست می‌کنند. محدودیت‌ها یک سری از موارد وابسته به یکدیگر هستند که به حالت زنجیروار حرکت به سمت هدف را ضعیف می‌کند (Abbott et al, 2015).

در این راستا برخی از محققین توسعه ورزش همگانی را در چند سطح در نظر گرفته‌اند (Abel & Sandra, 2007) به بررسی مهارت‌های پایه‌ای پرداخته و دریافته‌اند که تجهیزات ورزش موردنیاز و همچنین برنامه‌ریزی برای این برنامه‌ها یکی از نکات ضروری برای گسترش این ورزش‌ها است.

Glanz & Bishop (2010) به بررسی برنامه‌ی توسعه‌ای پرداخته‌اند و تأثیر اولویت‌های فرهنگی را در این برنامه‌ها تأثیرگذار دانسته‌اند.

Gi-YongKoo (2014) نیز در پژوهشی به بررسی موانع شرکت در ورزش و فعالیت بدنی پرداخته و نشان دادند که موانع اجتماعی و فرهنگی، موانع عملی، و موانع دانش به‌عنوان موانع اصلی انتخاب شدند. French & Thomas (2012) بر اساس مدل سلسله مراتبی نیز، سه دسته از موانع را شناسایی کردند: موانعی که به افراد و یا نیروهای انسانی مرتبط با

برنامه‌ها مرتبط است، موانعی که به ارتباطات افراد یا دانش آموزان مربوط است و دسته‌ای آخر موانعی که به موانع ساختاری مربوط‌اند که مربوط به سیاست‌گذاری می‌باشند.

به‌طور کلی ورزش قهرمانی، از مختصات حیاتی برای توسعه ملت‌ها و دولت‌های مدرن به حساب می‌آید [Faulkner et al \(2017\)](#) توسعه ورزش همگانی مجموعه عواملی است که میزان موفقیت هر استان را در ورزش همگانی نشان می‌دهد؛ این عوامل می‌توانند از تعداد ورزشکاران قهرمان تا مدال‌های کسب‌شده این ورزشکاران در رقابت‌های المپیک، جهانی، آسیایی و ملی متغیر باشند.

[Dobyns & Gabel \(2018\)](#) نیز حمایت مالی، سازمان‌ها و ساختارهای سیاسی ورزش، مشارکت، استعدادیابی و سیستم توسعه، حمایت پس از همگانی از ورزشکاران، تسهیلات و تأسیسات ورزشی، انتخاب مربیان و توسعه مربیگری، رقابت‌ها و مسابقات بین‌المللی و تحقیقات علمی را از جمله عوامل مؤثر بر توسعه ورزش همگانی یک کشور معرفی کرده‌اند. همچنین، مطالعات نشان می‌دهند که عوامل اقتصادی و زمینه‌های جغرافیایی و اجتماعی نیز نقش مهمی در توسعه ورزش همگانی و موفقیت ورزشی دارند ([Bocarro et al, 2012](#)).

بنابراین، به نظر می‌رسد متغیرهای کلان توسعه ملی در ابعاد توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی می‌توانند به‌طور مستقیم و غیرمستقیم در میزان توسعه‌یافتگی ورزش همگانی مؤثر باشند. با توجه به اینکه توسعه اقتصادی و اجتماعی از عوامل مؤثر بر ظرفیت و توان تولید اقتصادی هر استان بوده و ورزش و به‌ویژه ورزش همگانی یک فعالیت خدماتی هم محسوب می‌شود، بنابراین، توسعه‌یافتگی استان‌های کشور در این سطح از ورزش به توسعه‌یافتگی اقتصادی و اجتماعی آن‌ها نیز وابسته است.

استان خوزستان نیز با وجود آنکه از نیروی انسانی جوان و مستعد در بسیاری از رشته‌های ورزشی بهره‌مند است اما عدم توجه به مؤلفه‌های اجتماعی و اقتصادی موجب شده است آن گونه که شایسته این استان است در توسعه بخش ورزش همگانی موفق نباشد. با گسترش ورزش همگانی در استان خوزستان، مردم و قشرهای گوناگون می‌توانند از فواید آن بهره‌مند شوند. چراکه ورزش همگانی دارای تأثیرات مختلف سیاسی و اجتماعی در ابعاد بین‌المللی و داخلی است که از جمله آن‌ها تاکنون نقش ورزش در تحکیم ارزش‌های اجتماعی، تقویت روح همبستگی ملی، افزایش مشارکت سیاسی و رفاه اجتماعی آشکار بوده است.

بنابراین با توجه به اثربخشی ورزش همگانی از عوامل اجتماعی و همچنین نقش آن در رقم زدن افتخارات ملی برای استفاده از این ابزار مناسب توسعه در سطوح مختلف فرهنگی، سیاسی، اقتصادی و اجتماعی بایستی چاره‌اندیشی شود. لذا پدیده ورزش همگانی در استان خوزستان به‌عنوان مسئله اجتماعی قابلیت تبدیل شدن به موضوع یک پژوهش را داشته و بنابراین هدف آن است که به شناسایی عوامل اجتماعی مؤثر بر توسعه ورزش همگانی در استان خوزستان پرداخته شود و به این سؤال اساسی پاسخ داده شود که چه عوامل اجتماعی بر توسعه ورزش همگانی در استان خوزستان مؤثر هستند؟

ورزش همگانی یکی از ارکان مهم توسعه ورزش در کشور است. توسعه ورزش همگانی در هر کشور پیش‌زمینه کسب موفقیت در رقابت‌های جهانی و المپیک است. موفقیت بین‌المللی برای ورزشکاران یک کشور در رقابت‌های بین‌المللی و المپیک به‌طور کلی تقویت‌کننده وجهه و اعتبار آن کشور در سطح جهانی می‌شود. اندازه‌گیری موفقیت در بسیاری از رشته‌های ورزشی مهم به‌وسیله جایگاه امتیازی در ارتباط با آن رقابت تعیین می‌شود. هرچند فلسفه بازی‌های المپیک مشارکت در آن بازی‌هاست نه برنده شدن و رقابت بین کشورها اما به‌رحال کمیته بین‌المللی المپیک از جدول مدال‌ها که نشان‌دهنده موفقیت المپیک کشورهاست استفاده می‌کند ([Dawson & Dobson, 2006](#)).

ورزش همگانی به معنای پرداختن مسئولان به ورزش در مدت‌زمان مشخص با توجه به امکانات موجود و شرایط نخبگان ورزشی است و در این میان، مؤلفه‌های اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی بسیاری وجود داشته که بر تمایل به ورزش همگانی تأثیرگذار هستند. از جمله عوامل اجتماعی در این زمینه، حمایت اجتماعی، پذیرش اجتماعی، سرمایه اجتماعی و رفتار

مطلوب اجتماعی و ازجمله عوامل فرهنگی، سرمایه فرهنگی، هوش فرهنگی و جهت‌گیری مذهبی است. حمایت اجتماعی از سوی خانواده، دوستان و حتی سایرین و یا دولت در گرایش به ورزش همگانی از اهمیت بالایی برخوردار است. می‌توان ادعا کرد هنگامی که خانواده هزینه‌های لازم برای فرزند یا فرزندان را تهیه و از اهداف آنان پشتیبانی به عمل می‌آورند، در دسترس داشتن دوستانی که در فعالیت‌های اوقات فراغت با فرد سهیم هستند در کنار تشویق دولت به ورزش همگانی و پشتیبانی‌های گوناگون ازجمله رسیدگی به افراد مصدوم در ورزش و یا تبلیغاتی در رسانه‌های گروهی برای تشویق ورزشکاران به ورزش همگانی همگی موجب می‌شوند که روزه‌روز تمایل جوانان اعم از دختر و پسر به ورزش همگانی افزایش یابد (Kashef & Eshraghi, 2018).

همان‌طور که Fox et al (2012) بیان می‌کند هرچه فرد، حمایت سایرین را بیشتر درک نماید، آسیب‌پذیری وی در برابر استرس‌های محیطی کمتر شده و حمایت اجتماعی موجب این احساس در افراد می‌گردد که موردعلاقه دیگران بوده، از آنان مراقبت می‌شود، ارزش و احترام داشته و متعلق به شبکه‌ای از ارتباطات می‌باشند. بدین‌سان داشتن شبکه‌ای از ارتباطات یکپارچه و حامی می‌تواند موجبات تمایل به ورزش همگانی را برای افراد فراهم سازد. همچنین، برخورداری از حد مطلوبی پذیرش اجتماعی و عمل کردن به آنچه مطابق ارزش‌های درونی انسان‌ها بوده و تا حدی با جامعه نیز در تضاد نیست نیز، می‌تواند موجبات تمایل به ورزش همگانی را در جوانان به وجود آورد. درنتیجه، می‌توان انتظار داشت هنگامی که افراد به‌عنوان عنصری از اجتماع نسبت به افرادی دیگر که در نزدیکی آنان هستند مورد اعتماد قرار می‌گیرند، می‌توانند در یک شبکه ارتباطی قرارگرفته، تشریک‌مسابی داشته، ورزش همگانی را به‌عنوان ارزشی درونی و مطابق با ارزش‌های جامعه در نظر گرفته و در آن تشریک‌مسابی بالایی از خود را نشان دهند.

ازنقطه‌نظر Deloitte and Touche (2007) افرادی که سطوح مطلوبی از پذیرش اجتماعی را دارا می‌باشند، دیدگاه مثبتی به ذات بشر داشته، به افراد دیگر اعتماد کرده و معتقدند کلیه افراد می‌توانند خوب باشند. شناخت و پذیرش سایرین، ارزش فرد و در پایان باور به تحول مثبت اجتماعی، می‌تواند وحدت اجتماعی، پیوند اجتماعی و حسن ظرفیت برای رشد مداوم جامعه و میزان راحتی مردم در پذیرش یکدیگر را ارزیابی کنند.

برای دستیابی به موفقیت ورزشی در سطح بین‌المللی و ملی (ورزش قهرمانی)، عوامل مختلفی تأثیرگذار هستند. شناخت این عوامل می‌تواند در برنامه‌ریزی و توسعه ورزش همگانی کمک بزرگی باشد. پژوهش‌های مختلفی در زمینه توسعه ورزش همگانی انجام‌شده است که به عوامل متفاوتی اشاره کرده‌اند.

به‌عنوان مثال، De Bosscher et al (2009)، عوامل نه‌گانه‌ای را که در توسعه ورزش همگانی کشورها تأثیرگذار هستند، شناسایی و طبقه‌بندی کرده‌اند. این عوامل شامل منابع انسانی و مالی (ورودی)، راهبردها و سیاست‌هایی که توسعه ورزش همگانی را تسهیل می‌کند (پذیرش - فرایند)، و نتایج ورزش همگانی مانند مدال‌های المپیک و رقابت‌های ملی و بین‌المللی و تعداد ورزشکاران حرفه‌ای (خروجی) است.

با توجه به اهمیت حمایت اجتماعی، پذیرش اجتماعی و سرمایه اجتماعی در تشویق افراد به مشارکت در فعالیت‌های ورزشی، این پژوهش به دنبال پاسخ به این سؤال اساسی است که چه عوامل اجتماعی بر توسعه ورزش همگانی در استان خوزستان تأثیرگذار هستند. نتایج این تحقیق می‌تواند به‌عنوان منبع معتبر برای سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان ورزشی در راستای ارتقاء سطح ورزش همگانی و بهبود کیفیت زندگی اجتماعی در استان خوزستان و سایر مناطق مشابه مورد استفاده قرار گیرد. درنهایت، این پژوهش با ارائه راهکارهای علمی و عملی، به دنبال ایجاد بستری مناسب برای توسعه ورزش همگانی و بهره‌مندی جامعه از فواید آن است.

۲- ادبیات تحقیق

امروزه ورزش با رشد ۵۰ درصدی طی یک دهه، به سرعت در حال تبدیل شدن به یکی از ۱۰ صنعت برتر جهان است. در ابتدا، ورزش عمدتاً به عنوان وسیله‌ای برای ترویج صلح و توسعه در راستای اهداف سازمان ملل با شعار «ورزش برای شما مفید است» شناخته می‌شد. اما به تدریج، ایده ترویج گفتمان «توسعه» و «ورزش برای توسعه» به عنوان سیاست عمومی در کشورهای توسعه‌یافته و برخی کشورهای در حال توسعه نفوذ کرده است. افزایش چشمگیر نقش ورزش در توسعه اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی کشورها، پیشرفت در زمینه ورزش را به یکی از اولویت‌های راهبردی مدیران و برنامه‌ریزان در سراسر جهان تبدیل کرده است. نمونه‌ای از این رویند، کشور برزیل است که مفهوم توسعه از طریق ورزش را در اولویت سیاست‌های عمومی و دولتی خود قرار داده و از آن به عنوان ابزاری برای تغییر و پیشرفت استفاده می‌کند (Taghipour & Resaei Rad, 2023).

رسانه: در لغت به معنی رساندن است و به معنای ابزارهایی که انتقال‌دهنده فرهنگ و اندیشه‌های مردم هستند و از تمدن‌های جدید نشئت گرفته‌اند. امروزه، رسانه‌ها و ابزارهای ارتباط جمعی به عنوان قوی‌ترین ابزار برای گسترش ایده‌ها و کارآمدترین وسیله برای نفوذ فرهنگ‌ها به جوامع شناخته می‌شوند. رسانه‌های جمعی دامنه گسترده‌ای دارند و تمام افراد جامعه را بدون توجه به طبقه اجتماعی متأثر می‌سازند (Mir Yousefi, 2019).

وسایلی که این ویژگی را دارند شامل روزنامه‌ها، مجلات، رادیو، تلویزیون، ماهواره، اینترنت، CDها، ویدئو و غیره هستند. در حوزه ورزش قهرمانی، رسانه‌ها به تمامی امکاناتی گفته می‌شود که می‌توانند شرایط توسعه ورزش همگانی را ایجاد کنند. تحت این شرایط، ورزشکاران و قهرمانان ورزشی بیشتر مورد توجه و حمایت قرار می‌گیرند. ورزش همگانی به معنای توجه مسئولان به این حوزه در زمان مشخص با توجه به شرایط موجود و امکانات است. عوامل اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی بسیاری بر تمایل به ورزش همگانی تأثیرگذار هستند. از جمله عوامل اجتماعی می‌توان به حمایت اجتماعی، پذیرش اجتماعی، سرمایه اجتماعی و رفتار مطلوب اجتماعی اشاره کرد. همچنین، عوامل فرهنگی شامل سرمایه فرهنگی، هوش فرهنگی و جهت‌گیری مذهبی می‌شوند. حمایت اجتماعی از خانواده، دوستان، سایرین یا دولت در افزایش گرایش به ورزش همگانی بسیار مهم است. می‌توان گفت که وقتی خانواده هزینه‌های لازم را تأمین کرده و از اهداف فرزندان پشتیبانی می‌کنند، دوستانی که در فعالیت‌های تفریحی همراه هستند و حمایت دولت از طریق تشویق‌ها و پشتیبانی‌های مختلف از جمله رسیدگی به مجروحین ورزشی یا تبلیغات رسانه‌ای برای انگیزه دادن به ورزشکاران، تمایل جوانان اعم از دختر و پسر به ورزش همگانی بیشتر می‌شود (Kashef & Eshraghi, 2018).

در تعریف Aoyagi et al (2013)، کیفیت زندگی ساختاری پویا و ذهنی است که به مقایسه وضعیت زندگی گذشته یا حوادث اخیر در همه جوانب مثبت و منفی می‌پردازد. آن‌ها معتقدند ماهیت ذهنی بودن کیفیت زندگی به ادراک افراد درباره وضعیت زندگی‌شان به هجای گزارش‌های دیگران می‌پردازد.

Alison et al (2009) کیفیت زندگی را یک احساس خوب بودن ناشی از رضایت یا عدم رضایت از جنبه‌های مختلف زندگی که برای شخص مهم هستند، می‌داند. کیفیت زندگی حوزه‌های سلامتی و کار، اقتصادی، اجتماعی، روانی، درجه عدم وابستگی و تکامل اجتماعی شخص است. در نظر Nave (2002) کیفیت زندگی به عنوان حالتی در نظر گرفته می‌شود که فرد در آن نسبت به خود، طبیعت، و جامعه‌ای که در آن زندگی می‌کند احساس آرامش درونی دارد. او دو عامل را در ایجاد این حالت مؤثر می‌داند: یکی داشتن هدف در زندگی؛ و دیگری برخورداری از روابط مناسب با دیگران. در این مورد او می‌گوید «رابطه» عمده‌ترین منبع ثروت آدمی محسوب می‌شود.

مفهوم تاب‌آوری بر اساس اصول اولیه نظریه دل‌بستگی از ریشه‌های مفهوم تاب‌آوری است و بین نظریه دل‌بستگی با تاب‌آوری ارتباط وجود دارد. سبک دل‌بستگی، عبارت است از پیوند عاطفی عمیقی که فرد با افراد خاصی در زندگی برقرار

می‌کند، به‌طوری‌که باعث می‌شود در تعامل با آن‌ها احساس نشاط و شغف کرده، و به هنگام استر از این‌که آن‌ها را در کنار خود می‌بیند احساس آرامش کند (Seyyed Ameri et al, 2017).

پیشینه تحقیق

Han & Zou (2024) به ارزیابی کارایی خدمات ورزشی عمومی در چین و شناسایی عوامل کلیدی مؤثر بر بهبود این کارایی با استفاده از تحلیل پوششی داده‌ها و تحلیل مقایسه‌ای کیفی مجموعه‌های فازی پرداختند. نتایج نشان می‌دهد که هرچند کارایی خدمات ورزشی عمومی در چین بالا است، اما تفاوت‌های منطقه‌ای وجود دارد و عوامل کلیدی مانند تولید ناخالص داخلی سرانه، حمایت دولتی و سال‌های تحصیل بر بهبود کارایی تأثیرگذارند.

Rowe et al (2023) ارزیابی کارایی خدمات ورزشی عمومی در چین و شناسایی عوامل کلیدی مؤثر بر بهبود این کارایی با استفاده از تحلیل پوششی داده‌ها (DEA) و تحلیل مقایسه‌ای کیفی مجموعه‌های فازی پرداختند. نتایج نشان می‌دهد که هرچند کارایی خدمات ورزشی عمومی در چین بالا است، اما تفاوت‌های منطقه‌ای وجود دارد و عواملی مانند تولید ناخالص داخلی سرانه، حمایت دولتی و سال‌های تحصیل بر بهبود کارایی تأثیرگذارند.

Al-Taesh & Ujma-Wasowicz (2023) شناسایی عوامل مؤثر بر شکل‌گیری فضاهای عمومی در شهرهای ورزشی و دسترسی‌پذیری آن‌ها برای همه است. با استفاده از مرور سامانمند و بررسی ۶۸ مقاله مرتبط، نتایج نشان می‌دهد که عوامل مختلفی ازجمله تسهیلات ورزشی فضایی، عوامل سازمانی و برنامه‌ریزی، و عوامل محیطی بر شکل‌گیری این فضاها تأثیر دارند و برخی از این عوامل می‌توانند به تسهیل یا موانع مشارکت در فعالیتهای ورزشی کمک کنند.

Abdoli et al (2019) تاب‌آوری اجتماعی را سازگاری مثبت فرد در واکنش به شرایط ناگوار (آسیب‌ها و تهدیدات) می‌داند. تاب‌آوری به‌عنوان حفظ سلامتی و عملکرد موفقیت‌آمیز یا سازگاری با یک بافت و موقعیت تهدیدآمیز یا آزارنده تعریف می‌شود. البته تاب‌آوری، تنها پایداری در برابر آسیب‌ها یا شرایط تهدیدکننده نیست و حالتی انفعالی در رویارویی با شرایط خطرناک نیست، بلکه شرکت فعال و سازنده در محیط پیرامونی خود است. درواقع، تاب‌آوری بازگشت به تعادل اولیه یا رسیدن به تعادل سطح بالاتر (در شرایط تهدیدکننده) است و ازاین‌رو سازگاری موفق در زندگی را فراهم می‌کند. درعین‌حال کامپفر نیز به این نکته اشاره می‌نماید که سازگاری مثبت بازندگی، هم می‌تواند پیامد تاب‌آوری به شمار رود و هم به‌عنوان پیش‌آیند، سطح بالاتری از تاب‌آوری را سبب شود. وی این مسئله را ناشی از پیچیدگی تعریف و نگاه فرآیندی به تاب‌آوری می‌داند. تاب‌آوری اجتماعی نوعی ترمیم خود با پیامدهای مثبت هیجانی، عاطفی و شناختی است.

Khaki et al(2015),(Ghafouri et al, 2013) تاب‌آوری اجتماعی را یک فرآیند توانایی یا پیامد سازگاری موفقیت‌آمیز با شرایط تهدیدکننده تعریف نموده‌اند.

۳- روش تحقیق

این پژوهش بر اساس هدف، کاربردی و بر مبنای روش انجام کار در دسته تحقیقات تحلیلی و از نوع پیمایشی قرار گرفته است. معلمان ورزش، کارشناسان ورزشی (دارای مدرک ورزشی)، پیشکسوتان ورزشی (باسابقه همگانی ایران و بین‌المللی) و روسای هیئت‌های ورزشی استان خوزستان به‌عنوان جامعه آماری این پژوهش در نظر گرفته‌شده‌اند که بر اساس استعلام به‌عمل‌آمده از اداره کل ورزش و جوانان استان خوزستان تفکیک آن‌ها در جدول (۱) ارائه شده است:

دول (۱). جامعه آماری پژوهش به تفکیک

ردیف	عنوان	خوزستان	شوشتر	اهواز	آبادان
۱	روسای هیئت‌های ورزشی	۴۸	۴۰	۳۸	۳۶
۲	معلمان ورزش	۷۵	۶۹	۴۱	۲۷
۳	کارشناسان ورزشی	۱۳	۱۱	۱۰	۷
۴	پیشکسوتان ورزشی	۱۷	۱۴	۱۱	۸
۵	جمع شهرستان	۱۵۳	۱۳۴	۱۰۰	۷۸
	مجموع نهایی			۴۶۵	

برای محاسبه حجم نمونه نیز از جدول مورگان استفاده شد که نمونه آماری ۲۱۲ به دست آمد. روش نمونه‌گیری به دلیل گستردگی و تنوع جامعه آماری، به صورت خوشه‌ای اتفاقی در نظر گرفته شده است. در این تحقیق با استفاده از ادبیات و پیشینه تحقیق، پرسشنامه محقق ساخته آماده گردید. جهت تعیین روایی صوری و محتوایی پرسشنامه و صحت و سقم سؤالات، پرسشنامه در بین ۱۵ نفر از خبرگان و متخصصین مدیریت ورزشی (اساتید دانشگاه‌های دولتی، آزاد و پیام نور و نیز دانشجویان مقطع دکترا) توزیع شد که نظر خود را در خصوص روایی صوری و محتوایی پرسشنامه‌ها با ایجاد کمی تغییرات اعلام شده است. پس از دریافت پرسشنامه‌های ارسال شده و بررسی آن‌ها با کمک استاد راهنما، نظرات و پیشنهادها ارائه شده اعمال گردید. به منظور اندازه‌گیری پایایی پرسشنامه از روش ضریب آلفای کرونباخ استفاده گردید. بدین گونه که بخش کوچکی از جامعه آماری در حدود ۱۵ نفر انتخاب و پرسشنامه در بین آنان توزیع شد. در نهایت از طریق نرم‌افزار SPSS21 میزان آلفای کرونباخ برای پرسشنامه مورد نظر محاسبه شد (جدول ۲). در این پژوهش جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها برای خلاصه کردن و طبقه‌بندی داده‌های خام از نرم‌افزار SPSS استفاده شد.

جدول (۲). ضریب آلفای کرونباخ متغیرها

ردیف	مؤلفه	ضریب آلفا
۱	کیفیت زندگی	۰/۸۳۸
۲	رسانه	۰/۸۰۸
۳	تاب‌آوری اجتماعی	۰/۸۱۴
۴	ورزش قهرمانی	۰/۸۶۶

در این پژوهش، روایی و پایایی پرسشنامه به طور جامع مورد بررسی قرار گرفته است. برای سنجش روایی صوری و محتوایی، پرسشنامه به ۱۵ نفر از خبرگان و متخصصین مدیریت ورزشی توزیع شد و نظرات آن‌ها در اصلاح و بهبود پرسشنامه لحاظ گردید. همچنین، برای اندازه‌گیری پایایی، از روش ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد که در آن یک نمونه کوچک از جامعه آماری (حدود ۱۵ نفر) انتخاب و پرسشنامه در میان آن‌ها توزیع گردید. نتایج محاسبه آلفای کرونباخ با استفاده از نرم‌افزار SPSS21 نشان داد که مقادیر به دست آمده برای مؤلفه‌های مختلف، از جمله کیفیت زندگی (۰/۸۳۸)، رسانه (۰/۸۰۸)، تاب‌آوری اجتماعی (۰/۸۱۴) و ورزش قهرمانی (۰/۸۶۶)، بالاتر از ۰/۷ بوده و این امر نشان‌دهنده پایایی مناسب پرسشنامه است.

۴- یافته‌ها

از مجموع ۲۱۲ نفر نمونه مورد مطالعه ۱۶۳ نفر (۷۶٫۸۹ درصد) مرد و ۴۹ نفر (۲۳٫۱۱ درصد) زن بوده‌اند. ۴۷ نفر (۲۲٫۱۷ درصد) در بازه سنی تا ۴۰ سال، ۷۲ نفر (۳۳٫۹۶ درصد) در بازه سنی ۴۱ تا ۵۰ سال و ۹۳ نفر (۴۳٫۸۷ درصد) نیز در بازه سنی ۵۱ سال و بیشتر از آن قرار داشته‌اند. ۵۵ نفر (۲۵٫۹۴ درصد) تا ۱۰ سال، ۷۴ نفر (۳۴٫۹۱ درصد) بین ۱۱ تا ۲۰ سال و ۸۳ نفر (۳۹٫۱۵ درصد) نیز ۲۱ سال و یا بیشتر از آن سابقه فعالیت در حوزه ورزشی داشته‌اند.

جدول (۳) نشان می‌دهد که ضریب همبستگی میان عامل رسانه با توسعه ورزش همگانی ۰/۶۴۵ است و ضریب تعیین ۰/۴۱۶ به دست آمده است که نشان می‌دهد ۴۱ درصد از واریانس توسعه ورزش همگانی در استان خوزستان به عامل رسانه مربوط می‌شود. چون این مقدار درجه آزادی را در برنمی‌گیرد، لذا از ضریب تعیین تعدیل شده استفاده می‌شود که آن نیز برابر با ۴۱ درصد است. مقدار آماره‌ی دوربین واتسون در محدوده‌ی ۱٫۵ تا ۲٫۵ قرار دارد و نشان از مستقل بودن مشاهدات دارد که یکی از شرایط مهم رگرسیون است.

جدول (۳). خلاصه مدل آماری

مدل	R^2	R^2 اصلاح شده	خطای استاندارد تخمین زده شده	دوربین - واتسون
a	۰/۴۱۶	۰/۴۱۲	۶۳/۰۶۶۵۶	۱/۵۸۲
۰/۶۴۵				

جدول (۴). جدول آنووا

مدل	مجموع مربعات	df	میانگین مربعات	F	Sig
رگرسیون	۴۳۶۳۲۴/۵۲	۱	۴۳۶۳۲۴/۵۲	۱۰۹/۴۰	۰۰
باقی مانده	۶۱۲۵۱۸/۱۶	۲۱۰	۳۹۷۷/۳۹		۰/۰
کل	۱۰۴۸۸۴۲/۶۹	۲۱۱			

a: عامل رسانه (عامل ثابت-پیش‌بینی کننده)

b: توسعه ورزشی (متغیر وابسته)

همچنین سطح معناداری به دست آمده نشان می‌دهد که رگرسیون در سطح ۹۹ درصد معنی دار است. بنابراین مدل رگرسیون خطی برآورد شده قابل قبول است. معنادار بودن ضرایب رگرسیونی در جدول (۴) نشان داده شده است.

جدول (۵). جدول ضرایب

مدل	B	ضرایب غیراستاندارد		t	sig
		خطای استاندارد	ضرایب استاندارد		
ثابت	۴۹/۵۰	۲۵/۹۶		۱/۹۰	۰/۰۵۸
عامل رسانه	۱۸/۰۷	۱/۷۲	۰/۶۴۵	۱۰/۴۷	۰/۰۰۰

a متغیر وابسته - توسعه ورزشی

نتایج جدول (۵) نشان داد که عامل رسانه ۶۴ درصد از تغییرات را بر واریانس متغیر توسعه ورزش همگانی در استان خوزستان ایجاد می‌نماید. این مقدار در سطح معنی‌داری $p \leq 0/05$ معنی‌دار است. در نتیجه می‌توان نتیجه گرفت که بین عامل رسانه با توسعه ورزش همگانی رابطه مثبت معناداری وجود داشته و همچنین عامل رسانه بر توسعه ورزش همگانی در استان خوزستان مؤثر است.

جدول (۶). خلاصه مدل

مدل	R	R ²	خطای استاندارد تخمین زده شده	دوربین - واتسون
a	۰/۵۷۴	۰/۳۳۰	۶۷/۵۵۵۵	۲/۲۵۵

a: عامل کیفیت زندگی (عامل ثابت-پیش‌بینی کننده)

b: توسعه ورزشی (متغیر وابسته)

جدول (۶) نشان می‌دهد که ضریب همبستگی میان عامل کیفیت زندگی با توسعه ورزش همگانی ۰/۵۷۴ است و ضریب تعیین ۰/۳۳۰ به دست آمده است که نشان می‌دهد ۳۳ درصد از واریانس توسعه ورزش همگانی در استان خوزستان به عامل کیفیت زندگی مربوط می‌شود. چون این مقدار درجه آزادی را در برنمی‌گیرد، لذا از ضریب تعیین تعدیل شده استفاده می‌شود که آن نیز برابر با ۳۲ درصد است. مقدار آماره‌ی دوربین واتسون در محدوده‌ی ۱/۵ تا ۲/۵ قرار دارد و نشان از مستقل بودن مشاهدات دارد که یکی از شرایط مهم رگرسیون است.

جدول (۷). جدول آبیوا

مدل	مجموع مربعات	f	میانگین مربعات	F	Sig
رگرسیون	۳۴۶۰۲۴/۰۱		۳۴۶۰۲۴/۰۱	۷۵/۲	b. ۰/۰۰۰
باقی مانده	۷۰۲۵۱۸/۶۸	۱۰	۴۵۶۳/۷۵		
کل	۱۰۴۸۸۴۲/۶۹	۱۱			

a: عامل کیفیت زندگی (عامل ثابت-پیش‌بینی کننده)

b: توسعه ورزشی (متغیر وابسته)

همچنین سطح معنی داری به دست آمده نشان می دهد که رگرسیون در سطح ۹۹ درصد معنی دار است. بنابراین مدل رگرسیون خطی برآورد شده قابل قبول است. معنادار بودن ضرایب رگرسیونی در جدول (۷) نشان داده شده است.

جدول (۸). جدول ضرایب

sig	t	ضرایب			مدل
		استاندارد	خطای استاندارد	B	
۰/۰۰۰	۴/۶۵۵	پتا	۲۴/۰۷	۱۱۲/۰۴	ثابت
۰/۰۰۰	۸/۷۰۷	۰/۵۷۴	۱/۲۱۹	۱۰/۶۱	عامل کیفیت زندگی

a: متغیر وابسته - توسعه ورزشی

نتایج جدول (۸) به بررسی مدل ضرایب تاثیر می پردازد. نتایج تحلیل رگرسیون نشان داد که عامل کیفیت زندگی ۵۷ درصد از تغییرات را بر واریانس متغیر توسعه ورزش همگانی در استان خوزستان ایجاد می نماید. این مقدار در سطح معنی داری $p \leq 0/05$ معنی دار است. در نتیجه می توان نتیجه گرفت که بین عامل کیفیت زندگی با توسعه ورزش همگانی رابطه مثبت معناداری وجود داشته و همچنین عامل کیفیت زندگی بر توسعه ورزش همگانی در استان خوزستان مؤثر است. جدول (۹). خلاصه مدل

دل	R	R ²	خطای استاندارد تخمین زده شده	دوربین - واتسون
a	۰/۶۱۵	۰/۳۷۵	۶۵/۰۴۴۸	۲/۲۸۳

a: عامل تاب آوری اجتماعی (عامل ثابت-پیش بینی کننده)

b: توسعه ورزشی (متغیر وابسته)

نتایج جدول (۹) نشان می دهد که ضریب همبستگی میان عامل تاب آوری اجتماعی با توسعه ورزش همگانی ۰/۶۱۵ است و ضریب تعیین ۰/۳۷۹ به دست آمده است که نشان می دهد ۳۷ درصد از واریانس توسعه ورزش همگانی در استان خوزستان به عامل تاب آوری اجتماعی مربوط می شود. چون این مقدار درجه آزادی را در بر نمی گیرد، لذا از ضریب تعیین تعدیل شده استفاده می شود که آن نیز برابر با ۳۷ درصد است. مقدار آماری دوربین واتسون در محدوده ۱،۵ تا ۲،۵ قرار دارد و نشان از مستقل بودن مشاهدات دارد که یکی از شرایط مهم رگرسیون است.

جدول (۱۰). جدول آیووا

مدل	مجموع مربعات	df	میانگین مربعات	F	Sig
رگرسیون	۳۹۷۲۹۳/۸۰		۳۹۷۲۹۳/۸۰	۹۳/۹۰	b
باقی مانده	۶۵۱۵۴۸/۸۸	۱۰	۴۲۳۰/۸۳		۰/۰۰۰
کل	۱۰۴۸۸۴۲/۶۹	۱۱			

a: عامل تاب آوری اجتماعی (عامل ثابت-پیش بینی کننده)

b: توسعه ورزشی (متغیر وابسته)

همچنین سطح معنی داری به دست آمده نشان می دهد که رگرسیون در سطح ۹۹ درصد معنی دار است. بنابراین مدل رگرسیون خطی برآورد شده قابل قبول است. معنادار بودن ضرایب رگرسیونی در جدول (۱۰) نشان داده شده است.

جدول (۱۱). جدول ضرایب

مدل	B	ضرایب غیر استاندارد		t	sig
		خطای استاندارد	ضرایب استاندارد		
ثابت	۱۱۲/۵۰	۲۱/۶۴۸	۵/۲۰۴	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰
عامل تاب آوری اجتماعی	۱۱/۰۳	۱/۱۴۶	۰/۶۱۵	۹/۶۹۰	۰/۰۰۰

a: متغیر وابسته - توسعه ورزشی

نتایج جدول (۱۱) نشان داد که عامل تاب آوری اجتماعی ۶۱ درصد از تغییرات را بر واریانس متغیر توسعه ورزش همگانی در استان خوزستان ایجاد می نماید. این مقدار در سطح معنی داری $p \leq 0/05$ معنی دار است. در نتیجه می توان نتیجه گرفت که بین عامل تاب آوری اجتماعی با توسعه ورزش همگانی رابطه مثبت معناداری وجود داشته و همچنین عامل تاب آوری اجتماعی بر توسعه ورزش همگانی در استان خوزستان مؤثر است.

۵- بحث و نتیجه گیری

نتایج تاثیر عامل رسانه در توسعه ورزش قهرمانی، نشان داد ضریب همبستگی میان عامل رسانه با توسعه ورزش همگانی ۰/۶۴۵ است و ضریب تعیین ۰/۴۱۶ به دست آمده است که نشان داد ۴۱ درصد از واریانس توسعه ورزش همگانی در استان خوزستان به عامل رسانه مربوط می شود. چون این مقدار درجه آزادی را در بر نمی گیرد، لذا از ضریب تعیین تعدیل شده استفاده شد که آن نیز برابر با ۴۱ درصد است. مقدار آماره ی دوربین واتسون در محدوده ی ۱/۵ تا ۲/۵ قرار داشت و نشان از مستقل بودن مشاهدات داشت که یکی از شرایط مهم رگرسیون است.

همچنین سطح معنی داری به دست آمده نشان داد که رگرسیون در سطح ۹۹ درصد معنی دار است. بنابراین مدل رگرسیون خطی برآورد شده قابل قبول است. نتایج تحلیل رگرسیون نشان داد که عامل رسانه ۶۴ درصد از تغییرات را بر واریانس متغیر توسعه ورزش همگانی در استان خوزستان ایجاد می نماید. این مقدار در سطح معنی داری $p \leq 0/05$ معنی دار است. در نتیجه می توان نتیجه گرفت که بین عامل رسانه با توسعه ورزش همگانی رابطه مثبت معناداری وجود داشته و همچنین عامل رسانه بر توسعه ورزش همگانی در استان خوزستان مؤثر است. از طرف دیگر نتایج به دست آمده با نتایج تحقیقات

[Ahmad et al \(2019\)](#) بوده و با آن‌ها همخوانی دارد چراکه ایشان نیز در تحقیقات خود به این نتیجه رسیدند که رسانه‌ها نقش مهمی در توسعه هرچه بیشتر ورزش همگانی ایفا می‌کنند.

نتایج تاثیر عامل کیفیت زندگی در توسعه ورزش قهرمانی، نشان داد ضریب همبستگی میان عامل کیفیت زندگی با توسعه ورزش همگانی $0/574$ است و ضریب تعیین $0/330$ به‌دست‌آمده است که نشان می‌دهد 33 درصد از واریانس توسعه ورزش همگانی در استان خوزستان به عامل کیفیت زندگی مربوط می‌شود. چون این مقدار درجه آزادی را در برنمی‌گیرد، لذا از ضریب تعیین تعدیل‌شده استفاده شد که آن نیز برابر با 32 درصد است. مقدار آماره‌ی دوربین واتسون در محدوده‌ی $1/5$ تا $2/5$ قرار دارد و نشان از مستقل بودن مشاهدات دارد که یکی از شرایط مهم رگرسیون است.

همچنین سطح معنی‌داری به‌دست‌آمده نشان داد که رگرسیون در سطح 99 درصد معنی‌دار است. بنابراین مدل رگرسیون خطی برآورد شده قابل قبول است. نتایج تحلیل رگرسیون نشان داد که عامل کیفیت زندگی 57 درصد از تغییرات را بر واریانس متغیر توسعه ورزش همگانی در استان خوزستان ایجاد می‌نماید. این مقدار در سطح معنی‌داری $p \leq 0/05$ معنی‌دار است. درنتیجه می‌توان نتیجه گرفت که بین عامل کیفیت زندگی با توسعه ورزش همگانی رابطه مثبت معناداری وجود داشته و همچنین عامل کیفیت زندگی بر توسعه ورزش همگانی در استان خوزستان مؤثر است. از طرف دیگر نتایج به‌دست‌آمده با نتایج تحقیقات [Bagherzadeh et al \(2017\)](#) بوده و با آن‌ها همخوانی دارد چراکه ایشان نیز در تحقیقات خود به این نتیجه رسیدند که عامل کیفیت زندگی بر توسعه ورزش همگانی مؤثر است.

نتایج تاثیر عامل تاب‌آوری اجتماعی در توسعه ورزش قهرمانی، نشان داد ضریب همبستگی میان عامل تاب‌آوری اجتماعی با توسعه ورزش همگانی $0/615$ است و ضریب تعیین $0/379$ به‌دست‌آمده است که نشان داد 37 درصد از واریانس توسعه ورزش همگانی در استان خوزستان به عامل تاب‌آوری اجتماعی مربوط می‌شود. چون این مقدار درجه آزادی را در برنمی‌گیرد، لذا از ضریب تعیین تعدیل‌شده استفاده شد که آن نیز برابر با 37 درصد است. مقدار آماره‌ی دوربین واتسون در محدوده‌ی $1/5$ تا $2/5$ قرار داشت و نشان از مستقل بودن مشاهدات دارد که یکی از شرایط مهم رگرسیون است. همچنین سطح معنی‌داری به‌دست‌آمده نشان داد که رگرسیون در سطح 99 درصد معنی‌دار است.

بنابراین مدل رگرسیون خطی برآورد شده قابل قبول است. نتایج تحلیل رگرسیون نشان داد که عامل تاب‌آوری اجتماعی 61 درصد از تغییرات را بر واریانس متغیر توسعه ورزش همگانی در استان خوزستان ایجاد می‌نماید. این مقدار در سطح معنی‌داری $p \leq 0/05$ معنی‌دار است. درنتیجه می‌توان نتیجه گرفت که بین عامل تاب‌آوری اجتماعی با توسعه ورزش همگانی رابطه مثبت معناداری وجود داشته و همچنین عامل تاب‌آوری اجتماعی بر توسعه ورزش همگانی در استان خوزستان مؤثر است. از طرف دیگر نتایج به‌دست‌آمده از آزمون و بررسی این فرضیه همسو با نتایج تحقیقات [Ahmadi et al \(2015\)](#) بوده و با آن‌ها همخوانی دارد چراکه ایشان نیز در تحقیقات خود به این نتیجه رسیدند که تاب‌آوری اجتماعی در توسعه ورزش همگانی نقش بسزایی داشته است.

این تحقیق به بررسی تأثیر عوامل رسانه، کیفیت زندگی و تاب‌آوری اجتماعی بر توسعه ورزش همگانی در استان خوزستان پرداخته و نتایج آن نشان‌دهنده ارتباط مثبت و معنادار این عوامل با توسعه ورزش همگانی است. یافته‌ها نه تنها به درک بهتر از نقش رسانه‌ها و کیفیت زندگی در این زمینه کمک می‌کند، بلکه بر اهمیت تاب‌آوری اجتماعی نیز تأکید دارد. این تحقیق با ارائه داده‌های جدید و معتبر، به ادبیات علمی در حوزه مدیریت ورزش افزوده و به پژوهشگران و تصمیم‌گیرندگان کمک می‌کند تا با اتخاذ راهکارهای مناسب، زمینه‌های توسعه ورزش همگانی را در استان خوزستان و سایر مناطق مشابه فراهم کنند. به‌ویژه، این تحقیق می‌تواند به‌عنوان منبع معتبر برای برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری در حوزه ورزش همگانی مورد استفاده قرار گیرد.



فصلنامه علمی رویکردهای نو در مدیریت دولتی

The scientific quarterly of
New Approaches in Public Administration



JNAPA

محدودیت‌هایی نیز در این تحقیق وجود دارد که می‌تواند بر نتایج آن تأثیر بگذارد. از جمله این محدودیت‌ها می‌توان به محدود بودن جامعه آماری به استان خوزستان و زمان انجام تحقیق در سال ۱۴۰۱ اشاره کرد. بنابراین، تعمیم نتایج به سایر مناطق و زمان‌ها باید با احتیاط انجام شود. پیشنهاد می‌شود در تحقیقات آتی، جامعه آماری گسترده‌تری شامل استان‌های مختلف و زمان‌های متفاوت مورد بررسی قرار گیرد تا نتایج قابل تعمیم‌تری به دست آید. همچنین، بررسی تأثیر عوامل دیگری مانند زیرساخت‌های ورزشی، سیاست‌های دولتی و فرهنگ ورزشی در توسعه ورزش همگانی می‌تواند به غنای بیشتر این حوزه کمک کند.

بر اساس نتیجه به دست آمده پیشنهاد می‌شود با حمایت و تقویت رسانه‌های مجازی و حقیقی به پوشش حداکثری از این ورزش در استان خوزستان پرداخته شود تا زمینه‌های توسعه بیشتر آن در استان فراهم شود. پیشنهاد می‌شود کیفیت زندگی ورزشکاران حرفه‌ای در استان مورد توجه ویژه قرار گیرد تا با تقویت آن ورزش همگانی بیش از گذشته توسعه یابد. همچنین پیشنهاد می‌شود با بهره‌گیری از روانشناسان ورزشی، سطح تاب‌آوری اجتماعی در ورزشکاران این استان به صورت دوره‌ای و منظم مورد پایش قرار گرفته تا با رفع موانع موجود در این زمینه و تقویت تاب‌آوری این ورزشکاران بتوان به توسعه ورزش همگانی در استان خوزستان دست یافت. این پژوهش از لحاظ زمانی به سال ۱۴۰۱ و از لحاظ مکانی در استان خوزستان محدود شده است و در تعمیم آن بایستی جانب احتیاط در نظر گرفته شود.



References

- Abbott, B. C., Pepping, G. J., & Collins, D. (2015). Unnatural Selection: Talent Identification and Development in Sport. *Nonlinear Dynamics, Psychology and Life Sciences Journal* 1(9), 61-88. [PMID: 15629068](#)
- Abdoli, B., Shamsipour Dehkordi, P., Shams, A., & Feqhi, I. (2019). The impact of sports participation on personality traits such as perfectionism and self-efficacy in adolescent students and the relationship between these traits and social growth. *Quarterly Journal of Education and Training*, 102. <http://noo.rs/0hNLe> [In Persian]
- Abel, C., & Sandra, E. (2007). An exploratory study of spectators' motivation in football. *Sport Management and Marketing*, 2(6/5). [DOI:10.1504/IJSM.2007.013968](#)
- Ahmad, M. S. A., Moeinfard, M., PourSoltani, H., Moshrefjavadi, B., & Esmaeili, M. (2019). Describing the status of physical education and sports implementation in the first three grades of primary schools in Iran from the perspective of teachers and managers. *Journal of Movement Sciences and Sports*, 7(14). [SID. <https://sid.ir/paper/74873/fa>] [In Persian]
- Ahmadi, E., Sheikhalizadeh, S., & Shirmohammadzadeh, M. (2015). Experimental impact of exercise on mental health. *Journal of Harekat*, 28, 19-29. SID. <https://sid.ir/paper/30102/fa> [In Persian]
- Allison KR, Dwyer JJ, Makin S. Self-efficacy and participation in vigorous physical activity by high school students. *Health Educ Behav*. 1999 Feb; 26(1):12-24. [doi: 10.1177/109019819902600103](#). [PMID: 9952049](#).
- Al-Taesh, N., & Ujma-Wasowicz, K. (2023). What Factors Influence the Shaping of Urban Public Spaces for Sports Cities? A Systematic Review. *Architecture Civil Engineering Environment*, 16, 1–13. <https://doi.org/10.2478/acee-2023-0011>
- Aoyagi, K., Ishii, K., Shibata, A., Arai, H., Hibi, C., & Oka, K. (2013). Facilitators and Barriers of External Coaches' Involvement in School-Based Extracurricular Sports Activities: A Qualitative Study. *Advances in Physical Education*, 3(3), 116-124. [DOI:10.4236/ape.2013.33020](#)
- Bagherzadeh, F., Hemayat-talab, R., & Motaghipour, M. (2017). Investigation of the reasons for the lack of participation of high school girls in extracurricular sports activities. *Journal of Harekat*, 11, 23-31. <https://ensani.ir/file/download/article/20120325203647-1126-87.pdf> [In Persian]
- Bocarro, J. N., Kanters, M., Ester, C., M., F., Casper, J., Suau, J., & McKenzie, T. (2012). School sport policy and school-based physical activity environments and their association with observed physical activity in middle school children. *Health & Place*, 18, 31-38. <https://doi.org/10.1016/j.healthplace.2011.08.007>
- Dawson, P., & Dobson, S. (2006). Managerial displacement and the re-employment process in professional team sports: The case of English professional football Centre International D'Etude du Sports, *Universite de Neuchatel*, 27-43. https://jsmd.guilan.ac.ir/article_5362_042fc89c6246672ed5b42bd67b4af6af.pdf
- De Bosscher, V., De Knop, P., Van Bottenburg, M., Shibli, S., & Bingham, J. (2009). Explaining international sporting success: An international comparison of elite sport systems and policies in six countries. *Sport Management Review*, 12(3), 113-136. <https://doi.org/10.1016/j.smr.2009.01.001>
- Deloitte and Touche. (2007). Football money league, The reign in Spain. Retrieved from www.deloitte.com/dtt/press_release



Dobyns, J. H., & Gabel, G. T. (2018). Gymnast wirst. *Hand Clim*, 6(3), 493-505. [PMID: 2211859](#).

Faulkner, A., McNamee, M., Coveney, C., & Gabe, J. (2017). Where biomedicalisation and magic meet: Therapeutic innovations of elite sports injury in British professional football and cycling. *Social Science & Medicine*, 178, 136-143. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2017.02.011>

Fox, A. M., Mann, D. M., Ramos, M. A., Kleinman, L. C., & Horowitz, C. R. (2012). Barriers to physical activity in East Harlem, New York. *Journal of Obesity*, 2012(1), 719140. [DOI: 10.1155/2012/719140](#)

French, K., & Thomas, J. (2012). The relation of knowledge development to children's basketball performance. In 2013 *American Psychological Association*. [DOI: 10.1123/jsp.9.1.15](#)

Ghafouri, F., Kouzehchian, H., Ehsani, M., & Rahman Seresht, H. (2013). Study and analysis of physical education specialists' attitudes towards the role of mass media (radio, television, and publications) in people's inclination towards competitive and public sports. *Specialized Journal of Movement Studies*, 16, 57-78. <https://ensani.ir/file/download/article/20120325203744-1126-134.pdf> [In Persian]

Gi-YongKoo. (2014). Sports sponsorship match-up effect on consumer-based brand equity: An application of the schematic information process. (unpublished doctoral degree dissertation). *Florida State University*. etd.lib.fsu.edu

Glanz, K., & Bishop, D. B. (2010). Behavioral science theory's role in developing and implementing public health interventions. *Annual review of public health*, 31(1), 399-418. [DOI: 10.1146/annurev.publhealth.012809.103604](#)

Han, X., & Zou, Y. (2024). Research on the group path of improving the efficiency of China's public sports services based on DEA and fsQCA analysis. *Dental Science Reports*, 14(1). <https://doi.org/10.1038/s41598-024-81247-8>

Karegar, A., Rasool, N., & Salimi, M. (2022). Explaining health-oriented influencing factors on institutionalizing sports in Iranian families. *Scientific Research Monthly Journal of Public Health Faculty*, Yazd, (1). <https://www.sid.ir/paper/1001904/fa> [In Persian]

Kashef, M., & Eshraghi, H. (2018). Examining the effects of developing public sports from an economic perspective in West Azerbaijan Province. *Paper presented at the Second National Congress on Sports Management*. *SID*. <https://sid.ir/paper/449869/fa> [In Persian]

Khaki, A., Tondnevis, F., & Mozzafari, S. A. A. (2015). Comparison of the viewpoints of faculty members, coaches, athletes, and managers regarding the development of public sports. *Journal of Movement Sciences and Sports*, 5, 1-22. [In Persian]

Mir Yousefi, S. J. (2019). The role of mass media in developing the social culture of competitive sports. *Quarterly Journal of Communication Management in Sports Media*, 7, 97-109. [doi: 10.30473/jsm.2019.45353.1317](#) [In Persian]

Nave, D. (2002). How to compare Six Sigma, lean, and the theory of constraints. *Quality Progress*, 35(3), 73-80. https://www.researchgate.net/publication/279596696_How_to_compare_Six_Sigma_lean_and_the_theory_of_constraints

Rowe, K., Phillips, P., & Raw, K. (2023). ManagementBusiness studies - Applying business and management principles to advance sport for development organisations and outcomes (pp. 59-70). *Edward Elgar Publishing*. <https://doi.org/10.4337/9781800378926.00012>



Salami, F. (2014). Description of barriers to women's participation in sports activities: Research project report. Tehran: *Tarbiat Moallem University*. SID. <https://sid.ir/paper/55562/fa> [In Persian]

Seyyed Ameri, M., Mohammadi, M., Sayyadi, M. A., & Rahmani, N. (2017). Examination of the current status of talent identification indicators in gymnastics from the coaches' perspective. Paper presented at the *Second National Conference on Sports Talent Identification*. <https://civilica.com/doc/229961/> [In Persian]

Taghipour Givi, B., & Resaei Rad, A. (2023). Identifying factors influencing the development of competitive sports with a synthesis research approach: A meta-analytic perspective. *Journal of Sports Management*, 15(2), 203-218. <https://doi.org/10.22059/jsm.2022.338288.2899> [In Persian]